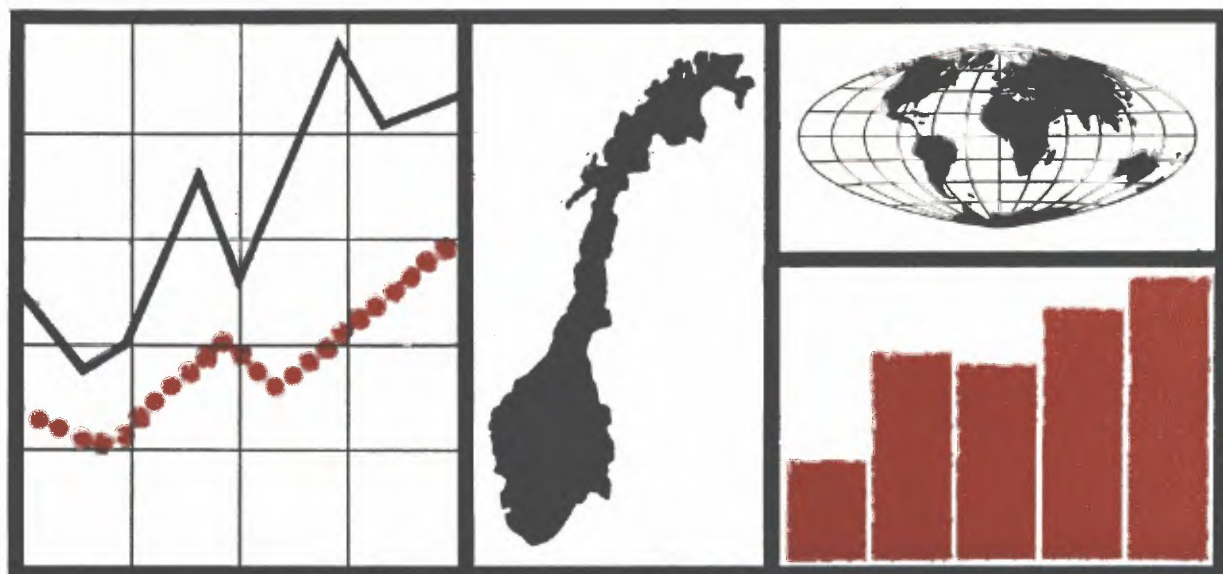

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1981

ECONOMIC SURVEY 1981

STATISTISK SENTRALBYRÅ
CENTRAL BUREAU OF STATISTICS OF NORWAY

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK B 248

ØKONOMISK UTSYN OVER ÅRET 1981

ECONOMIC SURVEY
1981

STATISTISK SENTRALBYRÅ
OSLO – KONGSVINGER 1982

ISBN 82 - 537 - 1647 - 8
ISSN 0078 - 1924

Forord

Økonomisk utsyn over året 1981 er lagt opp noe annerledes enn tidligere. Avsnittet om verdensøkonomien med en beskrivelse av den økonomiske utvikling i de viktigste land er sløyfet. I stedet er det gitt en kortfattet beskrivelse av det internasjonale konjunkturbildet under avsnittet Utenriksøkonomi.

Sluttordet vil også i år bli oversatt til engelsk og sendt til de utenlandske abonnentene på Økonomisk utsyn.

Avsnittet om fiske og fangst er skrevet i samarbeid med Fiskeridirektoratet og Fiskeridepartementet. De andre avsnitt er skrevet av funksjonærer i Byrået.

Statistisk Sentralbyrå, Oslo, 10. februar 1982

Odd Aukrust

Erik Botheim

Preface

In this year's Economic Survey the traditional introductory chapter on the world economic situation has been omitted. Instead, a summary description of the international economy by the turn of the year has been included towards the end of the publication.

An English Summary will as usual be sent separately to all foreign subscribers to Economic Survey.

The section on fishing and sealing has been prepared in co-operation with the Directorate of Fisheries and the Ministry of Fisheries. The other sections have been prepared by the staff of the Central Bureau of Statistics.

Central Bureau of Statistics, Oslo, 10 February 1982

Odd Aukrust

Erik Botheim

Innhold.

	Side
Produksjon og sysselsetting	5
Arbeidsmarkedet	5
Jordbruk	12
Skogbruk	16
Fiske og fangst	18
Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning	21
Byggevirksomheten	32
Sjøfart	35
Annen samferdsel	40
Pris- og lønnsutvikling	48
Prisutviklingen	48
Lønnsutviklingen	57
Offentlige finanser og kredittmarked	61
Offentlige finanser	61
Kredittmarkedet	75
Inntektsnytting	91
Privat konsum	91
Investering	94
Utenriksøkonomi	101
Utenriksregnskapet	101
Vareomsetning med utlandet	103
Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri	115
Det internasjonale konjunkturbildet	120
Sluttord	129
Økonomisk-politisk kalender	141
Tabeller	*1

Utkomne publikasjoner.

1. Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1981 *13
2. Standarder for norsk statistikk (SNS) . *17

Standardtegn

- . Tall kan ikke forekomme
- .. Oppgave mangler
- Null
- * Foreløpig tall
- Brudd i den loddrette serie
- | Brudd i den vannrette serie

Contents.

	Page
Production and employment	5
Labour market	5
Agriculture	12
Forestry	16
Fishing, sealing and whaling	18
Oil extraction, other mining, quarrying, manufacturing and electricity production	21
Construction	32
Shipping	35
Other transport and communication ...	40
Prices and wages	48
Prices	48
Wages	57
Finances and credit market	61
Public finance	61
Credit market	75
Income disposal	91
Private consumption	91
Capital formation	94
External economy	101
Balance of payments	101
External trade	103
Relative costs and market shares for exposed manufacturing industries ...	115
The international economy	120
Concluding remarks	129
Calendar of economic events	141
Tables	*1

Publications.

1. Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1981 *13
2. Standards for Norwegian Statistics (SNS) *17

Explanation of Symbols

- . Category not applicable
- .. Data not available
- Nil
- * Provisional or preliminary figure
- Break in the homogeneity of a vertical series
- | Break in the homogeneity of a horizontal series

Produksjon og sysselsetting

Arbeidsmarkedet

Sommeren 1980 startet en avslapning på arbeidsmarkedet som forsterket seg utover høsten. Slapphetsnivået stabiliserte seg i begynnelsen av året 1981, og korrigert for sesongvariasjoner har det holdt seg på noenlunde samme nivå gjennom de tre første kvartalene av 1981. Dette gav arbeidsledighetstall i 1981 som lå høyere enn på mange år. Som helhet var arbeidsmarkedet likevel stramt. Således viste Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser (AKU) at det fra 1. kvartal 1980 til 1. kvartal 1981 var en klar økning i tallet på sysselsatte personer (2,4 prosent). Tall for utviklingen i 2. og 3. kvartal 1981 kan imidlertid tyde på stagnasjon i den samlede sysselsetting.

Tallet for registrerte arbeidsledige ved utgangen av oktober 1981 og forhåndsmeldinger om driftsinnkrenkninger i oktober lå relativt sett noe lavere enn i de nærmest foregående månedene. Endringene er likevel ikke så markerte at dette gir grunn for å anta at det er i ferd med å skje en tilstramning på arbeidsmarkedet. Andre statistikker peker dessuten ikke i samme retning. F.eks. viser konjunkturbarometerundersøkelsen for bergverksdrift og industri at det i 3. kvartal 1981 var en mindre andel som ventet en økning i sysselsettingen til 4. kvartal, enn det var året før.

Arbeidsdirektoratets undersøkelse av ledige plasser i et utvalg av industribedrifter pr. utgangen av oktober, viste et udekket behov på 2 500 personer. Dette svarte til 1,7 prosent av sysselsettingen i de samme bedrifter, mot 2,2 prosent i 1980 og 1,8 prosent i 1979. En tilsvarende undersøkelse i byggevirksomheten viste 980 ledige plasser, eller 3,5 prosent av sysselsettingen i de undersøkte bedrifter. De tilsvarende tall for 1980 og 1979 var henholdsvis 1 040 (3,7 prosent) og 1 020 (3,6 prosent).

Sysselsettingen

Statistisk Sentralbyrås kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser (AKU) viser at det var en klar økning i tallet på sysselsatte¹

personer fra 1980 til 1981, fra 1 906 000 til 1 933 000 (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene i 1980 og 1981) personer (1,4 prosent). Det var også i 1981 en økning i tallet på sysselsatte kvinner — fra 783 000 til 798 000 (1,9 prosent), men økningen var noe svakere enn det som har vært vanlig i tidsrommet fra 1977 til 1980. Også tallet på sysselsatte menn økte fra 1980 til 1981 — fra 1 123 000 til 1 135 000 (1,1 prosent). Tallet på utførte timeverk økte med 1,1 prosent de 3 første kvartalene 1981 sammenliknet med samme periode i 1980. Timeverkstallene økte med 0,5 prosent for kvinnene og 1,4 prosent for mennene. Kvinnene hadde altså i 1981 en sterkere vekst i sysselsettingstallene enn i timeverkstallene, mens det omvendte forhold gjorde seg gjeldende for mennene.

3. kvartal 1981 utgjorde de sysselsatte 66 prosent av alle personer i aldersgruppen 16—74 år. For mennene var sysselsettingsprosenten 78 og for kvinnene 54. Fra 1977 til 1981 har det vært en jamn økning i sysselsettingsprosenten for kvinner — fra 50 prosent i 1977 (årgjennomsnitt) til 55 prosent i 1981 (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene).

Andelen av de sysselsatte i inntektsgivende arbeid som arbeider under 30 timer pr. uke holdt seg forholdsvis konstant rundt 21 prosent i tidsperioden fra 1977 til 1980. I 1981 har denne andelen økt til 23 prosent (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene). Kvinnenes andel av denne gruppen har holdt seg konstant rundt 80 prosent i tidsrommet fra 1977 til 1981. I perioden fra 1977 til 1980 har kvinner med arbeidstid under 30 timer pr. uke utgjort ca. 43 prosent av alle sysselsatte kvinner mens de i 1981 utgjorde 45 prosent (gjennomsnitt for de 3 første kvartalene) av alle sysselsatte kvinner.

Sysselsettingsutviklingen i de enkelte yrkesgruppene ser ut til bare delvis å ha fulgt mønsteret fra tidligere år. Ved vurdering av tallene nedenfor må en imidlertid ta hensyn til at de er et resultat av utvalgsundersøkelser og derfor har betydelige feilmarginer.

I yrkesgruppene teknisk, vitenskapelig, humanistisk og kunstnerisk arbeid, administrasjons- og forvaltningsarbeid, bedrifts- og organisasjonsledelse og i handelsarbeid fortsatte den jamne veksten i tallet på sysselsatte som har vært observert i tidsperioden fra 1977 til 1980, også i 1981. Handelsarbeid hadde en økning i sysselsettingen fra 1980 til 1981 — fra 182 000 til 192 000 (5,5 prosent). Kvinnene stod for praktisk talt hele sysselsettingsøkningen.

¹ «Sysselsatte» består av «sysselsatte i inntektsgivende arbeid» dvs. personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst en times varighet i undersøkelsesuken og «sysselsatte midlertidig fraværende fra inntektsgivende arbeid» på grunn av ferie, sykdom o.l. For familiearbeidere uten fast avtalt lønn har en satt en nedre grense på 10 arbeidstimer.

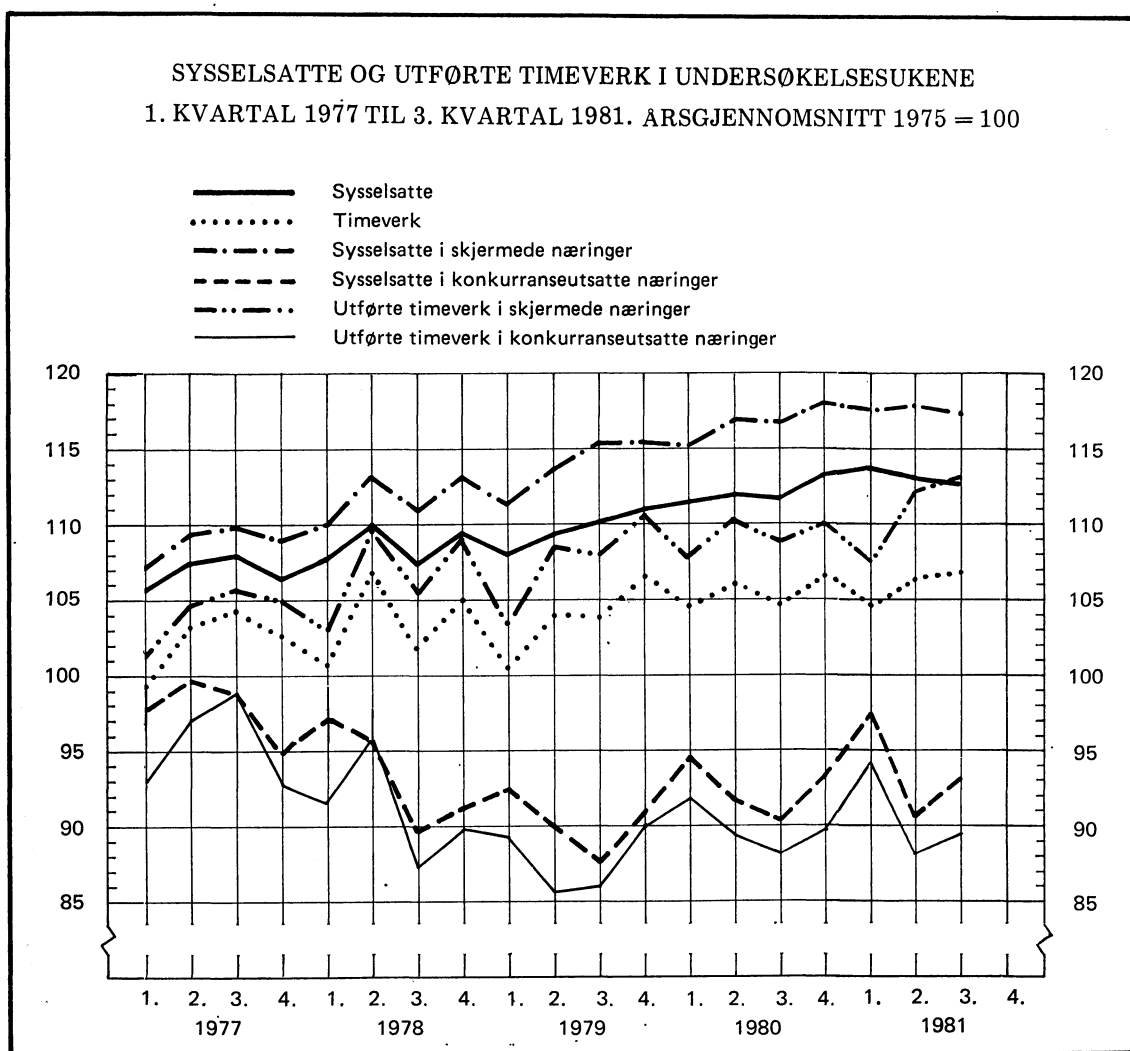

Fig. 1.

gen her. I samme periode steg tallet på utførte timeverk pr. uke med 3,1 prosent. Innen kontorarbeid hvor det var en svak økning i tallet på sysselsatte fra 1977 til 1980, var det en ubetydelig nedgang fra 1980 til 1981 — fra 205 000 til 201 000 (2,0 prosent). Timeverktallene gikk i samme periode ned med 2,2 prosent. Innenfor jordbruks-, skogbruks- og fiskearbeid der tallet på sysselsatte viste en svakt synkende tendens i tidsperioden fra 1977 til 1980, var det en svak økning i sysselsettingen fra 1980 til 1981. Sysselsettingen steg fra 156 000 til 162 000 (3,3 prosent). Den tilsvarende økningen i tallet på utførte timeverk var hele 8,3 prosent. Industri, bygge- og anleggsarbeid som hadde en ubetydelig nedgang i tallet på sysselsatte i tidsperioden fra 1977 til 1980, hadde en noe sterkere nedgang fra 1980 til 1981 — fra 489 000 til 480 000 (2,8

prosent). I samme periode gikk tallet på utførte timeverk pr. uke ned med bare 1,2 prosent. For de andre yrkesgruppene var det ubetydelige endringer.

Den svake økningen i tallet på sysselsatte i konkurranseutsatte næringer som fant sted i 1980, fortsatte også i 1981, slik at den jamne nedgangen i tallet på sysselsatte i disse næringene som fant sted i årene fra 1977 til 1979 synes å ha stoppet opp. Sysselsettingen steg med 5 000 eller 1,6 prosent, og tallet på utførte timeverk pr. uke steg med 1,1 prosent fra 1980 til 1981. Utviklingen i tallet på sysselsatte i skjermede næringer i 1981 fulgte mønsteret fra årene 1977 til 1980, og det var i 1981 en økning i tallet på sysselsatte på 20 000 eller 1,3 prosent. Tallet på utførte timeverk pr. uke økte med 1,1 prosent. Sysselsettingsutviklingen innen de enkelte nærin-

Tabell 1. Sysselsatte etter næring. 1 000

Nr.	Næring	1977	1978	1979	1980		1981	
					3. kv. 18/8— 24/8	Gj.sn. 3 første kv.	3. kv. 24/8— 30/8	Gj.sn. 3 første kv.
1—9	I alt, medregnet uoppgitt	1 824	1 854	1 872	1 906	1 907	1 923	1 933
1	Jordbruk, skogbruk, fiske og fangst	165	161	160	169	160	171	166
2—4	Bergverksdrift, industri, kraft- og vannforsyning	434	424	412	414	419	413	428
	Av dette							
	3 Industri	409	395	384	384	388	383	392
5	Bygge- og anleggsvirksomhet ...	156	163	151	142	147	156	149
6	Varehandel, hotell- og restaurantvirksomhet	309	317	316	327	325	332	333
7	Transport, lagring, post og telekommunikasjoner	171	170	171	169	170	187	180
8	Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikringsvirksomhet, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting	85	97	108	108	110	97	103
9	Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	501	519	547	574	574	564	569
	Av dette							
	91 Offentlig administrasjon, forsvær, politi og rettsvesen	89	91	92	102	97	100	95
	93 Undervisning, helse- og andre sosialtjenester	316	341	369	384	382	374	387

gene var i 1981 noe mer variert enn i tidligere år. Mens tallet på sysselsatte innen transport, lagring, post og telekommunikasjoner holdt seg konstant i tidsperioden fra 1977 til 1980, var det i de 3 første kvartalene i 1981 en økning i tallet på sysselsatte på 10 000 eller 5,9 prosent. I samme tidsperiode økte timeverkstallene med 6,9 prosent. Innen bank- og finansieringsvirksomhet, forsikringsvirksomhet, eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting som hadde en jamn vekst i tallet på sysselsatte i tidsperioden fra 1977 til 1980, var det i de 3 første kvartalene 1981 en ned-

gang i sysselsettingen på 7 000 eller 6,4 prosent. Timeverkstallene gikk i samme tidsperiode ned med 5,8 prosent. Den sterke veksten i sysselsettingen innen offentlig, sosial og privat tjenesteyting i tidsperioden fra 1977 til 1980 synes å ha stoppet opp, og i de 3 første kvartalene av 1981 var det en ubetydelig nedgang i sysselsettingen på 5 000 eller 0,9 prosent. I samme periode gikk tallet på utførte timeverk ned med 2,2 prosent. Utviklingen i industrisysselsettingen er uklar. Mens AKU's resultater kan tyde på at det var ubetydelige endringer i tallet på syssel-

Tabell 2. Tallet på sysselsatte i bergverksdrift, industri og bygge- og anleggsvirksomhet

	1980				1981		
	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal*	1. kvartal*	2. kvartal*	3. kvartal*
Bergverksdrift	12 865	13 859	13 706	13 491	13 208	13 726	13 925
Industri	371 151	370 104	368 244	369 401	365 163	365 455	362 060
Bygge- og anleggsvirksomhet .	134 074	137 966	139 040	138 416	134 432	137 322	142 304

satte fra 1980 til 1981, tyder de kvartalsvise spesialundersøkelsene blant et utvalg bedrifter på at nedgangen i industrissysselsettingen fortsatte også i 1981. Mest sannsynlig er det nok at det også i 1981 var en mindre nedgang. En minner om at AKU-tallene er basert på utvalgsundersøkelser og av den grunn, som nevnt foran, kan være usikre når det gjelder endringer over en kortere periode.

I august 1981 var det 44 000 personer sysselsatt i tilknytning til oljerelaterte virksomheter.¹ Fra august 1980 til august 1981 var det en økning i tallet på sysselsatte på 5 700 (15 prosent). Det var sysselsatt 20 300 i bygging og vedlikehold av plattformer og forsyningsskip, 10 500 i baser, transport, catering og administrasjon, 11 200 i undersøkelser, boring, produksjon o.l. og resten i bygging og drift av nye raffinerier og petrokjemisk industri. Det er 3 fylker som skiller seg klart ut med betydelig sysselsetting i oljeaktivitetene. I august 1981 var det i Rogaland sysselsatt 19 400 (44 prosent av sysselsettingen i slike virksomheter). Deretter fulgte Horda-

land med 5 700 (13 prosent) og Oslo/Akershus med 5 300 (12 prosent). Av de sysselsatte i oljeaktivitetene i august 1981 var 3 600 (8 prosent) utlendinger, mot 4 000 (10 prosent) i august 1980. Det var således en nedgang i tallet på sysselsatte utlendinger i løpet av et år på 500 og en økning i tallet på nordmenn på 6 200. Det var sysselsatt 4 600 kvinner i oljeaktivitetene i august 1981, det vil si om lag 10 prosent av alle. Dette var en økning fra august 1980 på 1 000 (28 prosent).

Arbeidsløshet

Utviklingen i arbeidsløsheten kan beskrives ved endringer i tallet på registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene og ved endringer i tallet på arbeidsløse uten arbeidsinntekt (arbeidssøkere) beregnet ved arbeidskraftundersøkelsene. Arbeidssøkere omfatter arbeidsløse personer som søker arbeid uavhengig av om dette skjer gjennom arbeidskontorene eller ikke. Arbeidskraftundersøkelsens arbeidsløshetstall ligger derfor høyere enn tallet på registrerte arbeidsløse. Størst er forskjellen for kvinner og ungdom. Dette skyldes blant annet at en større andel av disse gruppene ikke har rett til arbeidsledighetsstønad og derfor har et svakere motiv for å registrere seg ved arbeidskontorene.

Tallet på arbeidssøkere uten arbeidsinntekt var i gjennomsnitt for de tre første kvartalene i 1981 på 41 000 personer eller 2,1 prosent av arbeidsstyrken. Dette er 25—30 prosent høyere enn arbeidssøkertallet i tilsvarende kvartaler både i 1980

¹ Tallene er hentet fra en undersøkelse som foretas to ganger årlig (januar og august) av Arbeidsdirektoratet i samarbeid med fylkesarbeidskontorene. Siste undersøkelse omfattet 648 norskregistrerte bedrifter som er engasjert i oljeaktiviteter på den norske og britiske kontinentalsokkel og norsk landterritorium. Den dekker foruten den direkte oljeutvinning også virksomhet med direkte tilknytning til denne, som baser, transport, bygging av oljeplattformer og forsyningsskip og bygging og drift av nye raffinerier og petrokjemisk industri.

Tabell 3. Registrerte arbeidsløse ved arbeidskontorene (kvartalsgjennomsnitt) og arbeidssøkere uten arbeidsinntekt (kvartalstall i 1 000) 1976—1981

	Registrerte arbeidsløse		Arbeidssøkere uten arbeidsinntekt		
	I alt	I industri, bygge- og anleggsarbeid	I alt	Menn	Kvinner
Gjennomsnitt 1976—1979			1 000 personer		
1. kvartal	25 051	11 474	32	16	16
2. kvartal	17 329	7 485	35	17	18
3. kvartal	17 008	5 429	36	15	21
4. kvartal	20 774	7 872	29	14	15
1980 1. kvartal	25 255	10 071	28	16	12
2. kvartal	17 619	6 542	29	13	16
3. kvartal	20 504	5 971	40	15	25
4. kvartal	25 731	9 557	34	13	20
1981 1. kvartal	31 830	13 501	37	18	19
2. kvartal	24 700	10 029	39	17	22
3. kvartal	27 100	8 157	47	16	31

Økningen i arbeidsløsheten fra 1980 til 1981 på 25—30 prosent har slått sterkest ut

for aldersgruppen 20—29 år og særlig for kvinner. Usikkerheten i endringstallene er stor for en så liten gruppe som dette, men tallene indikerer en økning på godt over 50 prosent.

Ungdomsarbeidsløsheten målt ved tallet på arbeidssøkere i alderen 16—19 år, var ikke noe vesentlig høyere de tre første kvartalene i 1981 enn det som har vært vanlig de siste årene. Dette henger nok blant annet sammen med de spesielle tiltak som settes inn overfor denne aldersgruppen. For eksempel var tallet på personer under 20 år sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak 14 prosent høyere for de tre første kvartalene i 1981 enn i 1980. Og videre ble det i 1981 satt i gang ekstraordinære tiltak for å øke tallet på elevplasser i den videregående skolen.

Vi ser av tabell 3 er klart mønster i sesongvariasjonene. Tallet på arbeidssøkere er størst i 2. og 3. kvartal. I 2. kvartal er det særlig ungdom som har høye arbeidsløshetstall, mens kvinner har særlig høye arbeidsløshetstall i 3. kvartal. Disse gruppene av arbeidsløse er, som nevnt ovenfor, i sterkere grad representert blant arbeidssøkere uten arbeidsinntekt enn blant de registrerte arbeidsløse. Som det framgår av tabell 3, viser de registrerte arbeidsløse et motsatt mønster i sesongsvingningene.

Arbeidskraftundersøkelsene gir ikke mulighet til å fordele arbeidssøkerne på fylker, men tallet på de registrerte arbeidsløse viser at Nordland og Troms hadde høyest ledighet i forhold til folketallet i oktober 1981. Størst økning i ledigheten fra oktober 1980 til oktober 1981 var det i Østfold, Oppland, Telemark, Vest-Agder og Sør-Trøndelag. Finnmark var eneste fylke med nedgang i ledigheten i denne perioden.

Selv om tallet på arbeidsløse i 1981 lå på et høyere nivå enn det som har vært vanlig, var arbeidsløsheten i Norge likevel godt under gjennomsnittet for OECD-landene. (Tabell over dette finnes i avsnittet om det internasjonale konjunkturbildet.)

I mange sammenhenger har det vært pekt på at det er grunn til å frykte at det ikke er en ubetydelig skjult arbeidsløshet. Arbeidskraftundersøkelsene gir ved siden av tall for arbeidssøkere, også tall for personer som sier at de ønsker arbeid, men ikke har søkt. Vi kaller denne gruppen for mulige arbeidssøkere. Tallet på mulige arbeidssøkere gikk nedover med periodevis store sprang i slutten av 1970-årene (tabell 4). Hele denne nedgangen gjaldt kvinner og gjenspeiles i den sysselsettingsøkning det var for kvinner i samme periode. I 3. og 4. kvartal 1980 stoppet nedgangen i mulige arbeidssøkere opp, og vi fikk

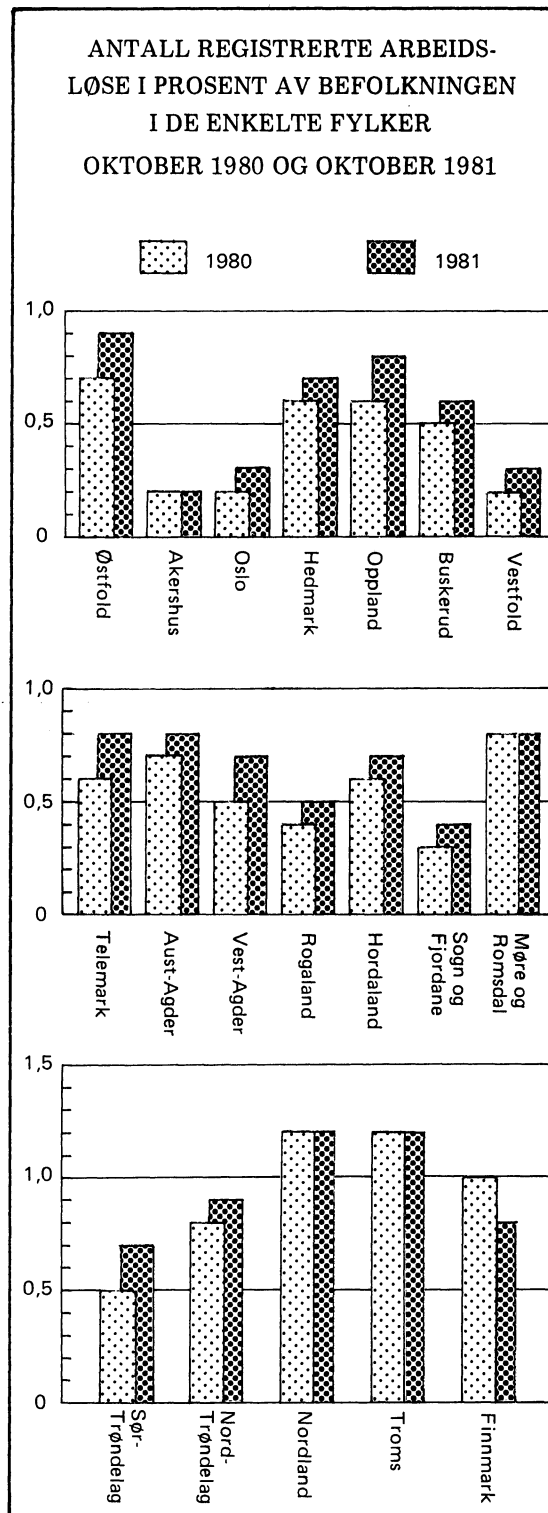

Fig. 3.

Tabell 4. *Mulige arbeidssøkere etter kjønn og årsak til ikke å søke arbeid.
Årsgjennomsnitt 1976—1980. Kvartalstall 1980 og 1981. 1 000*

	I alt	Menn	Kvinner	Mangler passende arbeid
1976 Årsgjennomsnitt	160	26	135	71
1977 Årsgjennomsnitt	146	24	122	64
1978 Årsgjennomsnitt	143	27	116	60
1979 Årsgjennomsnitt	117	30	87	48
1980 Årsgjennomsnitt	112	26	86	41
1. kvartal	97	25	72	41
2. kvartal	127	33	95	42
3. kvartal	110	22	88	39
4. kvartal	113	25	88	40
1981 1. kvartal	116	31	85	45
2. kvartal	123	34	90	41
3. kvartal	101	18	83	38

en oppgang i 1. kvartal 1981 jamført med samme kvartal året før. Tallet på mulige arbeidssøkere i 2. og 3. kvartal 1981 tyder på at årsgjennomsnittet for 1981 blir på omtrent samme nivå som i 1980.

De mulige arbeidssøkerne er en meget uensartet gruppe med hensyn til graden av tilknytning til arbeidsmarkedet. En undergruppe, de som oppgav mangel på passende arbeid som grunn for ikke å søke, omfattet rundt 41 000 de tre første kvartalene i 1981. Dette er samme nivå som i 1980. Et annet kriterium for mål på tilknytning til arbeidsmarkedet, er hvor raskt personene oppgir å kunne begynne i arbeid hvis de skulle få tilbud. Av de 101 000

mulige arbeidssøkerne i 3. kvartal 1981 oppgav 44 prosent at de kunne begynne i arbeid med en gang. Det var omtrent den samme andelen som ett år tidligere.

Arbeidsmarkedstiltak

I de tre første kvartalene i 1981 omfattet arbeidsmarkedstiltakene i gjennomsnitt 16 431 personer, noe som er 14 prosent høyere enn i samme periode i 1980. Tallet på personer i opplæringstiltak økte sterkest med rundt 20 prosent, mens personer i attføringstiltak økte med 14 prosent. Sysselsettingstiltak i offentlig virksomhet lå i første halvår 1981 på samme

Tabell 5. *Personer sysselsatt ved arbeidsmarkedstiltak under Arbeidsdirektoratets virkeområde.
Kvartalsgjennomsnitt 1979 og 1981*

	I alt	Av dette			Ungdom under 20 år i alt
		Sysselset- tingstiltak i offentlig virksomhet	Opplærings- tiltak	Attførings- tiltak	
1979 1. kvartal	16 324	3 723	4 190	6 768	3 295
2. kvartal	13 424	3 466	2 285	6 902	2 677
3. kvartal	10 415	1 232	1 434	6 937	1 436
4. kvartal	15 728	3 596	2 844	7 222	3 686
1980 1. kvartal	17 397	4 363	3 684	7 229	3 732
2. kvartal	14 158	3 152	2 035	7 848	2 704
3. kvartal	11 687	1 086	1 615	7 674	1 960
4. kvartal	18 155	3 266	3 892	8 239	4 259
1981 1. kvartal	20 093	4 236	4 343	8 390	4 278
2. kvartal	15 752	3 202	2 602	8 748	2 834
3. kvartal	13 448	1 263	1 849	8 760	2 418

Tabell 6. Tallet på personer omfattet av nye driftsinnskrenkninger meldt til Arbeidsdirektoratet.
Mottatte forhåndsmeldinger¹

	I alt	Oppsigelser	Permitteringer	Innskrenking av arbeidstiden
1976 I alt	16 304	2 929	11 849	1 526
1977 I alt	33 911	3 422	24 772	5 717
1978 I alt	37 538	6 088	26 593	4 857
1979 I alt	19 180	4 331	12 444	2 405
1980 I alt	19 355	2 874	13 159	3 343
1. kvartal	3 439	586	2 367	547
2. kvartal	1 997	503	1 219	275
3. kvartal	4 072	688	2 248	1 136
4. kvartal	9 847	1 097	7 325	1 425
1981 1. kvartal	6 500	926	4 496	1 078
2. kvartal	5 848	728	4 165	955
3. kvartal	4 100	481	2 609	1 010

¹ Arbeidsgiver har bare plikt til å melde driftsinnskrenkninger som vil omfatte minst 10 personer i løpet av en kalendermåned. Den reduserte arbeidstiden må være under 30 timer pr. uke og vare i minst 4 uker. Disse kravene til omfanget av driftsinnskrenkninger gjenspeiles i at det er svært få registrerte driftsinnskrenkninger fra andre næringer enn industrien.

nivå som i 1980, mens tallet for 3. kvartal 1981 viser en økning på 18 prosent jamført med 3. kvartal i 1980.

Arbeidskraftmyndighetene fikk i 1981 bevilget om lag 744 millioner kroner til arbeidsmarkedstiltak over ordinært budsjett og beredskapsbudsjett. Dette er en økning i bevilget beløp, regnet i løpende priser, på 7,5 prosent jamført med 1980. Ved utgangen av september var det gitt tilsagn om bruk av 69 prosent av det bevilgede beløp mot 60 prosent ved utgangen av september 1980.

I tillegg til disse bevilgningene var det over trygdebudsjettet i 1981 satt av 423,5 millioner kroner til sysselsettingstiltak. Dette er en økning på 31 prosent fra 1980 regnet i løpende priser. Som i 1980 er det lønnstilskudd under vernet arbeid som er det største enkelttiltaket (53 prosent av hele budsjettet). Pr. utgangen av september 1981 var det gitt tilsagn om bruk av 97 prosent av det bevilgede beløp mot 89 prosent ved utgangen av september 1980.

Driftsinnskrenkninger¹

Forhåndsmeldinger om nye driftsinnskrenkninger omfattet i første halvår 1981 12 348 personer. Det er mer enn dobbelt så mange som i første halvår 1980. Tallene for 3. kvartal 1981 ligger på samme nivå som 3. kvartal 1980, mens oktobertallene i 1981 bare er noe

over halvparten av tallet på personer som ble berørt av forhåndsmeldinger om driftsinnskrenkninger i oktober 1980. Denne nedgangen skyldes i hovedsak en nedgang i forhåndsmeldinger om permisjoner. Forhåndsmeldingene i oktober 1981 omfatter likevel flere enn gjennomsnittet for perioden 1976—1979.

Jordbruk

Areal og avling

Samlet jordbruksareal i drift på bruk med minst 5 dekar jordbruksareal er for 1981 beregnet til 9,35 mill. dekar. Dette er om lag det samme som året før. Kornarealet er beregnet til 3,2 mill. dekar. Av dette var 1,8 mill. dekar bygg og 1,2 mill. dekar havre. Byggarealet minket med 6 prosent, mens havrearealet økte med 11 prosent. Arealet av hvete gikk tilbake 17 prosent og var i 1981 130 000 dekar. I tillegg til kornarealet var det 67 000 dekar oljevekster til modning. Arealet av poteter var 206 000 dekar og av grønnsaker og silovekster 309 000 dekar. Samlet areal av åker og hage var 4,1 mill. dekar. Arealet av eng til slått og beite er for 1981 beregnet til 5,3 mill. dekar.

Tallet på bruk med minst 5 dekar jordbruksareal i drift i 1981 var 115 000. Sammen-

¹ Se note 1 til tabell 6.

liknet med 1980 er dette en nedgang på 4 000 bruk, eller vel 3 prosent. Det er bruk med mindre enn 50 dekar jordbruksareal det er blitt færre av. Tallet på store bruk viser en svak økning.

Vinteren 1980—81 var lang og snørisk over store deler av landet. Det ble meldt om lite overvintringsskader på eng og frukttrær. Over deler av Østlandet kom våren seint med sein såtid for korn og andre åkervekster som resultat. Sammen med en kald forsommer førte dette til seinere høsting enn vanlig. Vekstforholdene var gode for eng og beiter på Sørlandet og Østlandet i år. Grasavlingen ble i overkant av et normalår, og kvaliteten ble god. På Vestlandet var grasveksten noe mer varierende, og totalavlingen ble mindre enn i et normalår. I Trøndelag og Nord-Norge var grasavlingene større i år enn i et normalår. På grunn av mye regn og fuktig vær ble kvaliteten på høyet mindre god. Høyet ble

hengende lenge på hesjene, og en god del ble kassert som ubrukbart til fôr.

Utover sommeren lå forholdene til rette for et meget godt kornår på Østlandet. I første halvdel av september kom så godt som alt bygg velberget i hus. Det ble også høstet gode avlinger av hvete og havre. Fra midten av måneden ble det værromslag, og vi fikk en lengre periode med mye regn og uvær. Dette førte til betydelige skader på gjenstående kornarealer, og en del arealer vil bli stående uhøstet. I Møre og Romsdal og Trøndelag ble det høstet kornavlinger som lå godt i overkant av et normalår. Det er lite uhøstet korn i Trøndelag i år.

Til tross for tusenvis av dekar uhøstet korn over Østlandet, er avlingsnivået anslått til bortimot normalt for hele landet.

På grunnlag av Jorddirektørens melding om årsveksten ved utgangen av september måned, er samlet avling i 1981 foreløpig beregnet til 2 586 mill. føreheter. Avlingen for 1980 ble beregnet til 2 659 mill. føreheter.

Foreløpige tall for avling av engvekster til slått, beregnet som tørt høy, viser 2,83 mill. tonn, om lag det samme som i 1980. I forhold til normalåret var avlingene gode på Østlandet, i Trøndelag og i Nord-Norge, mens det var under normalårs avling på Vestlandet. Avlingen av rotvekster og grønnfôr ser ut til å bli noe mindre enn året før. Årets kornavling er foreløpig beregnet til 1 110 000 tonn, mot 1 150 000 tonn i 1980. I forhold til normalåret var kornavlingen størst i Østfold, Oppland, Buskerud og Trøndelagsfylkene.

Fruktavlingene ligger under avlingene for et normalår. Årsaken til dette er først og fremst den kalde forsommeren. På Vestlandet ble det dessuten skader og tap av frukt på grunn av sterk vind i slutten av september. Bæringene er stort sett lavere enn normalt. Dette gjelder særlig for jordbær og bringebær. Avlingen av grønnsaker ligger under normalårs avling.

Husdyr og husdyrproduksjon

Foreløpige beregninger viser økning i storfeholdet siste året. Kutallet viser en økning på knapt 2 prosent sammenliknet med året før, og var pr. 20. juni 379 000. I forhold til tall fra 1980 viser også saueholdet, geiteholdet og svineholdet en økning. Til meieriene ble det levert 1 387 mill. liter mjølk de tre første kvartal i 1981, en økning på 17 mill. liter eller 1,2 prosent i forhold til samme periode året før. Salget av konsummjølk viste en nedgang på 0,8 prosent, produksjonen av smør økte med 8 prosent, mens

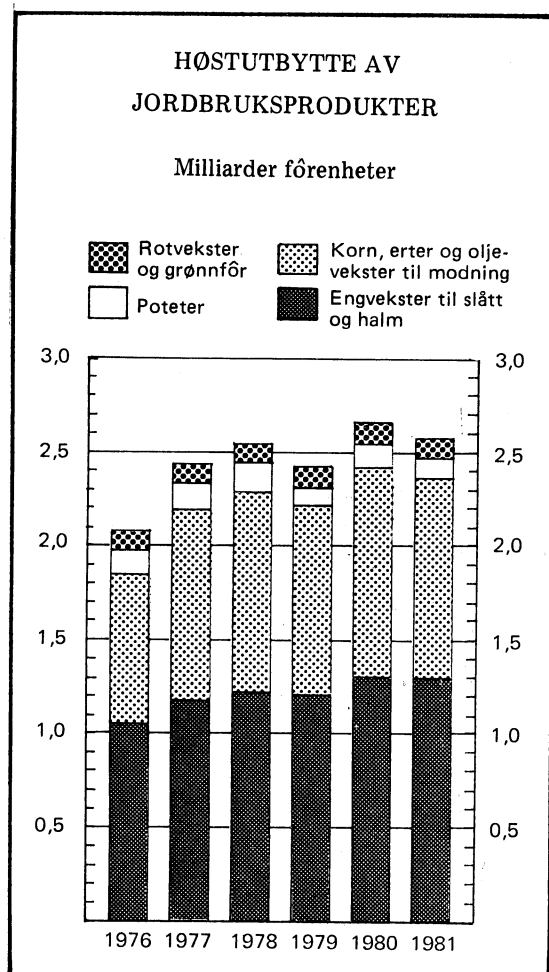

Fig. 4.

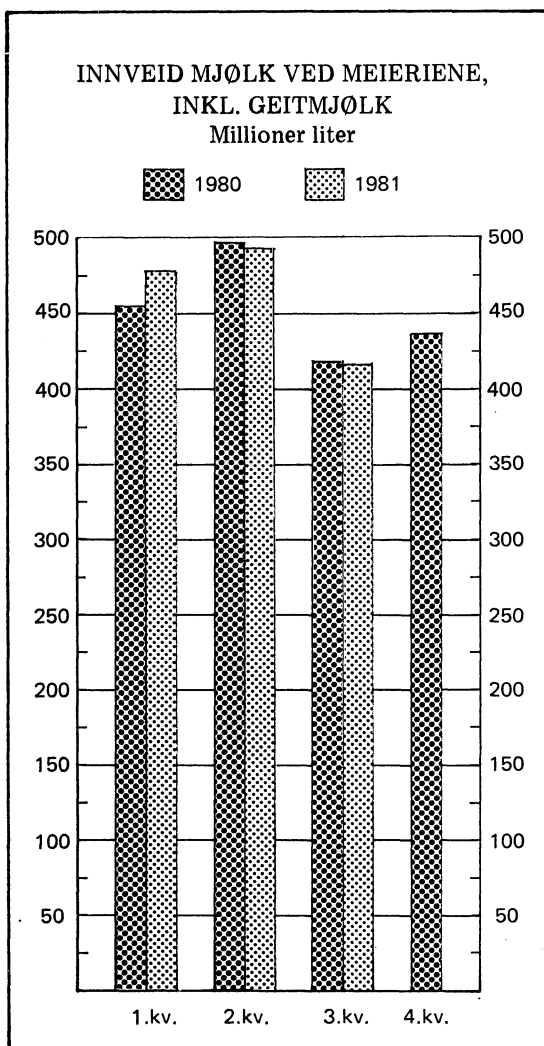

Fig. 5.

osteproduksjonen var uendret fra tilsvarende periode i 1980.

Foreløpige oppgaver fra den offentlige kjøttkontrollen viser at det ble kontrollert 119 000 tonn husdyrslakt (fjørfe ikke medregnet) i månedene januar—september 1981, en økning på 3 000 tonn i forhold til samme periode året før. Det ble levert 1,20 mill. skinn fra pelsdyrgårdene i sesongen 1980—81, mot 1,26 mill. skinn i sesongen 1979—80.

Driftsmidler

For året 1981 foreligger det ennå ikke oppgaver over antall maskiner i jordbruket. Pr. 20. juni 1980 ble tallet på traktorer beregnet til 146 500. Tallet på skurtreskere og forhøstere var henholdsvis 16 300 og 37 600.

Importavgiften på jordbrukstraktorer ble opphevet fra 1. januar 1981. Salget av traktorer har økt i 1. halvår 1981, men er fortsatt mindre enn før avgiften ble innført.

Beregnet som tonn grunnstoff (N, P og K) var salget av handelsgjødsel 213 000 tonn i 1979—80. På grunn av forventet prisstigning på gjødsel var trolig salget noe høyere enn det faktiske forbruk. En anslår salget i 1980—81 til om lag 197 000 tonn. Forbruket av kraftfôr (leiemalt ikke medregnet) var 1 075 000 tonn i perioden januar—september 1981, en nedgang på 1,3 prosent i forhold til samme periode året før.

Priser og lønninger

Ved forhandlingene om jordbruksavtalen for perioden 1. juli 1980—30. juni 1982 ble partene enige om at det før 1. juli 1981 skulle opptas forhandlinger om bestemmelser for 2. avtaleår. Ved forhandlingene kom partene fram til en avtale som er beregnet å gi jordbruket en brutto inntektsøkning på 2 418 mill. kr. Av dette skal 1 360 mill. kr tas ut ved økte priser, mens resten, 1 058 mill. kr, fordeles seg på andre inntektshevede tiltak.

I protokollen til avtalen forutsettes det at Stortingets vedtak av 1. desember 1975 om inntektsmålsettingen i jordbruket, skal gjennomføres ved forhandlingene i 1982.

Vel halvparten av inntektsrammen ved årets avtale slo ut i økte forbrukspriser. Prisøkningen som avtalen medførte, ble lagt 1. januar 1981.

på de fleste jordbruksprodukter. Momskompensasjonen på kjøtt og fleisk ble fjernet fra

Grunnprisen til produsent på hvete og rug ble økt med 29 kroner pr. 100 kg, og henholdsvis 24 og 21 kroner pr. 100 kg for bygg og havre. Dessuten ble lagringsgodtgjørelse og produksjonstillegg økt. Normalprisene for pateter øk med gjennomsnitt 11 øre pr. kg på årsbasis og for grønnsaker, frukt og bær øk prisene innenfor en ramme av 85 mill. kr på årsbasis.

I tillegg til en gjennomsnittlig prisøkning på mjølk på omsetningsleddet med 27 øre pr. liter, ble det kvantumsavgrensede tilskuddet for de første 20 000 liter mjølk levert meieri økt med 20 øre pr. liter til 103 øre pr. liter. For leveranser mellom 20 000 liter og 30 000 liter ble tilskuddet økt med 10 øre pr. liter til 53 øre pr. liter. Også for geitmjølk ble satsene for de kvantumsavgrensede tilskudd økt, med 40 øre pr. liter til 206 øre pr. liter for de første 10 000 liter og med 20 øre til 106 øre pr. liter for leveranser mellom 10 000 og 15 000 liter. Det kvantumsavgrensede tilskuddet skal samlet ikke overstige 25 900 kroner pr. bruk. Reglene for distriktstilskudd for mjølk ble endret, slik at Østlandets flatbygder fikk et tillegg på 6 øre pr. liter.

Grunntilskudd til storfe-, kalv-, gris- og geitkjøtt ble økt med 117,8 mill. kr. Tilskudd

til sauehold og rabatt på kraftfôr til sau ble slått sammen til en ordning — produksjonstillegg for sau. Bevilgningen til den nye ordningen økte med 22,9 mill. kr.

Bevilgningene til Landbrukets Utbyggingsfond ble økt med 93,4 mill. kr til 518 mill. kr. Avløserordningen for husdyrbrukere og ferieordningen ble slått sammen til en ordning. Bevilgningen økte med 91,5 mill. kr.

Avgiften på kraftfôr ved salg fra Statens Kornforretning ble satt opp med 34 øre pr. kg i gjennomsnitt. Bevilgningene til produksjonstillegg pr. dyr økte med 192,0 mill. kr. Ordningene silotrygd for gras, driftstilskudd og kunstgjødseltilskudd for mindre bruk ble slått sammen til en ordning — produksjonstillegg for grovfôr. Samlet bevilgning til ordningen blir på 568,3 mill. kr.

Driftstilskuddsordningen for bruk med minst 10 dekar jordbruksareal falt bort. Ordningen ble erstattet delvis av produksjonstillegg for grovfôr, delvis av et produksjonstillegg for salgsproduksjon av planteprodukter. Bevilgningene til den sistnevnte ordningen er på 136 mill. kr.

Jordbrukets prisindeks (pris til produsent, 1975 = 100) steg fra 157 i september 1980 til 173 i september 1981, dvs. 10,2 prosent. I samme periode steg prisindeksen for produksjonsmidler og produksjonstjenester fra 163 til 182, eller med 11,7 prosent. Utviklingen går ellers fram av tabell 7.

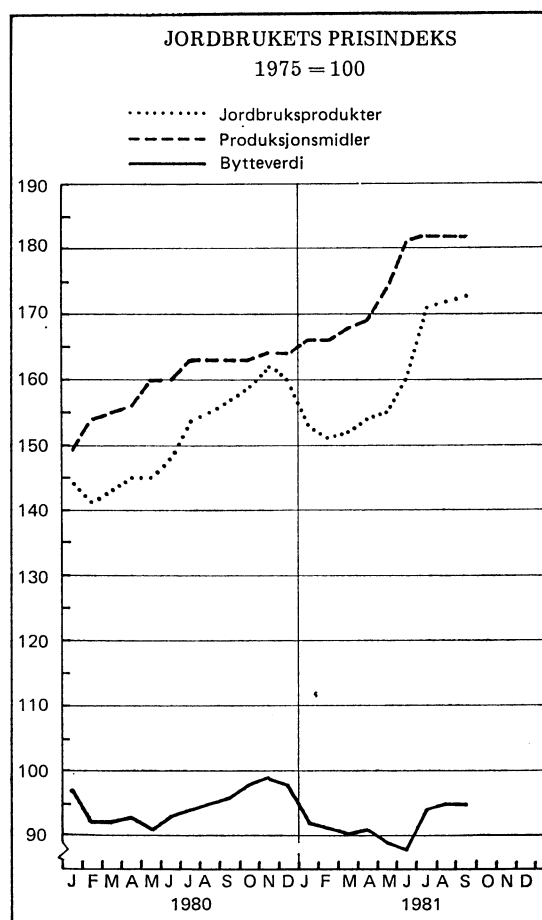

Fig. 6.

Tabell 7. *Jordbrukets prisindeks*
1975=100

	Jordbruksprodukter			Pro- duk- sjons- midler
	I alt	Plante- pro- dukter	Husdyr- pro- dukter	
1975.....	100	100	100	100
1976.....	116	114	117	112
1977.....	128	125	129	125
1978.....	136	128	139	135
1979.....	142	139	143	141
1980.....	151	147	152	160
1980				
1. kvartal ¹	143	145	142	153
2. »	146	153	143	159
3. »	155	146	159	163
4. »	160	151	164	164
1981				
1. kvartal ¹	152	161	149	167
2. »	156	176	149	175
3. »	172	168	174	182

¹ Uveid gjennomsnitt av månedsindeks.

Høsten 1981 var markedsprisen for poteter noe høyere enn året før. En regner ikke med overskudd av matpoteter i sesongen 1981—82. Prisen på grønnsaker viste svak økning i forhold til fjoråret. Enkelte grønnsakslag lå periodevis over øvre prisgrense. Etterspørselen etter norsk frukt har vært stor høsten 1981, og prisen har ligget høyere enn året før. For avtaleåret 1980—81 ble de avtalte priser oppnådd for storfe, lam, gris og egg. Oppstillingen nedenfor viser de avtalte gjennomsnittspriser de siste år.

Gjennomsnittspris etter jordbruksavtalen		Kr pr. kg			
		Okse kl. 1	Lam kl. 1	Gris kl. 1	Egg kl. A
1/7 1976—30/4 1977	18,65	21,30	13,10	9,35	
1/5 1977—30/6 1977	18,65	21,30	14,45	10,35	
1/7 1977—30/6 1978	20,05	22,70	15,23	11,14	
1/7 1978—30/6 1979	21,65	24,30	16,20	11,90	
1/7 1979—30/6 1980	22,02	24,30	16,67	11,90	
1/7 1980—30/6 1981	24,65	27,30	18,30	12,30	

Ved pelsskinnauksjonene i sesongen 1980—81 ble det oppnådd høyere pris for reveskinn enn ved auksjonene i sesongen 1979—80. Gjennomsnittsprisen i siste sesong var 483 kroner mot 382 kroner i 1979—80. For minkskinn falt prisene siste sesong. Gjennomsnittlig salgspris for minkskinn i 1980—81 var 158 kroner, mot 173 kroner sesongen før.

Arbeidslønnen for månedsbetalte menn i jordbruket steg ifølge Statistisk Sentralbyrås statistikk med 15,8 prosent fra september 1979 til september 1980. I samsvar med den to-årige tariffavtalen, med virkning fra 1. mai 1980 til 30. april 1982, ble det fra 1. mai 1981 gitt et lønnstillegg på kr 3,00 pr. time for voksne arbeidere, og kr 2,00 pr. time for arbeidere under 18 år. Timefortjenesten for voksne jordbruksarbeidere med 2 års praksis var fra 1. mai 1981 kr 32,50.

Norges Landbruksøkonomiske Institutt bearbeider driftsregnskap for vel 1 000 bruk fordelt over hele landet. Hovedresultatene går fram av tabell 8. Nettoinntekten av jordbruk, skogbruk og binæringer regnet under ett var 133 400 kroner pr. familie i 1980, en økning fra året før på 16 400 kroner eller 14 prosent. Den gjennomsnittlige nettoinntekt pr. årsverk var 81 900 kroner i 1980 mot 71 200 kroner i 1979, en økning på 15 prosent.

Tabell 8. Regnskapsresultater i jordbruket pr. bruk

	Areal ¹	Pro- duk- sjons- inn- tekter	Kost- nader	Driftsoversk.	
				I alt	Av dette famili- ens arbeids- fortje- neste
	Daa	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr	1 000 kr
1975.....	156	167,6	112,2	55,4	43,2
1976.....	156	213,1	134,2	79,2	65,4
1977.....	158	252,8	158,2	94,6	76,9
1978.....	158	286,4	177,8	108,6	84,3
1979.....	158	297,6	195,1	102,5	74,9
1980.....	159	339,4	221,9	117,5	84,5
1980					
50,1—100daa	79	238,6	151,8	86,8	65,5
100,1—200 »	144	345,2	223,3	121,9	88,4
200,1—300 »	245	442,9	293,2	149,7	105,1
300,1—500 »	369	521,3	352,9	168,4	111,0

¹ Innmarksareal.

Skogbruk

Driftsforhold og avvirkning

Lite snø og mye tele førte til at det i driftsåret 1980—81 var nærmest ideelle driftsforhold på Østlandet og Sørlandet. I Trøndelag og Nord-Norge var driftsforholdene stort sett vanskelige på grunn av store snømengder.

Avvirkningen til salg og industriell produksjon antas å ha vært om lag 8,8 mill. m³ i driftsåret 1980—81. Av dette var 0,7 mill. m³ tørket eller billeskadd grantømmer. I driftsåret 1979—80 ble det avvirket 8,4 mill. m³ tømmer til salg og industriell produksjon.

Tabell 9. Høgst av bar- og lauvtrevirke til salg og industriell produksjon

Driftsår	I alt	Tømmer og kubb	Ved	Verdi
	Mill. m ³			Mill. kr
1976-77	6,8	6,7	0,1	1 239
1977-78	7,2	7,1	0,1	1 299
1978-79	8,0	7,8	0,2	1 408
1979-80	8,4	8,2	0,2	1 600
1980-81*	8,8	8,5	0,3	1 950

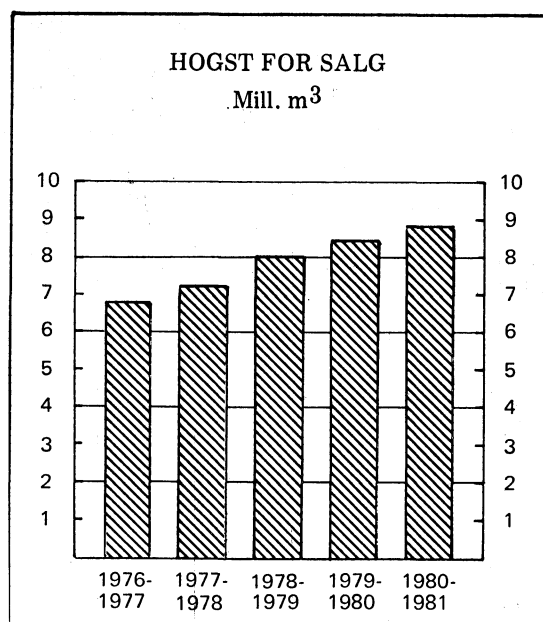

Fig. 7.

Tabell 10. Antall personer som arbeider med hogst og framkjøring

	1977-78	1978-79	1979-80	1980-81
Pr. 15. desember	7 671	7 827	8 250	..
» 15. mars	9 427	10 155	10 999	11 575

Tømmermarked

Gjennom det meste av året 1981 var det stort sett gode avsetningsmuligheter for de viktigste sortimentsgruppene. Det ser også ut til at det har vært relativt lett å få omsatt de store mengdene med tørt og billeskadd grantømmer.

Utenrikshandel

I de ni første månedene av 1981 ble det innført 0,78 mill. m³ rundvirke av nordiske treslag. Av dette var 0,62 mill. m³ massevirke. I samme periode i 1980 var innførselen av nordiske treslag 0,65 mill. m³, hvorav 0,48 mill. m³ var massevirke. Det ble i de ni første månedene av 1981 også innført 0,10 mill. m³ treavfall og 0,27 mill. m³ celluloseflis, mot henholdsvis 0,16 mill. m³ og 0,17 mill. m³ i 1980.

Utførselen av rundvirke var i perioden januar—september 1981 0,45 mill. m³, det samme som i tilsvarende periode året før. I samme periode i 1981 ble det også utført 0,11 mill. m³ treavfall og 0,27 mill. m³ celluloseflis. Dette er om lag det samme som i tilsvarende periode i 1980.

Sysselsetting

Oppgavene over hoggere og kjørere i arbeid pr. 15. desember og 15. mars er gitt av Landbruksdepartementet.

Skogkultur

En regner med at det ble satt ut om lag 65 mill. planter i 1981. Dette er om lag det samme som året før.

Billeskadene er fremdeles et stort problem, selv om skadene i 1981 var betydelig mindre enn i 1980. Fortsatt er det fylkene Buskerud, Vestfold og Telemark som er hardest rammet.

Tabell 11. Tømmerpriser. Kr pr. m³ f. m.

Sortiment	Driftsår	
	1980—81	1981—82
<i>Skurtømmer</i> ¹		
Prima gran	258,64	258,64
Prima furu	293,09	308,99
Sekunda gran	234,26	234,26
Sekunda furu	246,45	246,45
<i>Massevirke</i>		
Ubarket gran	180,00	195,00
Ubarket furu	162,50	187,50
Ubarket bjørk	165,00	165,00

¹ Prisavtalen for 1981—82 gjelder fram til 15. januar 1982.

Tømmerpriser

I tabell 11 er prisene for de viktigste sortimentene listet opp for driftsårene 1980—81 og 1981—82.

De oppgitte prisene for skurtømmer gjelder tømmer av 5 m lengde og 20 cm toppdiameter. Denne dimensjonen er noe større enn gjennomsnittet for det skurtømmer som leveres. Gjennomsnittsprisen pr. m³ vil derfor vanligvis ligge noe lavere.

Lønnsavtaler

Overenskomsten av 23. august 1980 mellom Skogbrukets Arbeidsgiverforening og Direktoratet for statens skoger på den ene siden, og Landsorganisasjonen i Norge og Norsk Skog- og Landarbeiderforbund på den andre, gjelder fram til 30. april 1982. I henhold til reguleringsbestemmelsene i overenskomsten ble lønssatsene regulert pr. 1. mai 1981. Utdrag av lønssatsene er gitt i tabell 12.

Tabell 12. Utdrag av lønnsattsene for skogsarbeid

	Avtaleår				
	1977—78	1978—79	1979—80	1980—81	1981—82
Hogst av ubarket tømmer ^{1,2} pr. m ³ kr	13,72	14,02	14,02	15,48	16,48
tillegg pr. tre ¹ »	1,81	1,84	1,84	2,04	2,18
Snarekjøring med jordbruks-traktor ³pr.m ³ kr	24,05	24,98	24,98	28,61	30,71
Lagsakkord, stammedrift					
Høydeklasse 1,00—1,19					
Gran, grunnsats.....pr. m ³ kr	15,13	15,43	15,43	17,05	18,19
» , tillegg pr. tre..... »	2,18	2,22	2,22	2,45	2,61
Timelønt arbeid					
Arbeider over 18 år..... kr	24,01	26,00	26,00	30,00	33,00
Fagarbeider..... »	25,51	30,00	30,00	34,00	37,00
Maskinfører..... »	27,01	32,00	32,00	36,00	39,00
Mann og hest..... »	36,44	43,00	43,00	48,50	53,00
Traktor med utstyr og fører ⁴ ... »	62,20	84,00	84,00	92,00	99,00

¹ Hogst, aptering og kapping. Gran høydeklasse 1,00—1,19. ² Målt utenpå bark. ³ Snarekjøring uten forutgående lunning av tømmer kappet i fallende lengder. Beregnet etter 3,5 trær pr. m³, kjøreavstand 400—500 m og sortering av 2 til 4 sortimenter og opprulling. ⁴ I avtaleåret 1977—78 gjelder satsene for traktor med minst 35 hk, i årene 1978—79 og 1979—80 traktor med 61—80 hk og i 1980—81 og 1981—82 traktor med samlet nyanskaffelsesverdi på 150 000—200 000 kroner.

Fiske og fangst

De samlede fangstresultater i fiske

Ved utgangen av august 1981 var utbyttet av det norske sjøfisket kommet opp i 1 885 000 tonn til en førstehandsverdi av om lag 2 720 mill. kr. Til samme tid i 1980 var utbyttet 1 740 000 tonn til om lag 2 350 mill. kr. For hele 1981 venter en at fangstmengden blir om lag 100 000 tonn større enn i 1980. Første-handsverdien ventes å bli 300—400 mill. kr høyere.

Sysselsetting i fiske

Pr. 31. desember 1980 var det etter opp-gaver som Fiskeridirektoratet mottar fra de kommunale fiskeremnder 34 789 fiskere. Av disse hadde 19 425 fiske som eneste yrke, 5 715 fiske som hovedyrke og 9 649 fiske som biyrke.

Fiskefarkoster

Ved utgangen av 1980 var det registrert 26 504 farkoster med maskin, mot 25 874 farkoster til samme tid i 1979. Tallet på farkoster fordelte seg med 18 279 på åpne fiskefarkoster, 5 926 på dekte farkoster av tre, 704 på dekte stålfarkoster og 1 595 på dekte farkoster av annet byggemateriale.

Torskefisket

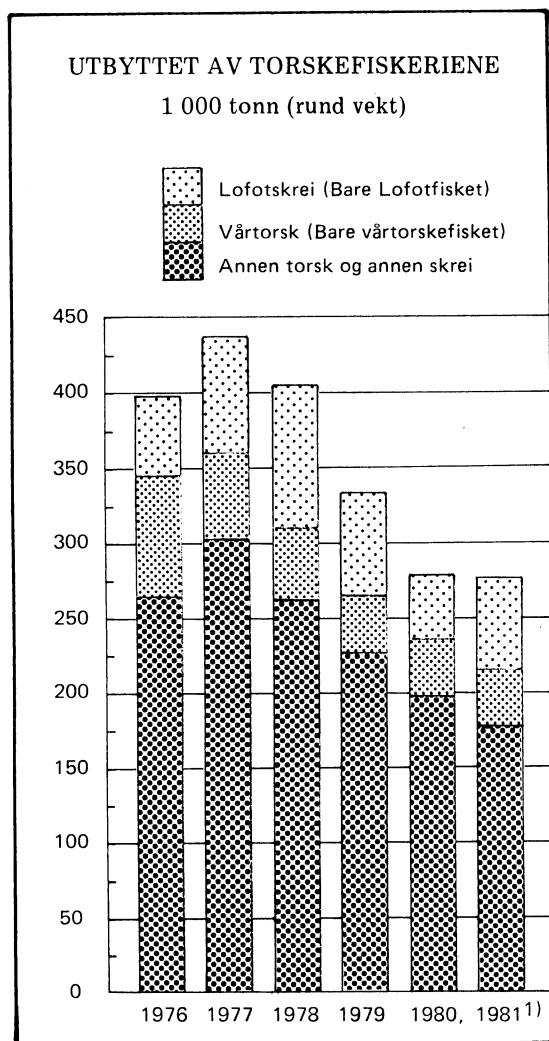
Lofotfisket. I alt ble det oppfisket i rund vekt 61 989 tonn skrei i Lofoten i 1981. Det var 18 775 tonn mer enn året før. Ved hovedopptellingen pr. 22. mars deltok det i alt 1 542 fartøyer med samlet besetning på 4 038 mann. I 1980 deltok 1 333 fartøyer med en samlet besetning på 3 627 mann.

Tabell 13. Samlet fangstutbytte¹

	Mengde i tonn. Rund vekt	Verdi i 1 000 kr
Gj.snitt 1960—1964	1 482 895	702 918
Gj.snitt 1965—1969	2 760 757	1 159 336
Gj.snitt 1970—1974	2 988 445	1 774 302
1975.....	2 541 506	1 958 947
1976.....	3 416 457	2 791 621
1977.....	3 541 393	3 087 482
1978.....	2 707 858	2 919 983
1979.....	2 760 227	3 142 255
1980*.....	2 516 004	3 338 233
1981* ²	1 885 000	2 720 000

¹ Medregnet tang og tare.

² 1. januar—31. august.

1) Januar—august.

Fig. 8.

Vårtorskefisket i Finnmark gav i 1981 i rund vekt et fangstresultat på i alt 36 771 tonn, som er 1 011 tonn mindre enn i 1980. I fisket deltok det 1 370 fartøyer med en samlet besetning på 2 980 mann. I 1980 var deltakelsen 1 397 fartøyer og 2 973 mann.

Pr. 31. august 1981 var utbyttet av de samlede torskefiskerier om lag 38 000 tonn mer enn til samme tid i fjor.

Sildefisket

På grunn av bestandsituasjonen har det vært forbud mot fiske av vintersild i de seinere år, men som forsøksfiske ble det i 1981 tatt 833 tonn mot 884 tonn i 1980.

Feit- og småsildfisket var pr. 8. november kommet opp i om lag 4 000 tonn som var om lag 700 tonn mindre enn til samme tid i 1980.

Ringnotfisket etter sild i Skagerrak gav et utbytte på 6 300 tonn i 1981 mot 1 300 tonn i 1980.

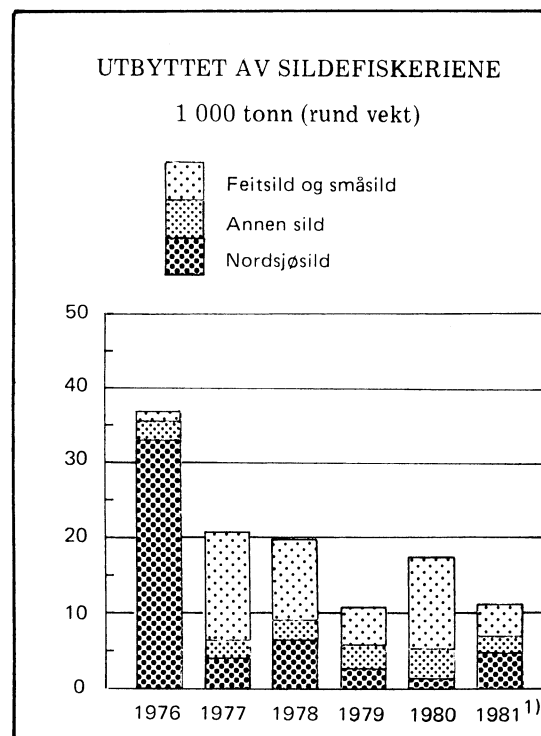
Utbyttet av fjordsild i Skagerrak antas når dette skrives å ville gi et noe mindre utbytte i 1981 enn foregående år.

Makrellfisket hadde pr. 8. november gitt et samlet utbytte på 48 790 tonn mot 75 361 tonn til samme tid året før.

Loddefisket. Pr. 8. november 1981 var det fisket 1 325 000 tonn lodde, hvorav 808 000 tonn vinterlodde og 517 000 tonn sommerlodde. Loddekvantumet var da om lag 209 000 tonn høyere enn til samme tid i 1980.

Annet fiske

Annet industrifiske hadde pr. 8. november gitt 77 000 tonn øypål og 56 000 tonn tobis. Til samme tid i 1980 ble det tatt 124 000 tonn øypål og 149 000 tonn tobis. Av kolmule ble det i 1981 fisket 150 000 tonn mot 145 000 tonn i 1980.

1) 1. januar — 8. november 1981.

Fig. 9.

Tabell 14. *Feit- og småsild, kystbrisling og havbrisling. Tonn. Rund vekt*

	Feit- og småsild			Kystbrisling			Havbrisling		
	1979	1980*	1981 ¹	1979	1980*	1981 ¹	1979	1980*	1981 ¹
Frosset	778	843	475	—	—	7	—	—	—
Fersk eksport	—	—	542	—	—	—	478	—	—
Fersk innenlands	490	1 147	753	33	31	25	—	—	—
Salting	1 727	6 946	2 109	450	251	205	—	30	—
Mjøl, olje og dyrefôr ..	190	343	120	542	635	419	78 625	68 036	413
Hermetikk	1 207	2 805	5	8 715	6 454	7 153	232	1 111	—
Agn	22	—	—	—	4	—	—	—	—
Annen anvendelse	—	—	—	131	—	—	—	—	—
I alt	4 415	12 080	4 005	9 871	7 376	7 808	79 335	69 177	413

¹ Foreløpige tall pr. 8. november 1981.

Se ifisket. Ved utgangen av august var det tatt om lag 132 000 tonn sei, som er 12 000 tonn mer enn til samme tid i 1980.

Brislingfisket. Fisket etter kystbrisling hadde inntil 8. november kommet opp i 7 800 tonn, det samme som i tilsvarende periode i 1980.

Anvendelse av fangsten

Foreløpige oppgaver viser at mengden av fisk til hending også i 1981 vil få en betydelig økning. Ved utgangen av august var kvantumet av fisk til hending 30 000 tonn høyere enn til samme tid i 1980. Det var også økning i kvantumet av fisk som ble brukt til salting. Kvantumet som anvendes til mjøl og olje antas å bli om lag 100 000 tonn større i 1981 enn året før. For de andre anvendelser er det bare mindre endringer sammenliknet med 1980.

Priser og støttetiltak

Etter avtale inngått 11. desember 1980 mellom staten ved Forbruker- og administrasjonsdepartementet og Norges Fiskerlag, ble rammen for støttetiltak til fiskerinæringen i 1981 satt til 1 170 mill. kr. Av dette var 30 mill. kr lån til Prisreguleringsfondet for sild, mens resten var tilskudd.

Av det samlede tilskudd på 1 140 mill. kr ble 436 mill. kr avsatt til pristilskudd o.l. i torskesektoren og 119 mill. kr til pristilskudd o.l. i sildesektoren. Resten — 585 mill. kr — gikk til ulike kostnadsreducerende og sosiale tiltak, strukturtiltak mv.

Markedene for torskefisk var gode i 1981. Bortsett fra prisen for fisk til frysing, har nettoprisen vist en jamn økning for de vik-

Tabell 15. *Makrell og pir. Tonn. Rund vekt*

	1979	1980*	1981 ¹
Fersk	7 396	2 932	3 352
Hermetikk	249	205	212
Agn	5 487	6 412	4 566
Salting, kryddring og røking	187	207	1
Frysing	46 385	42 468	35 853
Mjøl, olje og dyrefôr	65 779	24 954	4 806
Uspesifisert	—	—	—
I alt	125 497	77 180	48 790

¹ Foreløpige tall som omfatter tidsrommet 1. januar—8. november 1981.Tabell 16. *Lodde. Bruken av fangsten. Tonn. Rund vekt*

	Total fangst	Fersk/ frysing	Oppm./ dyrefôr	Agn og annet
1973..	1 332 119	24 776	1 307 343	—
1974..	1 030 158	14 174	1 015 923	61
1975..	980 202	4 644	975 433	125
1976..	1 972 289	14 220	1 958 062	7
1977..	2 137 200	10 225	2 126 903	72
1978..	1 280 630	6 924	1 273 629	76
1979..	1 232 177	24 754	1 206 786	—
1980*.	1 120 000	28 443	1 091 471	86
1981 ¹ .	1 325 000	15 514	1 308 417	1 069

¹ Omfatter tidsrommet 1. januar—8. november 1981.

Tabell 17. Gjennomsnittspriser til fisker. Kr pr. tonn. Rund vekt

	1975	1976	1977	1978	1979	1980*	1981* ¹
Kveite	7 894	9 496	11 061	12 365	14 354	14 546	14 188
Torsk	1 915	2 395	2 658	2 723	3 002	3 438	3 841
Sei	965	1 265	1 441	1 653	1 809	2 167	2 292
Makrell	670	770	895	1 290	1 087	1 537	2 202
Makrellstørje	3 452	5 119	6 027	7 561	9 483	11 354	..
Pigghå	1 480	1 918	2 084	2 191	2 747	2 616	2 938

* Gjennomsnittspriser januar—august.

tigste produktene. Økningen har vært sterkere enn den generelle prisstigning. For frossen-fiskmarkedet har nettoprisene i 1981 ligget på om lag samme nivå som i 1980.

I 1981 ble det som nevnt opprinnelig avsatt 30 mill. kr som lån til Prisreguleringsfondet for sild. Dette skulle garantere en pris på kr 2,40 pr. kg som gjennomsnitt for sildemjøl og -olje til produsent. Markedssituasjonen for sildemjøl og -olje har på årsbasis ikke bedret seg vesentlig fra 1980. Lånet er blitt nyttet

fullt ut. For å dekke underskudd fra forrige års produksjon har det vært nødvendig å etterbevilge ytterligere vel 29 mill. kr til Prisreguleringsfondet.

Selfangst

I selfangsten deltok det 12 fartøyer i 1981. I alt ble det innklarert fangst for 12 turer, mot 15 turer i 1980. Den samlede fangst utgjorde 68 745 dyr, nesten 8 000 færre enn i 1980. Førstehandsverdien av fangsten ble likevel på 12,0 mill. kr, mot 10,5 mill. kr for året før.

Tabell 18. Utbyttet av selfangsten

	1979	1980 ¹	1981*
Antall fartøyer .. ²	18	⁵ 15	12
Besetning	³ 247	³ 204	170
Innklarerte fangst-turer	18	15	12
F a n g s t			
Dyr i alt Stk. ⁴	75 088	⁶ 60 860	68 745
Av dette			
Grønlandssel »	46 599	45 384	51 640
Klappmyss »	28 487	15 475	17 105
Storkobbe »	—	1	—
Snadd »	2	—	—
Isbjørn »	—	—	—
Spekk Tonn	1 475	1 008	1 274
Innklaringsverdi 1 000 kr	12 809	10 294	12 012

¹ Medregnet fangst til vitenskapelige formål.
² Ikke medregnet en fangstskute leid av Havforskningsinstituttet. ³ Ikke medregnet besetning på fangstskute leid av Havforskningsinstituttet.
⁴ Dertil kommer 2 023 grønlandssel fanget i torskegarn i Varangerfjorden våren 1979. ⁵ Ikke medregnet M/S «Polarfangst» som forliste 16. april 1980.
⁶ Dertil kommer 3 311 grønlandssel druknet i fiskegarn i Varangerfjorden våren 1980.

Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning

I oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning var produksjonen 1 prosent lavere i 1981 enn i 1980. Gjennom 1978, 1979 og 1980 steg totalproduksjonen sterkt, i første rekke på grunn av økt utvinning av råolje og naturgass. I 1980 nådde imidlertid produksjonen en foreløpig topp. I årene 1974—1980 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 5,7 prosent for samlet produksjon i oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning.

Industriproduksjonen passerte, etter sesongkorrigerte beregninger å dømme, en konjunkturtopp sommeren 1980. Utover høsten var det en klar tendens til fall i produksjonen. Etter at et bunnpunkt ble passert rundt årsskiftet 1980/81 endret produksjonen seg forholdsvis lite gjennom resten av 1981, bortsett fra enkelte tilfeldige svingninger. For

Tabell 19. *Produksjonsindeks for oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning. Gjennomsnittlig vekstrate pr. år*

Næring, næringsområde, næringshovedgruppe		1970— 1974	1974— 1980	1970— 1980	Jan.— okt. 1980— 1981
2, 3, 4	Oljeutvinning, annen bergverksdrift, industri og kraftforsyning	5,3	5,7	5,5	— 0,7
2	Oljeutvinning og annen bergverksdrift	16,3	46,8	33,7	— 2,6
21	Bryting av kull	4,0	—10,4	— 4,9	12,2
22	Utvinning av råolje og naturgass	..	74,2	..	— 2,6
23	Bryting og utvinning av malm	3,4	0,7	1,8	— 3,2
29	Bergverksdrift ellers	8,3	3,1	5,1	— 2,2
3	Industri	4,6	— 0,4	1,6	— 1,2
31	Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakksvarer	3,3	0,8	1,8	— 0,3
311–312	Produksjon av næringsmidler	4,4	0,4	1,9	3,4
313	Produksjon av drikkevarer	4,4	2,5	3,3	— 5,1
314	Produksjon av tobakksvarer	— 2,2	0,4	— 0,1	— 2,8
32	Produksjon av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer	— 4,3	— 2,8	— 3,4	— 5,3
321	Produksjon av tekstilvarer	— 2,1	— 0,1	— 0,9	— 5,1
322–323	Produksjon av klær, lær- og skinnvarer, unntatt skotøy	— 6,3	— 5,4	— 5,7	— 3,9
324	Produksjon av skotøy	— 6,0	— 8,3	— 7,4	—16,6
33	Produksjon av trevarer	8,2	— 0,4	2,9	— 3,2
331	Produksjon av trevarer, unntatt møbler og innredninger	9,6	— 0,6	3,4	— 3,4
332	Produksjon av møbler og innredninger av tre	5,4	— 0,2	2,0	— 2,9
34	Treforedling, grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	1,9	— 0,2	0,6	— 0,4
341	Treforedling	3,3	— 0,3	1,1	— 0,2
342	Grafisk produksjon og forlagsvirksomhet	0,8	— 0,3	0,1	— 0,6
35	Produksjon av kjemiske produkter, mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter	6,4	0,6	2,9	— 1,3
351	Produksjon av kjemiske råvarer	8,6	3,9	5,8	—
352	Produksjon av kjemisk-tekniske produkter	2,4	— 0,1	0,9	3,0
353–354	Raffinering av jordolje, produksjon av jordolje- og kullprodukter	9,8	— 1,7	2,7	— 4,8
355–356	Produksjon av gummi og plastvarer	5,3	— 2,8	0,4	— 5,6
36	Produksjon av mineralske produkter	4,8	— 1,4	1,0	— 6,5
361–362	Produksjon av keramiske produkter, glass og glassvarer	4,5	— 2,0	0,6	— 8,0
369	Produksjon av mineralske produkter ellers	4,8	— 1,4	1,1	— 6,0
37	Produksjon av metaller	10,6	— 0,9	3,5	— 5,8
371	Produksjon av jern, stål og ferrolegeringer	7,4	— 1,4	2,0	— 9,2
372	Produksjon av ikke-jernholdige metaller	14,0	0,7	5,8	— 0,6
38	Produksjon av verkstedprodukter	5,0	— 0,2	0,5	1,4
381	Produksjon av metallvarer	1,7	— 0,3	0,5	1,0
382	Produksjon av maskiner	9,0	3,5	5,7	4,1
383	Produksjon av elektriske apparater og materiell	7,9	— 1,3	2,3	0,4
384	Produksjon av transportmidler	2,3	— 2,7	— 0,7	—
39	Industriproduksjon ellers	— 0,4	— 5,2	— 3,3	—10,3
4	Kraftforsyning	7,4	1,8	4,0	8,8
	Etter konkurransetype ¹				
	Skjermet industri	2,5	0,2	1,1	— 0,4
	Utekonkurrerende industri og bergverksdrift	7,8	0,6	3,4	— 2,8
	Hjemmekonkurrerende industri	4,2	— 0,8	1,2	— 0,9
	Bruttoproduksjon etter anvendelse				
	Eksport	6,6	7,6	7,2	— 1,2
	Konsum	3,0	1,5	2,1	0,4
	Investering	10,6	2,2	5,4	0,6
	Vareinnsats i bygg og anlegg	7,3	1,6	3,8	— 1,6
	Vareinnsats ellers (medregnet lagerendringer)	4,4	0,9	2,3	1,0

¹ Utvinning av råolje og naturgass og kraftforsyning er holdt utenfor.

året sett under ett var produksjonen om lag 1 prosent lavere enn i 1980. I årene 1974—1980 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate for industriproduksjonen $\div 0,4$ prosent. Vekstimpulsene kom i 1980 i økende grad fra hjemmemarkedet. Den svake produksjonsutviklingen i 1981 skyldtes svikt i etterspørselen fra både eksport- og hjemmemarkedet. Innenlandsk etterspørsel utenom investering i olje- og gassutvinning gav få eller ingen vekstimpulser for industriproduksjonen i 1981.

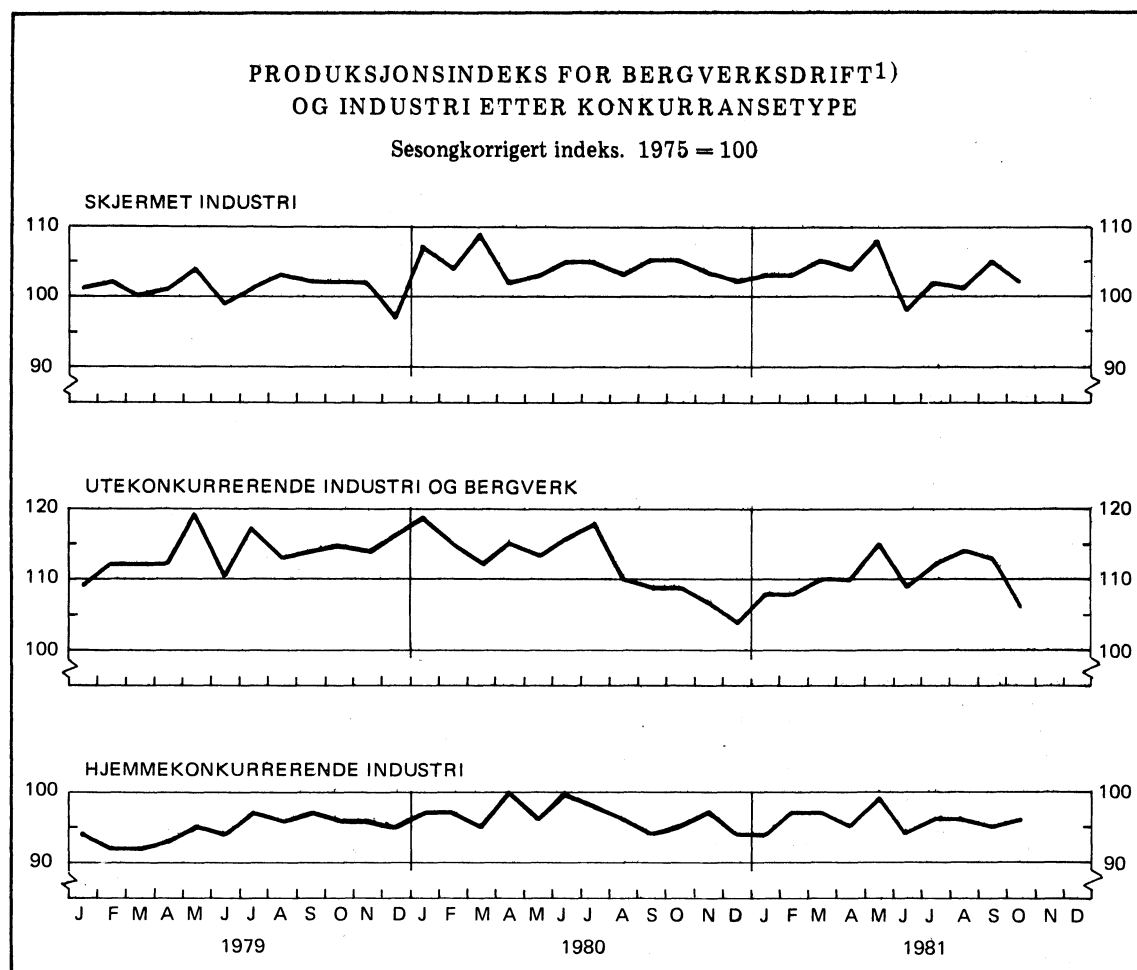
Industriens lagre av egne produkter, som passerte et bunnpunkt ved årsskiftet 1979/80, viste økning fram til våren 1981. Det var særlig økning i eksportvarelagrene som bidrog til dette. I løpet av 1981 viste lagrene av eksportvarer bare svak økning, som følge av lavere eksportvareproduksjon.

Graden av kapasitetsutnytting var lavere i 1981 enn i 1980 i store deler av industrien.

Produksjon i oljeutvinning og annen bergverksdrift, som domineres

helt av utviklingen innen utvinning av råolje og naturgass, gikk etter foreløpige beregninger ned med om lag 3 prosent fra 1980 til 1981. Nedgangen kom etter flere år med svært sterk produksjonsvekst. Den viktigste årsak til nedgangen var at produksjonen på Ekofiskfeltet nådde toppen i 1980, og at bl.a. Statfjordfeltet ennå ikke var ferdig utbygd i 1981. Utvinning av råolje og naturgass omtales nærmere i avsnittet om virksomheten på kontinentalsokkelen. Produksjonen i tradisjonell bergverksdrift var om lag uendret i forhold til 1980. Fra 1974 til 1980 var den gjennomsnittlige årlige vekstrate 1,5 prosent. Avsetningsforholdene for de fleste malmer var fortsatt dårlige i 1981.

I kraftforsyning var produksjonen i klar nedgang fra høsten 1979 fram til høsten 1980. Deretter viste produksjonen til dels sterk stigning. Fra 1980 til 1981 steg kraftproduksjonen med 9 prosent. Hovedårsaken til den sterke økningen var gode tilsig til regulerings-

1) Utvinning av råolje og naturgass er holdt utenfor.

Fig. 10.

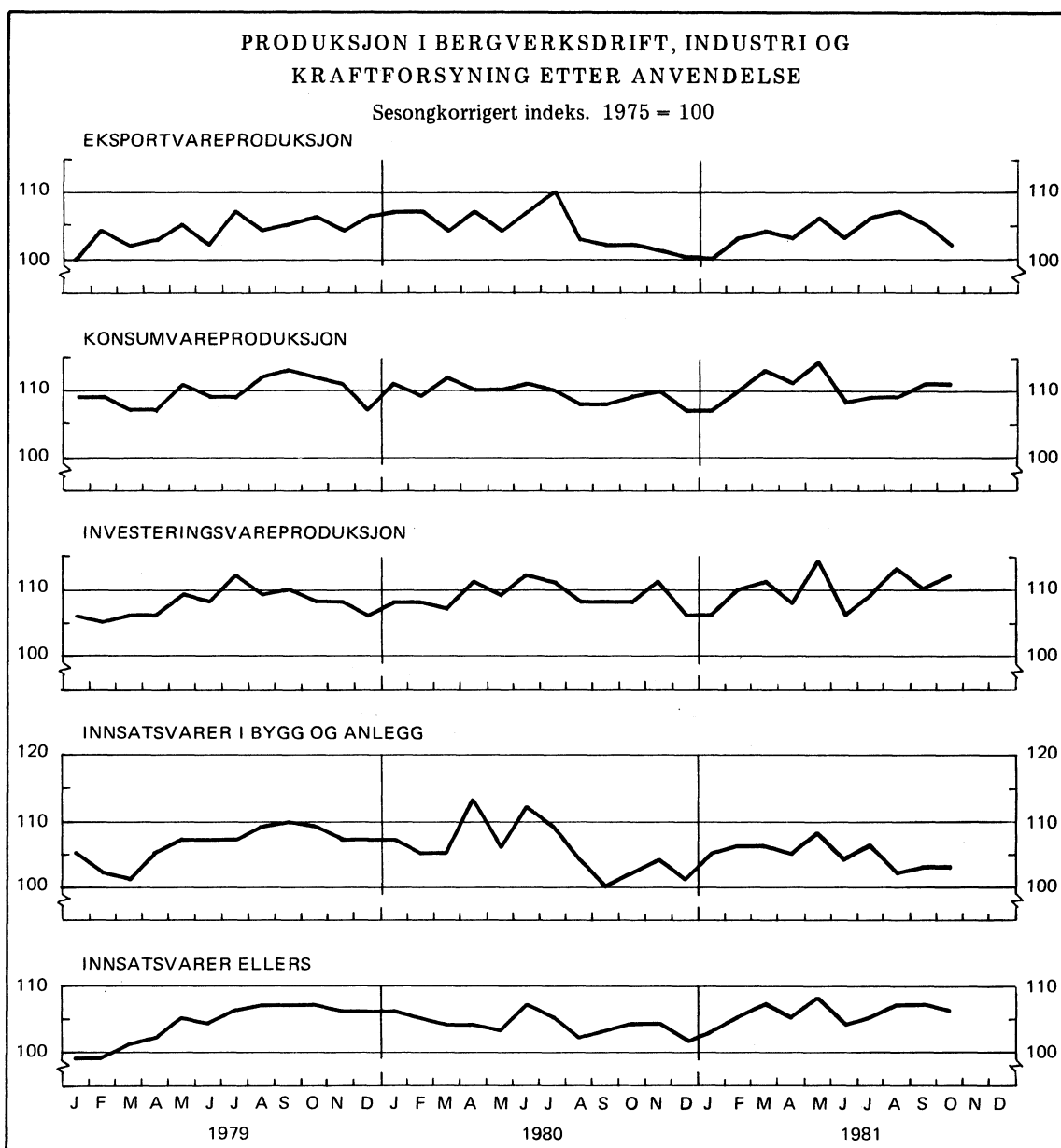

Fig. 11.

magasinene sommeren og høsten 1981. I tidsrommet fra 1974 til 1980 var den årlige vekst-raten 1,8 prosent. Kraftproduksjonen er nær-mere omtalt i avsnittet om energiforsyning og -forbruk nedenfor.

En ny inndeling etter konkurransetype er nå gjennomført i beregningene av produksjonsindeksene for industrien. Den er i sam-svar med inndelingen i publikasjonen Nasjo-nalregnskap 1969—1980.

Produksjonen i utekonkurrerende industri holdt seg i første halvår 1980 på samme høye nivå som året før. Fra seinsommeren og fram

mot årsskiftet viste produksjonen derimot klar nedgang. I 1981 var det gjennomgående stigende produksjon til ut på høsten. For 1981 sett under ett var produksjonen i utekonkur-rerende industri 3 prosent lavere enn i 1980.

I hjemmekonkurrerende industri var pro-duksjonen forholdsvis høy i vår- og sommer-månedene 1980 i forhold til de to foregående år. I høstmånedene gikk produksjonen ned og viste seinere stagnasjon. For 1981 sett under ett var produksjonen i hjemmekonkurrerende industri 1 prosent lavere enn i 1980.

Produksjonen i skjermet industri, som bare

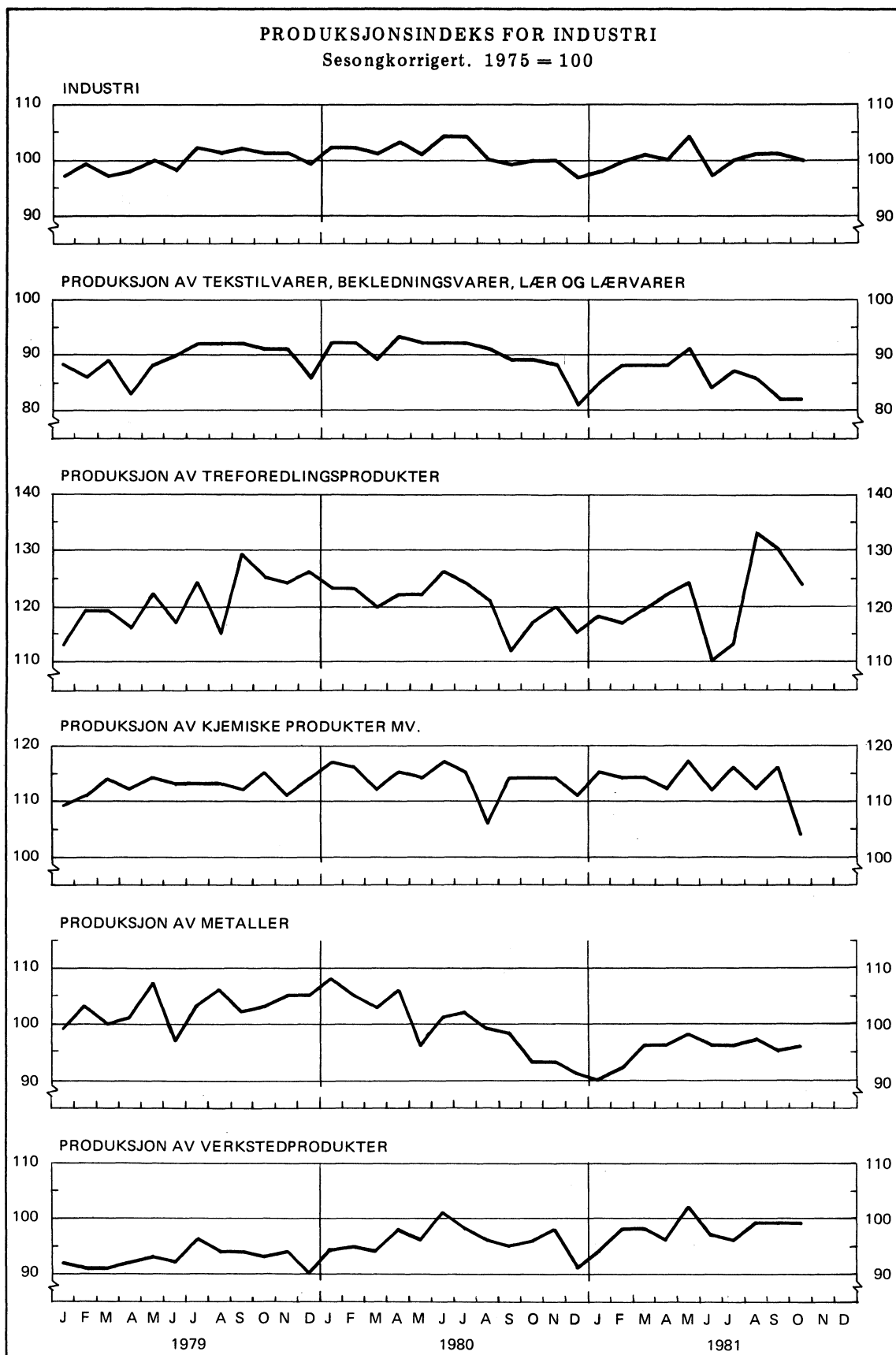

Fig. 12.

Tabell 20. Produksjon av visse varer i bergverksdrift og industri

Vare	Mengde- enhet	1980	Januar—oktober		
			1980	1981	Endring i prosent
Sildolje	Tonn	181 132	175 720	162 706	— 7,4
Silde- og fiskemjøl	»	297 307	289 117	295 407	2,2
Margarin	»	76 284	61 501	57 226	— 7,0
Sildehermetikk	»	12 616	10 270	13 116	27,7
Koke- og spisesjokolade	»	22 142	18 397	18 599	1,1
Øl kl. I	1 000 liter	9 727	8 257	7 619	— 7,7
Øl kl. II	»	157 037	130 633	121 319	— 7,1
Øl kl. III	»	26 913	19 257	17 120	— 11,1
Svovelkis, urøstet	Tonn	378 673	316 162	344 492	9,0
Sement	»	2 093 063	1 747 255	1 512 905	— 13,4
Jernmalm	»	3 806 653	3 520 919	3 390 426	— 3,7
Titannmalm	»	827 814	669 577	562 799	— 15,9
Koppermalm, konsentrat	»	116 082	94 042	94 382	0,4
Sinkmalm	»	53 247	44 368	45 790	3,2
Blymalm	»	4 721	3 646	4 522	24,0
Kull	»	283 412	224 019	250 107	11,6
Koks	»	343 941	286 896	284 004	— 1,0
Råolje	»	24 407 789	20 206 375	19 489 102	— 3,5
Naturgass	1000 Sm ³	26 110 083	21 404 588	21 115 387	— 1,4
Nitrogen	Tonn	515 078	430 965	452 493	5,0
Tremasse, tørr beregnet	»	901 012	752 607	751 941	0,1
Cellulose og halvkjemisk masse, tørr be- regnet ¹	»	582 586	475 569	577 351	21,4
Sponplater	»	250 368	186 698	189 760	1,6
Trefiberplater	»	117 685	98 938	95 621	— 3,4
Papir og papp	»	1 373 477	1 152 014	1 132 362	— 1,7
Råjern	»	617 743	523 239	460 840	— 11,9
Ferrosilium, beregnet 75 %	»	307 111	253 634	238 555	— 5,9
Andre ferrolegeringer	»	468 767	411 246	369 503	— 10,2
Råstål	»	865 597	722 168	684 665	— 5,2
Nikkel, primær	»	36 937	30 995	31 425	1,4
Kopper, primær uraffinert	»	33 690	28 366	25 877	— 8,8
Kopper, primær raffinert	»	25 785	22 123	21 582	— 2,4
Aluminium, primær	»	651 651	543 955	529 235	— 2,7
Sink, primær	»	79 056	64 588	65 616	1,6

¹ Unntatt videreførdet importert cellulose.

omfatter produksjon av næringsmidler og grafisk produksjon og forlagsvirksomhet, lå på et høyt nivå gjennom det meste av 1980. I 1981 viste produksjonen større svingninger fra måned til måned, men med en underliggende tendens til nedgang i sommermånedene. For året sett under ett var produksjonen om lag uendret i forhold til 1980.

Etter sesongkorrigerte beregninger (hvor bl.a. olje- og gassutvinning ikke er med) lå eksportvareproduksjonen i industrien på et forholdsvis høyt nivå i første halvår 1980. Fra høstmånedene viste produksjonen nedgang. Etter at et bunnpunkt ble passert rundt

årsskiftet 1980/81, viste eksportvareproduksjonen økning fram til høsten 1981. Også i 1981 var det nedgang i produksjonen i høst-månedene. For 1981 sett under ett var samlet produksjon av eksportvarer om lag 1 prosent lavere enn i 1980. Blant de grupper som vesentlig produserer for eksport, var det til dels sterk økning i produksjonen av cellulose og i produksjon av basisplast og kunstfibre. Utvinning av råolje og naturgass viste nedgang for første gang siden olje- og gassutvinningen startet i 1971. Produksjon av metaller, papir og papp og kunstgjødsel viste også nedgang fra 1980 til 1981.

Produksjonen av konsumvarer fra industrien endret seg lite gjennom 1980, men det var likevel en svak tendens til produksjonsnedgang fram til vinteren 1980—81. I løpet av vinter- og vårmånedene 1981 steg produksjonen, men falt så til et forholdsvis lavt nivå i sommermånedene, for deretter igjen å vise en svakt stigende tendens. For året sett under ett var produksjonen om lag uendret i forhold til 1980. Blant flere viktige industrigrupper som vesentlig produserer for konsum, var det nedgang fra 1980 til 1981. Særlig sterk nedgang viste produksjon av drikkevarer og produksjon av skotøy, men også gruppene tekstilvarer, møbler og innredninger og klær viste nedgang fra foregående år.

Investeringsvareproduksjonen viste forholdsvis sterk vekst i første halvår 1980, mens den i andre halvår viste stagnasjon og nedgang. Fra årsskiftet 1980/81 har produksjonen vist svakt stigende tendens gjennom 1981. Etter foreløpige beregninger å dømme var produksjonen av investeringsvarer 1 prosent høyere i 1981 enn året før.

Produksjonen av innsatsvarer til bygge- og anleggsvirksomhet viste sterke svingninger fra måned til måned i 1980. I vår- og sommermånedene lå produksjonsvolumet høyt. I de første høstmånedene falt produksjonen sterkt og stagnerte mot slutten av året. Etter en svak stigning vinteren 1980—81 endret produksjonen seg lite i første halvår 1981. Fra sommeren viste produksjonen synkende tendens. For 1981 sett under ett var produksjonen 2 prosent lavere enn i 1980.

Etter nedgang i første halvår 1980 og stagnasjon mot slutten av året viste produksjonen av andre innsatsvarer (medr. lagerendringer) stigning i vintermånedene 1981. Fra våren viste produksjonen nærmest stagnasjon. For året sett under ett økte produksjonen med om lag 1 prosent i forhold til 1980.

Blant de enkelte industrigrupper viste produksjon av metaller størst nedgang fra 1980 til 1981 med vel 6 prosent. Produksjonen passerte et toppunkt vinteren 1979—80, og var i markert nedgang gjennom resten av 1980. Fra årsskiftet 1980/81 viste produksjonen igjen oppgang fram til våren. I sommermånedene stagnerte produksjonen og viste fra høsten en svak tendens til nedgang. De dårlige markedsforholdene fra høsten 1980 endret seg lite i første halvår 1981. Særlig for jern, stål og ferrolegeringer var markedsforholdene dårlige i hele 1981. Sinkprisen økte derimot gjennom 1981, mens prisen på metaller som f.eks. nikkel viste sterke svingninger i høstmånedene. Kapasitetsutnyttelsen innen metallindustrien var lav i 1981, særlig for produksjon av ferrolegeringer. På grunn av uhell med kraft-

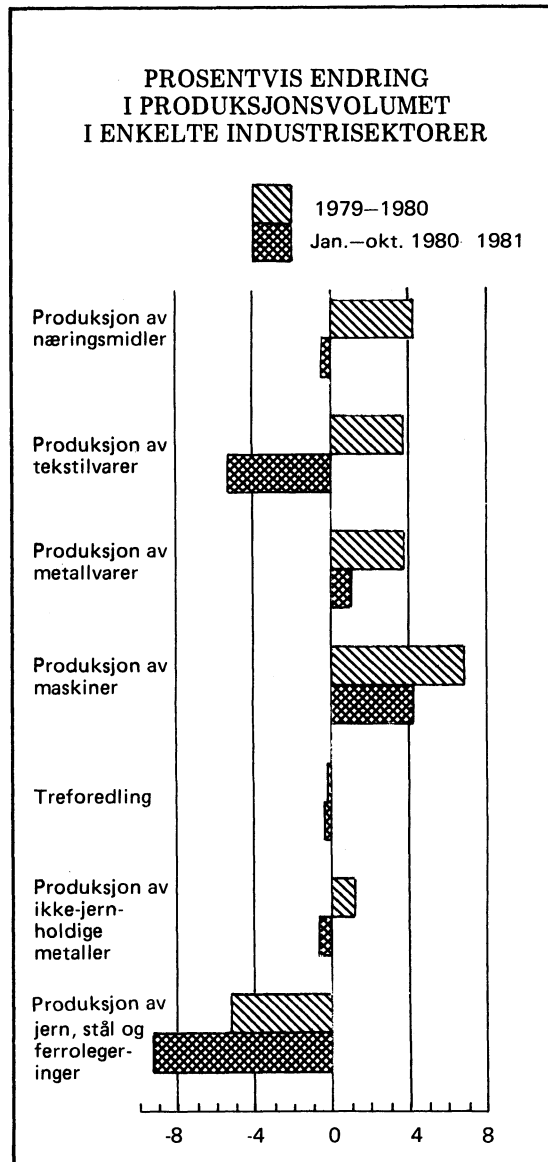

Fig. 13.

tilførselen til Karmøy fabrikker høsten 1981 viste produksjonen av aluminium sterk nedgang i årets to siste måneder.

Fra et forholdsvis høyt nivå i første halvår 1980 viste produksjonen av mineralske produkter klar nedgang fram til vinteren 1980—81. I 1981 var det til dels sterke svingninger fra måned til måned, men med tendens til svak nedgang gjennom året sett under ett. Det var fortsatt svikt i sementproduksjonen som bidrog sterkest til nedgangen. Samlet produksjon for 1981 var om lag 7 prosent lavere enn året før.

Produksjonen av klær og skotøy har gjennomgående vist nedgang i mange år. I 1979 og 1980 flatet produksjonskurvene noe ut,

men i 1981 viste de igjen nedgang. Tekstilvareproduksjonen som økte fra 1979 til 1980, viste nedgang fra våren 1981 og ut året. Samlet produksjon av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer viste nær 6 prosent nedgang fra 1980 til 1981.

Produksjonen av trevarer holdt seg godt oppe i første halvår 1980. Produksjonen var svak i høstmånedene, men tok seg noe opp mot slutten av året. Gjennom 1981 viste produksjonen en svakt synkende tendens. For 1981 sett under ett var det en produksjonsnedgang på vel 2 prosent i forhold til 1980. Eksportmarkedet, som ble svekket i 1980, er fortsatt meget svakt. Som følge av den svenske devalueringen ble også konkurransen på det innenlandske markedet skjerpet i løpet av 1981.

Produksjonen av kjemiske produkter mv. steg særlig sterkt gjennom 1978, men også i 1979 og i første halvår 1980 viste produksjonen økning. Den sterke økningen hadde sammenheng med at de petrokjemiske anleggene på Rafnes kom i drift i 1978. Produksjonsvolumet viste bare små endringer i resten av 1980 og gjennom det meste av 1981, bortsett fra enkelte tilfeldige svingninger. Seint på høsten 1981 viste produksjonen tegn til nedgang. Nedgangen har sammenheng med midlertidig driftsstans ved flere bedrifter (Rafnes og Shellraffineriet). Markedsforholdene for plastråstoffer forverret seg sterkt høsten 1980, og var også dårlige gjennom 1981. For kunstgjødsel forverret markedsforholdene seg seinhøstes 1981. For 1981 sett under ett gikk produksjonen av kjemiske produkter mv. ned med vel 1 prosent.

Samlet produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk viste, som i tidligere år, sterke svingninger fra måned til måned i 1981. Etter flere år med vekst viste produksjonen nedgang fra 1980 til 1981 med om lag 1 prosent. Det var svikt i produksjonen av drikkevarer og tobakk i forhold til året før som var den viktigste årsaken til nedgangen. Produksjonen av næringsmidler alene viste derimot økning også i 1981.

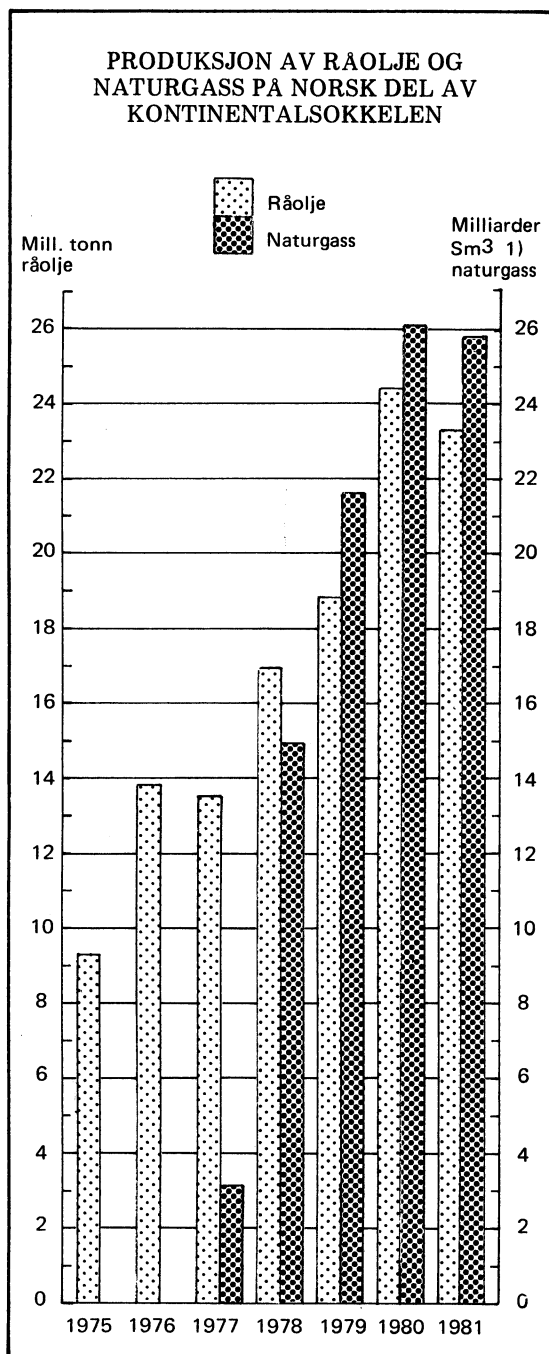
I motsetning til de fleste andre industrigrupper viste produksjon av verkstedprodukter stigning fra 1980 til 1981 med vel 1 prosent. Produksjonen viste sterk stigning i første halvår 1980. Fra seinsommeren og fram til vinteren 1980—81 viste produksjonen nedgang. I 1981 kom produksjonen forholdsvis tidlig opp på samme nivå som sommeren 1980 og med unntak for enkelte tilfeldige svingninger holdt produksjonsvolumet seg godt oppe i høst- og vintermånedene. Produksjonen av transportmidler passerte mot slutten av 1979 et bunnpunkt. Produksjonsvolumet lå lavt

også gjennom store deler av 1980 og 1981. Produksjonen lå i 1981 om lag 20 prosent lavere enn i 1976 som foreløpig markerer toppåret for produksjon av transportmidler. Det var særlig nybygging av skip som bidrog til denne utviklingen. Nedbyggingen av skipsverftene har til en viss grad blitt kompensert av økt engasjement i oljevirksomhet, bygging av plattformer og deler til plattformer. Det viktigste enkeltoppdrag for verkstedindustrien i 1981 var arbeidet med Statfjord B, som ventelig vil bli fullført i 1982. Viktig var også utbyggingen av Valhall A, igangsetting av arbeidet med Statfjord C og arbeider på Ekofiskfeltet. I tillegg kom arbeid med mobile borerigger. Produksjon av maskiner, som blant annet omfatter bygging av oljerigger mv., har vist sterk økning de tre siste år. Produksjonen er nå kommet opp på et høyt nivå, og økningen fra 1980 til 1981 var mindre markert enn for de to foregående år. Produksjonen viste sterke variasjoner fra måned til måned i 1981, men med en klar tendens til økning gjennom året. For 1981 sett under ett var maskinproduksjonen nær 4 prosent høyere enn i 1980. Produksjon av elektriske apparater og materiell, som varierte sterkt fra måned til måned i 1980, viste klar tendens til oppgang gjennom det meste av 1981. Likevel ble produksjonsvolumet bare ubetydelig høyere enn året før. Produksjon av metallvarer viste gjennomgående stigning i 1980 og fram til forsommeren 1981. Seinere var produksjonen i klar nedgang, men ikke større enn at samlet produksjon for 1981 viste 1 prosent stigning fra året før.

Fra sommeren 1980 og fram til våren 1981 viste treforedlingsproduksjonen nedgang. I vår- og sommermånedene svingte produksjonen sterkt fra måned til måned med klart stigende tendens fra høsten 1981. Produksjonsutviklingen for treforedlingsprodukter var i 1981 preget av strukturomlegginger innen næringen siden høsten 1980. Enkelte bedrifter ble nedlagt, og også ombygginger i papirfabrikker ble gjennomført i 1981. Særlig viktig var det at Tofte Cellulosefabrikk kom i drift fra høsten 1980. Samlet produksjon av treforedlingsprodukter var om lag 2 prosent høyere i 1981 enn i 1980.

Virksomheten på kontinentalsokkelen

Boreaktiviteten på den norske kontinentalsokkelen var høy også i 1981. Fra sommeren 1980 har det vært drevet leteboring nord for 62° N, og både Norsk Hydro og Statoil har som operatører gjort interessante gassfunn på Tromsøflaket i 1981.

1) 1 000 Sm³ naturgass tilsvarende 1 tonn oljeekvivalenter.

Fig. 14.

Statfjordfeltet er det hittil største utbyggingsprosjektet på norsk kontinentalsokkel. Den andre plattformen til feltet, Statsfjord B, ble tauet ut og plassert på feltet i august 1981. Valhallfeltet er fortsatt under utbygging. Produksjon fra feltet vil antakeligvis starte

opp høsten 1982. Det vises ellers til avsnittet om investeringer seinere i publikasjonen for nærmere omtale av investeringer i oljevirk-somheten.

I 1981 foregikk det produksjon fra fire områder: Ekofisk, Frigg, Statfjord og Murchison. På Ekofisk produseres det både råolje og naturgass. Råoljen transporteres i rør til Tees-side i England der den blir separert i stabilisert råolje og våtgass. Om lag 70 prosent av våtgassen ble i 1981 levert til petrokjemi-anleggene på Rafnes. Naturgassen fra Ekofiskområdet sendes i rør til Emden i Vest-Tyskland. All gassen selges til kjøpere på kontinentet. På Frigg produseres det naturgass og en mindre mengde kondensat. Gassen føres i rør til St. Fergus i Skottland og brukes i sin helhet i Storbritannia. På Statfjord og Murchison produseres det foreløpig bare råolje. Oljen fra Statfjord transporteres med skip, mens produksjonen fra Murchison transporteres i rør til Sullom Voe på Shetland.

Produksjonen av råolje antas å ha vært om lag 23,3 mill. tonn i 1981, mot 24,4 mill. tonn året før. Tilsvarende tall for produksjon av gass var 25,8 og 26,1 milliarder Sm³. Av den totale råoljeproduksjonen utgjorde produksjonen fra Ekofisk 70 prosent, fra Statfjord 27,5 prosent og fra Murchison 2,5 prosent. 57 prosent av naturgassen ble produsert fra Ekofisk og resten, 43 prosent, fra Frigg. Om lag 20 prosent av råoljeproduksjonen ble levert til Norge. Av dette ble om lag ⅓ levert direkte fra Statfjord.

Prisen på råolje i norske kroner var i 1981 i overkant av 20 prosent høyere enn i 1980. Om lag ⅔ av denne veksten skyldes den gunstige utviklingen i dollarkursen.

Energiforsyning og -forbruk

Elektrisitetsproduksjonen i 1981 var om lag 91 500 GWh, en stigning på 9 prosent fra året før. Stigningen må ses i sammenheng med høy vannstand i magasinene i de tre første kvartalene i 1981. På grunn av den gode magasin-fyllingen steg eksporten av elektrisk kraft sterkt i de ti første månedene i 1981. Fram til og med oktober var det et eksportoverskudd på 4 121 GWh, mens det for samme periode i 1980 var et eksportoverskudd på 580 GWh.

I de tre første kvartalene av 1981 gikk nettoforbruket av fastkraft opp med 3,0 prosent fra samme periode året før. Elektrisitetsforbruket i kraftintensiv industri gikk ned med 2,1 prosent, mens forbruket i treforedling gikk opp med 1,7 prosent. Annet fastkraftforbruk gikk opp med 3,8 prosent.

Tabell 21. *Produksjon, import, eksport og forbruk av elektrisk kraft*

	1978	1979	1980 ¹	Januar—september ¹		
				1980	1981	Endring
	GWh	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Produksjon	80 997	89 123	83 989	60 708	65 699	8,2
+ Import	845	842	2 038	1 315	1 457	10,8
— Eksport	4 250	5 493	2 491	1 928	4 932	155,8
= Brutto forbruk	77 592	84 472	83 536	60 095	62 224	3,5
— Pumpekraftforbruk	225	398	495	422	475	12,6
— Totalt tap i linjenettet ²	8 082	8 520	8 724	6 130	6 601	7,7
= Netto forbruk i alt	69 285	75 554	74 317	53 543	55 148	3,0
Fastkraft i alt	68 086	74 051	73 281	52 762	53 470	1,3
Treforedling	2 950	3 170	3 065	2 258	2 297	1,7
Kraftintensiv industri	26 112	28 825	27 645	21 012	20 563	— 2,1
Annet fastkraftforbruk ³	39 024	42 055	42 571	29 492	30 610	3,8
Tilfeldig kraft til elektrokjeler ..	1 198	1 503	1 037	781	1 678	114,8

¹ Foreløpige tall. ² Inklusive eget forbruk i kraftstasjonene og statistiske differanser. ³ Omfatter industri ikke spesifisert, bergverk, anleggskraft, tjenesteyting, husholdninger og jordbruk. ⁴ Residualt bestemt.

Tabell 22. *Nyinstallasjoner og elektrisitetsproduksjon, etter fylke*

	Nyinstallasjoner			Produksjon av elektrisk kraft				
	1979	1980 ¹	1981 ¹	1979	1980 ¹	Januar—oktober ¹		
						1980	1981	Endring
	MW	MW	MW	GWh	GWh	GWh	GWh	Pst.
Østfold	—	—	—	3 876	4 067	3 463	3 072	— 11
Akershus	—	—	—	705	749	631	563	— 11
Oslo	—	—	—	18	18	15	8	— 47
Hedmark	—	—	—	1 402	1 492	1 221	1 266	4
Oppland	—	—	—	4 875	4 516	3 653	3 434	— 6
Buskerud	—	—	—	9 242	8 203	6 481	6 562	1
Vestfold	—	—	—	21	15	12	10	— 16
Telemark	60	—	—	11 887	10 571	8 482	9 137	8
Aust-Agder	—	—	1	3 028	2 765	2 287	2 329	2
Vest-Agder	—	50	78	7 526	7 388	5 776	6 822	18
Rogaland	—	82	—	4 863	4 097	3 263	4 269	31
Hordaland	—	466	777	9 560	9 543	7 718	10 986	42
Sogn og Fjordane ..	360	35	—	8 645	8 758	7 193	8 052	12
Møre og Romsdal ..	—	—	—	5 112	4 621	3 771	4 463	18
Sør-Trøndelag	—	34	7	2 895	2 475	1 970	2 206	12
Nord-Trøndelag	—	—	—	2 236	1 942	1 562	1 608	3
Nordland	240	313	—	10 526	10 158	8 245	6 898	— 16
Troms	—	178	—	1 948	1 922	1 530	1 577	3
Finnmark	—	—	—	730	659	531	647	22
Svalbard	—	—	—	29	29	23	26	12
I alt	660	1 158	863	89 123	83 986	67 827	73 935	9

¹ Foreløpige tall.

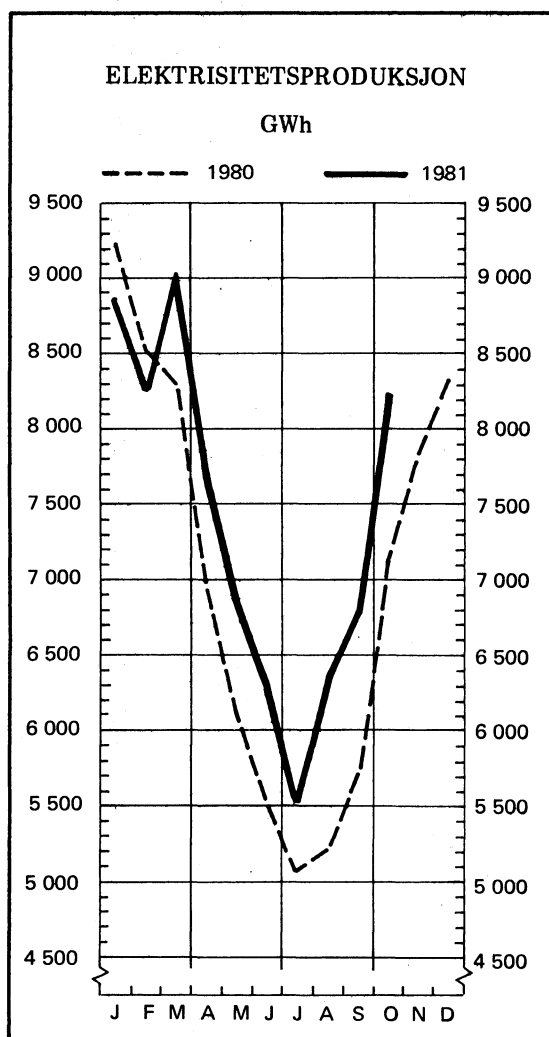

Fig. 15.

Tabell 23. *Reguleringsmagasinenes energibeholdning. GWh*

	Sør- østre elområde	Landet ellers	I alt
1979			
31. mars	6 173	13 539	19 712
30. juni.....	16 840	24 474	41 314
30. september .	20 724	32 882	53 606
31. desember ..	16 067	25 923	41 990
1980			
31. mars	6 421	12 965	19 386
30. juni.....	16 609	22 746	39 355
30. september .	19 046	27 427	46 473
31. desember ..	15 206	22 726	37 932
1981			
31. mars	7 640	13 331	20 971
30. juni.....	20 120	27 287	47 407
30. september .	23 335	33 609	56 944

Salget av petroleumsprodukter innenlands viste en nedgang på 9,2 prosent i de ti første månedene i 1981 i forhold til samme periode i 1980. Salget av bilbensin og autodiesel økte med 0,7 prosent, mens salget av parafin, fyringsolje 1 og 2 samlet viste en nedgang på 17,0 prosent. Salget av tung fyringsolje gikk ned med 19,5 prosent. Leveransene til utenriks sjøfart viste en nedgang på 16,6 prosent i denne perioden.

Tabell 24. *Innenlandsk salg av petroleumsprodukter. 1 000 m³*

	1978	1979	1980	Januar—oktober		Endring i prosent
				1980	1981 ¹	
Bilbensin og autodiesel	2 629	2 768	2 772	2 304	2 321	0,7
Parafin, fyringsolje nr. 1 og 2	2 209	2 377	2 071	1 617	1 342	— 17,0
Marine gassolje og marine diesel	1 310	1 325	1 175	1 009	963	— 4,6
Tung fyringsolje	1 665	1 729	1 528	1 264	1 018	— 19,5
Andre petroleumsprodukter ²	1 466	1 266	1 221	1 057	936	— 11,4
Innenlandsk salg i alt	9 278	9 464	8 766	7 250	6 580	— 9,2
Bunkers ³	470	402	307	265	221	— 16,6

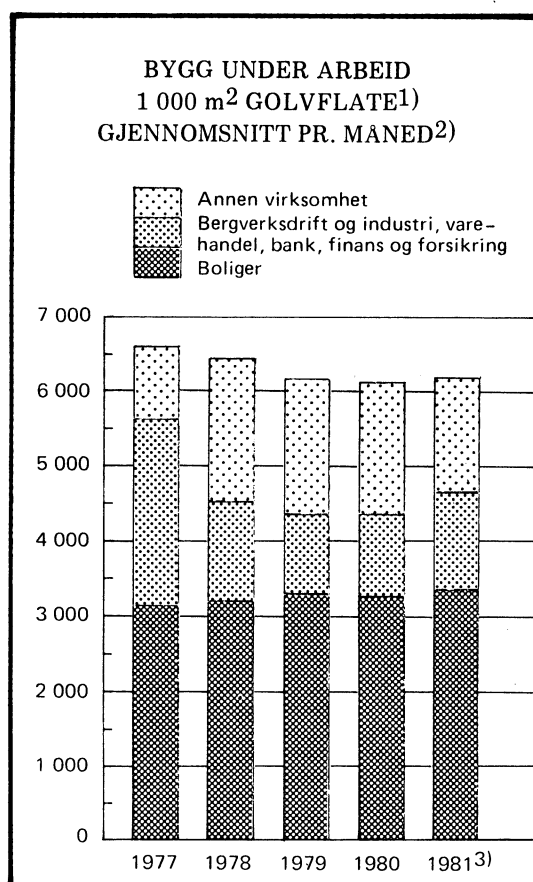
¹ Foreløpige tall. ² Omfatter flytende propan og butan (LPG), nafta, flybensin, ekstraksjonsbensin, white spirit, jetdrivstoff, traktorbensin, spesialdestillater, smøremidler, veiolje og asfalt. Direkte import av våtgasskomponenter fra Teesside er ikke med. ³ Leveranser av petroleumsprodukter fra norske havner til skip i utenriksfart uansett skipenes nasjonalitet.

Byggevirksomheten

I årets ti første måneder ble det satt i gang arbeid med et samlet byggeareal som var 4,7 prosent større, og fullført et samlet byggeareal som var 9,7 prosent mindre, enn i samme periode 1980. Det totale byggeareal under arbeid pr. 31. oktober 1981 var 7,0 prosent større enn ved utgangen av oktober året før. Det ble satt i gang arbeid med 30 283 boliger (leiligheter og hybler). Dette er 4,6 prosent mer enn i 1980. Arealet økte med 6,6 prosent. Innvilgningsrammen i Husbanken var i 1981 fordelt med 55 prosent på første halvår (30 prosent på første kvartal) og 45 prosent på annet halvår. Denne fordelingen bidro til at igangsettingen kunne holdes relativt høyt gjennom vinteren 1980—1981. For hele 1981 er tallet på igangsatte boliger anslått til om lag 36 000, som er det samme som året før.

For andre bygg enn boliger og bygg for jordbruk, skogbruk og fiske økte igangsatt areal for perioden januar—oktober 1980 med 1,5 prosent i forhold til samme periode i 1981. Det var sterk økning for bygg i bergverksdrift og industri. Økningen for helse- og veterinærbygg var noe mindre, mens bygg for varehandel, bank, finans og forsikring og bygg for annen virksomhet viste en svak økning. Det var stor nedgang i igangsatt areal for undervisnings- og forskningsbygg.

I tiden januar—oktober 1981 ble det fullført 26 991 boliger (leiligheter og hybler) med en samlet boligflate på 2 642 000 m². Dette er 10,0 prosent færre boliger og 7,1 prosent mindre boligflate enn i samme tidsrom i 1980. For hele året 1981 er tallet på fullførte bo-

- 1) Ekskl. bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.
2) Tallene er basert på oppgavene til den månedlige byggearealstatistikken.
3) Januar—oktober.

Fig. 16.

Tabell 25. Bygg satt i gang. Areal i 1 000 m² og antall boliger

	1978	1979	1980	Januar—oktober		
				1980*	1981*	Prosentvis endring
Boliger	3 492	3 696	3 508	2 835	3 023	6,6
Bergverksdrift og industri	572	465	519	394	480	21,8
Varehandel, bank, finans og forsikring	461	455	540	457	477	4,4
Undervisning og forskning	259	278	245	221	122	— 44,8
Helse- og veterinærvesen	231	164	133	112	130	16,1
Annen virksomhet ²	740	805	775	590	592	0,3
I alt ¹	5 755	5 863	5 720	4 609	4 824	4,7
Leiligheter, antall	36 944	38 802	34 963	28 152	29 785	5,8
Hybler, antall	1 018	1 061	936	812	498	— 38,7
Boliger i alt, antall	37 962	39 863	35 899	28 964	30 283	4,6

¹ Omfatter ikke tall for jordbruk, skogbruk og fiske.

liger anslått til om lag 35 000, som er 8,2 prosent lavere enn i 1980.

Ordningen med arealkvoter i en del sentrale kommuner er opphevet med virkning fra 1. januar 1981. Kommunaldepartementet mener at opphevelsen av ordningen kan bety økt etterspørsel rettet mot bygge- og anleggsbransjen og forsterket pris- og kostnadsvekst i noen sentrale strøk. Det kan heller ikke utelukkes at sammensetningen av investeringene som retter seg mot bygge- og anleggsbransjen i noen grad vil bli berørt av disse forholdene.

I 1981 var Kommunalbankens innvilgningsramme for kontantlån til tomtetekniske arbeidere og grunnerverv satt til 240 millioner

kroner, mot 220 millioner kroner i 1980. Bankens låneramme til grunnlagsinvesteringer var satt til 126 millioner kroner, mot 110 millioner kroner i 1980.

Husbankens totale innvilgningsramme til lån var i alt 4 650 millioner kroner i 1981 mot 4 740 millioner kroner i 1980. Innvilgningsrammen til lån for nye boliger var 3 725 millioner kroner, og med et antatt gjennomsnittslån på 194 000 kroner regnet en med at det gjennom Husbanken skulle være mulig å gi lån til om lag 19 200 nye boliger. I tillegg skulle Husbanken i 1981 kunne vise 7 150 boliger til finansiering i forretnings- og sparebanker «på spesielle vilkår» — PSV-lån. Ram-

Tabell 26. Bygg under arbeid¹. Areal i 1 000 m² og antall boliger

	1978	1979	1980	Under arbeid pr. 31. oktober		
				1980*	1981*	Prosentvis endring
Boliger	3 169	3 434	3 304	3 421	3 678	7,5
Bergverksdrift og industri	624	516	503	534	631	18,2
Varehandel, bank, finans og forsikring	504	417	545	655	792	20,9
Undervisning og forskning	346	360	309	329	230	— 30,1
Helse- og veterinærvesen	530	458	399	406	426	4,9
Annen virksomhet ²	900	1 016	919	907	930	2,5
I alt ²	6 073	6 201	5 979	6 252	6 687	7,0
Leiligheter, antall	33 495	35 831	33 217	34 316	36 336	5,9
Hybler, antall	788	851	974	1 076	871	— 19,1
Boliger i alt, antall	34 283	36 682	34 191	35 392	37 207	5,1

¹ Ved utgangen av perioden. ² Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

Tabell 27. Fullførte bygg. Areal i 1 000 m² og antall boliger

	1978	1979	1980	Januar—oktober		
				1980*	1981*	Prosentvis endring
Boliger	3 583	3 402	3 610	2 844	2 642	— 7,1
Bergverksdrift og industri	736	563	520	402	386	— 4,0
Varehandel, bank, finans og forsikring	523	530	410	275	311	13,1
Undervisning og forskning	378	264	295	247	192	— 22,3
Helse- og veterinærvesen	255	236	183	142	101	— 28,9
Annen virksomhet ¹	804	679	866	676	508	— 24,9
I alt ¹	6 279	5 674	5 884	4 586	4 140	— 9,7
Leiligheter, antall	38 311	36 165	37 276	29 381	26 366	— 10,3
Hybler, antall	1 294	995	816	623	625	0,3
Boliger i alt, antall	39 605	37 160	38 092	30 004	26 991	— 10,0

¹ Omfatter ikke bygg for jordbruk, skogbruk og fiske.

3 — Økonomisk utsyn.

men for lån til daginstitusjoner og miljøtiltak ble satt til 100 millioner kroner, utbedringslån til 365 millioner kroner og lån til erverv av eldre boliger 60 millioner kroner. Rammen for etableringslån — tidligere egenkapitallån — ble i 1981 økt fra 325 til 400 millioner kroner. For å skape dekning for den foreslåtte økning i rammen for etableringslån og for en betydelig økning av rammen for utbedringstilskudd i forbindelse med byfornyelse, fant regjeringen det riktig å foreslå at arealtilskuddsordningen skulle endres, slik at det fra og med 1981 ikke skulle utbetales arealtilskudd til ordinære private, bankfinansierte boliger over 100 m². Dette vil si boliger som ikke er finansiert i statens boligbanker eller ved lån på spesielle vilkår i forretnings- og sparebankene og i Postsparebanken. I statsbudsjettet for 1982 er det foreslått at arealtilskudd bare blir gitt til de boliger hvor fullstendig byggemelding er mottatt seinest 12.

oktober 1981. Utbetalinger vil således finne sted i avtakende omfang i tre—fire år framover. Ordningen med arealtilskudd for boliger ble opprettet som en del av boligfinansierings-systemet i 1967.

Landbruksbankens totale låneramme til boligformål i 1981 var i alt 350 millioner kroner, mot 353 millioner kroner i 1980. Lånerammen til nye boliger ble satt til 300 millioner kroner. Med et antatt gjennomsnittslån på 167 000 kroner skulle det for Landbruksbanken være mulig å finansiere om lag 1 800 nye boliger. I tillegg skulle Landbruksbanken i 1981 kunne vise 650 boliger til finansiering i forretnings- og sparebanker «på spesielle vilkår» — PSV-lån. Rammen for lån til reparasjoner mv. ble satt til 50 millioner kroner.

For 1981 ble det ikke avsatt midler på budsjettet til vintertilskudd til småhusbyggingen. Ordningen ble opprettet i 1968 og omfattet de fire nordligste fylkene, samt deler av Sør-

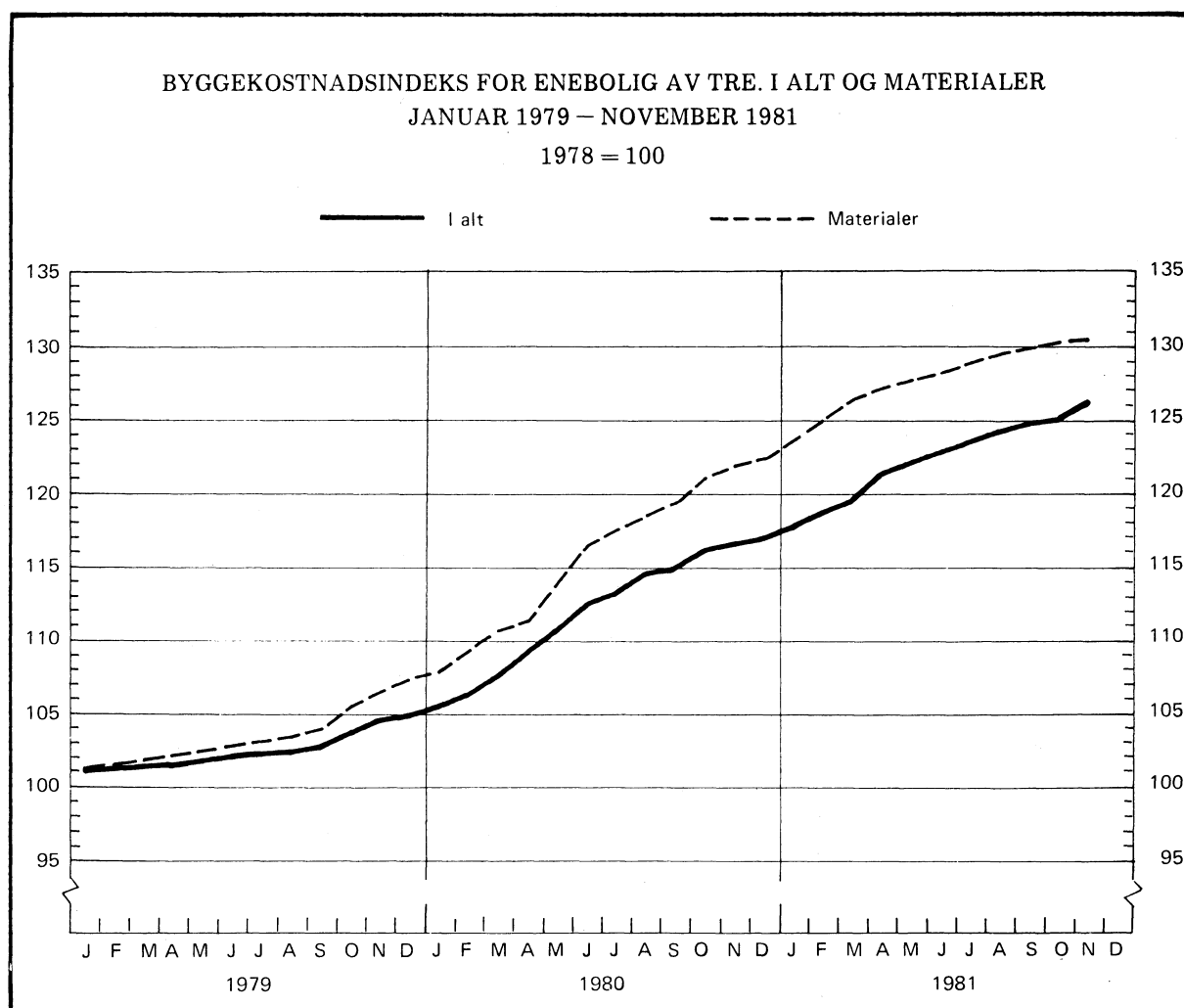

Fig. 17.

Trøndelag, Oppland og Hedmark fylke. Formålet med tilskuddsordningen var å stimulere sysselsettingen i byggevirksomheten i vintermånedene. Kommunaldepartementet mener at ordningen bare har hatt liten sesongutjammende effekt de seinere år. I løpet av de 12 årene ordningen har vart, har det skjedd en utvikling i småhusproduksjonen som har virket sesongutjammende. Det har i denne perioden vært en betydelig overgang til ferdighusproduksjon, som sterkt har redusert arbeidene på byggeplassen. Merkostnadene ved vinterbygging er derfor blitt betydelig mindre. Også andre tekniske nyvinninger, samt bedre kunnskaper og opplysninger har gjort det mindre problematisk å bygge om vinteren. Videre har mangel på byggearbeidskraft i sommerhalvåret, koordinering på lånemarkedet, kommunenes reguleringsarbeid og takten i opparbeiding av byggeklare tomter bidratt til å forskyve nybygging fra sommer- til vinterhalvåret. Ordningen med vintertilskudd foreslås derfor opphevet fra og med sesongen 1981—1982.

Byggekostnader

I perioden oktober 1980—oktober 1981 økte Statistisk Sentralbyrås byggekostnadsindeks for enebolig av tre med 7,8 prosent. For tilsvarende periode ett år tidligere var økningen 11,6 prosent. Materialkostnadene for enebolig av tre økte med 7,6 prosent fra oktober 1980 til oktober 1981, mens økningen året før var 14,7 prosent. Indekstallene for rekkehus av tre og boligblokk viser likeartet utvikling. Det ser derfor ut til at byggekostnadene vil øke betydelig mindre i 1981 enn i 1980. Prisstoppen som ble innført 3. august 1981, og som også omfatter byggevarer, har medvirket sterkt til denne utviklingen.

Prisen på alle typer byggevarer — med unntak av elektrisk installasjonsmateriell — har steget betydelig mindre i 1981 enn i 1980. Stigningen i perioden oktober 1980 til oktober 1981 har vært spesielt lav for maling, tapet og golvbelegg (4,1 prosent) og rør og sanitærutstyr (5,5 prosent). Indeksen for stein-, jord- og sementvarer økte med 7,9 prosent og indeksen for varer til tømring og snekring økte med 7,6 prosent. Indeksen for elektrisk installasjonsmateriell viste størst stigning (14,1 prosent) i perioden oktober 1980—oktober 1981.

Sjøfart

Norges handelsflåte

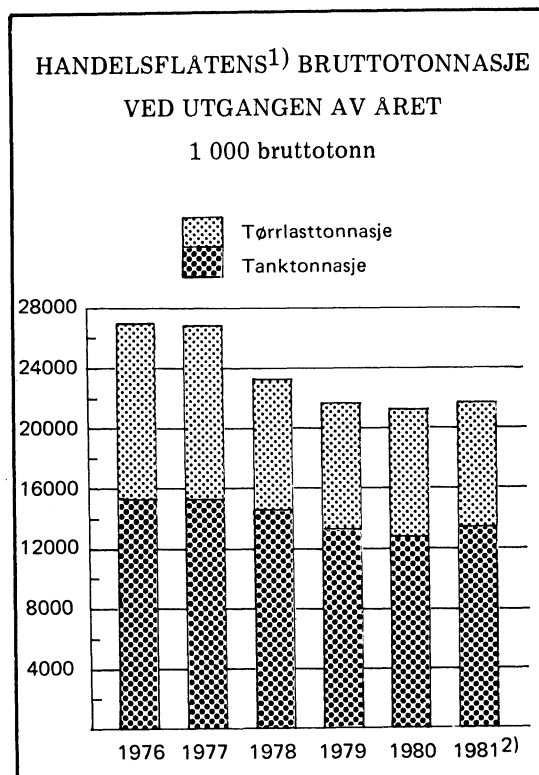
Nedgangen i den norske handelsflåten, som begynte i 1977, ser nå ut til å ha stoppet. I

1980 var det en nedgang på bare 0,4 mill. bruttotonn, og i de 3 første kvartalene av 1981 har flåten økt med 0,4 mill. bruttotonn.

Den norske handelsflåten bestod 1. oktober 1981 av 1 679 skip på i alt 21,6 mill. bruttotonn. Forsyningsskip for oljevirkosomhet er da regnet med, men ikke boreskip, borerigger o.l. Heller ikke handelsskip under 100 bruttotonn, fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l. er tatt med i disse tallene.

Bruttotilgangen (vesentlig nye skip) til den norske handelsflåten har vært relativt liten de siste årene sammenliknet med tidligere år. I 1979 var den på 1,2 mill. bruttotonn, og i 1980 på 0,6 mill. bruttotonn. I de tre første kvartaler av 1981 har bruttotilgangen vært på 1,1 mill. bruttotonn.

I en rekke år fram til og med 1979 har det vært betydelig salg av eldre skip til utlandet. Dette salget var særlig stort i 1978 og 1979 med henholdsvis 4,8 mill. bruttotonn og 2,8 mill. bruttotonn. I 1980 og 1981 har salget vært atskillig mindre. I 1980 ble det solgt 0,9 mill. bruttotonn til utlandet. I de tre første kvartalene av 1981 var avgangen 0,7 mill. bruttotonn.

1) Handelsskip på 100 bruttotonn og over, ikke medregnet fiske- og fangstbåter og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere o.l.

2) For 1981 pr. 1. oktober.

Fig. 18.

Tabell 28. Tilgang og avgang i handelsflåten. 1 000 bruttotonn¹

Ar	Tilgang i alt	Nybygd i Norge	Nybygd i utlandet	Annen tilgang ²	Avgang i alt	Forlist, kondemnert mv.	Solgt til utlandet	Annen tilgang og avgang. Netto	Nettoøkning i alt	Av dette tank-tonnasje
1976	4 158	440	2 706	1 012	2 443	12	2 431	— 32	1 683	1 437
1977	2 260	258	1 917	85	2 513	6	2 507	— 7	— 260	— 8
1978	1 102	127	956	20	4 795	5	4 790	15	— 3679	— 839
1979	1 193	239	615	339	2 824	12	2 812	35	— 1596	— 1185
1980	586	105	373	108	950	3	947	— 6	— 370	— 199
Jan.—sept. 1980	464	31	340	93	658	2	656	..	— 194	— 131
1981	1 143	233	664	246	733	6	727	..	410	314

¹ Handelsskip på 100 br.tonn og over. Ikke medregnet fiske- og fangstbåter, hvalkokerier og spesialskip som taubåter, bergingsbåter, isbrytere, kabelskip o. l. ² Omfatter vesentlig eldre skip kjøpt fra utlandet.

Tabell 29. Handelsflåten¹ etter skipenes art. 1978—1981

Skipenes art	^{31/12} 1978		^{31/12} 1979		^{31/12} 1980		^{30/9} 1981	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
I alt	1 800	23 109	1 730	21 513	1 697	21 143	1 679	21 553
Tankskip	256	13 860	230	12 664	228	12 473	235	12 800
Gasstankskip	52	676	50	687	48	679	48	666
Kombinasjonsskip	37	2 513	36	2 330	35	2 325	39	2 542
Bulkskip	136	3 987	120	3 664	111	3 492	110	3 461
Kjøle- og fryseskip ..	23	59	24	67	25	69	26	61
Passasjerskip og ferjer	434	472	433	540	428	553	432	563
Forsyningsskip for oljevirkksomhet	104	68	96	71	92	72	94	75
Andre tørrlastskip ...	758	1 474	741	1 490	730	1 480	695	1 385

¹ Se note 1, tabell 28.

Tabell 30. Handelsflåten¹ etter skipenes størrelse. 1978—1981

	^{31/12} 1978		^{31/12} 1979		^{31/12} 1980		^{30/9} 1981	
	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.	Skip	1000 brt.
I alt	1 800	23 109	1 730	21 513	1 697	21 143	1 679	21 553
100— 499 brt.	1 030	290	1 005	284	983	278	971	274
500— 4 999 brt.	254	507	261	502	265	504	261	484
5 000— 9 999 brt.	99	768	75	585	72	552	59	447
10 000— 19 999 brt.	148	2 269	126	1 915	122	1 854	124	1 903
20 000— 29 999 brt.	63	1 542	67	1 638	65	1 590	67	1 636
30 000— 49 999 brt.	45	1 767	47	1 810	42	1 621	48	1 857
50 000— 99 999 brt.	82	5 500	79	5 358	78	5 312	79	5 424
100 000—149 999 brt.	68	8 409	59	7 364	59	7 364	58	7 261
150 000 brt. og over..	11	2 057	11	2 057	11	2 068	12	2 267

¹ Se note 1, tabell 28.

Tabell 31. *Bruttotonnasjen etter alder ved utgangen av året. Prosent*

	1976	1977	1978	1979	1980
I alt	100	100	100	100	100
0— 4 år	52	51	48	44	32
5— 9 »	34	34	40	43	51
10—14 »	9	11	9	10	14
15—19 »	4	3	2	2	2
20—29 »	1	1	1	1	1
30 år og over	0	0	0	0	0

Sammensetningen av flåten etter skipenes art har vært temmelig uendret de siste årene. Det har også vært små endringer i fordelingen av skipene etter størrelse.

Fordelingen av flåten etter aldersgrupper viser at 83 prosent av tonnasje var yngre enn 10 år ved utgangen av 1980. Tonnasjen i aldersgruppen yngre enn 5 år er redusert fra 44 prosent ved utgangen av 1979 til 32 prosent ved utgangen av 1980. Dette skyldes liten tilgang av ny tonnasje.

Den samlede kontraktbestand for norsk regning sank sterkt i årene fram til og med 1979. Siden har den steget noe og var pr. 1. oktober 1981 på 2,8 mill. tonn mot 2,6 mill. tonn ett år tidligere.

Fraktmarked og lønnsomhetsforhold

Siden den uvanlig sterke konjunktursvikten etter oljekrisen 1973—74 har fraktene ved

transport av olje stort sett vært lave og til dels svært lave. Høsten 1978 stoppet økningen i verdens tankflåte, og transportbehovet for olje økte. Dette førte til oppgang i ratene. Oppgangen gjaldt særlig små og mellomstore tankskip. Utover i 1979 og 1980 var ratene tilstrekkelige til å dekke drifts- og kapitalutgifter for de små og mellomstore tankskipene. For de store tankskipene var ratene fortsatt lite tilfredstillende.

Verdens tankshipsflåte har stort sett holdt seg uendret de siste årene. Redusert forbruk av olje som følge av konjunktursvikten i verdensøkonomien, har ført til at fraktratene igjen har falt utover i 1981. Dette gjelder alle typer av tankskip. For de store tankskipene er tonnasjeoverskuddet særlig stort, og våren 1981 var det en stor økning i tallet på store tankskip i opplag.

En regner med at tankshipsflåten i verden vil gå svakt nedover de første årene framover. De høye bunkerspriser og de dårlige ratene har ført til at det er lønnsomt å la skipene gå med redusert fart. Dette sammen med den store opplagsflåten gjør at det er nødvendig med en betydelig økning i oljetransportene for at fraktratene for tankskip skal øke noe vesentlig. En må regne med et dårlig fraktmarked for tankskip de første årene framover. Dette gjelder særlig de store tankskipene.

Fraktmarkedet for tørrlastvarer (malmer, kull, korn mv.) begynte å falle vinteren 1974—75. Deretter holdt det seg stort sett på et meget lavt nivå fram til 1978 da den kraftige stigningen i verdens tørrlastflåte stoppet. I årene etterpå har det bare vært en forholdsvis

Tabell 32. *Norsk kontraktbestand etter byggeland. Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden pr. 1. oktober 1981. 1 000 bruttotonn*

Byggeland	Kontraktbestand i alt pr. 1. oktober					Sannsynlig leveringsår for kontraktbestanden 1981			
	1977	1978	1979	1980	1981	4. kv. 1981	1982	1983	1984 og seinere
I alt	3 269	2 043	1 696	2 627	2 802	337	1 356	824	285
Norge	¹ 385	¹ 358	292	534	400	65	300	35	—
Utland i alt	2 884	1 685	1 404	2 093	2 402	272	1 056	789	285
Finland	420	389	89	122	211	45	76	60	30
Sverige	841	316	63	—	169	—	98	71	—
Polen	307	269	305	340	224	42	74	108	—
Vest-Tyskland	143	8	106	149	233	92	92	49	—
Japan	900	587	473	848	437	57	251	129	—
Sør-Korea	5	—	174	214	573	—	369	104	100
Andre land	268	116	194	420	555	36	96	268	155

Kilde: Handelsdepartementet.

¹ Kontraktbestanden pr. 1. juli.

Tabell 33. *Norwegian Shipping News' turfraktindekser*

	Tørrlastskip. Juli 1965— juni 1966 =100	Tankskip, Worldscale				
		150 000 dvt. og over for råolje	60 000— 149 999 dvt. for råolje	30 000— 59 999 dvt. for råolje og raffinerte produkter	Under 30 000 dvt.	
					For råolje	For raffinerte produkter
Årsgjennomsnitt						
1976	134	29	51	82	109	117
1977	133	25	47	85	122	128
1978	140	29	64	108	152	162
1979	179	47	118	217	332	338
1980	213	37	85	146	232	237
1981 ¹	198	28	56	89	146	149
1980						
Januar	194	50	121	204	285	309
Februar	210	34	89	153	268	257
Mars	209	34	96	168	298	286
April	217	33	85	144	259	262
Mai	221	33	82	142	267	263
Juni	226	40	84	127	250	274
Juli	203	32	66	107	177	196
August	207	29	59	109	187	161
September	201	40	60	98	193	197
Oktober	204	33	67	115	170	188
November	227	42	93	178	211	208
Desember	241	45	116	207	219	243
1981						
Januar	225	33	78	114	191	204
Februar	220	28	69	114	190	173
Mars	215	29	63	100	159	165
April	204	29	56	86	138	147
Mai	200	33	59	107	146	145
Juni	202	33	54	95	140	152
Juli	201	25	49	69	125	124
August	177	27	41	68	125	126
September	179	27	48	79	125	129
Oktober	177	24	47	75	133	134
November	178	25	48	78	138	140
Desember	..	..	..	..	..	..

¹ Januar—november.

svak vekst i flåtens størrelse. Transportbehovet økte utover høsten 1978 og 1979. Dette førte til en jamn bedring i ratene, og fraktene har i 1979, 1980 og begynnelsen av 1981 vært til dels meget gode. Ratene var således tilstrekkelige til å dekke både drifts- og kapitalutgifter. De gode rater skyldtes økte transporter av særlig korn og kull. Det har også vært pekt på at noe av årsaken til det gode fraktmarkedet var at tørrlastflåtens transportkapasitet ikke ble fullt utnyttet på

grunn av problemer med å få avviklet trafikken i en del havner. Ratene har falt sterkt gjennom hele 1981 og lå ved slutten av året gjennomsnittlig 30 prosent under nivået høsten 1980. Den økte etterspørsel etter tørrlasttonnasje som var ventet på grunn av Sovjet-samveldets store kornkjøp i USA og Canada, er uteblitt.

For de forskjellige typer av spesialskip har fraktmarkedene vært noe variert i 1981. For forsyningsskip og andre hjelpefartøy for olje-

virksomheten var ratene gjennomgående meget gode. Det har videre vært et til dels sterkt marked for ro/ro-skip, mens markedet for gasstankskip har falt sterkt av i 1981. Cruise-skipene har stort sett seilt med redusert belegg og dermed svakere resultater. Også for linjeskipene synes inntjeningen å ha blitt noe redusert.

Oversikten over utviklingen på frakktmarkedet som er gitt foran, gjelder først og fremst skip som seiler i løsfart. En regner med at om lag en tredjedel av den norske tank- og tørrlastflåten i 1981 var sluttet på langsiktige certepartier og fraktkontrakter. Noen skip ble i løpet av 1979 og 1980 sluttet på langsiktige fraktkontrakter til forholdsvis gunstige rater.

En vesentlig del av inntektene og også en stor del av utgiftene er oppgjort i dollar for utenriks skipsfart. Utover vinteren og våren 1981 var det en sterk stigning i kursen på dollar. For perioden januar—august steg gjennomsnittlig dollarkurs fra kr 4,93 i 1980 til kr 5,68 i 1981. En må regne med at dette har økt rederienes fortjeneste (regnet i norske kroner.)

Bedringen i fraktratene førte til at opp-tjente bruttofrakter i utenriksfart økte forholdsvis mye fra 1978 til 1979 og fra 1979 til 1980. For 1980 var bruttofraktene ca. 27 milliarder kroner (se tabeller over nasjonalregnskap, del O. Utenriksregnskap). Skipsfartens utgifter i utlandet økte også i disse årene og var i 1980 ca. 16 milliarder kroner. For 1980 blir da netto frakter (bruttofrakter — utgifter) ca. 11 milliarder kroner. I 1981 har det vært en svekkelse av fraktratene og en kraftig økning i opplagstonnasjen. På den annen side har dollarkursen økt. En regner med at nettofraktene for 1981 vil ligge på omtrent samme nivå som for 1980.

Norske rederier har også investert i mobile plattformer og boreskip. Markedet var her i oppgang utover i 1979, og i 1980 og 1981 har ratene vært meget gode. Høsten 1981 var det 27 norskregistrerte mobile plattformer og boreskip.

Norske skip i opplag

Opplagstallene var svært høye i årene 1975—78. Høyest var opplagstallene for tankflåten. Oppgangen i frakttmarkedene førte til at opplagstonnasjen sank jamt og kraftig i månedene rundt årsskiftet 1978—79. Siden begynnelsen av 1979 har det ikke ligget norsk tørrlasttonnasje av betydning i opplag. I siste del av 1979 og gjennom hele 1980 lå fortsatt rundt 5—10 prosent av tanktonnasjen i opplag. Opplaget omfattet omtrent bare store

Tabell 34. Norske skip i opplag

	Pst. av tonnasje i alt	Pst. av tank- tonnasje	Pst. av tørrlast- tonnasje
Årsgjennomsnitt			
1975	20,5	30,6	8,6
1976	23,5	36,3	7,3
1977	19,5	28,0	8,1
1978	21,9	28,6	11,8
1979	7,8	12,4	0,2
1980	4,3	6,9	0,0
Ved utgangen av måneden			
1980			
Januar	2,6	4,1	0,0
Februar	2,6	4,1	0,0
Mars	3,2	5,1	0,0
April	6,1	9,8	—
Mai	5,9	9,6	—
Juni	6,5	10,6	—
Juli	5,4	8,7	—
August	5,4	8,7	0,0
September	3,6	5,8	0,0
Oktober	3,6	5,8	0,1
November	3,6	5,8	0,1
Desember	3,2	5,0	0,2
1981			
Januar	3,8	6,2	0,0
Februar	5,8	9,3	0,0
Mars	8,0	12,9	0,0
April	11,3	18,0	0,0
Mai	11,9	19,0	—
Juni	12,9	20,6	—
Juli	13,0	20,7	0,0
August	11,1	17,7	0,0
September	11,4	17,7	0,8
Oktober	11,5	17,9	0,8
November	12,2	19,0	0,8
Desember	..	..	..

tankskip. Det dårlige frakttmarkedet for tankskip, og spesielt for store tankskip, førte til en ny økning av opplagstonnasjen utover vinteren og våren 1981. Høyest var opplaget i sommermånedene med 20,7 prosent av tanktonnasjen og 13,0 prosent av all tonnasje i opplag i juli. Det var vesentlig store tankskip som lå i opplag.

Skipsfartspolitik

Økonomien for norsk rederivirksomhet som helhet ble merkbart dårligere utover i 1977 og 1978 som følge av den uvanlig langvarige

og sterke svikten i fraktmarkedet. I mange tilfeller gikk egenkapitalen tapt. Enkelte rederier ble avvirket.

De sterkt bedrede fraktrater fra høsten 1978 og utover i 1979 og 1980 forandret etter hvert denne situasjonen. Den økte inntjeningen førte til bedre likviditet. Av stor betydning var det også at de økte priser på brukte skip styrket egenkapitalen i rederiene. For rederier med vesentlig større tankskip var situasjonen fortsatt vanskelig.

Utover i 1981 har nedgangen i fraktratene ført til at rederienes økonomi igjen er noe forverret, men dette skifter sterkt fra rederi til rederi. Det var meget god fortjeneste på borefartøyer og enkelte typer spesialskip (bl.a. forsyningsskip for oljevirkksomhet). Verst stilt er de rederiene som vesentlig har store tankskip.

For å unngå at rederier i en vanskelig formues- og likviditetsstilling måtte selge moderne skip eller borefartøyer til utlandet, gikk myndigheter, rederier og finansinstitusjoner i slutten av 1975 sammen om å opprette Norsk garantiinstitutt for skip og borefartøyer A/S. Instituttet har en garantiramme på 4 milliarder kroner og hadde pr. 30. september 1981 innvilget og gitt tilsagn om garantier på 0,3 milliarder kroner for borefartøyer og 2,1 milliarder for skip. De meget gode ratene for borefartøyer (mobile plattform og boreskip) utover i 1980 og 1981 har etter hvert ført til at garantiene ikke lenger er nødvendige. Garantiinstituttet har nå avvirket alle riggengasjementer. For borefartøyene har det altså vist seg at ordningen har vært vellykket. Garantiene gjorde det mulig å unngå å selge fartøyer i en periode med lave verdier. Mesteparten av garantiene for skip gjelder rederier med store tankskip. Dette er en viktig grunn til at ikke flere av de store tankskipene har blitt solgt til utlandet på tross av det dårlige fraktmarked for disse skipene i en rekke år. Høsten 1981 var det dårlige fraktrater og usikre framtidsutsikter for disse skipene. Garantiinstituttet har utover høsten forhandlet seg fram til avtaler for de viktigste av disse garantiene. Ordningene innebærer blant annet at Staten skal innfri garantiansvar overfor kreditorer på om lag 800—900 mill. kroner for skip i Reksten-flåten og Bjørnstad-flåten.

Som et ytterligere tiltak for å unngå salg av skip til utlandet, vedtok Stortinget i januar 1979 at 300 mill. kr av rammebeløpet for Garantiinstituttet for skip og borefartøyer skulle nyttes til en rein statlig garantiordning for inntil 30 prosent av kjøpesummen for brukte skip som kjøpes av solide norske rederier. Pr. 30. september 1981 var det her innvilget

og gitt tilsagn om garantier på 186 mill. kr. Med unntak av garantien under denne ordningen har Garantiinstituttet for skip og borefartøyer i liten utstrekning gitt nye garantier i årene etter 1977.

Rederinæringen har i de seinere år gått sterkt inn for utvidet adgang til registrering i utlandet av blant annet typer av skip som ikke kan drives lønnsomt med det høye norske kostnadsnivået. Myndighetene har hittil ikke gitt slike tillatelser når hovedmotivet er kostnadsreduksjon. De få lisenser som har blitt innvilget, har vært begrunnet i forhold som konkurranseadgang, samarbeidsordninger mv. Myndighetene vurderer nå en liberalisering av disse reglene.

Den frie konkurranse i internasjonal sjøtransport har i mange år vært truet av proteksjonistiske tiltak som nasjonal flaggprefransse, bilaterale lastedelingsavtaler o.l. Utviklingen er kommet lengst i linjefarten. I relativt nær framtid trer en internasjonal konvensjon i kraft, som legger grunnlaget for en lik deling av transportene innenfor linjekonferanser mellom importør- og eksportørlandenes linjeskip og innrømmer tredjelandsskip 20 prosent av fraktene. OECD-landene vil ratifisere med en reservasjon som tar sikte på å opprettholde den frie konkurranse blant industrilandene. Også på bulksektoren arbeider sterke krefter for ordninger som innebærer lastedeling og innskrenket adgang til sjøtransportmarkedene. Norske myndigheter har aktivt gått imot slike proteksjonistiske framstøt.

Annens samferdsel

Bilparken

Kjøretøybestanden i Norge passerte i 1980 to millioner. Ved utgangen av 1980 var det registrert i alt 2 026 000 sivile motorkjøretøyer og tilhengere. Tallet på personbiler (stasjonsvogner medregnet) økte med 3,7 prosent i løpet av 1980 og var ved utgangen av året 1 234 000. Bestanden av tilhengere har vokst kraftig det siste tiåret, og økningen i 1980 var på 9,7 prosent. Varetilhengere for personbiler står for det meste av denne oppgangen.

Etter det svake salgsåret i 1978 har tallet på nyregistrerte biler i seinere år vokst forholdsvis sterkt. I 1980 var tallet på førstegangsregistrerte biler fem prosent høyere enn i 1979. I månedene januar—september 1981 ble det førstegangsregistrert 95 200 biler mot

Tabell 35. *Sivile motorkjøretøyer og tilhengere ved utgangen av året¹*

	1976	1977	1978	1979	1980	Prosentvis endring i 1980
Kjøretøyer i alt	1 619 696	1 759 330	1 847 507	1 939 340	2 025 944	4,5
MOTORKJØRETØYER						
I ALT.....	1 414 527	1 515 825	1 570 153	1 630 123	1 686 677	3,5
Biler i alt	1 170 842	1 259 793	1 303 498	1 352 894	1 398 079	3,3
Personbiler	1 022 918	1 106 605	1 146 894	1 189 754	1 233 615	3,7
Busser	9 215	10 038	10 779	11 443	11 919	4,2
Godsbiler.....	138 709	143 150	145 825	151 697	152 545	0,6
Traktorer o. a.....	108 563	118 202	126 800	134 448	142 026	5,6
Motorsykler ²	21 801	23 423	24 789	26 935	28 987	7,6
Mopedar	113 321	114 407	115 066	115 846	117 585	1,5
TILHENGERE I ALT...	205 169	243 505	277 354	309 217	339 267	9,7

¹ Omfatter bare kjøretøyer med påmonterte skilt pr. 31. desember. ² Medregnet beltemotorsykler.

Tabell 36. *Førstegangsregistreringer av biler i Norge*

Bilenes art og opprinnelsesland	Hele året			Januar—september		
	1978	1979	1980	Antall		Prosent- vis endring
				1980	1981	
NYE BILER I ALT	91 708	105 012	110 685	82 638	93 524	13,2
Personbiler ¹ i alt	77 821	88 866	95 550	71 601	79 550	11,1
Sverige	9 951	9 232	7 382	5 325	5 189	÷ 2,6
Frankrike	9 315	10 162	8 237	6 375	6 571	3,1
Italia	3 508	4 039	2 472	1 994	1 398	÷ 29,9
Nederland	1 061	1 705	1 458	975	1 462	49,9
Sovjetunionen	1 674	2 856	2 270	1 665	2 800	68,2
Storbritannia	1 944	1 679	571	500	108	÷ 78,4
Vest-Tyskland	32 382	35 625	33 376	25 299	31 473	24,4
Sambandsstatene	605	771	789	612	516	÷ 15,7
Japan	15 866	21 517	37 371	28 152	28 365	0,8
Andre land	1 515	1 280	1 624	704	1 668	136,9
Varebiler	7 269	10 463	9 728	6 943	9 422	35,7
Lastebiler ²	5 399	4 505	4 294	3 251	3 396	4,5
Busser	1 219	1 178	1 113	843	1 156	37,1
BRUKTE BILER I ALT	2 565	2 045	1 968	1 505	1 680	11,6
Personbiler ¹	2 249	1 836	1 837	1 401	1 519	8,4
Varebiler, lastebiler ² og busser	316	209	131	104	161	54,8

Kilde: Opplysningsrådet for biltrafikken.

¹ Medregnet stasjonsbiler. ² Medregnet kombinerte biler, trekk- og tankbiler.

84 100 i samme periode i 1980. Dette var en oppgang på 13,2 prosent. Fra 1980 til 1981 har økningen vært særlig sterk for nye busser og varebiler med en vekst på henholdsvis 37 prosent og 36 prosent.

Det har vært store forskyvninger i bilsalget etter bilens produksjonsland de siste årene. De japanske bilenes andel av personbilmarkedet økte fra 24 prosent i 1979 til 39 prosent i 1980. Denne økningen kom på bekostning av biler fra alle andre produksjonsland av betydning. I løpet av de ni første månedene av 1981 har markedsandelen til japanske biler sunket noe, til et gjennomsnitt på 36 prosent. Vest-tyske personbiler har økt sin markedsandel fra 35 prosent i 1980 til 40 prosent for månedene januar—september 1981. Personbilmarkedet synes for tiden å være svært omskiftelig.

Den forholdsvis sterke økningen i personbilsalget de siste årene har skjedd på tross av at personbilbruken faktisk er redusert siden 1978 (se avsnittet om veitransport). Mens bilsalget tidligere har vist følsomhet overfor endringer i det private konsum, har salgsoøkningen siden 1978 foregått på tross av at det bare har vært en svak økning i privat konsum i disse årene. I noen grad kan dette kanskje forklares ved at prisene på biler i 1980 og 1981 har steget langt svakere enn prisene på den samlede konsumprisindeksen. Dessuten viser salgsstatistikken for nye biler en viss overgang til mindre og billigere model-

ler. Noe av økningen kan også skyldes flere firmareregistrerte biler og at husholdninger nå mer enn før skaffer seg en bil ekstra.

Veinettet

1. januar 1981 fantes det i alt 81 717 km offentlig veier i Norge. Lengden av de offentlige veier øker bare langsomt, men det skjer en stadig standardheving på veinettet. 1. januar 1981 hadde 57 prosent av veiene fast dekke. Nær 20 prosent av riksveien hadde ved inngangen til 1980 et største tillatt akseltrykk på over 8 tonn. Andelen var 23,3 prosent 1. januar 1981. I de siste årene har det også vært lagt større vekt på å bygge ut et separat veinett for gang- og sykkeltrafikk. Lengden av gang- og sykkelveier langs riksveinettet var pr. 1. desember 1978 348 km. Ved utgangen av 1981 er denne lengden økt til ca. 900 km.

Veitransport

I en rekke år har persontransporten med personbil vist jamn og sterk økning. Årene 1979 og 1980 synes å ha brakt et brudd i denne utviklingen. Foreløpige resultater fra en undersøkelse Statistisk Sentralbyrå gjennomførte i 1980, tyder på en nedgang i gjennomsnittlig kjørelengde pr. bil både for 1979 og for 1980. Gjennomsnittlig personbelegg i bilene er også redusert. Transportarbeidet ut-

Tabell 37. Innenlandske transportytelser etter transportmåte¹

Transportmåte	1976	1977	1978	1979	1980
Passasjerkilometer. Mill.					
I alt (alle transportmåter)	36 306	38 530	38 825	38 518	36 845*
Sjøtransport	698	685	667	653	660
Jernbanetransport mv.	2 338	2 377	2 449	2 636	2 751
Veitransport	32 131	34 182	34 314	33 747	31 966*
Av dette					
Personbiler	27 158	29 105	29 260	28 470	26 668
Lufttransport	1 139	1 286	1 395	1 482	1 475
Tonnkilometer. Mill.					
I alt (alle transportmåter)	17 857	17 818	17 470	17 973	11 343*
Sjøtransport	11 318	11 262	10 948	11 200	18 311*
Tømmerfløting	84	62	41	54	45
Jernbanetransport	1 587	1 588	1 538	1 593	1 657
Veitransport	4 858	4 894	4 930	5 112	5 252*
Lufttransport	10	12	13	14	14

¹ Omfatter bare motorisert transport.

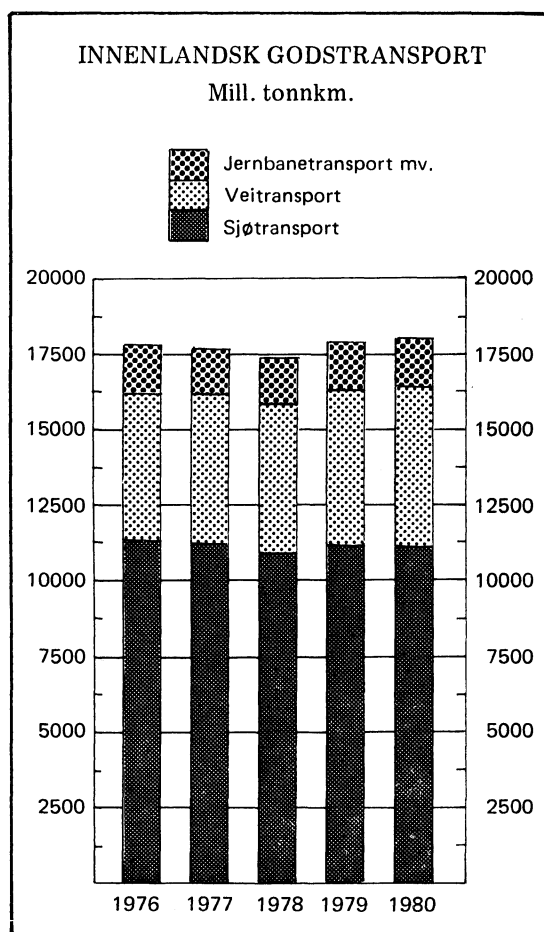

Fig. 19.

ført med personbiler synes derfor å ha nådd en foreløpig topp i 1978 med 29 260 millioner personkilometer. Siden er transportarbeidet redusert og er for 1980 beregnet til 26 668 millioner personkilometer, eller om lag det samme som i 1975. Dette utgjorde ca. 72 prosent av samlet transportarbeid innenlands. Mens personbilbestanden har økt de siste år, ser det ut til at hver bil nyttes mindre. Dette bekreftes også av at salget av bilbensin gikk ned med 2,2 prosent fra 1979 til 1980. I månedene januar—september 1981 har bensin-salget sunket med 0,9 prosent i forhold til samme periode 1980. Dette kan tyde på at personbilbruken i 1981 har blitt ytterligere redusert.

Nedgangen i personbilbruken kan delvis skyldes den sterke økningen i bensinprisene. I 1979 og særlig i 1980 steg prisindeksen for bilbensin vesentlig raskere enn den samlede konsumprisindeks og raskere enn prisen for bruk av andre transportmidler. Svak vekst i totalt privat konsum og endret holdning til bruk av privatbil kan også ha vært av betyd-

ning. I 1981 har imidlertid takstøkningene på de offentlige kommunikasjonsmidler i stor grad utliknet prisoppgangen på bensin.

Samtidig med redusert bilkjøring har det vært økt bruk av kollektive transportmidler de siste årene. Samlet har kollektivtrafikkens andel av transportarbeidet økt fra 23 prosent i 1978 til rundt 26 prosent i 1980. Likeledes har bruken av sykkel gått opp. For 1980 er transportarbeidet med sykkel beregnet til ca. 1 400 millioner personkilometer (jfr. Sykkelundersøkelsen 1980 v/Vegdirektoratet, Samferdselsdepartementet mv.). Den sterke veksten i sykkel-salget har også fortsatt. I 1981 steg salget med ca. 18 prosent og kom opp i rundt 275 000 sykler.

Rutebilene transporterte i 1979 325 millioner passasjerer og 4,3 millioner tonn gods. De utførte et transportarbeid på 4 124 millioner personkilometer og 639 millioner tonnkilometer. Dette gir en økning fra 1978 på 4,9 prosent for persontransporten og på hele 11,9 prosent for godstransporten. Rutebilene stod for nær 11 prosent av innenlandsk persontrafikk og 3,5 prosent av godstrafikken i 1979. For 1980 og 1981 finnes ennå ikke sikre tall. Foreløpig statistikk tyder imidlertid på at både person- og godstrafikken fortsatt økte noe i 1980.

Lastebilene står for om lag 73 prosent av innenlandske godstransporter målt i transportert mengde og 29 prosent av transportarbeidet målt i tonnkilometer. Etter 1978 finnes ikke sikre tall for transportutviklingen. De dieseldrevne bilenes gjennomsnittlige kjørelengde gikk tilbake med 2,5 prosent fra 1979 til 1980, mens lastebilparkens samlede nytte-takst økte med 3,5 prosent. Salget av autodiesel økte med 2,9 prosent fra 1979 til 1980, og med 2,1 prosent i de ni første månedene av 1981 i forhold til samme periode 1980. En regner derfor med at godstransporten med lastebil har økt også etter 1978, men vekst-raten har sannsynligvis vært svakere enn i første halvdel av 1970-årene. For 1980 er transportarbeidet beregnet til 5 252 millioner tonnkilometer.

Jernbanetransport

Jernbanen står for ca. 9 prosent av transportarbeidet ved innenlandske godstransporter og ca. 6 prosent av transportarbeidet ved innenlandske persontransporter. Etter noen år med stagnasjon økte godstransporten med jernbanen (eksklusive malm på Ofotbanen) igjen med 3,5 prosent i 1979 og med 4,0 prosent i 1980. Trafikkoppgavene for månedene januar—august 1981 viste en lavere vekst, med 1,4 prosent i forhold til samme periode i

1980. Mens jernbanens godstakster i 1980 økte med bare ca. 8 prosent, har de i 1981 steget med inntil 30 prosent.

Etter en periode med jamn, men moderat vekst i jernbanens persontrafikk, kom det i 1979 en oppgang på 10,9 prosent i tallet på passasjerkilometer. I 1980 var økningen på 4,3 prosent og i månedene januar—august 1981 økte transportarbeidet innenlands med 3,1 prosent i forhold til de samme månedene året før.

Trafikkøkningen på jernbanen har utvilsomt sammenheng med NSB's prisgunstige jubileumbillett i 1979 og med midtukebilletten for årene etter (fast øvre pris ved lengre reiser). En markert stigning i passasjerenes gjennomsnittlige reiselengde fra 1978 til 1979 kan tyde på at økningen i passasjertrafikken delvis var en følge av jubileumbilletten dette året. En tilsvarende nedgang i reiselengden pr. passasjer i årene etter viser imidlertid at veksten i 1980 og 1981 i større grad skyldtes trafikkøkning på de kortere strekninger. Oppgangen i jernbanens transporter for 1979 og 1980 må ha vært stimulert av en gunstig takstutvikling disse årene. Takstene ble ikke hevet i 1979, og prisindeksen for jernbanetransport steg svakere enn for alle andre transportmidler i 1980. For 1981 har prisutviklingen igjen vært mer på linje med kostnadene ved bruk av andre transportmidler.

Sjøtransport

Skip utfører mindre enn to prosent av transportarbeidet ved innenlandske persontransporter, men over 60 prosent av transportarbeidet ved godstransporten. Skip i innenlandsk rutefart transporterte i 1980 51 mil-

lioner passasjerer, og transportarbeidet er beregnet til 660 millioner personkilometer. I godstransporten fraktet ruteskipene 30 millioner tonn gods og utførte et transportarbeid på 1 152 millioner tonnkilometer. Veksten i bilferjenes transporter har avtatt noe etter 1978. Mens transportytelsene for de øvrige ruteslag har vist nedgang gjennom 1970-årene, tyder statistikken for 1979 og 1980 på at trafikken nå, i hvert fall for kystgodsrutene, er i ferd med å ta seg opp igjen. For 1981 finnes foreløpig ingen statistikk for ruteskipene.

Skip i leie- og egentransport utfører størstedelen av godstransportarbeidet i innenlandsk sjøfart. Beregninger fra Byråets undersøkelse av disse transportene i 1980 tyder imidlertid på at det har vært relativt små endringer i fraktestyrtøyenes transportytelser de siste år. Det siste femåret har det likevel vært en reduksjon i frakteflåten, både når det gjelder tallet på skip og bruttotonnasje. Med omsyn til de økonomiske resultater av løs fraktestyrt, synes de foreløpige resultater fra Byråets undersøkelse av leie- og egentransporten på kysten 1980 å vise stor variasjon mellom ulike skipstyper og størrelsesgrupper. Undersøkelsen viser at overskottet etter avskrivninger kan ligge på om lag 9 prosent av opptjente bruttofrakter i 1979.

Lufttransport

Etter en årrekke med sterk vekst i flytrafikken er utviklingen delvis endret de siste årene. For trafikken til utlandet har det vært nedgang i passasjertallet fra 1978 til 1979 og fra 1979 til 1980. I månedene januar—juli 1981 var nedgangen på 3,7 prosent i forhold

Tabell 38. *Sivil luftfart*

	Hele året			Prosent- vis endring fra 1979 til 1980	Januar—juli		
	1978	1979	1980		1980	1981	Prosent- vis endring
A. Innenlandsk ruteflyging							
1. Passasjerer i alt	3 184 898	3 463 834	3 455 444	÷ 0,2	1 955 786	2 053 796	5,0
2. Passasjerkilometer i alt (1 000)	1 324 268	1 425 952	1 431 198	0,4	822 400	856 750	4,2
B. Passasjerer reist fra norske flyplasser							
1. Innenlands	2 848 607	3 101 048	3 033 865	÷ 2,2	1 704 547	1 792 707	5,2
2. Til utlandet	1 250 213	1 239 394	1 225 639	÷ 1,1 ¹	743 738	716 043	÷ 3,7

¹ Pga. arbeidskonflikt i Sverige var den svenske chartertrafikken avviklet over Gardermoen mv. Ifølge oppgaver fra Luftfartsverket var dette 18 257 passasjerer for april og 36 740 for mai 1980.

til samme periode i 1980. Hvis en trekker fra den svenske chartertrafikken over Gardermoen i månedene april og mai 1980, kan en imidlertid regne med en svak oppgang i trafikken til utlandet i 1981. Tallet på passasjerer reist innenlands gikk ned med 2,2 prosent i 1980, men viser vekst igjen på 5,2 prosent i januar—juli 1981 sammenliknet med de samme måneder året før.

Prisutviklingen kan ha spilt en rolle for trafikksvingningene innenlands. Billettprisen på innenlandske flyruter steg med 25 prosent i tiden august 1979 til mars 1980. Seinere har prisøkningen for flytransport vært lavere enn for konkurrerende transportmidler.

Helikoptertrafikken til og fra oljefeltene på kontinentalsokkelen har fått et betydelig omfang. I 1980 var tallet på passasjerer mellom norske flyplasser og oljefeltene 255 000. De siste årene har imidlertid den sterke veksten i disse transportene avtatt. For månedene januar—juli 1981 var det en økning på 5,8 prosent i forhold til samme periode i 1980. Mens hovedtyngden av denne trafikken fortsatt går over Stavanger og Bergen, har også Tromsø og Kristiansund kommet med som følge av prøveboringene nord for 62. breddegrad i sommermånedene 1980 og 1981.

Tilskudd fra staten til rutedrift

Sentrale og lokale myndigheter har ønsket å opprettholde det rutegående transporttilbud og å styrke kollektivtrafikken. Ruteselskapene har imidlertid hatt en presset økonomi. Den sterke veksten de seinere år i tilskuddene over statsbudsjettet til rutegående transportmidler må ses på bakgrunn av disse forhold.

Fra 1979 til 1980 økte tilskuddene med over 27 prosent, og kom opp i 2 311 millioner kroner. I 1981 regner en imidlertid med en viss nedgang i behovet for tilskudd. Den meget sterke subsidieøkningen i 1980 må ses i sammenheng med relativt moderat vekst i billettprisene dette året. Forklaringen på at en for 1981 regner med nedgang i subsidiene, er blant annet en vesentlig sterkere takstheving siste år.

Tilskuddenes andel av samlede kostnader for alle de subsidierte transportmidler var i 1980 på 36,4 prosent. Dette var en økning fra 34,8 prosent i 1979. Med budsjettet for 1981 tok man sikte på å bringe subsidieandelen ned i 33,8 prosent.

Norges Statsbaner og bilrutene mottar fremdeles de største tilskuddene med budsjetterte tall på henholdsvis 650 og 609 millioner kroner for 1981.

Reiseliv

Tallet på innreiste utlendinger som kom direkte til Norge med skip eller fly fra ikke-nordiske land har endret seg lite de siste årene. Det steg med 2,0 prosent fra 1978 til 1979 og sank med 1,0 prosent fra 1979 til 1980. Den svenske chartertrafikken over Gardermoen i april og mai 1980 er da trukket ut. For perioden januar—september 1981 var det en økning på 2,6 prosent i tallet på innreiste utlendinger i forhold til januar—september 1980 (den svenske chartertrafikken over Gardermoen i april og mai er også her trukket ut).

I en rekke år fram til 1978 var det en jamn økning i tallet på innreiste nordmenn som kom

Tabell 39. Tilskudd fra staten til rutegående transportmidler. Mill. kr

	1980 regnskap	1981 budsjett	1982 budsjett
I alt	2 310,8	2 158,0	2 323,0
Ferjedrift	417,0	434,3	469,0
Hurtigruten Bergen—Kirkenes	120,9	127,7	145,9
Innenlandske flyruter mv.	48,1	59,7	70,6
Tilskudd til veteranskipene	—	0,2	0,2
Sakkyndig bistand	0,8	0,9	1,0
Tilskudd til fylkeskommunene vedr. lokale bil- og båtruter	978,3	885,1	900,0
Bilruter	600,1	609,3	..
Båtruter	378,2	275,8	..
Norges Statsbaner ¹	745,7	650,1	736,3

¹ Ikke medregnet renter av kapital investert i jernbane.

Tabell 40. Konsumprisindeks for reiser og transport og døgnpris ved innenlandsk overnatting. 1979 = 100

	1979		1980		1981		
	Januar	Juli	Januar	Juli	Januar	Juli	Sept.
Konsumprisindeks i alt	98	100	104	112	120	128	129
Reiser og transport i alt	97	100	106	113	120	126	127
Kjøp av bil	95	100	104	104	106	109	110
Kjøp av motorsykler og sykler	100	94	102	106	117	120	120
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	97	100	108	119	127	134	134
Bensin	94	100	115	137	146	155	155
Jernbane	100	100	109	109	120	135	135
Sporvei og forstadsbane	100	100	103	126	135	173	173
Skip	100	100	110	115	134	150	150
Buss	100	100	106	117	136	159	159
Fly	96	96	111	122	129	139	139
Drosjebil	99	99	104	120	120	125	125
Porto	100	100	100	100	100	120	120
Telefon og telegrammer	100	100	100	114	121	121	121
Døgnpris ved hoteller og pensjonater, innenlands	98	102	102	111	111	131	131

Tabell 41. Reiseliv

	Hele året			Januar—september ¹		
	1978	1979	1980	1980	1981	Prosentvis endring
<i>Personer innreist til Norge direkte fra ikke-nordiske land</i>						
Med fly	1 031 560	1 031 406	978 859	781 739	763 579	÷ 2,3
Med skip	207 072	203 790	196 541	172 153	186 268	8,2
I alt	1 238 632	1 235 196	1 175 400	953 892	949 847	÷ 0,4
Nordmenn	770 165	757 187	654 302	508 778	542 548	6,6
Utlendinger i alt	468 467	478 009	521 098	445 114	407 299	÷ 8,5
Utlendinger i alt, unntatt svensk chartertrafikk over Gardermoen ²	468 467	478 009	473 014	397 030	407 299	+ 2,6
Av dette						
Briter	122 974	131 728	132 895	107 973	114 318	5,9
Vesttyskere	88 641	99 618	90 608	77 649	86 765	11,7
Nederlendere	36 831	36 469	37 026	31 746	32 787	3,3
Franskmenn	36 495	25 770	25 224	21 157	22 258	5,2
USA-borgere	89 893	86 668	81 079	68 804	67 505	÷ 1,9
Andre	93 633	97 756 ²	154 266 ²	137 785	83 666	÷ 39,3
<i>Passasjerer ved selskapsreiser med charterfly fra Norge</i>	363 295	326 419	246 152	206 400	221 578	7,4
<i>Valutaregnskap</i>						
Inntekter (Mill. kr)	3 018	3 228	3 673	2 626	3 199	21,8
Utgifter (Mill. kr)	5 661	6 042	6 457	4 312	5 421	25,7

¹ For valutaregnskap januar—august. ² Pga. arbeidskonflikt i Sverige var svensk chartertrafikk avviklet over Gardermoen mv. Ifølge oppgaver fra Luftfartsverket var dette 16 889 personer for april og 31 195 for mai 1980.

Tabell 42. Hotellbesøk ved godkjente hoteller

	1978	1979	1980	Vintersesong (januar—april)		
				1980	1981	Prosentvis endring
Ankomne gjester 1 000	3 677	3 843	3 958	1 018	1 034	1,6
Gjestedøgn etter gjestenes nasjonalitet i alt »	6 753	6 974	7 326	2 200	2 239	1,8
Norge »	4 405	4 613	4 896	1 633	1 663	1,8
Danmark »	260	255	263	133	150	12,8
Sverige »	399	393	399	174	186	6,9
Nederland »	164	175	185	28	27	÷ 3,6
Storbritannia »	252	281	310	65	60	÷ 7,7
Vest-Tyskland »	416	432	451	47	48	2,1
Sambandsstatene »	397	347	330	35	31	÷ 11,4
Andre land »	460	478	493	86	74	÷ 14,0

direkte til Norge med skip eller fly fra ikke-nordiske land. Denne utviklingen snudde i 1979. Det var en nedgang på 1,7 prosent i tallet på innreiste nordmenn fra 1978 til 1979. Fra 1979 til 1980 var nedgangen enda sterkere med et fall på 13,6 prosent. Fra 1980 til 1981 er det igjen økning. For perioden januar—september 1981 økte tallet på innreiste nordmenn med 6,6 prosent i forhold til perioden januar—september 1981. Den samme utviklingen viste tallet på passasjerer ved selskapsreiser med charterfly fra Norge. Det var en kraftig oppgang i årene fram til 1978, en nedgang på 10,2 prosent fra 1978 til 1979 og en nedgang på hele 24,6 prosent fra 1979 til 1980. Fra 1980 til 1981 var det igjen økning. For perioden januar—september 1981 økte tallet på passasjerer med charterfly fra Norge med 7,4 prosent i forhold til januar—september 1980. Utviklingen i innreisestatistikken og charterflystatistikken må bety at omfanget av nordmenns feriereiser i utlandet ble kraftig redusert i årene 1979 og 1980. Dette henger antakelig sammen med den beskjedne veksten

i det private forbruket disse årene og den store prisøkningen på slike reiser. I 1981 har imidlertid feriereisene til utlandet tatt seg opp igjen.

Tallet på gjestedøgn ved godkjente hoteller økte fra 1979 til 1980. I vintersesongen (januar—april) 1981 var det også en liten økning i tallet på gjestedøgn på 1,8 prosent. Både økningen fra 1979 til 1980 og fra 1980 til 1981 skyldtes oppgang i tallet på gjestedøgn for nordmenn. For godkjente leirplasser og pensjonater, gjestgiverier mv. var det også oppgang i tallet på overnattinger fra 1979 til 1980.

En har ingen fullstendig statistikk over utviklingen i tallet på gjestedøgn for godkjente hoteller utover sommeren og høsten 1981. For leirplasser, pensjonater og gjestgiverier har en ingen statistikk for 1981. Innreisestatistikken er usikker, men den tyder på at det er fortsatt stagnasjon i tallet på gjestedøgn for utlendinger i 1981. For tallet på gjestedøgn for nordmenn har en ingen sikre opplysninger.

Pris- og lønnsutvikling

Prisutviklingen

Den sterke stigningen i konsumprisene særlig fra siste halvår 1980, fortsatte i 1981 med en stigningstakt som var sterkere enn i de 30 foregående årene. Fra 3. kvartal 1980 til 3. kvartal 1981 steg konsumprisindeksen med 13,8 prosent mot 12,1 prosent ett år tidligere og 4,1 prosent og 7,8 prosent henholdsvis to og tre år tidligere.

Engrosprisindeksen steg noe svakere i 1981 enn året før, men betydelig sterkere enn i 1978 og 1979. Fra 3. kvartal 1980 til 3. kvartal 1981 steg indeksen med 11,4 prosent mot 15,2 prosent og 8,4 prosent i samme periode ett og to år tidligere.

Produsentprisindeksen, prisindeks for produksjonen i bergverksdrift, industri og kraftforsyning steg med 10,6 prosent fra 3. kvartal 1980 til 3. kvartal 1981, mens stigningen i de samme perioder ett og to år tidligere var henholdsvis 13,9 prosent og 7,6 prosent.

Både importvarer og eksportvarer viste svakere prisstigning i 1981 enn i de to nærmest foregående år. I løpet av de tre første kvartalene i 1981 steg prisindeksen for importvarer (uten skip) med om lag 4 prosent, mot 7 prosent og 10 prosent henholdsvis ett og to år tidligere. For de ulike importvarene var prisutviklingen, som vanlig, svært forskjellig.

Eksportvarene viste betydelig sterkere prisstigning enn importvarene. Prisindeksen for

eksportvarer (uten skip) steg med vel 10 prosent i løpet av de tre første kvartalene i 1981, mot 21 prosent og 26 prosent i de samme perioder ett og to år tidligere.

Konsumprisindeksen

I løpet av de ti første månedene av 1981 (fra desember 1980 til oktober 1981) steg konsumprisindeksen med 11,1 prosent, mot 12,1 prosent i samme periode året før. Sammenliknet med de tilsvarende måneder i 1980 var stigningen stort sett avtagende, men likevel meget sterk gjennom hele 1981 — fra 15,2 prosent i januar til 12,6 prosent i oktober. I gjennomsnitt for de ti første månedene var indeksen 14 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1980.

Prisutviklingen for konsumgruppene framgår av tabell 45. Bortsett fra drikkevarer og tobakk var matvarer den gruppe som viste sterkst prisstigning (17 prosent) fra oktober 1980 til oktober 1981. Tabell 46 viser imidlertid at prisutviklingen for de enkelte grupper av matvarer var svært forskjellig i denne perioden. Særlig sterk var prisstigningen for de grupper som ble påvirket av subsidiereduksjonene fra årsskiftet 1980/81. Indeksen for de to gruppene spise fett og spiseoljer og fisk og fiskevarer steg således med henholdsvis 34 prosent og 26 prosent. Smør og margarin, bearbeidd fisk og fiskehermetikk var blant de varer som momskompensasjonen ble fjernet for. Gruppen kjøtt, kjøttvarer og flesk, som steg med 21 prosent, ble påvirket både av subsidiere duksjonen og av prisoppgang etter jordbruksavtalen. Stigningen for gruppen mjøl, gryn og bakervarer (17 prosent) skyldtes både at maksimalprisene på de vanligste brødsorter ble endret fra 8. januar og 17. juli, og at subsidiene på mjøl ble redusert. Prisstigningen for gruppen mjølk, fløte, ost og egg (20 prosent) har i første rekke sammenheng med tilleggsavtalen til jordbruksavtalen 1980—82. Blant annet gikk forbrukerprisen på helmjølk i pappemballasje opp med 70 øre pr. liter fra 1. juli. Prisene på grønnsaker, frukt og bær steg med 17 prosent fra oktober 1980 til oktober 1981, poteter og varer av poteter med 11 prosent. Prisen på sukker har variert sterkt i de seinere årene. Fra oktober 1980 til oktober 1981 falt indeksen for gruppen sukker

Tabell 43. *Prisindeks for importvarer og eksportvarer (uten skip) etter handelsstatistikken. 1970 = 100*

Ar	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	Gjennomsnitt
Importvarer					
1978	177	183	184	188	183
1979	189	197	207	213	202
1980	220	232	228	230	227
1981	234	230	239		
Eksportvarer					
1978	180	198	183	182	186
1979	197	206	230	238	218
1980	273	279	289	297	284
1981	323	320	327		

Tabell 44. Gjennomsnittlige importpriser etter handelsstatistikken. Kr pr. kg

	Hvete	Mais	Sukker (farin)	Kaffe, rå	Råbakk, usauset	Kopra	Ull, vasket, ikke karded	Råbomull	Kangarn, ufarget	Fyringsolje nr. 1	Steinkull
1974	1,13	0,88	3,19	8,96	12,43	3,70	17,12	6,19	35,01	0,66 ¹	229,91
1975	0,83	0,76	4,23	8,44	15,52	2,11	13,15	6,22	32,83	0,57 ¹	312,38
1976	0,85	0,78	2,36	13,86	16,46	1,18	15,63	6,60	34,01	0,63	0,33
1977	0,59	0,61	1,80	25,06	17,18	2,19	19,25	8,77	38,68	0,67	0,34
1978	0,68	0,61	1,72	20,65	18,90	2,08	18,55	6,86	39,88	0,69	0,35
1979	0,80	0,67	1,89	18,60	19,28	3,11	21,64	7,53	42,31 ²	993,89	0,37
1980	0,98	0,86	2,67	21,02	19,84	2,47	22,90	7,84	47,73 ²	1 323,39	0,43
1980 1. kv.	0,99	0,80	2,03	22,50	19,13	3,10	22,18	7,60	45,30 ²	1 322,38	0,41
2. »	0,94	0,86	2,19	21,05	21,55	2,95	22,80	8,16	49,79 ²	1 357,14	0,46
3. »	0,94	..	2,74	20,69	17,47	..	23,58	7,82	48,44 ²	1 301,76	0,41
4. »	1,07	0,89	3,58	20,11	20,90	2,11	23,24	8,35	49,01 ²	1 312,95	0,47
1981 1. kv.	1,06	1,13	3,72	19,54	18,23	2,40	23,34	10,10	51,46 ²	1 422,18	0,62
2. »	1,18	1,08	3,28	17,01	21,75	2,62	23,03	10,92	50,57 ²	1 503,37	0,53
3. »	1,20	1,03	3,21	17,46	22,47	2,80	22,25	11,71	40,89 ²	1 509,71	0,54
September	0,80	..	3,17	16,16	26,02	..	22,11	12,08	45,46 ²	1 590,11	0,52
Prosentvis endring: Jan.—sept. 1980—1981 ...	18,8	24,4	41,4	— 15,4	8,2	— 13,3	0,4	39,5	1,1	11,0	27,9
Sept. 1980— sept. 1981	..	..	10,4	— 22,4	45,3	..	— 5,6	51,4	— 4,9	20,8	— 1,9

¹ Pris pr. tonn. ² Pris pr. m³.

Tabell 45. Konsumprisindeks. 1979 = 100

	Total	Mat- varer	Drik- ke- varer og tobakk	Klær og skotøy	Bolig, lys og bren- sel	Møbler og hus- hold- nings- artik- ler	Helse- pleie	Reiser og trans- port	Fri- tids- sysler og utdan- ning	Andre varer og tje- nester
1975	74,1	76	75	74	72	77	75	70	78	73
1976	80,9	84	84	79	78	84	83	77	84	80
1977	88,2	91	89	87	85	90	90	86	90	88
1978	95,4	96	99	95	94	96	96	95	97	95
1979	100,0	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1980	110,9	109	104	110	112	113	112	112	108	118
1980 1. kvartal ¹	105,7	103	101	104	106	110	102	107	104	112
2. »	109,3	107	102	109	111	111	109	110	107	117
3. »	112,7	111	104	110	114	114	118	114	109	120
4. »	115,6	115	108	115	117	117	120	116	111	123
1981 1. kvartal	121,2	120	126	118	123	122	121	122	115	129
2. »	124,8	123	129	123	127	127	122	125	117	133
3. »	128,2	132	132	123	129	131	124	127	119	139
Oktober	129,3	132	132	126	129	132	126	127	120	141
Prosentvis endring ² :										
3. kv. 1980—3. kv. 1981 .	13,8	18,4	27,0	11,7	12,9	14,9	4,7	11,2	8,6	15,6
Okt. 1980—okt. 1981 ...	12,6	16,8	25,8	10,1	10,8	14,2	4,9	10,4	8,6	15,6

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvise endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

Tabell 46. Konsumprisindeks. Gruppeindekser for matvarer. 1979 = 100

	Mjøl, gryn og baker- varer	Kjøtt, kjøtt- varer og flesk	Fisk og fiske- varer	Mjøl, fløte, ost og egg	Spise- fett og spise- oljer	Grønn- saker, frukt og bær	Po- teter og varer av poteter	Suk- ker	Kaffe, te, kakao og koke- sjoko- lade	Andre mat- varer
1975	85	70	80	80	85	75	76	249	50	82
1976	89	79	81	90	83	81	105	136	73	85
1977	93	86	90	88	94	88	91	87	118	92
1978	99	95	97	94	97	95	80	85	110	98
1979	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1980	107	107	110	111	103	106	114	172	106	107
1980 1. kvartal ¹	102	102	104	98	101	102	109	127	112	102
2. »	105	104	108	107	102	106	120	148	109	107
3. »	109	108	113	117	103	108	120	184	105	109
4. »	112	115	117	123	104	108	107	229	98	111
1981 1. kvartal	122	120	134	123	133	111	118	215	95	117
2. »	125	125	139	123	135	118	130	175	95	121
3. »	130	133	144	145	138	126	131	157	96	124
Oktober	131	135	146	146	139	126	118	142	96	126
Prosentvis endring ² :										
3. kv. 1980—3. kv. 1981 ..	19,2	22,4	27,8	24,4	34,3	17,1	9,4	— 14,9	— 9,1	13,9
Okt. 1980—okt. 1981 ..	17,4	20,7	26,3	19,9	34,3	16,6	11,2	— 32,9	— 2,6	13,6

¹ Alle kvartalsindekser er beregnet på grunnlag av månedsindekser med 1 desimal. ² Den prosentvis endring er beregnet på grunnlag av indekstall med 1 desimal.

med 33 prosent, mens den i tilsvarende periode ett år tidligere steg med over 100 prosent. Prisfallet for gruppen kaffe, te, kakao og kokesjokolade (3 prosent) skyldtes lavere priser på kaffe. Både for sukker og kaffe er det endringer i verdensmarkedets priser som er årsak til prislefallet.

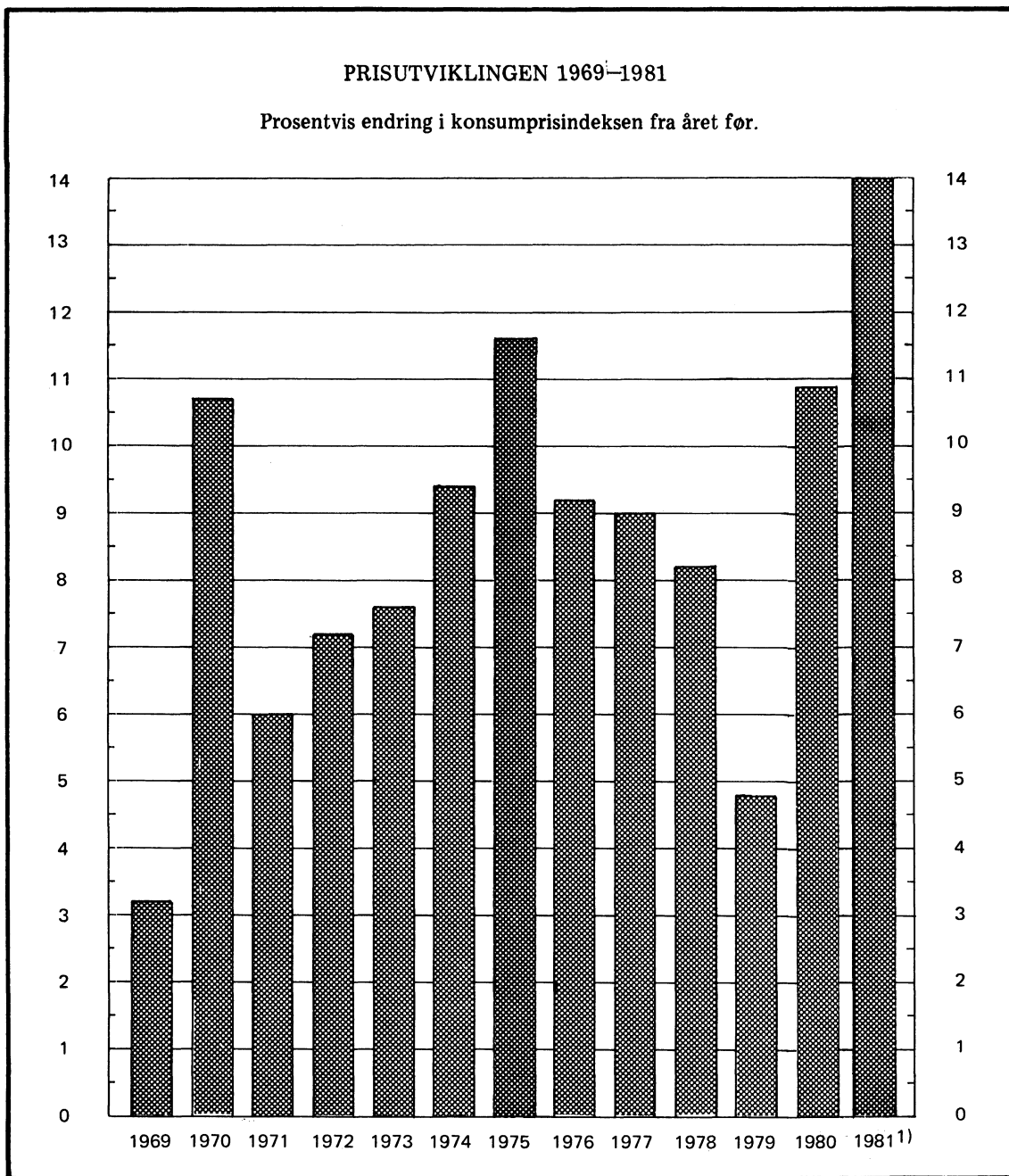
Prisstigningen for konsumgruppen drikkevarer og tobakk (26 prosent) fra oktober 1980 til oktober 1981 har sammenheng med at alle varene i denne gruppen ble berørt av avgiftsøkningen fra årsskiftet 1980/81. De to gruppene klær og skotøy og reiser og transport viste om lag samme stigning (10 prosent). For reiser og transport skyldtes stigningen blant annet økte takster ved alle offentlige transportmidler, høyere drosje-, tele- og portotakster, og at prisen på bensin steg med 11 prosent. Stigningen for gruppen bolig, lys og brensel (11 prosent) er i første rekke en følge av at elektrisitet steg med 17 prosent, husleie med 10 prosent og parafin og fyringsolje med henholdsvis 16 og 13 prosent.

I gruppen møbler og husholdningsartikler, som steg med 14 prosent, bidrog økning i prisene på møbler til om lag en tredjedel av stigningen. Indeksen for gruppen fritidssysler og utdanning steg med knapt 9 prosent. Det

skyldtes blant annet prisstigning på aviser, bøker og ukeblad, heving av TV-lisensen og økning i billettprisene på kino, teater og idrettsstevner. Helsepleie var den gruppe som viste svakest prisstigning (5 prosent) fra oktober 1980 til oktober 1981, mens andre varer og tjenester var av de grupper som steg sterkest — 16 prosent. Noe av årsaken til stigningen i denne gruppen var økning i prisene på selskapsreiser og i hoteller og restauranter.

Tabell 47 viser de enkelte konsumgruppers prosentvis andel av stigningen i totalindeksen fra oktober 1980 til oktober 1981. Det framgår at matvarer stod for over en fjerdepart av stigningen. Av gruppene ellers stod reiser og transport for 16 prosent, bolig, lys og brensel for vel 14 prosent og møbler og husholdningsartikler for om lag 11 prosent av den totale prisstigning.

For å kaste noe mer lys over årsakene til stigningen i konsumprisene er representantvarene i konsumprisindeksen også gruppert etter leveringssektor. Tabell 48 viser utviklingen i disse prisindeksene i årene 1977—1980, for hvert kvartal i 1980 og de tre første kvartalene i 1981. Tabellen viser også vektene for de forskjellige leveringssektorer. Inntrykket av grupperingen etter leveringssektor er

1) Prosentvis endring fra jan.–okt. 1980 til jan.–okt. 1981.

Fig. 20.

at både i 1980 og 1981 har prisstigningsimpulsene vært mindre fra importerte konsumvarer enn fra norskproduserte varer. En finere oppdeling viser at i 1980 var det de norskproduserte varer med høyt importinnhold eller råstoff med priser bestemt på verdensmarkedet (bl.a. oljepriser), som steg ster-

kest. I 1981 var det jordbruksvarer og fiskevarer som hadde den sterkeste prisstigning.

Prisindeksen for detaljhandel — konsumprisindeksens vareutvalg gruppert etter næring, som omfatter vel 65 prosent av konsumprisindeksens vektgrunnlag, steg med 10,9 prosent fra desember 1980 til oktober 1981,

Tabell 47. Konsumprisindeksen. De enkelte konsumgruppers bidrag til endringen i totalindeksen oktober 1980—oktober 1981

Konsumgruppe	Prosentvis andel
Matvarer	25,8
Mjøl, gryn og bakervarer	2,3
Kjøtt, kjøttvarer og flesk	8,7
Fisk og fiskevarer	2,8
Mjøl, fløte, ost og egg	5,4
Spisefett og spiseoljer	1,5
Grønnsaker, frukt og bær	4,3
Poteter og varer av poteter	0,5
Sukker	— 1,3
Kaffe, te, kakao og kokesjokolade	— 0,2
Andre matvarer	1,8
Drikkevarer og tobakk	7,1
Drikkevarer	4,3
Tobakk	2,8
Klær og skotøy	8,0
Beklekningsartikler	5,8
Tøyer og garn mv.	0,8
Skotøy og skoreparasjoner	1,4
Bolig, lys og brensel	14,3
Bolig og vedlikeholdsutgifter	8,4
Lys og brensel	5,9
Møbler og husholdningsartikler	10,8
Møbler og golvtapper mv.	4,4
Tekstiler og utstysvarer mv.	1,4
Komfyrer, kjøleskap og annet elektrisk utstyr	1,1
Kjøkkenredskap, glass, dekketøy mv.	1,3
Diverse husholdningsartikler og tjenester	1,9
Leid hjelp til hjemmet	0,7
Helsepleie	0,9
Helsepleie	0,9
Reiser og transport	16,2
Kjøp av egne transportmidler	2,6
Drift og vedlikehold av egne transportmidler	7,2
Bruk av offentlige transportmidler	5,5
Porto, telefon og telegrammer	0,9
Fritidssysler og utdanning	7,4
Utstyr og tilbehør, inkl. reparasjon	2,8
Offentlige forestillinger og andre tjenester	2,8
Bøker, aviser og tidsskrifter	1,6
Skolegang	0,2
Andre varer og tjenester	9,5
Personlig hygiene	2,0
Andre varer, ikke nevnt foran ...	0,9
Utgifter på restauranter, hoteller, selskapsreiser mv.	6,6
Total	100,0

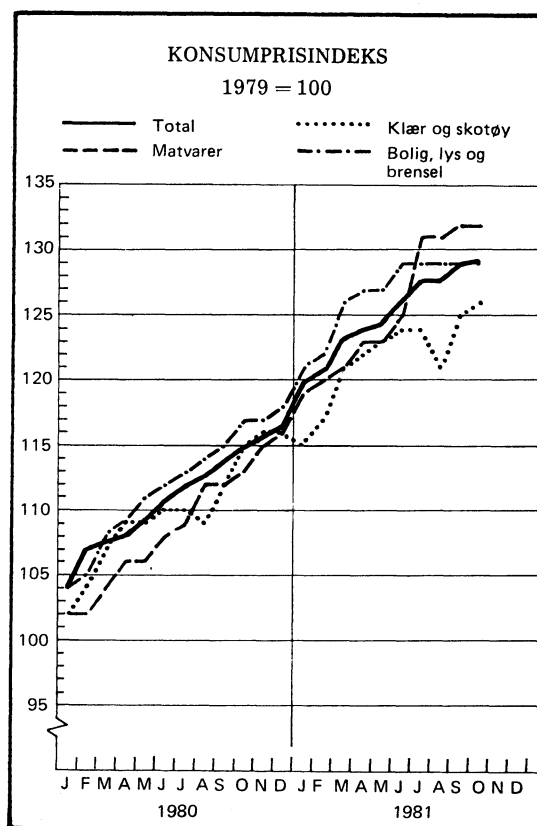

Fig. 21.

mot 12,2 prosent og 4,7 prosent i samme periode henholdsvis ett og to år tidligere. Fra oktober 1980 til oktober 1981 steg prisindeksen for detaljhandel med 12,6 prosent — samme stigning som konsumprisindeksen totalt.

Engrosprisindeks

Engrosprisindeksen steg med 8,4 prosent i løpet av de ti første månedene av 1981 (fra 15. desember 1980 til 15. oktober 1981) mot 12,6 prosent i samme periode året før. Stigningstakten i forhold til de samme måneder i 1980 var stort sett fallende i første halvår av 1981, fra 13,9 prosent i januar til 11,2 prosent i juni. I juli steg takten noe, men falt igjen de tre neste månedene. I oktober 1981 viste engrosprisindeksen en stigning på 10 prosent fra oktober 1980, og i gjennomsnitt for de ti første månedene i 1981 var engrosprisindeksen 11,7 prosent høyere enn i tilsvarende periode i 1980.

Prisutviklingen for de enkelte varegruppene i engrosprisindeksen framgår av tabell 50. Tabellen viser også prisendringene for varene gruppert etter anvendelsene konsum, investering og vareinnsats i bygg og anlegg.

Tabell 48. Konsumprisindeks. 1979 = 100. Varer og tjenester etter leveringssektor

	Jordbruksvarer			Fiskevarer	Andre norskproduserte konsumvarer			
	I alt	Mindre bearbeidde	Mer bearbeidde		I alt	Lite påvirket av verdensmarkedets priser	Påvirket av verdensmarkedet pga. stort importinnhold eller råstoffpris bestemt på verdensmarkedet	Påvirket av verdensmarkedet pga. konkurranse fra utlandet
Vekt (promille)	118,0	72,8	45,2	13,4	353,2	115,2	104,6	133,4
1977	87,6	87,3	88,1	89,7	88,2	87,0	91,3	89,8
1978	93,7	93,0	94,9	96,7	95,9	95,6	97,5	97,0
1979	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1980	107,9	107,9	108,0	110,2	115,6	109,0	131,6	108,2
1980 1. kvartal	101,2	101,1	101,4	104,1	110,1	105,3	122,8	104,3
2. »	105,7	106,1	104,9	107,4	114,0	107,3	130,0	107,3
3. »	110,1	109,9	110,4	112,7	117,3	110,4	134,6	109,8
4. »	114,7	114,3	115,3	116,4	120,9	113,1	139,0	113,4
1981 1. kvartal	119,1	118,0	120,7	133,9	129,2	123,1	147,3	120,2
2. »	123,2	121,8	125,4	139,2	133,3	125,4	152,9	124,8
3. »	133,8	133,6	134,2	143,9	135,1	127,6	154,0	126,9
Oktober	134,2	133,4	135,4	145,8	136,3	128,5	154,9	128,4
Prosentvis endring:								
3. kv. 1980—3. kv. 1981	21,5	21,6	21,6	27,7	15,2	15,6	14,4	15,6
Okt. 1980—okt. 1981 . .	19,2	19,1	19,3	26,3	13,4	13,9	11,9	14,4
Okt. 1980—mars 1981 .	6,3	5,5	7,4	18,0	9,8	10,0	9,9	9,6
Mars 1981—juni 1981 .	4,6	5,2	3,7	3,2	1,4	1,3	0,6	2,3
Juni 1981—okt. 1981 . .	7,2	7,2	7,0	3,7	1,9	2,2	1,2	2,1

	Importerte konsumvarer			Husleie	Andre tjenester			Total
	I alt	Uten norsk konkurranse	Med norsk konkurranse		I alt	Med arbeidslønn som dominerende prisfaktor	Også med andre viktige pris-komponenter	
Vekt (promille)	250,8	139,9	110,9	81,2	183,4	59,6	123,8	1 000,0
1977	88,1	87,9	84,1	88,9	88,8	88,2	89,1	88,2
1978	94,3	93,8	90,8	95,5	97,3	96,2	97,8	95,4
1979	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
1980	108,1	107,7	108,6	106,8	109,2	107,9	109,8	110,9
1980 1. kvartal	104,6	105,5	103,3	101,9	103,6	101,5	104,5	105,7
2. »	107,4	106,7	108,2	105,9	107,1	105,4	107,9	109,3
3. »	109,2	108,8	109,7	108,7	112,2	110,7	113,0	112,7
4. »	111,4	109,8	113,3	110,5	113,8	114,2	113,7	115,6
1981 1. kvartal	113,0	111,5	114,8	113,1	121,0	119,5	121,8	121,2
2. »	115,8	113,4	118,8	118,1	123,7	121,4	124,8	124,8
3. »	117,2	115,2	119,7	120,7	128,3	124,3	130,3	128,2
Oktober	118,6	115,9	122,0	121,4	129,8	125,8	131,7	129,3
Prosentvis endring:								
3. kv. 1980—3. kv. 1981	7,3	5,9	9,1	11,0	14,3	12,3	15,3	13,8
Okt. 1980—okt. 1981 . .	6,8	5,9	8,1	10,2	14,7	11,9	16,0	12,6
Okt. 1980—mars 1981 .	2,9	2,6	3,4	6,2	8,0	7,1	8,4	7,2
Mars 1981—juni 1981 .	2,1	1,7	2,7	2,9	3,0	1,8	3,4	2,4
Juni 1981—okt. 1981 . .	1,7	1,6	1,8	0,8	3,1	2,6	3,4	2,6

Tabell 49. *Prisindeks for detaljhandel. 1979 = 100. Konsumprisindeksen gruppert etter næring*

	I alt	Detalj. med nærings- og nytelsesmidler	Detalj. med beklednings- og tekstilvarer	Detalj. med møbler og innbo	Detalj. med jern- og fargevarer, glass, steintøy, sportsartikler	Detalj. med ur, optiske artikler, musikk-instrumenter, gull- og sølvvarer	Detalj. med motor-kjøretøyer og bensin	Detalj. ellers
1975.....	75	76	74	85	73	76	70	74
1976.....	82	84	79	89	80	83	77	81
1977.....	89	91	87	94	88	86	82	88
1978.....	95	97	95	98	94	92	91	95
1979.....	100	100	100	100	100	100	100	100
1980.....	112	108	110	107	124	133	118	108
1980 1. kvartal.....	106	103	105	103	127	128	111	104
2. »	110	106	110	106	122	135	116	105
3. »	113	110	111	108	121	133	121	109
4. »	117	113	116	110	125	137	123	113
1981 1. kvartal.....	122	120	118	115	129	142	128	115
2. »	126	124	123	119	131	144	132	118
3. »	129	131	124	120	133	143	133	122
Oktober	130	131	127	122	136	143	134	124
Prosentvis endring:								
3. kv. 1980–3. kv. 1981	13,9	18,7	11,8	11,8	9,4	7,3	10,4	11,5
Okt. 1980–okt. 1981 ..	12,6	17,3	10,3	11,4	9,9	6,1	8,8	9,4

Produsentprisindeks

Produsentprisindeksen steg med 10,7 prosent fra perioden januar–oktober 1980 til januar–oktober 1981. Sammenliknet med de tilsvarende månedene i 1980 var prisstigningen fallende gjennom første halvår 1981. Utover sommeren og høsten steg stignings-takten litt, men falt igjen i oktober, slik at oktoberindeksen var 9,7 prosent høyere enn ett år tidligere.

Produsentprisindeksen for bergverksdrift steg med 10,4 prosent fra oktober 1980 til oktober 1981, for industri med 9,1 prosent og for kraftforsyning med 16,2 prosent. Prisutviklingen for de ulike næringsområdene i perioden var svært forskjellig.

Prispolitikk og prisregulering

I den økonomiske politikken for 1981 ble det blant annet lagt opp til en overgang fra direkte skatter til en større grad av indirekte skatter. Forbrukersubsidiene og kompensasjonen for merverdiavgift på matvarer ble redusert med om lag 1 milliard kroner, og særavgiftene på brennevin, vin, øl og tobakksvarer ble hevet betydelig, bensinavgiften økte

med 15 øre pr. liter og avgiften på elektrisk kraft ble satt opp med 10 prosent.

Ved årsskiftet 1980/81 hadde det vært sammenhengende skjerpet prisregulering eller prisstopp i nærmere tre år. Forskriftene om prisberegning og meldeplikt av 23. november 1979 ble opphevet fra 1. januar 1981 og erstattet av nye forskrifter om meldeplikt for pris- og avanseforhøyelser (kongelig resolusjon av 21. november 1980). De nye forskriftene gikk ut på å oppheve den generelle pris- og avansereguleringen og stimulere til økt konkurranse. Meldeplikten gjaldt for produsenter og importører som i 1979 hadde en omsetning på 15 mill. kroner eller mer. Melding om henholdsvis prisforhøyelse/avanseforhøyelse måtte sendes Statens pristilsyn med en måneds varsel.

Retningslinjer for prismyndighetenes virksomhet i 1981 ble gitt i kongelig resolusjon av 20. mars 1981. På bakgrunn av den friere tilpasning av prisene enn tidligere, ble prismyndighetene pålagt å føre en nøye overvåkning av bedriftenes prisfastsetting. Dessuten skulle det legges økt vekt på en effektiv gjennomføring av meldepliktsreglene og foretas undersøkelser for å kartlegge konkurranseforholdene i ulike bransjer.

Tabell 50. Engrosprisindeks. 1977 = 100

	Total- indeks	Matvarer	Drikke- varer og tobakk	Råvarer, ikke spiselige unntatt brensel- stoffer	Brensel- stoffer, brensel- olje og elektrisk kraft	Dyre- og plante- fett, voks	Kjemi- kalier	Bear- beidde varer, hoveds. gruppert etter materiale	Maskiner og trans- port- midler	For- skjellige ferdig- varer	Engrosprisindeks etter anvendelse		
											Konsum	Inves- tering	Vare- innsats i bygg og anlegg
1974	80	78	78	79	73	108	79	84	78	82	78	75	82
1975	87	87	87	91	81	87	89	88	87	88	87	85	87
1976	94	94	95	97	91	86	94	94	95	93	93	95	93
1977	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
1978	105	106	110	95	106	108	104	105	107	107	107	107	105
1979	114	111	112	103	130	116	116	111	114	114	114	113	110
1980	131	124	117	117	179	116	131	123	123	127	127	121	124
1980 1. kvartal	125	116	114	111	166	116	127	120	120	123	121	118	117
2. »	129	121	115	115	177	114	131	122	122	126	125	120	123
3. »	133	127	117	120	183	115	132	125	124	129	129	122	126
4. »	136	132	122	123	188	118	133	126	125	131	133	124	129
1981 1. kvartal	141	134	139	126	207	128	138	128	128	134	139	127	133
2. »	144	138	140	129	215	129	140	130	129	135	141	128	135
3. »	148	147	143	134	218	133	144	133	131	137	146	129	137
Oktober	148	148	143	131	216	133	145	134	132	138	147	130	138
Prosentvis endring:													
3. kv. 1980-3. kv. 1981	11,4	16,0	22,0	11,1	18,8	15,1	8,9	6,5	6,0	6,7	13,0	5,7	8,7
Okt. 1980-okt. 1981	10,0	12,9	21,1	8,2	16,6	13,7	9,3	6,4	5,9	5,4	11,6	5,3	7,4

Prist utviklingen.

Tabell 51. *Produsentprisindeks. 1977 = 100*

	1980				1981			Prosentvis endring	
	1. kvar- tal	2. kvar- tal	3. kvar- tal	4. kvar- tal	1. kvar- tal	2. kvar- tal	3. kvar- tal	Okt. 1980- okt. 1981	Jan-okt. 1980- jan.-okt. 1981
<i>Bergverksdrift, industri og kraftforsyning ...</i>	122	125	129	131	136	138	142	9,7	10,7
<i>Bergverksdrift</i>	148	155	163	161	173	179	180	10,4	13,8
<i>Bryting og utvinning av malm</i>	126	126	128	119	120	126	128	2,4	— 1,1
<i>Industri</i>	120	124	127	129	133	136	140	9,1	10,3
<i>Produksjon av næringsmidler, drikkevarer og tobakk</i>	113	118	122	127	134	137	145	17,2	17,9
<i>Prod. av tekstilvarer, bekledningsvarer, lær og lærvarer</i>	115	117	120	122	125	127	128	6,1	7,4
<i>Prod. av trevarer</i>	113	119	123	127	129	130	131	4,3	9,5
<i>Treforedling, grafisk prod. og forlagsvirksomhet</i>	109	112	114	116	120	123	126	9,1	10,2
<i>Prod. av kjem. prod., mineralolje-, kull-, gummi- og plastprodukter</i>	134	141	147	149	156	161	163	9,8	13,1
<i>Prod. av mineralske produkter</i>	114	120	123	129	135	141	141	11,5	16,2
<i>Prod. av metaller</i>	138	138	139	137	135	137	141	1,7	— 0,6
<i>Prod. av verkstedprodukter</i>	115	118	121	122	126	127	130	6,8	7,9
<i>Kraftforsyning</i>	131	132	133	135	148	150	155	16,2	14,3

Ved tariffoppgjøret våren 1981 ble partene enige om en halvautomatisk indekssklusul. Den gav rett til forhandlinger om lønnsjusteringer dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1981 oversteg 126,5 poeng.

For jordbruksavtalens 2. avtaleår, 1. juli 1981—30. juni 1982, resulterte forhandlingene mellom Staten og jordbruksorganisasjonene i en økonomisk ramme på 1 900 mill. kroner. Om lag halvparten av oppgjøret ble dekket over statsbudsjettet og resten over forbrukerprisene. Også jordbruksavtalen inneholdt en indeksbestemmelse i likhet med de andre tariffavtalene.

På bakgrunn av den vedvarende sterke prisstigning (konsumprisindeksen var allerede i juli 127,8), og med henblikk på indeksbestemmelsen i tariffavtalen, ble det i kongelig reso-

lusjon av 14. august 1981 fastsatt forskrifter om midlertidig prisstopp, gjeldene fra 3. august 1981 og ut året 1981. Samtidig ble forskriftene av 21. november 1980 om meldeplikt for pris- og avanseforhøyelser opphevet. Hovedinnholdet i prisstoppforskriftene var at produsenter og tjenesteytere ikke kunne ta høyere priser for varer og tjenester enn de tok pr. 3. august 1981. For handlende gjaldt avansestopp i prosent fra samme dato. Produsenter med mer enn 15. mill. kroner i omsetning i 1980 ble pålagt meldeplikt om prisforhøyelser med en måneds forhåndsvarsel. De unntak fra forskriftene som ble gitt, gjaldt stort sett områder som det også i tidligere prisstoppforskrifter var gjort unntak for, blant annet eksport, transport til og fra Norge, for varer og tjenester framstilt eller utført spesielt til

bruk på den norske kontinentalsokkel og for levering av petroleum til sokkelen. For varer fra jordbruk, hagebruk og fiske ble det gjort unntak for førstehåndspriser og for engrospriser. Unntaksbestemmelser gjaldt også for anbud og kontrakter med prisreguleringsklausul inngått før 3. august om utføring av arbeider i verkstedsindustrien og om bygge- og anleggsarbeider. Seinere i august og september ble det gitt dispensasjon fra forskriftene for ytelser som hoteller og andre herberger hadde meddelt reisebyråer og turoperatører med bindende virkning før 3. august 1981, for transport med lastebil, for kontrakter om snøbrøyting, for jern- og stålprodukter ved salg innenlands og for visse produkter fra norske bergverk. Videre ble det gjort unntak for kjøttvarer, for skurtømmer og massevirke av barte og for cellulose og tremasse.

Etter devalueringen av den svenske krone i midten av september, ble forskriftene om prisstopp endret i kongelig resolusjon av 2. oktober 1981. Endringen gikk ut på at prisen på en vare måtte reduseres, dersom innkjøpsprisen var lavere enn pr. 3. august 1981.

På bakgrunn av den sterke prisstigningen på møbler i løpet av første halvår 1981 ble det innført avansestopp ved salg av møbler fra detaljist fra 22. oktober 1981.

To ganger i løpet av året ble maksimalprisene på brød regulert. Det samme gjaldt for mineraloljeprodukter, transporttjenester og sement.

Lønnsutviklingen

I 1980 ble de langt fleste lønnsoverenskomster revidert. De nye overenskomstene fikk to års varighet med bestemmelser om at det før utløpet av første avtaleår skulle opptas forhandlinger om eventuell lønnsregulering for annet avtaleår.

Norsk Arbeidsgiverforening og Landsorganisasjonen i Norge tok i mars 1981 opp forhandlinger om lønnsreguleringer for om lag 290 000 arbeidstakere som gikk inn under tariffavtaler med utløp i 1. halvår 1982.

Det var tidlig gjort klart at partene ikke kunne regne med noe bidrag fra statens side under oppgjørene. Det var likevel en forutsetning at endringene i skatter og avgiftssatser fra årsskiftet 1980/81 måtte tas i betraktning, slik at inntektsoppgjøret kunne få en akseptabel sosial profil.

I løpet av vårsesjonen 1981 vedtok Stortinget å utvide ferien med 1 dag fra og med ferieåret 1982—83. Kostnadene ved denne utvidelsen gikk inn som en del av rammen for inntektsoppgjørene.

Det ble tidlig brudd i forhandlingene mellom LO og N.A.F., og oppgjøret gikk til mekling. Det var beregningene av lønnsglidningen i 1980 og bestemmelser om et eventuelt «tak» på lønnsglidningen som skapte de største problemene. I avtalene for 1980 var det tatt inn en bestemmelse om lønnsglidningen. Hvis den i gjennomsnitt utgjorde mer enn 3 prosent i 1980, skulle det for 2. avtaleår innføres et «tak» på glidningen. Partene ble ikke enige om størrelsen av lønnsglidningen. LO kunne ikke gå med på N.A.F.'s krav om «tak» på glidningen i 1981. Situasjonen var fastlåst og meklingen ble brutt. LO fant imidlertid å kunne utsette plassoppsigelsene og de videre forhandlinger i påvente av en avklaring i tariffoppgjøret for den offentlige sektor.

For staten ble det den 30. april 1981 satt fram et meklingsforslag som ble vedtatt av alle parter. Ansatte i staten og i skoleverket fikk med virkning fra 1. mai 1981 et generelt tillegg på 7,2 prosent i gjennomsnitt. Tillegget varierte fra 14,5 prosent på de laveste lønnstrinn til 0,2 prosent på lønnstrinn 35. Lavlønnstillegg ble gitt i form av endringer i lønnsstigen for lønnstrinnene mellom 6 og 13. I gjennomsnitt slo lavlønnssordningen ut med 0,5 prosent. Det skulle videre føres forhandlinger om justeringer og normeringer med virkning fra 1. oktober 1981. Rammen for disse forhandlinger var 1 prosent på årsbasis, eller 4 prosent fra 1. oktober.

Ansatte i kommunene fikk samme oppgjør som statsansatte, men i gjennomsnitt slo tilleggene noe sterkere ut enn for staten fordi kommunene har flere ansatte på de lavere lønnstrinn.

Begge avtalene fikk bestemmelse om indeksregulering. Dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1981 oversteg 126,5 poeng, skulle det føres spesielle forhandlinger om lønnstillegg.

Etter at oppgjøret for stat og kommune var gått i orden, ble meklingen mellom N.A.F. og LO gjenopptatt. Det ble imidlertid nytt brudd, og regjeringen vedtok bruk av tvungen lønnsnemnd. Rikslønnsnemndas kjennelse falt 20. juni. Den gav et generelt tillegg på 74 øre pr. time til voksne arbeidstakere. Av dette skulle 16 øre pr. time betales inn til lavlønnsfondet. Det ble, som i 1980, gitt spesielle lavlønnstillegg ved de bedrifter hvor gjennomsnittsførtjenesten (eksklusive overtids- og diverse tillegg) var lavere enn 90 prosent av gjennomsnittlig timefortjeneste eksklusive tillegg i 4.

Tabell 52. Lønnsutviklingen for enkelte grupper av lønnstakere

	Tids- enhet	Gjennomsnittsførtjeneste i kroner			Prosentvis endring fra året før		
		1979	1980	1981	1979	1980	1981
M e n n							
Jordbruk¹							
Månedslønte ansatte	Måned	5 092	5 895	..	0,8	15,8	..
Timelønte ansatte	Time	27,09	31,63	..	2,0	16,8	..
Industri							
Voksne arbeidere	»	37,47	40,97	² 44,16	2,8	9,3	³ 12,0
Tekniske funksjonærer ⁴	Måned	8 944	10 215	11 469	0,4	14,2	12,3
Kontorfunksjonærer ⁴	»	8 424	9 584	10 716	1,2	13,8	11,8
Arbeidere i privat bygge- og anleggsvirksomhet	Time	44,97	48,34	² 51,52	4,3	7,5	³ 9,5
Losse- og lastearbeidere	»	46,82	50,07	² 54,84	6,4	6,9	³ 15,4
Utenriksfart, voksne sjømenn ⁵ ..	Måned	11 189	11 779	14 087	7,7	5,3	19,6
Innenriksfart, voksne sjømenn ⁶ ..	»	5 896	7 706	..	0,4	30,7	..
Privat landtransport, voksne arbeidere	Time	35,17	39,23	² 42,47	5,3	11,5	³ 12,7
Varehandel⁴							
Kontorfunksjonærer	Måned	7 754	8 808	..	..	13,6	..
Butikkfunksjonærer	»	5 589	6 394	..	..	14,4	..
Lagerfunksjonærer	»	5 673	6 468	..	..	14,0	..
Bankvirksomhet, ansatte i alt ⁴ ..	»	7 227	8 380	9 269	2,0	16,0	10,6
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt ⁴	»	9 134	10 472	11 647	0,5	14,7	11,2
Statens embets- og tjenestemenn ⁷	»	7 125	8 097	..	— 0,6	13,6	..
K v i n n e r							
Jordbruk¹							
Timelønte ansatte	Time	25,27	29,53	..	2,1	16,9	..
Industri							
Voksne arbeidere	»	30,15	33,55	² 36,23	3,1	11,3	³ 14,0
Kontorfunksjonærer ⁴	Måned	5 250	6 127	6 963	0,1	16,7	13,6
Varehandel⁴							
Kontorfunksjonærer	»	5 207	6 020	..	..	15,6	..
Butikkfunksjonærer	»	4 321	5 118	..	..	18,4	..
Bankvirksomhet, ansatte i alt ⁴ ..	»	5 401	6 310	7 095	3,2	16,8	12,4
Forsikringsvirksomhet, ansatte i alt ⁴	»	5 687	6 680	7 513	0,1	17,5	12,5
Statens embets- og tjenestemenn ⁷	»	5 704	6 574	..	— 0,3	15,3	..

¹ September. ² 2. kvartals oppgaver. ³ Stigningen fra 2. kv. 1980 til 2. kv. 1981. ⁴ Pr. 1. september.
⁵ Mars. ⁶ November. ⁷ Pr. 1. oktober.

kvartal 1980. Pr. 1. oktober 1981 ble det gitt et nytt garantitillegg i de bedrifter som hadde et lavere lønnsnivå enn 85 prosent av timefortjenesten i industrien i 2. kvartal 1981. Tilskuddene til lavlønnfondet ble økt fra 19 øre til 35 øre pr. time for arbeiderne og fra 88 øre til 265 øre pr. time for bedriftene.

Videre ble det innført et tak på lønnsglidningen for perioden fra og med 1. april 1981

til og med 31. mars 1982. Ved bedrifter hvor det i henhold til overenskomst eller fast praksis i løpet av nevnte periode kan foretas vurdering og eventuell regulering av fortjenestnivået, kan det gis et tillegg hvis bedriftens produktivitetsutvikling og reelle økonomiske stilling gir grunnlag for det. Tillegget kan maksimalt være kr 1,50 pr. time i gjennomsnitt for de arbeidstakere som omfattes av

Tabell 53. Tariffbestemt lønnsøkning og lønnsglidning for voksne mannlige arbeidere i industrien¹

	Tariff- bestemte tillegg	Lønns- glidning	Lønns- økning i alt
	Pst.	Pst.	Pst.
1. kvartal 1964—1. kvartal 1965.....	4,8	3,7	8,5
1. » 1965—1. » 1966.....	3,1	3,3	6,4
1. » 1966—1. » 1967.....	4,6	4,2	8,8
1. » 1967—1. » 1968.....	3,0	3,6	6,6
1. » 1968—1. » 1969.....	^a 8,1	4,0	12,1
1. » 1969—1. » 1970.....	—	6,0	6,0
1. » 1970—1. » 1971.....	8,7	6,9	15,6
1. » 1971—1. » 1972.....	4,4	4,9	9,3
1. » 1972—1. » 1973.....	3,8	5,8	9,6
1. » 1973—1. » 1974.....	4,9	7,3	12,2
1. » 1974—1. » 1975.....	17,2	8,0	25,2
1. » 1975—1. » 1976.....	8,9	4,1	13,0
1. » 1976—1. » 1977.....	^a 9,4	6,2	15,6
1. » 1977—1. » 1978.....	2,9	6,8	9,7
1. » 1978—1. » 1979.....	1,8	3,5	5,3
1. » 1979—1. » 1980.....	—	2,2	2,2
1. » 1980—1. » 1981.....	5,2	8,6	13,8

¹ Beregnet på grunnlag av Norsk Arbeidsgiverforenings statistikk over gjennomsnittlig timefortjeneste, ikke medregnet betaling for bevegelige helge- og høytidsdager. Offshorearbeidere er tatt med. ^a Medregnet kompensasjon for arbeidstidsforkortelsen.

vurderingen. Vurdering kan bare foretas en gang i løpet av perioden.

Rikslønnsnemndas kjennelse inneholdt også samme avtale om indeksregulering som avtalene i offentlig virksomhet.

LO/N.A.F.-oppgjøret omfatter industri, bygge- og anleggsvirksomhet, landtransport, hotell- og restaurantdrift og innenriks sjøfart.

Voksne arbeidstakere i hotell- og restaurantdrift og voksne sjømenn i innenriksfart fikk et brutto lønnstillegg på kr 258 pr. måned. Av dette er kr 28 arbeidstakers tilskudd til lavlønnsfondet. I begge næringer ble det gitt garantitillegg fra 1. oktober 1981.

I jordbruket ble det med virkning fra 1. mai 1981 gitt et tillegg på kr 3,00 pr. time til voksne arbeidere. I gartnerier var tillegget kr 3,25 pr. time.

I skogbruket fikk voksne arbeidere et tillegg på kr 3,00 pr. time fra 1. mai 1981. Hogst-arbeid på akkord fikk et tillegg på 6,7 prosent.

Ansatte i jordbruk, gartneri og skogbruk er ikke med i ordningen med lavlønnsfond.

I bankvirksomhet ble alle lønnstrinn opp til 36 hevet med 6,5 prosent med virkning fra 1. mai 1981. Lønnstrinn 36 og høyere fikk det samme tillegg i kroner. Fra 1. oktober ble det gitt et tillegg til alle lønnstrinn på kr 100 pr. måned pluss 1 prosent av lønnen.

I forsikringsvirksomhet ble med virkning fra 1. mai 1981 alle lønnsatser og personlige tillegg forhøyd med 7,8 prosent. Fra 1. oktober ble det gitt et tillegg til alle på kr 167 pr. måned.

I varehandel ble høyeste minstelønnssats i avtalen mellom Handelens Arbeidsgiverforening og Handel og Kontor i Norge hevet med kr 400 pr. måned eller 7,3 prosent. Alle satser ble hevet med et generelt tillegg på kr 275 pr. måned og med et lavlønnsstillegg på 2,3 prosent av de gamle satser.

I utenriks sjøfart fikk voksne sjømenn et generelt tillegg på kr 236 pr. måned fra 1. november 1981. Det skal gis et nytt generelt tillegg på kr 286 pr. måned fra 1. mai 1982.

Flere tariffområder i privat virksomhet fikk inn indeksbestemmelsen i avtalene. Dette gjaldt bl.a. for banker, forsikringsvirksomhet og varehandel. Prisstigningen utover i 1981 ble imidlertid sterkere enn det tidligere var regnet med, og regjeringen mente at et indeksoppgjør høsten 1981 burde unngås. Etter kontakt med partene i næringslivet vedtok regjeringen å innføre generell prisstopp fra 3. august til 31. desember 1981. I oktober vedtok Stortinget skattelettelser for inntekter opp til kr 150 000 pr. år fra 1. oktober og ut året. Organisasjonene vedtok å sette indeksreguleringsbestemmelsene ut av kraft.

Den lønnsøkning (lønnsglidning) som finner sted utover de tariffbestemte endringer beregnes for industriarbeidere som differansen mellom den totale lønnsøkning og den tariffbestemte økning. Lønnsglidningen vil være påvirket av faktorer som fastsetting av akkordsatser og premielønn, ansiennitetstillegg, innføring av og endring i personlige tillegg til minstelønnssatser, endringer i omfanget av overtidarbeid o.a. Tabell 53 viser den samlede årlige lønnsøkning fra 1964 for mannlige industriarbeidere fordelt på tariffbestemte tillegg og lønnsglidning.

Fra 1. kvartal 1980 til 1. kvartal 1981 var lønnsglidningen 8,6 prosent. Rikslønnsnemndas kjennelse for LO-N.A.F.-området falt 20. juni 1981. De tillegg som ble gitt har derfor bare delvis kommet med i statistikken for 2. kvartal, og statistikken for 3. kvartal vil inneholde etterbetalinger som refererer seg til 2. kvartal. Det er blitt innhentet tilleggsopplysninger om disse forhold, men beregningene av lønnsøkning og lønnsglidning vil likevel bli noe usikre. Med dette forbehold ser det ut til at statistikken for 2. og 3. kvartal viser lavere lønnsglidning enn 1. kvartal.

Offentlige finanser og kredittmarked

Offentlige finanser

Utviklingen i offentlig forvaltnings inntekter og utgifter

Den offentlige forvaltnings samlede løpende inntekter for 1981 er anslått til 172,9 milliarder kroner. Sammenliknet med tilsvarende regnskapstall for 1980 gir dette en økning på 18,7 milliarder kroner eller 12,2 prosent. Fra 1979 til 1980 økte de løpende inntekter med 23,6 prosent. I tabell 54, del A, gis det en oversikt over *inntektene* gruppert etter mot-takende sektor og etter inntektsart. Denne tabellen er stilt opp etter nasjonalregnskapets definisjoner. Dette innebærer at oppstillingsmåten avviker noe fra de enkelte sektors egne regnskapsoppstillinger.

De samlede bruttoskatter som omfatter på-løpte direkte og indirekte skatter (medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer) samt trygde- og pensjonspremier, er for 1981 anslått til 160,0 milliarder kroner. Anslaget er 16,6 milliarder kroner, eller 11,6 prosent, høyere enn tilsvarende tall for 1980. Målt i prosent av bruttonasjonalproduktet utgjorde bruttoskattene 49,0 prosent i 1981, mens de tilsvarende andeler for 1980 og 1979 var henholdsvis 50,5 og 48,4 prosent. Bruttoskattene er sterkt påvirket av utviklingen av skatter og avgifter på oljevirkomheten i Nordsjøen. De samlede påløpte direkte og indirekte skatter på utvinning av petroleum for 1981 er anslått til 27,9 milliarder kroner mot 22,8 milliarder kroner i 1980. Det tilsvarende tall for 1979 var 9,9 milliarder kroner. Den sterke veksten fra 1979 til 1980 skyldes dels at produksjonsverdien av olje og gass har økt, men skattereglene ble også endret. Blant annet ble satsen for særskatt på oljeinntekter hevet i 1980.

Ser vi på oljeskattens andel av forvaltningens samlede løpende inntekter, var denne 8,0 prosent i 1979, 14,8 prosent i 1980 og 16,2 prosent i 1981.

Økningen i den offentlige forvaltnings på-løpte bruttoskatter utenom oljeskatt var 9,6 prosent fra 1980 til 1981, mens den var 14,1 prosent fra 1979 til 1980. Den relativt lave veksten fra 1980 til 1981 skyldes at påløpt ordinær skatt på formue og inntekt, utenom oljeskatt til statskassen, ble redusert fra 12,5

milliarder kroner i 1980 til 11,5 milliarder kroner i 1981.

De påløpte indirekte skattene er for 1981 anslått til 55,0 milliarder kroner, en økning på 14,4 prosent fra 1980. I tabell 55 gis det en oversikt over de indirekte skattene for 1979—1981 fordelt på de viktigste typer av avgifter.

Den offentlige forvaltnings løpende *utgifter* er fordelt etter betalende sektor og etter utgiftsart i tabell 54, del B. Tabellen viser at etter nasjonalregnskapets definisjoner er de samlede løpende utgifter for 1981 anslått til 147,0 milliarder kroner. Dette gir en økning på 17,9 milliarder kroner, eller 13,9 prosent fra året før. Det er noe lavere enn veksten fra 1979 til 1980 som var 15,3 prosent.

Den offentlige forvaltnings utgifter til offentlig konsum er for 1981 anslått til 62,2 milliarder kroner. Denne utgiftsposten består av lønnskostnader, utgifter til varer og tjenester til den løpende drift, militære anskaffelser og anleggsarbeider, og et beregnet kapitalslit for offentlig konsumkapital, mens inntekter av gebyrer er trukket fra.

Det offentlige konsums andel av bruttonasjonalproduktet utgjorde 19,0 prosent i 1981, mens de tilsvarende andeler for 1980 og 1979 var henholdsvis 18,8 og 19,5 prosent. Regnet i forhold til bruttonasjonalproduktet ble andelen for både statlig sivilt, statlig militært og kommunalt konsum redusert fra 1978 til 1980. Andelen for det totale offentlige konsum antas å øke svakt fra 1980 til 1981. Dette skyldes utviklingen av det statlige militære konsum som viser en sterk vekst. Det er gjort nærmere rede for dette under avsnittet om statskassen.

I verdi økte det offentlige konsum fra 1980 til 1981 med 8,7 milliarder kroner eller 16,4 prosent. Deflatert med nasjonalregnskapets prisindekser gir dette en volumvekst på 4,9 prosent. Fra 1980 til 1981 er volumveksten for det kommunale konsum anslått til ca. 2 prosent, mens tilsvarende anslag for statlig sivilt konsum er ca. 5 prosent og for statlig militært konsum ca. 15 prosent. Fra 1979 til 1980 økte det offentlige konsum i volum med 4,7 prosent, mens den tilsvarende økning fra 1978 til 1979 var 3,6 prosent.

Ca. 60 prosent av den offentlige forvalt-

Tabell 54. Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr

Inntektsart	Mottakende sektor														
	Offentlig forvaltning			1 Statskassen ⁴			2 Andre statsregnskap ⁵			3 Trygdeforvaltningen			4 Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak		
	1979	1980*	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980*	1981*
A. Løpende inntekter															
A. Løpende inntekter i alt	124824	154233	172884	59 782	81 355	96 967	7 496	7 887	9 048	36 230	43 145	50 553	39 635	45 257	52 716
3. Renter.....	7 667	9 333	10 801	5 332	6 781	8 118	212	236	279	1 281	1 450	1 604	842	866	800
4. Aksjeutbytte	81	133	127	80	132	127	1	1	—	—	—	—	—	—	—
5. Utbytte på eierkapital i Statens forretningsdrift ...	80	6	3	80	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—
6. Indirekte skatter ¹	41 425	48 105	55 019	38 841	46 519	53 021	1 027	762	834	157	138	142	451	510	590
Merverdi- og investeringsavgift fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer.....	24 251	27 171	31 773	23 667	27 239	31 600	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 352	1 521	681	1 317	1 385	610	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Toll	238	689	730	238	689	730	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Avgift på utvinning av petroleum.....	1 709	3 639	5 400	1 709	3 737	5 395	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Andre indirekte skatter	13 620	15 085	16 435	11 910	13 649	14 686	1 027	762	834	157	138	142	451	510	590
8. Trygde- og pensjonspremier.....	29 914	34 176	38 163	—	—	—	1 742	1 931	2 047	27 835	30 637	35 879	—	—	—
Medlemspremie	11 103	12 938	14 423	—	—	—	466	514	408	10 463	11 723	13 826	—	—	—
Arbeidsgiveravgift	18 811	21 238	23 740	—	—	—	1 276	1 417	1 639	17 372	18 914	22 053	—	—	—
9. Direkte skatter ¹	44 201	61 103	66 842	14 514	26 850	34 288	1 784	2 149	2 650	—	—	—	22 793	24 710	28 692
Ordinær skatt på inntekt og formue	32 879	38 279	39 867	9 168	11 396	11 528	—	—	—	—	—	—	22 218	24 080	27 982
Direkte skatt på utvinning av petroleum	8 214	19 194	22 500	4 891	14 867	21 900	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Avgift på arv og gaver	108	122	140	108	122	140	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Årsavgift på motorvogner ²	341	458	712	341	458	712	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Felleskatt til Skattefordelingsfondet.....	2 039	2 398	2 657	—	—	—	1 745	2 134	2 622	—	—	—	—	—	—
Andre direkte skatter	620	652	746	6	7	8	39	15	28	—	—	—	575	630	710
11. Bøter, inndragninger mv.	98	108	125	98	108	125	—	—	—	—	—	—	—	—	—
12. Overføringer innen offentlig forvaltning ³	—	—	—	837	959	1 285	2 730	2 808	3 238	6 957	10 920	12 928	14 191	17 902	20 830
Statskassen	—	—	—	—	—	—	2 703	2 771	3 192	6 769	10 838	12 898	6 769	7 622	9 118
Andre statsregnskap	—	—	—	45	56	62	—	—	—	6	—	—	2 883	3 145	3 737
Trygdeforvaltningen	—	—	—	363	23	17	3	3	3	—	—	—	4 539	7 135	7 975
Kommuneforvaltningen/foretak	—	—	—	429	880	1 206	24	34	43	182	82	30	—	—	—
14. Driftsresultat i kommuneforetak	1 358	1 269	1 804	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1 358	1 269	1 804
Spesifikasjoner:															
Skatter og avgifter på utvinning av petroleum	9 923	22 833	27 900	6 600	18 604	27 295	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Brutto skatter i alt (6+8+9)	115540	143384	160024	53 355	73 369	87 309	4 553	4 842	5 531	27 992	30 775	36 021	23 244	25 220	29 282
Brutto skatter i alt i prosent av BNP	48,4	50,5	49,0	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..	..

¹ I kolonnen for offentlig forvaltning er det ført påløpte skatter og avgifter, i resten av kolonnene føres bokførte skatter og avgifter. ² Her føres den del av årsavgiften som betales av private konsumenter. ³ I kolonnen for offentlig forvaltning er overføringer mellom de ulike undersektorene strøket, mens disse overføringer er tatt med i kolonnene for undersektorene. ⁴ Statskassen omfatter Statens bevilgningsregnskap. ⁵ Andre statsregnskap omfatter ikke sektor for skatteinnkreving.

(Fortsettes neste side).

Tabell 54 (forts.). Den offentlige forvaltnings inntekter og utgifter, etter art. Beløp i mill. kr.

Utgiftsart	Betalende sektor														
	Offentlig forvaltning			1 Statskassen			2 Andre statsregnskap			3 Trygdeforvaltningen			4 Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak		
	1979	1980*	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980*	1981*
B. Løpende utgifter															
B. Løpende utgifter i alt	111892	129035	146964	58 661	71 168	80 968	6 863	7 292	8 313	35 849	41 433	48 005	35 226	41 596	47 888
2. Offentlig konsum	46 585	53 434	62 202	17 830	20 493	24 720	— 19	— 14	— 11	742	844	986	28 032	32 111	36 507
Lønnskostnader	32 088	36 437	41 673	10 568	11 777	13 548	44	49	60	592	617	734	20 884	23 994	27 331
+ Vareinnsats medregnet reparasjoner	16 106	18 534	22 323	7 762	9 152	11 601	39	56	63	216	283	328	8 089	9 043	10 331
+ Kapitalslit	2 026	2 300	2 550	531	600	664	—	—	—	—	—	—	1 495	1 700	1 886
+ Gebyrer ¹	3 635	3 837	4 344	1 031	1 036	1 093	102	119	134	66	56	76	2 436	2 626	3 041
3. Renter	8 931	11 164	12 356	6 055	7 765	8 272	52	70	79	—	—	—	2 824	3 329	4 005
5. Utbytte på eierkapital i statens forretningsdrift	672	1 217	825	672	1 217	825	—	—	—	—	—	—	—	—	—
7. Subsidier ²	16 743	19 503	21 164	13 903	16 455	17 338	2 087	2 053	2 313	—	—	—	745	860	1 442
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	15 391	17 982	20 483	12 586	15 070	16 728	2 087	2 053	2 313	—	—	—	745	860	1 442
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 352	1 521	681	1 317	1 385	610	—	—	—	—	—	—	—	—	—
10. Stønader til private konsumenter	37 023	41 553	47 932	2 022	1 843	2 120	1 809	1 982	2 133	30 202	33 428	39 024	2 990	4 300	4 655
Pensjonsstønader	20 199	22 857	26 399	—	—	—	1 759	1 948	2 065	18 014	20 449	24 059	426	460	275
Helsestønader	5 477	5 294	5 772	—	—	—	—	—	—	4 213	2 934	3 087	1 264	2 360	2 685
Sykepengar mv.	4 628	5 043	5 710	—	—	—	—	—	—	4 628	5 043	5 710	—	—	—
Barnetrygd	1 667	2 819	3 377	—	—	—	—	—	—	1 667	2 819	3 377	—	—	—
Andre stønader	5 052	5 540	6 674	2 022	1 843	2 120	50	34	68	1 680	2 183	2 791	1 300	1 480	1 695
12. Overføringer innen offentlig ³ forvaltning	—	—	—	16 241	21 231	25 208	2 934	3 201	3 799	4 905	7 161	7 995	635	996	1 279
1. Statskassen ³	—	—	—	—	—	—	45	56	62	363	23	17	429	880	1 206
2. Andre statsregnskap	—	—	—	2 703	2 771	3 192	—	—	—	3	3	3	24	34	43
3. Trygdeforvaltningen	—	—	—	6 769	10 838	12 898	6	—	—	—	—	—	182	82	30
4. Kommuneforvaltningen/foretak	—	—	—	6 769	7 622	9 118	2 883	3 145	3 737	4 539	7 135	7 975	—	—	—
13. Overføringer til utlandet	1 938	2 164	2 485	1 938	2 164	2 485	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C. Sparing															
C. Sparing i alt (A÷B)	12 932	25 198	25 920	1 121	10 187	15 999	633	595	735	381	1 712	2 548	4 409	3 661	4 828
1. Netto realinvestering	11 539	12 461	12 569	2 533	2 856	3 136	75	83	105	7	35	42	8 924	9 487	9 286
a) Brutto realinvestering	15 399	16 814	17 392	3 064	3 456	3 800	75	83	105	7	35	42	12 253	13 240	13 445
b) ÷ Kapitalslit	3 860	4 353	4 823	531	600	664	—	—	—	—	—	—	3 329	3 753	4 159
2. Netto finansinvestering	1 393	12 737	13 351	—1412	7 331	12 863	558	512	630	374	1 677	2 506	—4515	—5826	—4458
a) Netto kapitalinnskudd i statens forretningsdrift	3 990	3 831	4 180	3 990	3 831	4 180	—	—	—	—	—	—	—	—	—
b) Annen netto finansinvestering (overskudd÷/underskudd÷ før lånetransaksjoner)	—2597	8 906	9 171	—5402	3 500	8 683	558	512	630	374	1 677	2 506	—4515	—5826	—4458

¹ Omfatter bare stats-, trygde- og kommuneforvaltningens salgs- og leieinntekter. ² I kolonnen for offentlig forvaltning føres påløpte subsidier, i resten av kolonnene føres bokførte subsidier. ³ I kolonnen for offentlig forvaltning er de interne overføringer innen offentlig forvaltning strøket, mens de er tatt med i kolonnene for undersektorene.

nings løpende utgifter består av ulike typer overføringer til husholdninger, private og statlige foretak og utlandet. De totale overføringene fra den offentlige forvaltning for 1981 er anslått til 84,8 milliarder kroner. Dette er 9,2 milliarder kroner, eller 12,2 prosent høyere enn for 1980. Den tilsvarende økning fra 1979 til 1980 var 10,4 milliarder kroner eller 15,9 prosent.

Ser vi på utviklingen av de viktigste typer av overføringer fra 1980 til 1981, er renteutgiftene anslått å øke med 10,7 prosent, subsidiene med 8,5 prosent, stønadene til private konsumenter med 15,3 prosent og overføringene til utlandet med 14,8 prosent. Særlig for subsidienes vedkommende innebærer dette en betydelig mindre vekst enn året før, da den var 16,5 prosent.

Bruttoskatter fratrukket subsidier og stønader til private konsumenter gir den offentlige forvaltnings nettoskatter. I 1981 utgjorde nettoskattene 90,6 milliarder kroner, mens de tilsvarende tall for 1980 og 1979 var henholdsvis 82,3 og 61,8 milliarder kroner. Nettoskattenes andel av bruttonasjonalproduktet ble redusert fra 29,0 prosent i 1980 til 27,6 prosent i 1981. Tilsvarende andel for 1979 var 25,9 prosent.

Den offentlige forvaltnings samlede løpende inntekter økte sterkere enn de samlede løpende utgifter både fra 1979 til 1980 og fra 1980 til 1981. Dette betyr at sparingen (netto), som definisjonsmessig er lik løpende inntekter minus løpende utgifter, har økt fra 12,9 milliarder kroner i 1979 til 25,2 milliarder i 1980 og til 25,9 milliarder kroner i 1981.

Sparing fratrukket netto realinvestering gir netto finansinvestering. For offentlig forvaltning vil realinvesteringer omfatte investeringer i offentlig konsumkapital (veganlegg, sykehus, skoler, maskiner mv.). Militære anskaffelser og anleggsarbeider grupperes derimot som en del av det offentlige militære konsum. Inkludert i realinvesteringer i tabell 54 er også investeringer i kommuneforetak.

For 1981 er de totale nettoinvesteringene anslått til 12,6 milliarder kroner, og dette er om lag samme nivå som for året før. Nettoinvesteringene i stats- og trygdeforvaltningen er anslått til 3,3 milliarder, i kommuneforvaltningen til 5,3 milliarder og til 4,0 milliarder kroner i kommuneforetakene. Sett i relasjon til de tilsvarende tall for 1980, gir dette en økning på 10,4 prosent for stats- og trygdeforvaltningen, en reduksjon på 12,7 prosent for kommuneforvaltningen og en vekst på 16,9 prosent for kommuneforetakene.

Reduserer vi netto finansinvesteringen med netto utgiftsført kapitalinnskudd i statens forretningsdrift, kommer vi fram til begrepet

Tabell 55. Indirekte skatter. Mill. kr

	1979	1980	1981*
Bokførte verdier			
Merverdiavgift og avgift på investeringer mv.	24 984	28 624	32 210
Av dette kompensasjon for merverdiavgift	1 317	1 385	610
Avgift på motorvogner mv. ¹	5 020	5 767	6 428
Avgifter på alkohol..	2 453	2 655	3 136
Tobakksstempelavgift	1 024	1 076	1 300
Tollinntekter	238	689	730
Avgifter på sjokolade mv.	241	247	275
Avgift på elektrisk kraft	1 186	1 515	1 450
Avgift på utvinning av petroleum mv.	1 709	3 739	5 395
Kraftfôravgift	843	952	857
Eiendomsskatt.....	377	431	500
Andre indirekte skatter	2 396	2 234	2 306
Indirekte skatter i alt, bokførte verdier	40 476	47 929	54 587
Økning i skatteoppkrevers beholdninger ...	949	176	432
Indirekte skatter i alt, påløpte verdier	41 425	48 105	55 019

¹ Omfatter ikke årsavgift betalt av private konsumenter, da denne avgift er regnet som en direkte skatt.

annen netto finansinvestering som hovedsakelig svarer til begrepet overskudd/underskudd for lånetransaksjoner i statens bevilgningsregnskap. Det har vært vanlig å bruke endringen i overskudd/underskudd for lånetransaksjoner som en grov indikator på den kontraktive eller ekspansive virkning finanspolitikken har på norsk økonomi. En svakhet ved dette målet er blant annet at det ikke tar hensyn til at de ulike inntekts- og utgiftspostene har ulik virkning på aktivitetsnivået. En vridning av inntektene og/eller utgiftene mellom ulike poster vil kunne ha en kontraktiv eller ekspansiv virkning selv om overskuddet/underskuddet for lånetransaksjoner er uendret. Et eksempel på en slik endring i sammensetning av inntektene er den økende betydning som skatter og avgifter på oljevirkosomhet har fått

i de seinere år. En økning av de ordinære skatter og avgifter vil isolert sett virke dempende på den innenlandske etterspørsel, mens skatter og avgifter fra oljevirksomheten ikke vil ha den samme dempende effekten. Endringer i overskuddet/underskuddet før lånetransaksjoner korrigert for direkte og indirekte skatter på oljevirksomheten, vil derfor være en bedre indikator for å vurdere finanspolitikken utvikling i ekspansiv eller kontraktiv retning.

Den offentlige forvaltnings overskudd før lånetransaksjoner for 1981 er anslått til 9,2 milliarder kroner. Dette er omtrent det samme overskuddet som for 1980, mens det for 1979 var et underskudd på 2,6 milliarder kroner. Fra 1979 til 1980 var det således en positiv endring i overskudd/underskudd før lånetransaksjoner på 11,5 milliarder kroner, mens det ikke er regnet med noen endring fra 1980 til 1981.

Korrigeres overskuddet/underskuddet for skatter og avgifter på oljevirksomheten, innebærer anslaget for 1981 en økning av underskuddet fra året før med 4,8 milliarder kroner. Fra 1979 til 1980 var det en tilsvarende økning på 1,4 milliarder kroner.

Det er grunn til å understreke at de foreløpige anslag både for inntekter og utgifter for 1981 er usikre. Relativt små feilvurderinger vil kunne slå sterkt ut i nivået på overskuddet før lånetransaksjoner.

Regnskapsmessige endringer fra 1979 til 1981

Dette avsnitt gir en omtale av endringer i finansieringssystem og bokføringstekniske forhold som har betydning ved tolkning av endringer i tallene fra 1979 til 1981.

Omlegging av finansieringssystemet for drift av helseinstitusjoner fra og med 1. januar 1980 gjenspeiles i tallene for overføringer mellom de enkelte undersektorer.

I 1979 fikk helseinstitusjonene refundert 50 prosent av godkjente driftsutgifter fra folketrygden (kurpengerefusjoner). Fra 1. januar 1980 er kurpengerefusjonene erstattet av rammetilskudd fra folketrygden til fylkeskommunene. Rammetilskuddet utgjør folketrygdens samlede dekning av utgifter til behandling i helseinstitusjoner, enten behandlingen foregår i kommunale, statlige eller private institusjoner. Ved rammetilskuddsordningen blir det fylkeskommunenes ansvar å foreta en fordeling mellom de ulike typer helseinstitusjoner.

I nasjonalregnskapet behandles de private helseinstitusjoners produksjon av tjenester

som leveranse til privat konsum. I samsvar med dette grupperes overføringer fra offentlig forvaltning til private helseinstitusjoner som en stønad til private konsumenter (helsestønad). I tabellene 54 og 60 er i 1979 kurpengerefusjonene fra folketrygden til de private helseinstitusjonene ført som en del av trygdeforvaltningens helsestønader til private konsumenter. Videre vil fylkeskommunenes egne tilskudd til de private helseinstitusjoner inngå som en del av helsestønadene fra kommuneforvaltningen (fylkeskommunen) til private konsumenter. Kurpengerefusjonene til de statlige, kommunale og fylkeskommunale institusjonene er gruppert som overføring fra trygdeforvaltningen til henholdsvis statskassen og kommuneforvaltningen.

For 1980 og 1981 er rammetilskuddene (6 645 mill. kroner) i sin helhet gruppert som en overføring fra trygdeforvaltningen til kommuneforvaltningen, selv om en del av disse tilskuddene i neste omgang går til statlige og private helseinstitusjoner. Isolert sett medfører dette en sterk økning i overføringene fra trygdeforvaltningen til kommuneforvaltningen fra 1979 til 1980 og en tilsvarende reduksjon i trygdeforvaltningens overføringer til statskassen og i helsestønader til private konsumenter. Fylkeskommunenes overføringer til de statlige og private helseinstitusjoner øker sterkt, og disse overføringer kommer i tabellene 54 og 60 fram som henholdsvis helsestønader fra kommuneforvaltningen til private konsumenter, og som overføringer fra kommuneforvaltningen til statskassen.

Av andre bokføringstekniske endringer som har betydning, kan nevnes at **t o l l i n n t e k t e n e** for 1979 er fordelt mellom statskassen og andre statsregnskap, mens de for 1980 og 1981 i sin helhet er inntektsført under statskassen. En nærmere omtale av denne endringen er gitt i Økonomisk utsyn over året 1980.

Petroleumsskatteloven ble endret i 1980, og dette medførte en økning både i innbetalte og påløpte skatter på utvinning av petroleum. Av store endringer kan nevnes at satsen for særskatt på oljeinntekter økte fra 25 til 35 prosent. Betalingshyppigheten for innbetaling av oljeskatter økte fra 1 til 2 terminer i året, og avskrivningsreglene ble skjerpet.

I 1981 ble det innført en omlegging av ordningen med utbetaling av transportsubsidier til lokale bil- og båttruter. I 1980 og tidligere ble disse ført som subsidier betalt av statskassen, mens det fra 1981 er fylkeskommunene som fordeler disse midlene på de enkelte transportselskaper. Dette innebærer at disse midlene i 1981 først er ført som en overføring fra statskassen til kommuneforvaltningen

(fylkeskommuner). I tabellene 54 og 60 er den videre fordeling av disse midlene til ikke-kommunale transportselskaper ført som subsidier betalt av kommuneforvaltningen. Det som går til kommunale transportselskaper, er i tabell 60 ført under netto tilskudd til kommunale foretak. I tabell 60 har denne ordningen også ført til økte overføringer fra fylkeskommuner til kommuner.

Utbetaling av stønad til skilte og separerte ble i 1980 og tidligere ført som en del av kommuneforvaltningens pensjonsstønader, med 50 prosent refusjon fra folketrygden. Fra og med 1981 blir disse stønadene utbetalt direkte fra folketrygden.

I 1981 ble rettledningstjenestene for landbruk og fiske overtatt av staten fra kommuneforvaltningen. Dette har, isolert sett, ført til en økning i det statlige og en tilsvarende reduksjon i det kommunale konsumet fra 1980 til 1981. Samtidig har de overføringene fra statskassen til kommuneforvaltningen som var refusjon for en del av disse utgiftene, falt bort.

Statskassen

(statens bevilgningsregnskap)

I tabell 54 er det gitt en oversikt over statskassens løpende inntekter, løpende utgifter og netto sparing fordelt på netto real- og finansinvesteringer. Videre er netto finansinvesteringene delt i kapitalinnskudd i statens forretningsdrift og annen netto finansinvestering som tilsvarer statsregnskapets begrep overskudd før lånetransaksjoner.

Sektoren statskassen omfatter i det vesentlige statens bevilgningsregnskap. Da tabellen stilles opp etter nasjonalregnskapets prinsipper og definisjoner, er det enkelte avvik fra de talloppstillingene som nyttes i statsregnskap/budsjett. Dette gjelder blant annet gebyrer (salgs- og leieinntekter) som i statsregnskapet føres som inntekter, mens de i tabell 54 grupperes på utgiftssiden som en negativ komponent i det offentlige konsum. Videre er kompensert merverdiavgift på matvarer, som nettoføres i statsregnskapet, ført brutto i tabell 54, dvs. inntektsført som indirekte skatt og utgiftsført som subsidier. Av lønnsutbetalinger under sykdom får staten refundert en del fra folketrygden. Denne refusjonen inntektsføres i statsregnskapet, mens den i tabell 54 er trukket ut av den utbetalte lønnen.

De nevnte avvikene påvirker ikke størrelsen på statskassens netto finansinvesteringer (lånetransaksjoner). Det finnes også poster som i Byråets statistikk grupperes som finansinvesteringer, mens de i statsregnskapet

blir ført som løpende inntekter/utgifter eller som realinvesteringer. Viktigste eksemplet på dette er bruttoinvesteringer og avskrivninger mv. i statens forretningsdrift som i nasjonalregnskapet betraktes som finansinvesteringer (kapitaltilskudd), mens de i statsregnskapet grupperes som realinvesteringer.

Denne forskjellen er det tatt hensyn til i tabell 54 ved at netto finansinvesteringen er splittet i økning i kapitalinnskuddet i statens forretningsdrift (bruttoinvesteringer — avskrivninger mv.) og i annen netto finansinvestering.

Det finnes imidlertid også føringsforskjeller som innebærer at annen netto finansinvestering i tabell 54 ikke er direkte sammenliknbar med overskudd før lånetransaksjoner slik det framkommer i statsregnskapet. Eksempler på dette er føringsmåten i forbindelse med anskaffelse av jagerflyet F-16. Ifølge nasjonalregnskapets prinsipper skal flyene utgiftsføres som militært offentlig konsum når de blir levert, mens de i statsregnskapet blir utgiftsført når betalingene finner sted. Differansen mellom betalinger og leveranser grupperes i Byrået som et lån til/fra produsenten. Til og med 1980 har betalingene vært større enn leveransene, men for 1981 er leveransene anslått å overskride betalingene med om lag 400 mill. kroner. Dette påvirker utviklingen av det offentlige konsum og overskuddet før lånetransaksjoner.

Videre blir oppfyllelse av garantiforpliktelser behandlet som løpende utgifter i statsregnskapet, men som omvurderinger og gjeldsavgang i Byråets statistikk.

Det definisjonsmessige avvik mellom overskudd før lånetransaksjoner slik det framkommer i statsregnskapet og i tabell 54, er for 1981 anslått til om lag 360 mill. kroner. For 1980 var dette avviket ca. 620 mill. kroner den andre veien som følge av at forskottsbetalinger for F-16 da overskred leveransene.

De tall som er satt opp for statskassen i tabell 54, bygger for 1979 og 1980 på regnskapstall. Tallene for 1981 er basert på vedtatt budsjett korrigert på grunnlag av det nysalderte statsbudsjett for 1981, som ble lagt fram for Stortinget i desember 1981.

Vedtatt budsjett for 1981 ble satt opp med en samlet utgift på 107 681 mill. kroner, hvorav 17 173 mill. kroner var lånetransaksjoner. De samlede inntekter var 100 546 mill. kroner, og av dette var 306 mill. kroner kapitaltransaksjoner. Dette gir et overskudd før lånetransaksjoner på 9 732 mill. kroner.

I løpet av budsjettåret er det vedtatt endringer på utgiftssiden som innebærer en netto økning av utgifter for lånetransaksjoner i forhold til vedtatt budsjett på 963 mill. kro-

Tabell 56. Andre statsregnskap, inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr

	Andre statsregnskap i alt			Forskotts- og depositakonti			Konstruert sektor ¹			Finansdepartementets fond			Prisreguleringsfondene ²			Statens pensjonskasser mv. ³			Industrifondet		
	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*
A. Løpende inntekter																					
A. Løpende inntekter i alt	7 496	7 887	9 048	155	216	261	846	576	622	4 603	4 841	5 740	103	92	99	1 789	1 999	2 097	-	181	229
3. Renter	212	236	279	18	17	20	-	-	-	166	165	191	10	10	12	18	20	20	-	24	36
4. Aksjeutbytte	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6. Indirekte skatter	1 027	762	834	30	49	60	846	576	622	58	56	65	93	81	87	-	-	-	-	-	-
8. Trygde- og pensjonspremier	1 742	1 931	2 047	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 742	1 931	2 047	-	-	-
Medlemspremie	466	514	408	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	466	514	408	-	-	-
Arbeidsgiveravgift	1 276	1 417	1 639	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 276	1 417	1 639	-	-	-
9. Direkte skatter	1 784	2 149	2 650	22	6	7	-	-	-	1 762	2 143	2 643	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	2 730	2 808	3 238	84	144	174	-	-	-	2 617	2 476	2 841	-	1	-	29	48	30	-	157	193
1. Statskassen	2 703	2 771	3 192	62	112	135	-	-	-	2 612	2 471	2 834	-	1	-	29	30	30	-	157	193
2. Andre statsregnskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-
3. Trygdeforvaltningen	3	3	3	-	-	-	-	-	-	3	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Kommuneforvaltningen/foretak	24	34	43	22	32	39	-	-	-	2	2	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Løpende utgifter																					
B. Løpende utgifter i alt	6 863	7 292	8 313	62	38	66	846	576	622	3 995	4 485	5 235	175	185	201	1 785	1 967	2 084	-	59	105
2. Offentlig konsum	- 19	- 14	- 11	2	8	5	-	-	-	- 41	- 50	- 45	2	3	3	18	19	19	-	6	7
Lønnskostnader	44	49	60	15	22	25	-	-	-	12	7	14	2	2	2	15	14	14	-	4	5
+ Vareinnsats	39	56	63	7	17	19	-	-	-	29	28	33	-	2	2	3	5	5	-	4	4
÷ Gebyrer	102	119	134	20	31	39	-	-	-	82	85	92	-	1	1	-	-	-	-	2	2
3. Renter	52	70	79	-	-	-	-	-	-	40	48	56	12	22	23	-	-	-	-	-	-
7. Subsidier	2 087	2 053	2 313	14	4	15	763	485	518	1 149	1 351	1 507	161	160	175	-	-	-	-	53	98
10. Stønader til private konsumenter	1 809	1 982	2 133	28	18	41	-	-	-	22	16	27	-	-	-	1 759	1 948	2 065	-	-	-
Pensjonsstønader	1 759	1 948	2 065	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1 759	1 948	2 065	-	-	-
Andre stønader	50	34	68	28	18	41	-	-	-	22	16	27	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	2 934	3 201	3 799	18	8	5	83	91	104	2 825	3 120	3 690	-	-	-	8	-	-	-	-	-
1. Statskassen	45	56	62	2	7	2	-	-	-	43	49	60	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Andre statsregnskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3. Trygdeforvaltningen	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	-	-	-	-	-
4. Kommuneforvaltningen/foretak	2 883	3 145	3 737	16	1	3	83	91	104	2 782	3 053	3 630	-	-	-	2	-	-	-	-	-
C. Sparing																					
C. Sparing i alt (A ÷ B)	633	595	735	93	178	195	-	-	-	608	356	505	- 72	- 93	- 102	4	32	13	-	122	124
1. Netto realinvestering	75	83	105	75	80	102	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	1	-
2. Netto finansinvestering	558	512	630	18	98	93	-	-	-	608	354	502	- 72	- 93	- 102	4	32	13	-	121	124

¹ Hjelpesektor for bruttoføring av korntrygd, overskudd i Norsk tipping A/S og stempelavgift på radio og TV-materiell. Omfatter i 1979 også bruttoføring av toll. ² Omfatter reguleringsfondene etter prisloven, Prisreguleringsfondet for sild, Kraftførfondet og Omsetningsrådet. ³ Omfatter pensjonsordninger forvaltet av Statens pensjonskasse og Statsbanenes hjelpekasse og dessuten Arbeidsløysetrygdens tiltaksfond for fylkene.

ner, og en netto nedgang av lånetransaksjonene på 529 mill. kroner. De samlede utgiftene ble således økt med netto 434 mill. kroner til 108 115 mill. kroner.

Av vedtatte større tilleggsbevilgninger på utgiftssiden kan nevnes at statstilskuddet til folketrygden ble økt med 1 470 mill. kroner. I forbindelse med lønnsreguleringen fra 1. mai 1981 ble det bevilget 1 058 mill. kroner. 790 mill. av dette var lønn i statsforvaltningen, mens 268 mill. kroner gjaldt overføringer til kommuneforvaltningen til lærerlønn. I de 790 mill. er medregnet ca. 200 mill. kroner som gjelder utgifter i forbindelse med justeringer og normeringer av stillinger med virkning fra 1. oktober 1981. Om lag halvparten av dette beløpet ble ikke utbetalt i 1981 og er derfor ikke tatt med i lønnskostnadene for 1981. Jordbrukssubsidiene ble økt med netto 625 mill. kroner og transportsubsidiene med 75 mill. kroner. Videre ble overføringene til skattefordelingsfondet økt med 150 mill. kroner. Politiet og lensmannsetaten fikk økt sine bevilgninger med 107 mill. kroner, mens forsvaret fikk en nettoøkning på 260 mill. kroner. A/S Sydvaranger ble bevilget et tilskudd på 150 mill. kroner. Av endringer i lånetransaksjonene kan nevnes at utlån til statsbankene ble redusert med 411 mill. kroner og avdragene på utenlandsk statsgjeld med 367 mill. kroner.

Anslaget for statsbudsjettets samlede inntekter ble i løpet av budsjettåret justert ned med netto 793 mill. kroner til 99 753 mill. kroner. Netto nedgangen i de løpende inntektene var 818 mill. kroner. Ordinær skatt på utvinning av petroleum og særskatt på petroleumsinntekter ble satt ned med henholdsvis 1 000 og 1 300 mill. kroner. Videre ble anslagene for en rekke av særavgiftene justert noe ned. Anslagene for ordinær skatt på formue og inntekt ble oppjustert med 700 mill. kroner, produksjonsavgiften på petroleum med 900 mill. kroner, renteinntektene med vel 200 mill. kroner og kraftfôragiften med 188 mill. kroner.

Disse endringene førte til at det nysalderte statsbudsjettet viser et overskudd før lånetransaksjoner på 7 951 mill. kroner. Ut fra tidligere års erfaring når det gjelder innsparinger, som følge av ubesatte stillinger og overføringer til neste år, anslås det regnskapsmessige overskudd slik det vil framkomme i statsregnskapet for 1981, å bli ca. 8 900 mill. kroner.

I tabell 54 vil overskuddet være 360 mill. lavere som følge av de definisjonsmessige forskjeller som er nevnt tidligere, men samtidig er anslaget for ordinær skatt på formue og inntekt justert opp med 128 mill. kroner etter at salderingen ble foretatt.

Statskassens løpende inntekter, slik de er definert i tabell 54 del A, er for 1981 anslått til 96 967 mill. kroner. Dette gir en økning på 15 612 mill. kroner, eller 19,2 prosent fra året før. Den tilsvarende vekst fra 1979 til 1980 var 36,1 prosent.

De samlede bruttoskatter for 1981 er anslått til 87 309 mill. kroner. Tilsvarende tall i 1980 var 73 369 mill. kroner, og dette gir en vekst på 19,0 prosent.

Utviklingen av skatteinntektene er sterkt preget av den sterke veksten i oljeskattene. De samlede innbetalte skatter på utvinning av petroleum økte med 46,5 prosent fra 18 604 mill. kroner i 1980 til 27 295 mill. kroner i 1981. Den tilsvarende vekst fra 1979 til 1980 var hele 181,8 prosent. Denne betydelige veksten i de innbetalte oljeskattene i de seinere år skyldes dels at inntektene fra petroleumsvirksomheten har økt, og dels de tidligere omtalte endringer i skattereglene. Oljeskattenes andel av statskassens samlede løpende inntekter var 11,0 prosent i 1979, 22,6 prosent i 1980 og 28,1 prosent i 1981. Dette viser at oljeskattene nå står for over en fjerdedel av statskassens løpende inntekter.

Bruttoskattene utenom oljeskattene anslås å øke med 9,6 prosent fra 1980 til 1981. Den tilsvarende vekst fra 1979 til 1980 var 17,1 prosent. Skatteopplegget for 1981 innebar en overgang fra direkte til indirekte skatter. Denne omleggingen ble gjennomført ved at satsene for en rekke av særavgiftene ble økt, og ved at momskompensasjonen på matvarer og andre forbrukssubsidier ble satt ned. F.eks. ble momskompensasjonen fjernet på varer som smør, margarin, storfekjøtt, sau, gris, fjørfe og fisk. Dette innebærer at samlet momskompensasjon er anslått å bli redusert fra 1 385 mill. i 1980 til 610 mill. kroner i 1981. Samtidig ble det foretatt en demping av progresjonen i inntektsskatten med færre og større progresjonstrinn. Videre ble det i forbindelse med inntektsoppgjøret vedtatt en ekstra skattelette høsten 1981.

I tallene gjenspeiles denne omleggingen ved at den innbetalte ordinære skatt på inntekt og formue utenom olje økte svakt fra 11 396 mill. kroner i 1980 til 11 528 mill. kroner i 1981. Den tilsvarende endring fra 1979 til 1980 var en vekst på 24,3 prosent. De innbetalte indirekte skattene utenom avgifter på utvinning av petroleum er anslått å øke fra 42 782 mill. kroner i 1980 til 47 626 mill. kroner i 1981. Dette gir en vekst på 11,3 prosent. Den viktigste komponenten i de indirekte skattene er merverdiavgiften og investeringsavgiften som er anslått å innbringe 31 600 mill. kroner (netto) i 1981. Tilsvarende tall for 1980 var 27 239 mill. kroner. Dette gir en vekst på 16,0 prosent. Det må her nevnes at investe-

ringsavgiften ble satt ned fra 1. juli 1981, og at dette var anslått å redusere de innbetalte avgiftene med om lag 350 mill. kroner.

Ser vi på statskassens løpende inntekter utenom oljeskattene, var disse 69 672 mill. kroner i 1981, 62 751 mill. kroner i 1980 og 53 182 mill. kroner i 1979. Dette gir en vekst på 11,0 prosent fra 1980 til 1981, mens den tilsvarende vekst fra 1979 til 1980 var 18,0 prosent.

Etter oppstillingsmåten i tabell 54, del B, er statskassens samlede løpende utgifter for 1981 anslått til 80 968 mill. kroner som er 9 800 mill. kroner, eller 13,8 prosent høyere enn for 1981. Dette er en vesentlig lavere vekst enn året før, da den var 21,3 prosent.

Statskassens utgifter til offentlig konsum er for 1981 anslått til 24 720 mill. kroner fordelt med 14 523 mill. kroner til sivilt og 10 197 mill. kroner til militært konsum. For 1980 var statskassens samlede utgifter til konsum 20 493 mill. kroner, hvorav 12 487 mill. kroner var sivilt og 8 006 mill. kroner militært offentlig konsum. De tilsvarende tall for 1979 var henholdsvis 17 830, 11 046 og 6 784 mill. kroner. Dette gir en verdivekst på 20,6 prosent i det totale konsum fra 1980 til 1981 og 14,9 prosent fra 1979 til 1980. For statskassens utgifter til sivilt offentlig konsum var veksten 16,3 prosent fra 1980 til 1981 og 13,0 prosent fra 1979 til 1980. Videre innebærer anslagene for statskassens militære konsum for 1981 en vekst på 27,4 prosent fra året før, mens den tilsvarende vekst fra 1979 til 1980 var 18,0 prosent.

Utviklingen av det militære offentlige konsum er preget av leveransene av F-16 fly. I 1981 er leveransene anslått til 1 800 mill. kroner, mens de var 600 mill. kroner i 1980.

Utviklingen av det statlige sivile konsum fra 1980 til 1981 er påvirket av den statlige overtakelse av oppgaver som tidligere har vært tillagt kommunene.

Renteavgiftene på statskassens gjeld er anslått til 8 272 mill. kroner i 1981. Av dette gjelder 1 969 mill. kroner rentebetalinger på gjeld til utlandet.

De utbetalte subsidier medregnet kompensert merverdiavgift er for 1981 anslått til 17 338 mill. kroner. Det tilsvarende regnskaps-tall for 1980 var 16 455 mill. kroner. Dette gir en vekst på 5,4 prosent. Fra 1979 til 1980 økte subsidiene med 18,4 prosent. Den lave veksten fra 1980 til 1981 har delvis sammenheng med omleggingen av skattepolitikken og med at tilskudd til lokale båtruter og bilruter fra og med 1981 går via fylkeskommunene, og derfor føres som en overføring til kommune-forvaltningen. For 1981 er denne overføringen anslått til om lag 950 mill. kroner. Videre vil statens overtakelse av rettledningstjenesten

for jordbruk og fiske medføre at en del overføringsposter fra stat til kommune faller bort fra og med 1981.

De totale overføringene fra statskassen til kommuneforvaltningen antas å bli 9 118 mill. kroner i 1981, og dette er 1 496 mill. kroner eller 19,6 prosent mer enn året før.

Av andre utgiftsposter kan nevnes statskassens overføringer til folketrygden, som har økt relativt sterkt de seinere årene. I 1981 ble det overført 9 122 mill. kroner, mens overføringene i 1980 og 1979 var på henholdsvis 7 677 og 4 812 mill. kroner. Dette gir en vekst på 18,9 prosent fra 1980 til 1981 og 59,5 prosent fra 1979 til 1980.

Anslaget for statskassens overskudd før lånetransaksjoner blir for 1981 8 683 mill. kroner. For 1980 var overskuddet 3 500 mill. kroner, mens det i 1979 var et underskudd på 5 402 mill. kroner. Disse relativt store endringene i overskuddet/underskuddet må ses i sammenheng med den sterke veksten i oljeskattene.

Andre statsregnskap

Tabell 56 gir en oversikt over inntekter og utgifter for andre statsregnskap splittet på seks undersektorer. Nærmere definisjon av de enkelte undersektorer er gitt i fotnoter til tabellen.

Andre statsregnskaps samlede inntekter for 1981 er anslått til 9 048 mill. kroner. Av dette er 5 531 mill. kroner skatter og avgifter. Av viktige poster her kan nevnes trygde- og pensjonspremier til Statens pensjonskasse som er anslått til 2 015 mill. kroner for 1981. Denne posten omfatter foruten medlemmenes ordinære premier også statskassens tilskudd til Statens pensjonskasse.

De direkte skattene omfatter i det alt vesentlige fellesskatt til Skattefordelingsfondet. Denne er anslått til 2 622 mill. kroner for 1981.

De fleste av Finansdepartementets fond blir finansiert gjennom overføringer fra statskassen. De samlede overføringer fra statskassen til andre statsregnskap for 1981 er anslått til 3 192 mill. kroner. Av dette gjelder 1 300 mill. kroner Skattefordelingsfondet, 473 mill. kroner Landbrukets utbyggingsfond og 530 mill. kroner Fondet for avløserordningen i jordbruket.

Andre statsregnskaps utgifter, slik de er definert i tabell 56, er for 1981 anslått til 8 513 mill. kroner. Av dette utgjør overføringene til private og statlige foretak og private husholdninger i form av renter, subsidier og stønader i alt 4 525 mill. kroner. Størstedelen av subsidiene består av tilskudd til jordbru-

Tabell 57. Trygdeforvaltningens inntekter og utgifter, etter art. Mill. kr

70

	I alt			Folketrygden ¹			Krigspen- sjonerings- for militær- personer			Pensjons- trygden for skogs- arbeidere			Pensjons- trygden for fiskere			Barnetrygden			Pensjons- trygden for sjømenn			Folketrygd- fondet		
	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*	1979	1980	1981*
A. Løpende inntekter																								
A. Løpende inntekter i alt	36230	43145	50553	32836	38361	45007	133	147	184	8	8	8	43	44	44	1666	2842	3403	395	433	474	1149	1310	1433
3. Renter.....	1 281	1 450	1 604	71	73	100	-	-	-	2	2	2	4	5	5	-	-	-	55	60	64	1149	1310	1433
6. Indirekte skatter	157	138	142	123	105	110	-	-	-	-	-	-	34	33	32	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8. Trygde- og pensjonspremier.....	27835	30637	35879	27642	30424	35645	-	-	-	6	6	6	5	6	7	-	-	-	182	201	221	-	-	-
Medlemspremie	10463	11723	13826	10389	11641	13736	-	-	-	1	1	1	5	6	7	-	-	-	68	75	82	-	-	-
Arbeidsgiveravgift	17372	18914	22053	17253	18783	21909	-	-	-	5	5	5	-	-	-	-	-	-	114	126	139	-	-	-
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	6 957	10920	12928	5 000	7 759	9 152	133	147	184	-	-	-	-	-	-	1666	2842	3403	158	172	189	-	-	-
1. Statskassen	6 769	10838	12898	4 812	7 677	9 122	133	147	184	-	-	-	-	-	-	1666	2842	3403	158	172	189	-	-	-
2. Andre statsregnskap	6	-	-	6	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Kommuneforvaltningen/foretak	182	82	30	182	82	30	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
B. Løpende utgifter																								
B. Løpende utgifter i alt	35849	41433	48005	33610	37969	43930	125	159	172	5	7	8	34	36	37	1690	2843	3403	382	417	453	3	2	2
2. Offentlig konsum	742	844	986	702	803	940	3	3	3	-	-	-	1	2	2	23	24	26	10	10	13	3	2	2
Lønnskostnader	592	617	734	584	609	725	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6	6	7	2	2	2
+ Vareinnsats medregnet reparasjoner	216	283	328	184	249	290	3	3	3	-	-	-	1	2	2	23	24	26	4	4	6	1	1	1
÷ Gebyrer.....	66	56	76	66	55	75	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1
3. Renter.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10. Stønader til private konsumenter..	30202	33428	39024	28003	30005	34995	122	156	169	5	7	8	33	34	35	1667	2819	3377	372	407	440	-	-	-
Pensjonsstønader	18014	20449	24059	17483	19847	23410	122	155	167	4	6	7	33	34	35	-	-	-	372	407	440	-	-	-
Helsestønader	4 213	2 934	3 087	4 213	2 933	3 085	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sykepengar mv.	4 628	5 043	5 710	4 628	5 043	5 710	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Barnetrygd.....	1 667	2 819	3 377	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1667	2819	3377	-	-	-	-	-	-
Andre stønader	1 680	2 183	2 791	1 679	2 182	2 790	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12. Overføringer innen offentlig forvaltning	4 905	7 161	7 995	4 905	7 161	7 995	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
1. Statskassen	363	23	17	363	23	17	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Andre statsregnskap	3	3	3	3	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4. Kommuneforvaltningen/foretak	4 539	7 135	7 975	4 539	7 135	7 975	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C. Sparing																								
C. Sparing i alt (A ÷ B)	381	1 712	2 548	-774	392	1 077	8	-12	12	3	1	-	9	8	7	-24	-1	-	13	16	21	1146	1308	1431
1. Netto realinvestering	7	35	42	7	35	42	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
2. Netto finansinvestering (C1 ÷ C2) ..	374	1 677	2 506	-781	357	1 035	8	-12	12	3	1	-	9	8	7	-24	-1	-	13	16	21	1146	1308	1431

¹ Omfatter Rikstrygdeverket, Folketrygden og Krigspensjoneringen for sivile.

ket. Stønadene til private husholdninger er hovedsakelig alderspensjoner som for 1981 er anslått til 2 065 mill. kroner.

Andre statsregnskaps overføringer til kommuneforvaltningen er for 1981 anslått til 3 737 mill. kroner. Det vesentlige av dette er tilskudd til skatteutjamning fra Skattefordelingsfondet.

Trygdeforvaltningen

Tabell 57 gir en oversikt over trygdeforvaltningens inntekter og utgifter splittet på syv undersektorer.

Trygdeforvaltningens samlede inntekter, slik de er definert i tabellene 54, del A og 57, er for 1981 anslått til 50 553 mill. kroner som er 7 408 mill. kroner, eller 17,2 prosent høyere enn for 1980.

De samlede utgifter er anslått til 48 005 mill. kroner for 1981. Veksten i utgiftene fra foregående år blir da 6 568 mill. kroner eller 15,9 prosent.

Sparingen i trygdeforvaltningen vil i 1981 ligge på samme nivå som i 1980, men den vil være vesentlig høyere enn i slutten av 1970-årene.

Folketrygdens inntekter og utgifter publiseres årlig i trygdebudsjettet og trygde-regnskapet. Trygdebudsjettet for 1981 som ble vedtatt høsten 1980, hadde et inntektsoverskudd på 311 mill. kroner. De samlede utgifter utgjorde 42 021 mill. kroner og inntektene 42 332 mill. kroner.

I løpet av budsjettåret (1981) er det vedtatt tilleggsbevilgninger som gir en netto økning av utgiftene på 2 561 mill. kroner. Av dette gjelder 1 168 mill. kroner regulering av grunnbeløp og særtilllegg våren 1981, og 467 mill. kroner økte tilskudd til helseinstitusjoner. Grunnbeløpet ble fra 1. mai 1981 hevet til 19 100 kroner og ytterligere økt til 19 600 kroner fra 1. oktober 1981. Særtillegget er på 9 908 kroner fra 1. oktober.

Inntektene i trygdebudsjettet utenom stats-tilskuddet er i løpet av budsjettåret justert opp med 925 mill. kroner. For å dekke de økte utgiftene er statstilskuddet hevet med 1 470 mill. kroner. Etter disse korreksjonene viste trygdebudsjettet for 1981 et inntektsoverskudd på 145 mill. kroner.

Folketrygdens samlede utgifter slik de er definert i tabell 57, er for 1981 anslått til 43 930 mill. kroner. Disse anslagene bygger blant annet på regnskapsoppgaver for årets 11 første måneder. I forhold til trygdebudsjettet er det regnet med et mindre forbruk på en del av postene. Etter dette vil folketrygdens utgifter øke med 5 457 mill. kroner, eller 15,7

prosent fra 1980 til 1981. Størsteparten av utgiftene består av stønader til private konsumenter. Disse er anslått til 34 995 mill. kroner i 1981. Av dette gjelder 14 580 mill. kroner alderspensjoner, 5 885 mill. kroner uførestønad, 5 710 mill. kroner sykepenger og 3 085 mill. kroner helsestønader som omfatter tilskudd til legehjelp, tannleggehjelp, medisiner mv.

Folketrygdens andre overføringer omfatter i 1981 vesentlig rammetilskudd til fylkeskommunene. Disse er for 1981 anslått til 7 975 mill. kroner.

Endringene i folketrygdens helsestønader og overføringer til kommuneforvaltningen fra 1979 til 1981 er påvirket av at finansieringsordningen for oppholdsutgifter i helseinstitusjoner ble lagt om fra 1. januar 1980 (se avsnittet foran om regnskapsmessige endringer fra 1979 til 1981).

Folketrygdens inntekter slik de er definert i tabell 57, er for 1981 anslått til 45 007 mill. kroner som er 6 646 mill. kroner, eller 17,3 prosent høyere enn for 1980.

Av inntektene i 1981 utgjør trygde- og pensjonspremier 35 645 mill. kroner, mens overføringene fra statskassen er anslått til 9 122 mill. kroner. Dette gir en vekst i trygde- og pensjonspremiene fra 1980 til 1981 på 17,2 prosent.

I tabell 58 er det gitt en oversikt over avgifts- og tilskuddssatsene til folketrygden og over maksimal pensjonsgivende inntekt siden 1. januar 1974.

Ifølge anslagene ventes folketrygdens netto sparing for 1981 å bli 1 077 mill. kroner. Netto realinvesteringene er anslått til 42 mill. kroner. Dette gir en netto finansinvestering på 1 035 mill. kroner. Det tilsvarende tall for 1980 var 357 mill. kroner. Det må understrekes at anslagene for 1981 er usikre, slik at netto finansinvesteringen kan bli endret betydelig når regnskapstallene foreligger.

Barnetrygden bevilges over statens bevilgningsregnskap, men administreres av folketrygden. I tabellene framkommer barnetrygden som en overføring fra statskassen til trygdeforvaltningen, og som en stønad til private konsumenter fra trygdeforvaltningen. Beløpet er for 1981 anslått til 3 403 mill. kroner, mens regnskapstallet for 1980 var 2 842 mill. kroner. De årlige ytelser fra barnetrygden var ved utgangen av 1981:

første stønadsberettigede barn	2 652 kroner
annet	» 3 516 »
tredje	» 4 536 »
fjerde	» 4 812 »
femte og hvert av de følgende stønadsberettigede barn	5 100 »

Tabell 58. Folketrygden. Avgifts- og tilskuddssatser

Fra	Medl.avgift beregnet av			Arbeids- giver- avgift	Kommune- tilskudd	Stats- tilskudd	Maksimal pensjons- givende inntekt
	Pensjons- givende lønns- inntekt ¹	Annen erhvervs- inntekt	Antatt inntekt (gjelder syke- trygden)				
1/1—74 ..	4,5	13,00	4,4	16,7	2,25	2,25	110 400
1/1—75 ..	4,3	12,80	4,4	² 14/16/17	2,25	2,25	129 600
1/1—76 ..	3,8	8,7	4,4	² 14/16/17	2,25	1,90	141 600
1/1—77 ..	3,8	8,7	4,4	² 12,8/14,8/15,8	—	2,60	157 200
1/5—77 ..	3,8	8,7	4,4	² 12,3/14,3/16,5	—	2,60	160 596
1/1—78 ..	3,8	8,7	4,4	² 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/7—78 ..	4,2	9,1	4,4	² 12,3/14,3/16,5	0,4	3,75	174 600
1/1—79 ..	5,0	9,9	4,4	² 12,3/14,3/16,5	—	4,00	182 400
1/1—80 ..	5,3	10,2	4,4	² 12,6/14,6/16,8	—	4,90	193 200
1/1—81 ..	5,3	10,2	4,4	³ 8,6/12,6/14,6/ 16,8	—	4,90	⁴ —
1/1—82 ..	5,7	10,6	4,4	³ 8,6/12,6/14,7/ 16,9	—	5,00	—

¹ Fra og med 1976 gjelder denne satsen også for ervervsinntekt innen jord- og skogbruk. ² Regionalt differensiert etter arbeidstakers bosted. ³ Ny regional inndeling, innføring av ny sone i Nord-Norge fra 1981. ⁴ Maksimal pensjonsgivende inntekt (12 G) oppheves fra 1981.

Folketrygdfondet hadde pr. 30. november 1981 en forvaltningskapital på 19 550 mill. kroner, eller 1 208 mill. kroner mer enn ved utgangen av 1980. Av kapitalen var 1 046 mill. kroner plassert som bankinnskudd i forretnings- og sparebanker og 17 649 mill. kroner i ihendehaverobligasjoner (av dette 11 700 mill. kroner i stats- eller statsbankobligasjoner). I disse beløpene inngår ikke den del av folketrygdens midler som holdes tilbake av Rikstrygdeverket for likviditetsformål.

Sektor for skatteinnkreving

Dette er en hjelpesektor som er spesifisert i en egen kolonne i tabell 56. Inntektene består av differansen mellom påløpte skatter og avgifter og de bokførte (innbetalte) skatter og avgifter til den offentlige forvaltning. Sektorens inntekter vil blant annet inneholde merverdiavgift som foretakssektoren har krevd inn, men som ved årsskiftet ennå ikke er betalt inn til den offentlige. Utgiftssiden tar vare på differansen mellom de påløpte og bokførte subsidiene. De beregnede inntekter og utgifter er spesifisert i tabell 59. I tabell 54 inneholder kolonnen for offentlig forvaltning påløpte skatter, avgifter og subsidier, mens kolonnene for de enkelte undersektorer gir de bokførte verdier. Sektor for skatteinn-

krevingens inntekter og utgifter framkommer således som differansen mellom kolonnen for offentlig forvaltning og summen av kolonnene for undersektorene i tabell 54.

Kommuneforvaltning og -foretak

I tabell 54 er det gitt tall både for kommuneforvaltning og -foretak, gruppert etter nasjonalregnskapets definisjoner. For foretakene er det imidlertid ikke gitt en fullstendig spesifikasjon på utgifts- og inntektsarter, men bare gitt tall for driftsresultatet. Dessuten er tall for foretakene med i rentene og i realinvesteringene. Nasjonalregnskapets skille mellom forvaltning og foretak innebærer at foretakssektoren omfatter virksomhet som føres på kapitlene for forretningsdrift eller vannverk i kommunenes regnskaper, medregnet kommunale aksjeselskaper, havnekasser og felleskommunale foretak.

I tabell 60 er det gitt tall bare for kommuneforvaltningen fordelt på kommuner (medregnet Oslo) og fylkeskommuner. Mens forvaltningens gebyrer i denne tabellen er ført under inntekter, er de i tabell 54 ført som en negativ utgift under konsumet.

Tallene for 1979 bygger på endelig regnskap, men enkelte tall i tabell 60 for dette året

Tabell 59. Sektor for skatteinnkreving.
Inntekter og utgifter etter art. Mill. kr

	1979	1980	1981
A. Inntekter			
A. Inntekter i alt ..	6 396	9 178	1 881
5. Indirekte skatter ...	949	176	432
Merverdi- og investeringsavgift	839	— 68	— 244
Kompensert merverdiavgift	35	136	71
Andre indirekte skatter	75	108	117
7. Trygde- og pensjonspremier	337	1 608	237
Medlemspremie	174	701	189
Arbeidsgiveravgift ..	163	907	48
8. Direkte skatter	5 110	7 394	1 212
Ordinær skatt på formue og inntekt, stat	1 221	1 126	— 74
Ordinær skatt på formue og inntekt, petroleum	2 616	1 963	100
Særskatt oljeinntekter	707	2 364	500
Føllesskatt (skattefordelingsfondet) ...	294	264	47
Ordinær skatt på formue og inntekt, kommune	272	1 677	639
B. Utgifter			
B. Utgifter i alt ...	8	135	71
6. Subsidier	8	135	71
C. Sparing (A ÷ B) ..	6 388	9 043	1 810

er likevel delvis beregnet. Dette gjelder f.eks. overføringene fra trygdeforvaltningen og gebyrene idet fordelingen av kurpengene mellom kommuner og fylkeskommuner ikke framgår direkte av regnskapene. For 1980 bygger tallene for forvaltningen på foreløpig regnskap, som ventes å ligge nær de tall endelig regnskap vil vise. Tallene for foretakene for 1980 bygger i stor grad på anslag. Tallene for 1981 er anslag som må anses som meget usikre. Anslagene for 1981 bygger på kommunale og fylkeskommunale budsjetter, stats- og trygdebudsjettet og forutsetninger om lønns- og prisutvikling, utvikling av skatteinntekter og volumutvikling for sysselsetting og vareinnsats.

Ved sammenlikning av tall for kommuneforvaltningen for årene 1979 til 1981 må man være oppmerksom på de regnskapsmessige endringer som har funnet sted, se eget avsnitt om dette foran.

For kommunene (by- og herredskommuner) økte de løpende utgiftene med 13,5 prosent fra 1979 til 1980, mens de løpende inntektene økte med 11,2 prosent. Dette førte til at sparingen ble redusert med 230 mill. kroner. Sammen med en økning av bruttoinvesteringene på 362 mill. kroner økte dermed underskuddet før lånetransaksjoner med 592 mill. kroner eller om lag 30 prosent. I 1980 utgjorde dette underskuddet for kommunene 2 577 mill. kroner.

For fylkeskommunene ble sparingen redusert med 100 mill. kroner fra 1979 til 1980, samtidig som bruttoinvesteringene økte med 10,3 prosent. Underskuddet før lånetransaksjoner økte med 327 mill. kroner, eller ca. 56 prosent. Utviklingen av utgifter og inntekter fra 1979 til 1980 er ellers påvirket av innføringen av rammetilskuddsordningen for helseinstitusjoner. Lønnsøkningen på 17,1 prosent har blant annet sammenheng med at enkelte fylkeskommuner i forbindelse med denne ordningen har tatt ikke-fylkeskommunalt eide helseinstitusjoner inn i sine regnskaper.

For kommuneforvaltningen i alt utgjorde underskuddet 3 486 mill. kroner i 1980. Dette var en økning på 919 mill. kroner fra året før.

De store underskuddene har ført til sterk gjeldsøkning de siste årene. Dette gjorde at renteutgiftene i 1980 utgjorde 4,8 prosent av kommunenes samlede inntekter. For fylkeskommunene var den tilsvarende andel 2,1 prosent. Fra 1979 til 1980 økte kommunenes renteutgifter med 17,4 prosent, mens økningen var hele 32,5 prosent for fylkeskommunene. Regnet i faste priser økte driftsutgiftene (lønnskostnader og vareinnsats) i kommuneforvaltningen med 4,0 prosent fra 1979 til 1980. For kommunene var økningen 3,1 prosent, mens den var 5,6 prosent for fylkeskommunene. Bruttoinvesteringene i faste priser økte i samme periode med 2,9 prosent for fylkeskommunene, mens det ikke var noen endring for kommunene. Ved deflateringen er nasjonalregnskapets prisindekser nyttet. Nasjonalregnskapets beregnede tall for sysselsettingen i kommuneforvaltningen viser at denne økte med 4,7 prosent fra 1979 til 1980. Denne økningen er blant annet påvirket av den spesielt sterke veksten for fylkeskommunene.

Anslag for 1981 tyder på et underskudd i kommuneforvaltningen på om lag 2 255 mill. kroner, noe som vil utgjøre en reduksjon på

Tabell 60. *Komuneforvaltning. Utgifter og inntekter, etter art. Mill. kr*

Inntektsart	Mottakende sektor								
	1979			1980*			1981*		
	Kom-mune-forvalt-ningen i alt	Kom-muner ¹	Fylkes-kom-muner	Kom-mune-forvalt-ningen i alt	Kom-muner ¹	Fylkes-kom-muner	Kom-mune-forvalt-ningen i alt	Kom-muner ¹	Fylkes-kom-muner
A. Løpende inntekter									
A. Løpende inntekter i alt	40 527	27 167	14 660	46 414	30 204	18 306	53 753	34 400	21 937
1. Renter	656	522	134	666	516	150	600	470	130
2. Indirekte skatter ² ...	451	451	—	510	510	—	590	590	—
Av dette: Eiendoms-skatt	377	377	—	431	431	—	500	500	—
3. Direkte skatter	22 793	16 385	6 408	24 710	17 752	6 958	28 692	20 607	8 085
Ordinær skatt på inntekt og formue	22 218	15 904	6 314	24 080	17 212	6 868	27 982	19 997	7 985
Andre direkte skatter	575	481	94	630	540	90	710	610	100
4. Andre overføringer .. ³	14 191	8 005	7 486	17 902	9 476	10 522	20 830	10 481	12 933
Statskassen	6 769	4 204	2 565	7 622	4 744	2 878	9 118	5 108	4 010
Andre statsregnskap ..	2 883	1 212	1 671	3 145	1 309	1 836	3 737	1 571	2 166
Av dette: Skatteut-jamning	2 779	1 108	1 671	3 050	1 214	1 836	3 630	1 464	2 166
Trygdeforvaltningen ..	4 539	1 599	2 940	7 135	1 697	5 438	7 975	1 649	6 326
Kommuner	—	—	310	—	—	370	—	—	431
Fylkeskommuner	—	990	—	—	1 726	—	—	2 153	—
5. Gebyrer	2 436	1 804	632	2 626	1 950	676	3 041	2 252	789
B. Løpende utgifter									
B. Løpende utgifter i alt	35 894	24 149	13 045	42 111	27 416	16 791	48 808	31 190	20 202
1. Driftsutgifter	28 973	18 671	10 302	33 037	21 107	11 930	37 662	24 108	13 554
Lønnskostnader	20 884	13 490	7 394	23 994	15 335	8 659	27 331	17 529	9 802
Vareinnsats medregnet reparasjoner	8 089	5 181	2 908	9 043	5 772	3 271	10 331	6 579	3 752
2. Renter	1 521	1 235	286	1 829	1 450	379	2 205	1 715	490
3. Subsidier	745	593	152	860	673	187	1 442	770	672
4. Stønader til private konsumenter	2 990	1 993	997	4 300	2 495	1 805	4 655	2 615	2 040
Pensjonsstønader	426	426	—	460	460	—	275	275	—
Helsestønader	1 264	431	833	2 360	745	1 615	2 685	860	1 825
Andre stønader	1 300	1 136	164	1 480	1 290	190	1 695	1 480	215
5. Andre overføringer .. ³	1 665	1 657	1 308	2 085	1 691	2 490	2 844	1 982	3 446
Statskassen	429	145	284	880	169	711	1 206	231	975
Andre statsregnskap ..	24	—	24	34	—	34	43	—	43
Trygdeforvaltningen ..	182	182	—	82	82	—	30	30	—
Kommuner	—	—	990	—	—	1 726	—	—	2 153
Fylkeskommuner	—	310	—	—	370	—	—	431	—
Kommunale foretak, netto tilskudd	1 030	1 020	10	1 089	1 070	19	1 565	1 290	275
C. Sparing									
C. Brutto sparing i alt (A ÷ B)	4 633	3 018	1 615	4 303	2 788	1 515	4 945	3 210	1 735
1. Brutto realinvestering ⁴	7 197	5 000	2 197	7 789	5 365	2 424	7 200	5 130	2 070
2. Netto finansinvestering (overskudd/underskudd for lånetransaksjoner) ..	— 2 564	— 1 982	— 582	— 3 486	— 2 577	— 909	— 2 255	— 1 920	— 335

¹ Omfatter også Oslo. ² Omfatter eiendomsskatt og konsesjonsavgifter. ³ Omfatter ikke overføringer mellom de ulike kommunesektorer. ⁴ Omfatter utgifter til nybygg og nyanlegg, medregnet nettokjøp av fast eiendom og utstyr.

1 231 mill. kroner fra 1980. Knappt halvparten av denne reduksjonen (589 mill. kroner) skyldes nedgang i bruttoinvesteringene, mens sparingen er forutsatt å øke med 642 mill. kroner. Anslaget for bruttoinvesteringene i 1981 på 7 200 mill. kroner betyr en nedgang på 7,6 prosent fra 1980. Det er imidlertid knyttet stor usikkerhet til dette anslaget, som i hovedsak bygger på budsjettall. Anslagene for 1981 innebærer ellers en vekst i lønnskostnadene og i vareinnsatsen for kommuneforvaltningen i alt på henholdsvis 13,9 og 14,2 prosent. Ser en bort fra virkningen av at staten har overtatt rettledningstjenestene for landbruk og fiske, er økningen i lønnskostnadene anslått til 14,9 prosent. Grunnlaget for disse anslagene er blant annet en forutsetning om en redusert volumvekst i 1981 i forhold til tidligere år. På inntektssiden er det regnet med en økning i de direkte skatter på 16,1 prosent. De samlede overføringer fra statskassen, medregnet transportsubsidiene, er regnet å ha økt med 19,6 prosent fra 1980 til 1981. Økningen i skatteutjamningsmidlene var 19,0 prosent, mens overføringene fra folketrygden er regnet å ha økt med 11,8 prosent.

For kommunene viser anslagene for 1981 et underskudd før lånetransaksjoner på 1 920 mill. kroner. Dette utgjør en reduksjon på 657 mill. kroner fra 1980. Av denne reduksjonen utgjør økt sparing 422 mill. kroner, mens de resterende 235 mill. kroner skyldes nedgang i bruttoinvesteringene.

Fylkeskommunenes underskudd er i 1981 anslått til 335 mill. kroner, noe som utgjør en reduksjon på 574 mill. kroner fra året før. Sparing i fylkeskommunene er i 1981 anslått å ha økt med 220 mill. kroner fra 1980, mens bruttoinvesteringene er anslått å være redusert med 354 mill. kroner eller 14,6 prosent.

Kredittmarkedet

Kredittpolitikken og kredittutviklingen i 1981

Opplegget for kredittpolitikken i 1981 var i store trekk basert på de samme forutsetninger som for året før. En grunnleggende faktor var hensynet til pris- og kostnadsutviklingen. Det ble lagt stor vekt på at den samlede tilførsel av likvider til publikum skulle bidra til å dempe presset på priser og lønninger. Men samtidig måtte kreditttilførselen være tilstrekkelig til å finansiere de økte investeringer i næringslivet, mens lån til rene konsumformål — i likhet med i de nærmeste fore-

gående år — ble forsøkt dempet. I nasjonalbudsjettet 1981 ble det blant annet lagt vekt på å prioritere investeringer i industri, elektrisitetsforsyning og andre deler av næringslivet, mens lån til privatpersoner, som ikke gjaldt boliger, burde begrenses. For kommuneforvaltningen ble det forutsatt en moderat reell vekst i bruken av varer og tjenester og en fortsatt reell reduksjon i investeringene. Alt i alt tok en i nasjonalbudsjettet sikte på en samlet innenlandsk kapitaltilførsel i 1981 på 30,5 milliarder kroner (mot 30,7 milliarder kroner året før) og en direkte kapitalinngang fra utlandet på 11,6 milliarder kroner. Det endelige måltallet for den innenlandske kapitaltilførsel i 1981 (i nasjonalbudsjettet for 1982) kom opp i 31,5 milliarder kroner, mens den direkte kapitalinngang fra utlandet var redusert til 3 milliarder kroner. Av de 31,5 milliardene i 1981 gjaldt 9,0 milliarder utlån fra forretnings- og sparebankene og rundt 8,4 milliarder fra statsbankene (medregnet Postsparebanken). Den moderate økningen i den innenlandske kredittbudsjettet for 1981 sammenliknet med det faktiske resultat for 1980 betydde i virkeligheten en reell tilstramning i kredittpolitikken, sett på bakgrunn av økningen i priser og kostnader. Veksten i bankinnskuddene i forretnings- og sparebankene fra private og kommuner var for 1981 anslått til 14 milliarder kroner, det vil si noe lavere enn den faktiske innskuddsøkning i 1980, som utgjorde om lag 15 milliarder kroner.

Som nevnt i et eget avsnitt under Kredittmarkedet i Økonomisk utsyn for 1980, la myndighetene i 1980 fram et nytt opplegg for finansieringen av boliger. Et hovedtrekk i den nye ordningen var at en betydelig del av igangsatte boliger skulle finansieres av forretnings- og sparebanker og Postsparebanken på spesielt gunstige vilkår (PSV-lån). Fra og med 1. februar 1981 ble den gamle ordningen med konverteringstilskudd til forretnings- og sparebankene fra Husbanken (inntil 90 prosent av det en bank hadde utbetalt av byggelån med konverteringstilsgagn fra Husbanken) erstattet med konverteringsinnskudd i bankene fra Norges Bank. Den nye ordningen omfattet også PSV-lån. Innskuddene gis etter søknad fra bankene og forrentes med $\frac{1}{2}$ prosent lavere rente enn den byggelånene er normert til. For 1981 la myndighetene opp til en igangsetting av i alt 37 000 nye boliger. Finansieringen av disse skulle fordeles med 21 000 på Husbanken og Landbruksbanken, 7 400 på spesielle vilkår i forretnings- og sparebankene (PSV-lån), 400 som PSV-lån i Postsparebanken og 8 200 boliger som ble forutsatt finansiert på ordinære vilkår i private kredittinstitusjoner.

I slutten av januar 1981 gjennomførte Finansdepartementet en del endringer i emisjonsreguleringen av ihendehaverobligasjoner etter kredittlovens § 15. Endringene er nærmere omtalt i et eget avsnitt om obligasjonsmarkedet seinere.

Fra 1. september 1980 hadde kravene til primærreserver i de sørnorske forretnings- og sparebankene utgjort henholdsvis 13 og 10 prosent. For sparebankene var dette kredittlovens maksimalsats. De nordnorske bankene var ikke pålagt primærreservekrav i 1980. Med virkning fra 1. april 1981 ble kravene til primærreserver for forretningsbankene redusert til 10 prosent. Utlånsutviklingen i bankene i siste del av 1980 og i første kvartal 1981 tilsa i og for seg ikke noen lemping i banklikviditeten. Når reservekravene likevel ble senket for forretningsbankene, hadde det blant annet sammenheng med store innbetalinger i begynnelsen av april av oljeskatter, som i første rekke belaster forretningsbankenes likviditet. Knappt to måneder seinere, i forbindelse med innføringen av § 8-reguleringen av bankenes utlån, ble kravene til primærreserver for begge bankgrupper redusert til 8 prosent.

I det reviderte nasjonalbudsjett for 1981, som ble lagt fram i mai 1981, ble det presisert at myndighetene, for å dempe veksten i den private og kommunale etterspørsel etter varer og tjenester, ville søke å gjennomføre et relativt stramt opplegg for penge- og kredittpolitikken i 1981. Nivået for den innenlandske kreditttilførselen ble opprettholdt, men det ble foretatt enkelte justeringer i sammensetningen. Måltallet for forretnings- og sparebankenes utlånsøkning ble således redusert med 1 milliard kroner til 9 milliarder kroner, mens det veiledende tallet for kreditttilførsel over obligasjonsmarkedet ble økt tilsvarende til 7,4 milliarder kroner. En slik vridning av kreditttilførselen fra direkte lån i banker til obligasjonslån vil etter liberaliseringen av obligasjons- og rentemarkedet gi økte muligheter til finansiering av næringslivet, samtidig som tilgangen av langsiktig kreditt blir styrket. I det reviderte nasjonalbudsjett ble det også lagt vekt på at de kredittpolitiske virkemidlene i minst mulig grad skulle redusere bankenes driftsresultater. I denne forbindelse ble blant annet Norges Banks valutatransaksjoner og salg av markedspapirer nevnt som alternative eller supplerende virkemidler.

Blant de kredittpolitiske tiltak som myndighetene i de seinere år har brukt for å begrense bankenes utlån til rene konsumformål, er «konsumlånforståelsen» som bygger på et samarbeid mellom bankene og myndighetene. Statistikken tyder på at denne avtalen siden starten i 1978 i det store og hele er blitt

overholdt av bankene. Det statistiske grunnlaget er imidlertid svakt når det gjelder å beregne hvor stor del av utlånene til lønnstakere o.l. som går til boliglån og hvor mye til konsum, og dessuten er det ofte vanskelig å skille mellom gruppene Lønnstakere o.l. og Personlig næringsdrivende.

I mai 1981 tok myndighetene i bruk kredittlovens § 8 om tilleggsreserver overfor forretnings- og sparebankene. Av rundskrivet fra Norges Bank til bankene (datert 22. mai 1981) gikk det fram at en ønsket å regulere bankenes nedbetalingslån til konsumformål, til boligformål, til næringsformål for personlig næringsdrivende og til kommunene. Unntatt fra reguleringen var blant annet byggelån, kassekreditt, langsiktige boliglån gitt etter tilvisning fra statens boligbanker (PSV-lån), lån til statsforetak, private ikke-personlige foretak og personlige foretak. I en seinere melding til bankene understreket Norges Bank at formålet med § 8-reguleringen var å gi større rom for kreditt til næringsformål og advarte samtidig mot utglidninger i forhold til det som var hensikten med § 8-reguleringen.

Når myndighetene valgte å legge blant annet lånetakersektorene Lønnstakere o.l. og Personlig næringsdrivende til grunn for § 8-reguleringen, hadde det sammenheng med at en stigende andel av bankutlånene i tiden forut var gått til disse gruppene. Av økningen i forretnings- og sparebankenes lån til foretak, kommuner og privatpersoner gikk således i 1980 omtrent 85 prosent til gruppene lønnstakere og personlig næringsdrivende, og av dette falt omkring 70 prosent på lønnstakere. En medvirkende årsak til valget av reguleringsform var også at det ofte er vanskelig å få låntakerne til å gi riktige opplysninger hvis bankene er pålagt å begrense rene forbrukslån.

Ved første kontrolltidspunkt for § 8-reguleringen, som var 30. september 1981, lå økningen i utlånene totalt sett for begge bankgruppene over det som var forutsatt i kredittbudsjettet. Myndighetene besluttet derfor å øke primærreservekravet for forretnings- og sparebankene i Sør-Norge til 10 prosent fra 16. november.

Norges Bank har registrert at det i den seinere tid har funnet sted en meget sterk vekst i garantier gitt av blant annet banker, for lån til private foretak og privatpersoner fra långivere utenom gruppene finansinstitusjoner og offentlig forvaltning. Oppgavene pr. 30. september 1981 viste således en vekst i garantimassen på nesten 50 prosent i forhold til ett år tidligere. En sterk økning i slike lån bidrar til å svekke virkningen av myndighetenes kredittopplegg ved at de medvirker til økt

Tabell 61. *Kapitaltilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr*

	1976	1977	1978	1979	1980		1981
					1.—3. kvartal	Hele året	1.—3. kvartal
A. Kapitaltilførsel i alt	36 745	42 539	26 423	26 835	17 303	29 841	15 953
B. Kapitaltilførsel fra utlandet ¹	14 716	17 725	3 184	1 270	— 3 869	— 1 083	—10830
Av dette							
Til skipsfart	4 479	4 400	— 1 628	— 701	— 407	— 656	894
Til oljevirkksomhet	6 455	7 967	2 644	— 2 128	— 7 293	— 6 201	— 7 269
Til andre ²	3 782	5 358	2 168	4 099	3 831	5 774	— 4 455
C. Innenlandsk kapitaltilførsel	22 029	24 810	23 239	25 565	21 172	30 924	26 783
1. Utlån ³ fra finansinstitusjoner ⁴ ..	19 862	23 314	22 029	24 030	17 677	23 192	19 617
Norges Bank	— 27	41	89	— 18	8	13	122
Postsparebanken	282	458	362	377	287	162	306
Forretningsbanker ⁴	4 383	5 713	2 904	4 038	4 688	4 307	5 172
Sparebanker	3 523	4 133	2 899	4 338	2 490	4 182	3 370
Statsbanker	6 819	8 668	11 741	11 550	7 413	10 510	5 867
Private kredittforetak	3 216	2 852	1 884	2 173	⁸ 1 549	2 230	⁸ 2 743
Private finansieringsselskaper ⁵	344	249	938	241	443	625	⁸ 762
Av dette							
Leasing	..	..	868	106	292	490	⁸ 399
Livsforsikringsselskaper ³	1 060	940	1 044	1 104	762	923	850
Skadeforsikringsselskaper	262	260	168	227	37	240	425
2. Annen innenlandsk kapital- tilførsel	2 167	1 500	1 210	1 535	3 495	7 732	7 166
Valutalån etter lisens	—	—	214	644	1 183	2 453	1 693
Forretningsbanker	—	—	214	644	1 183	2 437	1 636
Sparebanker	—	—	—	—	—	16	57
Obligasjonsmarkedet (netto) ⁶ ..	1 053	248	— 494	— 544	644	2 885	4 376
Aksjemarkedet ⁷	1 114	1 252	1 490	1 435	1 668	2 394	1 097

¹ Netto kapitalinngang ifølge utenriksregnskapets kapitalregnskap. ² Medr. statistiske feil. ³ Før avskrivninger. Ikke medregnet pensjonskasser og -fond. ⁴ Ikke medregnet valutalån etter lisens. ⁵ Medregnet leasing. F.o.m. 4. kv. 1978 netto utlån. ⁶ Ikke medregnet statskassen og finansinstitusjoner. Avdrag er trukket fra. ⁷ Ikke medregnet finansinstitusjoner og fondsemisjoner. ⁸ Anslag.

pris- og kostnadsstigning. Myndighetene overveier derfor ved hjelp av kredittlovens § 12 å regulere finansinstitusjonenes adgang til å gi slike garantier.

Forretnings- og sparebankene. Nærmere om kreditttilførselen i 1981

Veksten i utlånene fra forretnings- og sparebankene til foretak, kommuner og privatpersoner lå i 1980 vesentlig høyere enn det som var forutsatt i kredittbudsjettet. For begge bankgruppene samlet kom utlånsveksten

opp imot 8,5 milliarder kroner, med omtrent halvparten på hver. For forretningsbankene var dette om lag 350 mill. kr og for sparebankene hele 1,1 milliarder kroner mer enn budsjettet for året. Omleggingen av obligasjonsmarkedet høsten 1980 (se Økonomisk utsyn for 1980) førte til at tallene for kreditttilførsel fra bankene måtte ses under en annen synsvinkel enn før. Forretnings- og sparebankenes beholdninger av ihendehaverobligasjoner — unntatt stats- og statsbankobligasjoner — steg således med hele 4,7 milliarder kroner i 1980, og det meste av økningen kom i fjerde kvartal. Til sammenlikning kan nev-

Tabell 62. Forretningsbanker. Utlån¹ til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr

	1980				1981			
	Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsekning			Månedlig utlåns-økning ²	Kumulert utlånsekning ³		
		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall ⁴		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall ⁴
Januar	— 62	— 62	735	331	— 162	— 175	669	419
Februar ...	306	244	498	663	1 023	836	1 105	838
Mars	1 239	1 483	954	994	1 056	1 876	1 276	1 257
April	274	1 757	1 138	1 326	915	2 778	2 125	1 676
Mai	1 008	2 765	1 797	1 657	1 149	3 907	2 819	2 026
Juni	414	3 179	2 276	1 988	— 137	3 750	2 753	2 376
Juli	173	3 354	3 165	2 320	200	3 921	3 710	2 726
August	153	3 506	3 411	2 651	— 202	3 694	3 591	3 072
September .	1 182	4 688	3 897	2 983	1 330	4 992	4 113	3 426
Oktober ...	— 1 097	3 591	3 785	3 314	— 843	4 121	4 326	3 780
November ..	1 298	4 889	4 788	3 646	1 629	5 725	5 617	4 130
Desember ..	— 582	4 307	4 335	3 977	..	..	..	..

Kilder: Norges Bank og Byrådet.

¹ Ekskl. valutalån etter lisens. ² Inkl. PSV-lån. ³ Ekskl. PSV-lån. ⁴ Lineær fordeling av nasjonalbudsjettets veiledende utlånsvest, sesongkorrigert.Tabell 63. Sparebanker. Utlån¹ til foretak, kommuner og privatpersoner. Mill. kr

	1980				1981			
	Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsekning			Månedlig utlåns-økning	Kumulert utlånsekning		
		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall		Faktiske tall	Sesong-korrigerte tall	Vei-ledende sesong-korrigerte tall
Januar	16	16	441	256	— 120	— 130	329	337
Februar ...	— 17	— 1	587	511	194	45	693	674
Mars	442	441	809	767	627	641	1 045	1 011
April	98	544	1 041	1 023	330	953	1 506	1 348
Mai	346	887	1 436	1 278	313	1 241	1 846	1 631
Juni	1 042	1 927	1 886	1 534	1 809	3 018	2 953	1 914
Juli	— 7	1 918	2 260	1 790	— 95	2 896	3 269	2 197
August	145	2 063	2 651	2 045	— 86	2 778	3 428	2 480
September .	421	2 488	2 892	2 301	398	3 139	3 588	2 763
Oktober ...	— 1	2 487	3 312	2 557	— 6	3 103	4 033	3 046
November ..	231	2 718	3 517	2 812	424	3 498	4 408	3 329
Desember ..	1 464	4 182	4 138	3 068	..	..	..	..

Kilder: Norges Bank og Byrådet.

¹ Se noter til tabell 62.

Tabell 64. Beholdning av norske ihendehaverobligasjoner, etter innenlandske långiversektorer. Mill. kr

Långiversektorer	31/12 1979	30/9 1980	31/12 1980	30/9 1981
I alt ¹	75 063	78 932	85 660	95 746
Folketrygdfondet	15 041	15 257	16 832	17 548
Norges Bank	1 316	748	731	1 428
Postgiro og Postsparebanken	4 267	3 923	3 861	3 897
Forretningsbanker	19 930	21 000	23 403	26 801
Sparebanker	15 826	17 341	18 795	20 419
Statsbanker	106	161	207	292
Private kredittforetak	30	42	100	176
Livsforsikringsselskaper	13 004	14 967	15 459	17 901
Skadeforsikringsselskaper	90	84	88	128
Andre innenlandske	5 396	5 339	6 108	7 156

¹ Samlet ihendehaverobligasjonsgjeld i norske kroner, pålydende verdi. Institusjonenes beholdninger er oppført med bokført beløp. Eventuelle kursavvik er inkludert i posten Andre.

nes at den tilsvarende økning for hele 1979 var 965 mill. kr.

I kredittbudsjettet for 1981 var rammen for økningen i de ordinære utlånene opprinnelig budsjettet til 4 850 mill. kr for forretningsbankene og 4 000 mill. kr. for sparebankene. I tillegg kom en spesialkvote på 1 150 mill. kr for begge bankgruppene samlet til statsgaranterte miljøvern lån og energisparelån og til den nye type boliglån (PSV-lån). Som nevnt foran, ble rammen for de ordinære lån seinere

redusert med 1 milliard kroner, til 4 300 mill. kr for forretningsbankene og 3 550 mill. kr for sparebankene, samtidig som rammen for obligasjonslån ble økt tilsvarende. Statistikken viser at forretningsbankenes faktiske utlån til foretak, kommuner og privatpersoner i de ti første måneder av 1981 steg med vel 4,2 milliarder kroner (en økning på 8,7 prosent), mot en stigning på nær 3,6 milliarder kroner (7,9 prosent) i samme tidsrom året før. Sesongkorrigert var utlånstallet (ekskl. PSV-

Tabell 65. Forretnings- og sparebanker. Kreditttilførsel til publikum¹ i 1980 og 1981. Mill. kr

	Forretnings- og sparebanker i alt	Forretningsbanker	Sparebanker
A. 1980 Hele året			
I alt	13 109	6 665	6 444
Utlån	8 489	4 307	4 182
Ihendehaverobligasjoner	4 620	2 358	2 262
B. 1980 1/1—31/10			
I alt	9 436	5 343	4 093
Utlån	6 078	3 591	2 487
Ihendehaverobligasjoner	3 358	1 752	1 606
C. 1981 1/1—31/10			
I alt	12 687	7 349	5 338
Utlån	7 687	4 326	3 361
Ihendehaverobligasjoner	5 000	3 023	1 977

¹ Utlånene gjelder faktiske tall (ekskl. valutalån etter lisens) for sektorene kommuner, foretak og privatpersoner. Ihendehaverobligasjoner gjelder alle låntakersektorer unntatt statskassen og statsbanker, til bokførte verdier.

Tabell 66. *Forretnings- og sparebanker. Beholdning av ihendehaverobligasjoner¹ etter utstedersektorer. 30/9 1980 og 30/9 1981. Mill. kr*

Utstedersektorer	Forretningsbanker		Sparebanker	
	30/9-80	30/9-81	30/9-80	30/9-81
I alt	21 069	26 897	17 342	20 426
A. Offentlig forvaltning	11 695	11 908	8 748	9 025
Statsforvaltningen	11 048	10 749	7 270	7 060
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak .	647	1 159	1 478	1 965
B. Finansinstitusjoner	8 188	12 219	7 572	9 534
Forretningsbanker	6	6	3	2
Statsbanker	3 082	3 972	1 136	1 363
Private kredittforetak	5 100	8 241	6 431	8 169
Private finansieringsselskaper	—	—	2	—
C. Andre innenlandske sektorer	1 117	2 674	1 021	1 860
Statsforetak	436	668	452	564
Private ikke-personlige foretak	672	1 891	553	1 237
Personlige foretak	4	30	10	42
Personlig næringsdrivende	5	85	6	17
D. Utlandet	69	96	1	7
Utenlandske banker	1	1	1	3
Utlandet ellers	68	95	—	4
Av dette innenlandske obl. (ekskl. stats- og statsbankobl.)	6 870	12 080	8 935	11 996

¹ Bokført verdi.

lån) for perioden januar—oktober 1981 på vel 4,3 milliarder kroner, eller 546 mill. kr. mer enn det veiledende tall. I samme tidsrom økte forretningsbankene sine beholdninger av ihendehaverobligasjoner (unntatt stats- og statsbankobligasjoner) med vel 3 milliarder kroner, mot en økning på vel 1,7 milliarder kroner i samme periode i 1980. Dette betydde at den samlede kreditttilførsel til foretak, kommuner og privatpersoner fra forretningsbankene i de ti første måneder av 1981 kom opp i vel 7,3 milliarder kroner, mot 5,3 milliarder kroner i samme tidsrom året før og 6,7 milliarder kroner i hele 1980. I sparebankene økte de faktiske utlånene i de ti første måneder av 1981 med 3,1 milliarder kroner (8,0 prosent), mot nær 2,5 milliarder kroner (6,6 prosent) året før. Den tilsvarende sesongkorrigerte utlånsveksten for sparebankene i 1981 var på vel 4,0 milliarder kroner, eller 987 mill. kr høyere enn det veiledende tallet for perioden. Sparebankenes beholdninger av ihendehaverobligasjoner (ekskl. stats- og statsbankobligasjoner) steg i samme tidsrom med nær 2,0

milliarder kroner, mot 1,6 milliarder året før. Den samlede kreditttilførsel fra sparebankene i januar—oktober 1981 utgjorde vel 5,3 milliarder kroner, mot 4,1 milliarder i samme periode i 1980 og 6,4 milliarder kroner i hele 1980.

Tabellene 67 og 68 gir tall for forretnings- og sparebankenes bevilgede utlån til lønns- takere o.l., fordelt på lån til boligformål og til «konsumformål». Som antydning foran, er gruppen Lønnstakere o.l. ikke alltid lett å skille ut fra andre låntakergrupper. Dessuten er det grunn til, i mange tilfeller, å reise tvil om hvor pålitelig låntakernes angivelse av låneformål er. Selv om en tar hensyn til disse forhold, kan tallene pr. 30. september 1981 i tabell 67 tyde på at det for forretningsbankene har vært en nedgang, relativt sett, for lån til konsumformål, sammenliknet med utgangen av 1980. For sparebankene viser tabell 68 en mindre økning i 1981. Utslagene er imidlertid så små at en ikke kan trekke avgjørende slutninger ut fra disse tallene.

Første kontrolltidspunkt for § 8-regulerin-

Tabell 67. *Forretningsbanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o. l.¹ fordelt på boligformål og «konsumformål». Mill. kr og prosent*

	31/12-79		31/12-80		1981					
					31/3		30/6		30/9	
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.
Utlån til boligformål	12 877	73	16 080	77	16 525	76	17 602	76	18 234	78
Utlån til «konsumformål»	4 733	27	4 923	23	5 136	24	5 411	24	5 194	22
Utlån til lønnstakere o. l. i alt.	17 610	100	21 003	100	21 661	100	23 013	100	23 428	100

¹ Gruppen Lønnstakere o. l. er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

Tabell 68. *Sparebanker. Bevilgede utlån til lønnstakere o. l.¹ fordelt på boligformål og «konsumformål». Mill. kr og prosent*

	31/12-79		31/12-80		1981					
					31/3		30/6		30/9	
	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.	Mill. kr	Pst.
Utlån til boligformål	16 675	78	18 164	76	18 293	76	19 294	75	19 670	75
Utlån til «konsumformål»	4 774	22	5 582	24	5 854	24	6 390	25	6 458	25
Utlån til lønnstakere o. l. i alt.	21 449	100	23 746	100	24 147	100	25 684	100	26 128	100

¹ Gruppen Lønnstakere o. l. er ikke alltid lett å skille ut fra andre grupper av låntakere. Tallene er derfor gitt med et visst forbehold.

Tabell 69. *Forretnings- og sparebanker. Utlån til foretak, kommuner og privatpersoner, etter banktype og låntakergruppe¹*

Banktype og låntakergrupper	31/12-79	30/9-80	Endring 31/12-79- 30/9-80	Endring 31/12-79- 31/12-80	31/12-80	30/9-81	Endring 31/12-80- 30/9-81	Endring 31/12-80- 31/5-81
	Mill. kr		Prosent		Mill. kr		Prosent	
<i>Forretningsbanker</i>								
Sektor 03 ²	1 776	2 095	+ 18,0	+ 17,7	2 090	2 079	— 0,5	+ 9,8
Sum sektorene 14, 15 og 16 ³	22 959	24 763	+ 7,9	+ 1,7	23 340	26 793	+ 14,8	+ 8,2
Sum sektorene 17, 18 og 20 ⁴	20 956	23 521	+ 12,2	+ 17,2	24 568	26 298	+ 7,0	+ 7,6
<i>Sparebanker</i>								
Sektor 03 ²	2 596	2 727	+ 5,0	+ 14,4	2 969	3 098	+ 4,3	+ 3,7
Sum sektorene 14, 15 og 16 ³	8 034	8 697	+ 8,3	+ 6,9	8 590	10 182	+ 18,5	+ 4,2
Sum sektorene 17, 18 og 20 ⁴	27 071	28 765	+ 6,3	+ 12,0	30 324	31 972	+ 5,4	+ 2,9

¹ Ekskl. valutalån etter lisens. ² Sektoren Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak. ³ Sektorene Statsforetak, Private ikke-personlige foretak og Personlige foretak. ⁴ Sektorene Personlig næringsdrivende, Lønnstakere o.l. og Andre private sektorer.

Tabell 70. Forretningsbanker, sparebanker og Postsparebanken. Økning i bankinnskudd på tid fra foretak, kommuner og privatpersoner, etter innskytergrupper. Mill. kr og prosent

Innskytergrupper	Forretningsbanker						Sparebanker						Postsparebanken					
	1980				1981		1980				1981		1980				1981	
	1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal	
	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent
1. Kommuner inkl. kommuneforetak...	— 593	— 17,9	+ 234	+ 7,1	— 597	— 16,9	— 463	— 11,7	+ 199	+ 5,0	— 447	— 10,8	—	—	—	—	—	—
2. Foretak og personlig næringsdrivende ¹	+ 2 109	+ 13,3	+ 2 630	+ 16,6	+ 2 380	+ 12,9	+ 1 009	+ 11,9	+ 1 326	+ 15,6	+ 873	+ 8,9	+ 20	+ 17,3	+ 21	+ 18,2	+ 14	+ 10,1
3. Lønnstakere o. l...	+ 1 524	+ 7,7	+ 3 167	+ 15,9	+ 1 708	+ 7,4	+ 1 367	+ 4,4	+ 3 581	+ 11,5	+ 1 684	+ 4,9	+ 428	+ 5,7	+ 604	+ 8,0	+ 428	+ 5,3
I alt	+ 3 040	+ 7,8	+ 6 031	+ 15,5	+ 3 491	+ 7,7	+ 1 913	+ 4,4	+ 5 106	+ 11,7	+ 2 110	+ 4,3	+ 448	+ 5,8	+ 625	+ 8,2	+ 442	+ 5,3

¹ Omfatter sektorene Statsforetak, Private ikke-personlige foretak, Personlige foretak, Personlig næringsdrivende og Andre private sektorer.

Tabell 71. Forretningsbanker, sparebanker og Postsparebanken. Økning i bankinnskudd på anfordring¹ fra foretak, kommuner og privatpersoner, etter innskytergrupper. Mill. kr og prosent

Innskytergrupper	Forretningsbanker						Sparebanker						Postsparebanken					
	1980				1981		1980				1981		1980				1981	
	1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal		1.—3. kvartal		Hele året		1.—3. kvartal	
	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent	Mill.kr	Prosent
1. Kommuner inkl. kommuneforetak...	— 40	— 5,8	— 60	— 8,9	+ 141	+ 22,8	— 264	— 22,8	— 11	— 1,0	— 258	— 22,4	—	—	—	—	—	—
2. Foretak og personlig næringsdrivende ²	+ 153	+ 1,7	+ 777	+ 8,8	+ 550	+ 5,7	+ 307	+ 11,1	+ 370	+ 13,4	+ 483	+ 15,4	—	—	—	—	—	—
3. Lønnstakere o. l...	+ 970	+ 33,1	+ 830	+ 28,4	+ 1 073	+ 28,5	+ 1 071	+ 26,6	+ 1 188	+ 29,6	+ 1 369	+ 26,3	+ 261	+ 42,3	+ 283	+ 45,8	+ 338	+ 37,5
I alt	+ 1 083	+ 8,7	+ 1 547	+ 12,4	+ 1 764	+ 12,6	+ 1 114	+ 14,0	+ 1 547	+ 19,5	+ 1 594	+ 16,8	+ 261	+ 42,3	+ 283	+ 45,8	+ 338	+ 37,5

¹ Omfatter også lønnskonti. ² Omfatter sektorene Statsforetak, Private ikke-personlige foretak, Personlige foretak, Personlig næringsdrivende og Andre private sektorer.

gen av bankenes utlån var som før nevnt, 30. september 1981. En nærmere undersøkelse av fordelingen av utlånene på låntakersektorer tydet på at så å si hele overskridelsen i forhold til de veiledende tallene for utgangen av september og oktober falt på de utlåns typer som ikke var regulert. Slik som § 8-reguleringen var lagt opp, er det meget vanskelig bare på grunnlag av september- og oktobertallene å si noe sikkert om hvorledes virkningen av § 8-reguleringen kan bli på utlånsøkningen for hele året 1981. Mye tyder imidlertid på at den direkte utlånsøkningen for begge bankgruppene vil bli større enn det var regnet med i kredittbudsjettet for 1981. Det er videre grunn til å anta at § 8-reguleringen vil bidra til en vridning av kreditttilførselen i retning av en relativt større andel til næringslivet også på årsbasis.

I 1978 ble det vedtatt å gjøre unntak fra beregningsgrunnlaget for primærreservekrav og plasseringsplikt for utlån i utenlandsk valuta fra forretnings- og sparebankene (valutalån etter lisens). Disse valutalånene steg fra 3,8 milliarder kroner ved utgangen av 1980 til 6,4 milliarder pr. 30. september 1981. Størstedelen av disse lånene er gitt av forretningsbanker og har gått til utenriks sjøfart, varehandel og industri.

Innskuddsutviklingen i 1981

Bankinnskuddene fra foretak, kommuner og privatpersoner i forretnings- og sparebankene og i Postsparebanken steg i 1980 med rundt 15 milliarder kroner, mot 14,3 milliarder i 1979. Tidsinnskuddene steg i 1980 med 11,8 milliarder kroner, mens innskuddene på anfordring som bl.a. omfatter lønnskonti, viste en økning på 3,4 milliarder kroner. Innskuddsøkningen var særlig sterk for gruppen Lønnskutakere o.l.

I løpet av de tre første kvartaler av 1981 steg tidsinnskuddene i forretningsbankene med 3,5 milliarder kroner (7,7 prosent), i sparebankene med 2,1 milliarder (4,3 prosent) og i Postsparebanken med 442 mill. kr (5,3 prosent). For alle tre bankgruppene under ett betydde dette en økning i tidsinnskuddene på 642 mill. kr i forhold til samme periode i 1980. For innskudd på anfordring (inkl. lønnskonti) var det i januar-september 1980 en stigning på nær 1,8 milliarder kroner (12,6 prosent) i forretningsbankene, 1,6 milliarder (16,8 prosent) i sparebankene og 338 mill. kr (37,5 prosent) i Postsparebanken. Sammenlagt for alle bankene betyr dette at innskuddene på anfordring i de tre første kvartaler av 1981 økte med vel 1,2 milliarder kroner mer enn i samme tidsrom året før. Alt

Tabell 72. Forretningsbanker.
Aksjekapitalen etter eiersektorer. Mill. kr

Eiersektorer	Aksjekapital pr. 31/12		
	1978	1979	1980*
I alt	1 958	2 139	2 198
A. Offentlig forvaltning.	9	81	17
Statsforvaltningen ..	2	73	11
Trygdeforvaltningen.	—	—	—
Kommuneforvaltningen inkl. kommuneforetak.....	7	8	6
B. Finansinstitusjoner ..	476	533	616
Forretningsbanker ..	90	120	184
Sparebanker	162	202	182
Statsbanker	4	4	7
Private kredittforetak	16	17	21
Andre private finansieringsselskaper ..	17	16	21
Livsforsikringsselskaper mv.	113	97	114
Skadeforsikringsselskaper	74	77	87
C. Andre innenlandske sektorer.....	1 441	1 495	1 530
Statsforetak	2	2	2
Private ikke-personlige foretak	245	256	294
Personlige foretak ..	91	94	93
Personlig næringsdrivende	29	30	27
Lønnskutakere o.l. ...	1 038	1 077	1 081
Andre private sektorer	36	36	33
D. Utlandet	32	30	35
Utenlandske banker.	2	3	10
Utlandet ellers	30	27	25

i alt var det således en betydelig sterkere sparing ved bankinnskudd for gruppene foretak og privatpersoner i de tre første kvartaler av 1981 enn året før.

Innskuddstallene som er nevnt ovenfor, omfatter innskudd fra kommuner, foretak (inkl. personlig næringsdrivende) og lønnskutakere o.l. Kommunene hadde en betydelig nedgang (nær 1,2 milliarder kroner) i bankinnskuddene i de tre første kvartaler av 1981, mens både foretakene og lønnskutakerne hadde en betydelig større innskuddsøkning i 1981 enn året før. For foretakene var tallene 4,3 milliarder kro-

ner i 1981, mot 3,6 milliarder i 1980 og for lønnstakerne 6,6 milliarder i 1981, mot 5,6 milliarder året før.

Disse tallene gjelder de tre første kvartaler, men mye tyder på at sparingen ved bankinnskudd også for hele året 1981 vil bli større både for foretakene og gruppen lønnstakere enn i 1980. På bakgrunn av den strenge utlansreguleringen ved kredittlovens § 8, som i første rekke rammer utlån til lønnstakerne, er det sannsynlig at den personlige finanssparing vil bli høyere i 1981 enn året før. Når det gjelder bedriftene, er det vanskeligere å si noe om sparingen i 1981 sammenliknet med 1980 før statistikken for de siste måneder av 1981 foreligger.

Selv om rentesatsene på bankinnskudd i 1981 lå på et forholdsvis høyt nivå, har det også i 1981 vært en negativ realrente for de aller fleste innskyttere.

Statsbankene (medregnet Postsparebanken)

Utlånene fra statsbankene til foretak, kommuner og privatpersoner steg i 1980 med 10,7 milliarder kroner eller med 14 prosent. I utlånstallet er det tatt med 1,5 milliarder kroner i såkalte formidlingslån som Kommunal-

banken tok opp i utlandet til kommuner og kraftverk. For 1981 var det i det opprinnelige kredittbudsjett regnet med en økning i kreditttilførselen fra statsbankene på 9,1 milliarder kroner, hvorav 150 mill. kr var formidlingslån gjennom Kommunalbanken. Budsjett-tallet for 1981 ble seinere endret to ganger og var i nasjonalbudsjettet for 1982 redusert til vel 8,4 milliarder kroner, det vil si en økning på 9 prosent i utlånstallet fra utgangen av 1980. Statsbankenes innvilgningsrammer for 1981 var i nasjonalbudsjettet for 1982 satt til vel 11 milliarder kroner, det vil si omtrent som for 1980.

I løpet av de tre første kvartaler av 1981 steg utlånene fra statsbankene (medregnet Postsparebanken) med 6,2 milliarder kroner eller med 6,9 prosent. I samme periode året før var det en økning på 7,7 milliarder kroner (nær 10 prosent). Av statsbankenes samlede utlån til foretak, kommuner og privatpersoner pr. 30. september 1981 på 92,3 milliarder kroner var vel 51 prosent boliglån. Den samlede utlansøkning fra alle bankgruppene i de tre første kvartaler av 1981 utgjorde 14,8 milliarder kroner, og av dette falt 41,6 prosent på statsbankene. For samme periode ett år tidligere var den tilsvarende andel 51,7 prosent.

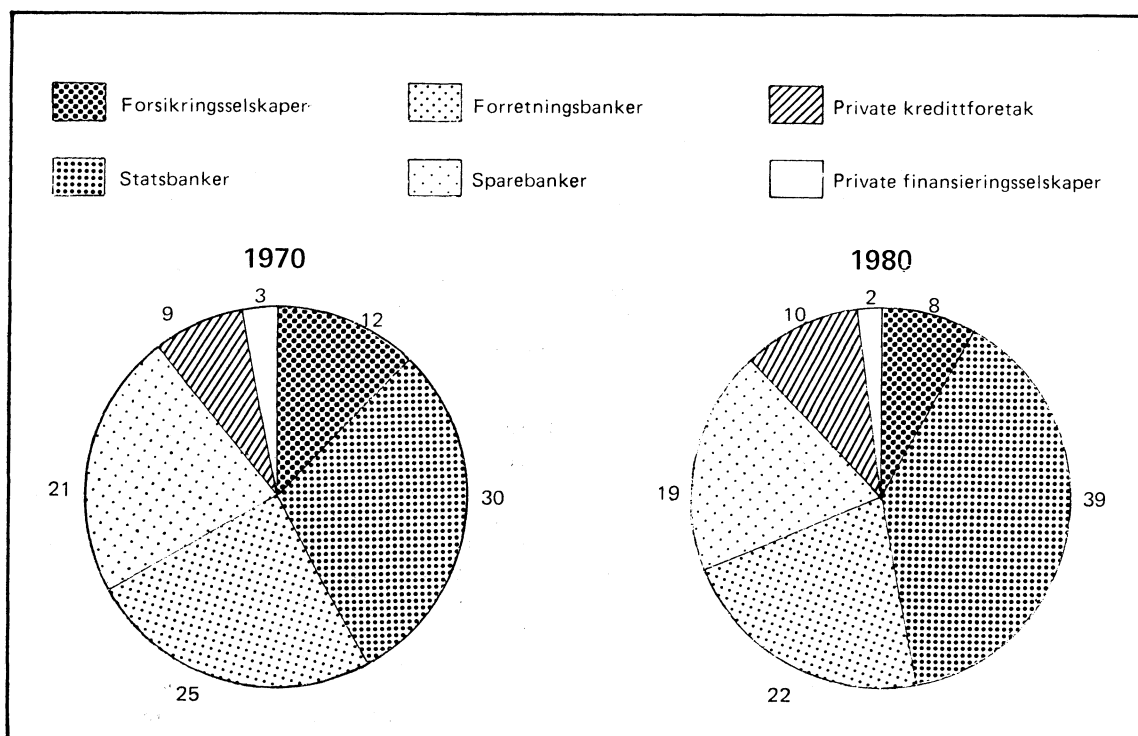

Fig. 22.

De private kredittforetakene

Utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra de private kredittforetakene (som blant annet omfatter realkredittforeningene og skipsfinansieringsforetakene) steg i 1980 med vel 2,2 milliarder kroner, dvs. med 10,8 prosent. I tillegg kom 1,5 milliarder kroner, som var lånt til utlandet, blant annet fra Eksportfinans A/S. Av de samlede utlån fra de private kredittforetakene ved utgangen av 1980 på i alt 29,5 milliarder kroner falt 9,1 milliarder på realkredittforetak og 10,4 milliarder kroner på skipsfinansieringsforetak. De private kredittforetakene finansierer sin virksomhet så å si i sin helhet ved opptak av ihendehaverobligasjonslån.

I de tre første kvartaler i 1981 steg utlånene til foretak, kommuner og privatpersoner fra de private kredittforetakene med anslagsvis 2,7 milliarder kroner, mot vel 1,5 milliarder i samme tidsrom året før.

På bakgrunn av den sterke veksten i kredittforetakenes utlån i første halvdel av 1981 besluttet myndighetene i forbindelse med framleggelsen av nasjonalbudsjettet 1982 å suspendere kredittforetakenes opptak av nye obligasjonslån for resten av 1981. Skipsfinansieringsinstituttene og Eksportfinans A/S var imidlertid unntatt fra begrensningene.

De private finansieringsselskapene

Økningen i utlånene fra de private finansieringsselskapene til foretak, kommuner og privatpersoner utgjorde i 1980 625 mill. kr, hvorav 490 mill. gjaldt leasing. Rammen for utlånsøkning fra finansieringsselskapene i 1981 var satt til 300 mill. kr (ekskl. leasing). I et rundskriv fra Norges Bank av 29. juni 1981 til finansieringsselskapene ble rammetallet opprettholdt, men det ble gitt nærmere forskrifter for utlånene i annet halvår.

I de tre første kvartaler av 1981 steg utlånene fra de private finansieringsselskapene med 762 mill. kr, hvorav 399 mill. gjaldt leasing. I samme tidsrom i 1980 var tallene henholdsvis 443 og 292 mill. kr.

Forsikringsselskapene

Utlånene fra livsforsikringsselskapene (ekskl. de private og kommunale pensjonsinretningene) til foretak, kommuner og privatpersoner viste i 1980 en stigning på 923 mill. kr, dvs. en økning på 6,9 prosent. Av utlånsøkningen gikk 432 mill. kr til boligformål. I samme tidsrom steg beholdningene av ihende-

haverobligasjoner utstedt av kommuner og foretak med 793 mill. kr eller med 32 prosent. I løpet av de tre første kvartaler i 1981 gikk utlånene fra livsforsikringsselskapene opp med 850 mill. kr og beholdningene av ihendehaverobligasjoner med 1 432 mill. kr. I samme periode året før var tallene henholdsvis 762 og 35 mill. kr. Den store økningen i beholdningene av private og kommunale obligasjoner i 1981 har sammenheng med liberaliseringen på obligasjons- og rentemarkedet fra høsten 1980. Den gjennomsnittlige rente på utlån fra livsforsikringsselskapene var ved utgangen av 1980 9,15 prosent for lån til boligformål og i gjennomsnitt for alle låneformål 9,58 prosent.

Utlånene fra skadeforsikringsselskapene til foretak, kommuner og privatpersoner økte i 1980 med 240 mill. kr (7,7 prosent), dvs. noe mindre enn anslått i kredittbudsjettet. For 1981 var rammen for utlån fra skadeforsikringsselskapene fastsatt til 300 mill. kr. I perioden januar—september 1981 steg utlånene med 425 mill. kr (12,7 prosent) mot 37 mill. kr (1,1 prosent) i samme tidsrom året før. Mesteparten av utlånsøkningen i 1981 gikk til foretak og privatpersoner.

Kapitaltilførselen til/fra utlandet

I 1980 var det ifølge utenriksregnskapet en netto kapitalutgang på vel 1 milliard kroner. For oljevirksomheten var det en netto kapitalutgang på vel 6 milliarder kroner og for skipsfarten 656 mill. kr (se tabell 61).

For 1981 var det opprinnelig regnet med en direkte kapitalinngang fra utlandet på 11,6 milliarder kroner. Anslaget ble seinere revidert flere ganger, og i nasjonalbudsjettet for 1982 var kapitalinngangen anslått til 3 milliarder kroner. Tallene omfatter også forretnings- og sparebankenes valutalån etter lisens. Anslagene ifølge utenriksregnskapet for de tre første kvartalene i 1981 viste en samlet netto kapitalutgang på 10,8 milliarder kroner. Av dette falt 7,3 milliarder på oljevirksomheten.

Tall fra den årlige finanstillingen (tellingen av landets fordringer og gjeld overfor utlandet) viser at Norges nettogjeld overfor utlandet ved utgangen av 1980 var på vel 93 milliarder kroner, dvs. en nedgang på 10,3 milliarder fra foregående år. Av nettogjelden på 93 milliarder kroner falt 69 milliarder på statlige og private foretak, 16 milliarder på statsbanker og 10 milliarder kroner på forretningsbanker. Oljesektoren hadde ved utgangen av 1980 en nettogjeld overfor utlandet på rundt 23 milliarder kroner.

Obligasjonsmarkedet

I Økonomisk utsyn for 1980 er det i et eget avsnitt gjort rede for omleggingen på obligasjonsmarkedet som fant sted høsten 1980. Myndighetene har seinere fastsatt nye forskrifter for obligasjonsmarkedet. Liberaliseringen av obligasjonsmarkedet har medført en betydelig økning i ihendehaverobligasjonslån tatt opp av private foretak. I løpet av fjerde kvartal 1980 ble det således emittert obligasjoner innenlands fra denne gruppen for nær 1,6 milliarder kroner, mens det høyeste tall på årsbasis for hele etterkrigstiden inntil 1980 var under en halv milliard kroner. For å redusere tallet på lån som ble lagt ut, ble derfor den nedre grense for lån som ikke trengte godkjenning fra Finansdepartementet, hevet fra 10 til 35 mill. kr i januar 1981 (jfr. rundskriv av 26. januar 1981 fra Norges Bank til kredittinstitusjonene). Dessuten måtte alle

obligasjonslån, unntatt kredittforetakenes, legges ut til offentlig tegning og søkes opp-tatt til børsnotering. I et seinere rundskriv av 26. mai 1981 ble det kunngjort at alle ihendehaverobligasjonslån måtte emitteres og selges gjennom de autoriserte fonds- og aksjemeklerforretninger eller bankers fondsavdelinger. Før et lån ble lagt ut til offentlig tegning, måtte det være skriftlig bekreftet av Børskomitéen i Oslo at prosjektet oppfylte kravene til informasjon som børsen stiller.

Alt i alt ble det i 1980 emittert ihendehaverobligasjoner for 18,2 milliarder i norske kroner og for 4,3 milliarder kroner i utenlandsk valuta. Lånene i norske kroner omfatter også lån tatt opp utenlands i eurokroner. Ved utgangen av 1980 var den samlede ihendehaverobligasjonsgjeld 141,9 milliarder kroner, hvorav vel 56 milliarder var tatt opp i utenlandsk valuta (se tabell 73).

I løpet av de ti første måneder av 1981 ble

Tabell 73. *Ihendehaverobligasjonsgjelden. Emisjoner og total gjeld. Mill. kr*

Låntakere	Emittert i			Obligasjonsgjeld i alt ¹		
	1980		1981	31/12-79	31/12-80	30/9-81*
	Hele året	1/1-30/9	1/1-30/9			
A. Obligasjoner i alt	22 480	13 227	18 324	132 784	141 857	149 840
B. Obligasjoner i norske kroner ²	18 181	9 891	17 157	75 063	85 660	95 746
1. Statsforvaltningen	5 747	4 440	3 221	35 270	37 440	36 863
2. Kommuneforvaltn. inkl. kommune-foretak	1 695	884	2 298	4 408	5 696	7 675
3. Forretningsbanker	—	—	—	15	15	15
4. Statsbanker	1 900	500	2 650	7 975	8 897	10 478
5. Private kredittforetak	6 803	3 720	6 252	23 344	27 959	32 666
a. Realkredittforetak	2 119	930	2 172	6 583	8 663	10 676
b. Skipsfinansieringsforetak	2 760	1 664	1 537	9 843	10 201	10 738
6. Statsforetak	198	90	540	1 415	1 410	1 806
7. Private foretak	1 838	257	2 196	2 636	4 243	6 243
C. Obligasjoner i utenlandsk valuta ³ ...	4 299	3 336	1 167	57 721	56 197	54 094
1. Statsforvaltningen	1 002	1 001	—	26 473	24 335	21 988
2. Kommuneforvaltn. inkl. kommune-foretak	965	728	600	6 220	6 608	6 883
3. Forretningsbanker	365	147	322	123	493	885
4. Sparebanker	129	—	—	—	130	149
5. Statsbanker	840	637	—	13 837	13 268	12 624
6. Andre kredittinstitusjoner	783	608	—	1 446	2 172	2 276
7. Statsforetak	215	215	187	7 958	7 670	7 883
8. Private foretak	—	—	58	1 644	1 521	1 406
9. Utlandet	—	—	—	⁴ 20	—	—

¹ Medr. oppkjøpte egne obligasjoner. ² Medr. lån i eurokroner. ³ For 1979 og 1980 er gjelden beregnet etter kurs ved utgangen av vedk. år. For 1981 beregnet etter kurs pr. 30. september. ⁴ Nedbetalt i 1980.

Tabell 74. Enkelte utvalgte obligasjonsemisjoner i tiden 1. november 1980—31. oktober 1981

Utsteder	År	Beløp	Nominell rente- sats	Løpetid	Emi- sjonskurs
		Mill. kr.	Pst.	År	Pst.
A. Emisjoner i norske kroner					
1. Statskassen					
Statskassen	1981	4277	12	16	100
Statskassen, Premieobligasjoner 1981	1981	200	8,9	10	100
2. Kommuneforvaltn. inkl. komm.-foretak					
Oslo kommune ²	1981	100	9 3/4	5	99 1/2
Øvre Otra I/S	1981	200	11 1/2	23	100
Kraftverkene i Orkla	1981	200	12 1/2	23	100
3. Statsbanker					
Den Norske Industribank A/S ¹	1981	200	11 1/2	8	100
Norges Kommunalbank ¹	1981	300	12 1/4	22	100
4. Private kredittforetak					
A/S Låneinst. for skipsbyggeriene ¹	1981	300	10 1/2	5	100
Sparebankenes Kredittselskap A/S	1981	350	12 1/4	25	100
Eksportfinans A/S	1981	400	12 1/2	17	100
Norges Hypotekforening for Næringslivet ..	1981	300	12 3/4	28	100
5. Statsforetak					
Norsk Hydro A/S	1981	200	12 3/4	15	100
6. Andre norske sektorer					
Tofte Cellulosefabrikk A/S	1981	200	11 1/2	17	100
Saga Petroleum A/S ³	1981	100	12 1/2	5	100
SAS Royal Hotel A/S	1981	50	13	15	100
B. Emisjoner i utenlandsk valuta					
1. Kommuneforvaltn. inkl. komm.-foretak					
Bergen kommunes lån i Sveits	1981	111	6 3/4	10	100
Oslo kommunes lån i Japan	1981	392	8,60	15	99 3/4
2. Statsbanker					
Norges Kommunalbanks lån i Sveits ¹	1981	292	7	10	100
Norges Kommunalbanks lån i Japan ¹	1981	385	8,80	12	99,95
3. Forretnings- og sparebanker					
Den norske Creditbank, eurodollar ⁵	1980	101	16 1/2	9	100
Sparebanken Oslo-Akershus' lån i England, eurodollar ⁵	1980	130	19 7/8	6	100
4. Private kredittforetak					
Norges Hypotekforening for Næringslivet's lån i Sveits	1980	175	6	9	100
5. Statsforetak					
Årdal og Sunndal Verk A/S lån i V.-Tyskland	1981	187	10 3/4	8	100
6. Andre norske sektorer					
Norcem's lån i Sveits	1981	57	8 1/2	5	100

¹ Statsgarantert. ² Eurokroner. ³ Konvertibelt obligasjonslån. ⁴ Ikke fulltegnet pr. 31/10 1981. ⁵ Flytende renter.

Tabell 75. *Forretningsbanker og sparebanker. Rente- og provisjonssatser på nye utlån i norske kroner. Prosent p.a.¹*

	1. Utlån i alt		2. Veksler		3. Utlån mot avbet.kontr.		4. Kassekreditter		5. Boligbyggelån med konv.-tilsagn eller attest		6. Andre byggelån		7. Andre utlån				8. Kortsiktige utlån ⁴	
													a. Under 1 år		b. 1 år og over ²			
	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²	Rente	Provisjon ²
<i>Forretningsbanker</i>																		
4. kvartal 1978																		
Lavest	9,4	0,5	10,7	1,2	12,2	0,4	9,8	0,8	..	..	..	..	9,6	0,0	9,1	0,0	..	..
Høyest	12,5	1,7	11,9	1,7	13,1	1,8	10,3	1,5	..	..	..	..	13,5	1,0	13,6	1,0	..	..
4. kvartal 1979																		
Lavest	9,3	0,4	10,8	1,3	12,1	0,4	9,8	0,9	7,5	1,3	9,9	1,4	9,4	0,0	9,1	0,0	10,0	0,9
Høyest	12,6	1,4	12,1	2,0	13,2	1,8	10,2	1,5	7,5	1,4	10,8	1,6	13,4	1,0	13,7	1,0	10,7	1,6
4. kvartal 1980																		
Lavest	9,8	0,4	11,6	1,3	12,7	0,5	11,1	0,8	7,9	1,3	10,4	1,3	10,2	0,0	9,6	0,0	11,0	0,9
Høyest	13,4	1,4	12,7	1,9	13,6	1,8	11,2	1,5	8,1	1,4	11,2	1,6	14,2	1,0	14,7	1,0	11,5	1,5
2. kvartal 1981																		
Lavest	10,2	0,4	11,9	1,4	12,7	0,5	12,5	0,8	7,9	1,3	11,2	1,4	10,6	0,0	10,0	0,0	12,2	0,9
Høyest	13,7	1,3	13,0	2,0	14,1	1,5	12,7	1,4	8,1	1,3	11,7	1,6	14,4	0,9	14,8	1,0	12,6	1,5
3. kvartal 1981																		
Lavest	10,3	0,5	11,9	1,4	12,7	0,5	12,6	0,8	7,9	1,3	11,2	1,4	10,3	0,0	10,0	0,0	12,2	0,9
Høyest	13,7	1,3	13,0	2,0	14,1	1,5	12,7	1,5	8,1	1,4	11,7	1,6	14,5	1,0	15,0	1,0	12,6	1,5
<i>Sparebanker</i>																		
4. kvartal 1978																		
Lavest	9,0	0,3	11,1	0,7	12,3	0,4	9,3	0,8	..	..	..	..	9,7	0,0	9,1	0,0	..	..
Høyest	11,8	1,4	12,0	1,4	12,8	1,5	9,9	1,4	..	..	..	..	12,8	1,1	12,7	0,5	..	..
4. kvartal 1979																		
Lavest	9,0	0,3	11,1	0,7	12,4	0,5	9,4	0,8	7,5	1,3	9,5	1,3	9,8	0,0	9,0	0,0	9,6	1,0
Høyest	11,9	1,4	12,1	1,3	12,9	1,5	10,0	1,4	7,5	1,4	10,0	1,4	12,9	0,6	12,8	0,4	10,3	1,4
4. kvartal 1980																		
Lavest	9,8	0,3	12,7	0,6	13,8	0,3	10,7	0,8	7,8	1,2	10,6	1,3	11,1	0,0	10,0	0,0	10,8	1,0
Høyest	13,2	1,5	13,7	1,3	14,4	1,6	11,1	1,4	7,9	1,5	11,1	1,6	14,3	0,3	14,3	0,4	11,4	1,5
2. kvartal 1981																		
Lavest	10,0	0,3	13,3	0,7	14,2	0,3	11,5	0,8	7,9	1,2	11,0	1,4	11,5	0,0	10,0	0,0	11,4	0,9
Høyest	13,6	1,5	14,2	1,3	14,7	1,6	12,0	1,4	7,9	1,5	11,6	1,6	14,6	1,3	14,5	0,2	12,1	1,5
3. kvartal 1981																		
Lavest	10,0	0,3	13,5	0,7	14,3	0,3	11,7	0,8	7,8	1,2	11,2	1,4	11,3	0,0	10,0	0,0	11,7	1,0
Høyest	13,6	1,5	14,4	1,3	14,9	1,5	12,2	1,4	7,8	1,4	11,7	1,6	14,7	1,3	14,4	0,2	12,3	1,5

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

¹ Rente- og provisjonssatsene er veide gjennomsnitt av det de enkelte banker oppgir som vanlig laveste, henholdsvis høyeste sats for de forskjellige arter av utlån. Provisjonssatsene for kassekreditter og byggelån refererer seg til bevilgede beløp. ² I tillegg kommer engangsprovisjon. ³ Samsvarer med begrepet «mellomlange og langsiktige» utlån i finansministerens renteerklæring av 5/9 1980. ⁴ Omfatter kolonne 1—6 pluss 7a.

det emittert obligasjoner i norske kroner for vel 18 milliarder kroner og i utenlandsk valuta for 2,0 milliarder kroner. Av emisjonene i norske kroner falt 2,4 milliarder kroner på private foretak. Den innenlandske obligasjonsgjelden for de private foretakene økte fra 2,6 milliarder kroner pr. 31. desember 1979 til 6,2 milliarder kroner pr. 30. september 1981. I løpet av de elleve første måneder av 1981 ble det lagt ut i alt 7 ihendehaverobligasjonslån som gav adgang til seinere konvertering i aksjer (konvertible lån).

Renteutviklingen i 1981

I Økonomisk utsyn for 1980 ble det gitt en redegjørelse for Renteutvalgets innstilling og for endringene i rentepolitikken i 1980. Et hovedtrekk i denne politikken var at rentenivået for utlån fra forretnings- og spare-

bankene og livsforsikringsselskapene skulle fastsettes ved en erklæring fra finansministeren. Endringer i renten for *kortsiktige* utlån (veksler, avbetalingskreditter, kassekreditter, byggelån og andre utlån med løpetid under ett år) skulle ses i sammenheng med endringer i renten på markedspapirer og på Norges Banks marginale lån til bankene. For *mellomlange* og *langsiktige* utlån skulle rentenivået ses i sammenheng med renten på obligasjonsmarkedet, blant annet innenlandske statslån.

Ved utgangen av 1980 lå gjennomsnittrenten på kortsiktige utlån i norske kroner fra forretningsbankene på mellom 11,0 og 11,5 prosent (eksklusive provisjoner). Provisjonene utgjorde om lag 0,9—1,5 prosent p.a. For mellomlange og langsiktige utlån lå gjennomsnittrenten på mellom 9,6 og 14,7 prosent, se tabell 75. I tredje kvartal 1981 lå den kort-

Tabell 76. *Forretningsbanker og sparebanker. Rentesatser på nye bankinnskudd i norske kroner fra kunder. Prosent p.a.¹*

	Inn- skudd i alt	Folio- inn- skudd	Lønns- konti	An- fordring i alt	Oppsigelse		Lang- tids- sparing	Termin og andre vilkår		Bundne inn- skudd	Tids- inn- skudd i alt
					3 md.	12 md.		Under 1 år	1 år og over		
<i>Forretningsbanker</i>											
4. kvartal 1978											
Lavest	5,3	0,1	4,0	0,9	5,0	7,5	..	6,7	7,5	7,5	6,7
Høyest	7,2	2,2	4,6	2,7	5,0	7,6	..	10,9	9,4	7,5	8,6
4. kvartal 1979											
Lavest	5,9	0,1	4,0	0,8	5,0	7,5	7,5	8,0	7,7	7,5	7,4
Høyest	8,0	1,7	4,1	2,2	5,1	7,6	10,3	12,4	9,6	7,5	9,7
4. kvartal 1980											
Lavest	5,6	0,2	5,0	1,1	5,0	7,5	9,2	6,9	8,0	7,5	6,9
Høyest	8,0	2,7	6,2	3,4	5,0	7,7	10,5	12,2	10,2	7,5	9,4
2. kvartal 1981											
Lavest	5,9	0,2	5,0	1,4	5,0	7,5	9,1	7,2	8,3	7,5	7,1
Høyest	8,4	2,8	5,6	3,5	5,1	7,8	10,5	12,4	10,4	7,5	9,7
3. kvartal 1981											
Lavest	5,9	0,2	5,0	1,4	5,0	7,5	9,1	7,1	8,5	7,6	7,1
Høyest	8,2	1,6	5,6	2,6	5,1	7,8	10,5	12,6	10,5	7,6	9,8
<i>Sparebanker</i>											
4. kvartal 1978											
Lavest	5,7	0,4	4,0	1,7	5,1	7,4	..	6,2	7,8	7,5	6,5
Høyest	6,3	2,7	4,3	3,3	5,1	7,6	..	9,5	8,9	7,5	6,9
4. kvartal 1979											
Lavest	5,9	0,5	4,0	2,0	5,1	7,5	7,5	6,6	8,0	7,5	6,7
Høyest	6,9	3,1	5,3	4,0	5,1	7,7	10,2	11,3	9,3	7,5	7,5
4. kvartal 1980											
Lavest	6,1	1,1	4,8	2,8	5,1	7,5	7,7	6,9	7,9	7,5	6,7
Høyest	7,2	4,2	6,2	5,1	5,1	7,7	10,3	11,9	9,7	7,6	7,6
2. kvartal 1981											
Lavest	6,1	1,2	4,8	2,9	5,1	7,5	7,8	7,1	8,0	7,6	6,8
Høyest	7,3	4,2	6,4	5,2	5,1	7,7	10,5	12,0	10,0	7,6	7,7
3. kvartal 1981											
Lavest	6,1	1,2	4,9	2,9	5,1	7,5	7,8	6,9	8,0	7,5	6,8
Høyest	7,3	3,3	6,5	4,8	5,1	7,8	10,6	12,1	10,0	7,7	7,7

Kilde: Norges Bank: Penger og Kreditt.

¹ Se note 1 til tabell 75.

siktige utlånsrenten på mellom 12,2 og 12,6 prosent i gjennomsnitt og den mellomlange og langsiktige renten på mellom 10,0 og 15,0 prosent. Adgangen til å øke renten på kort-siktige lån med inntil én prosentenhet ble kunngjort ved en erklæring fra finansminis-teren den 15. mai 1981. I rundskriv fra Norges Bank til kredittinstitusjonene av samme dato ble det samtidig understreket at rentenivået for de mellomlange og langsiktige lån ikke måtte endres.

Fra årsskiftet 1981/82 vil utlånsrenten gå opp for en rekke låneformer/-institusjoner. Regjeringen besluttet således i november 1981 å sette opp renten på PSV-lån fra 10 til 12 prosent fra årsskiftet. Fra samme tidspunkt vil også utlånsrenten blant annet for Landbruksbanken, Fiskarbanken og Lånekassen for utdanning øke.

Renten på statskasseveksler ble hevet to ganger i 1981, første gang fra 17. februar og annen gang fra 15. mai, begge ganger med én prosentenhet. Den effektive renten på nye 30 og 90 dagers statskasseveksler var etter 15. mai 1981 henholdsvis 10,05 og 10,5 prosent p.a.

For emisjoner av ihendehaverobligasjoner steg den gjennomsnittlige rente innenlands fra 8,48 prosent i 1979 til 10,07 prosent i 1980. For alle grupper av låntakere, unntatt statskassen og statsbankene, var det en økning i gjennomsnittsrenten i 1980 på rundt 2 prosent i forhold til året før. For de utenlandske låne- ne var det en mindre økning i den gjennom- snittlige rente på nye lån, fra 7,27 prosent i 1979 til 8,00 i 1980.

I 1981 var obligasjonsrenten for innenlands- ke lån på glid oppover for alle låntaker- grupper. Ved utgangen av oktober 1981 lå renten for nye lån til kredittforetak stort sett mellom 11 og 12 $\frac{3}{4}$ prosent, mens den for enkelte andre private foretak kom helt opp i 13 prosent (se tabell 74). For innenlandske statsobligasjoner ble renten hevet med én prosentenhet til 12 prosent fra 4. mai 1981. En viktig årsak til renteforhøyelsen på stats- lånene var at forretnings- og sparebankenes kjøp av private og kommunale ihendehaver- obligasjoner var økt sterkt etter liberalise- ringen av obligasjons- og rentemarkedet, på bekostning av statsobligasjoner som gav la- vere rente.

Rentesatsene på bankinnskudd viste bare ubetydelige endringer i 1981, se tabell 76.

Aksjemarkedet

I løpet av 1980 ble det emittert aksjer for vel 2,7 milliarder kroner, eller for over 1 milliard mer enn i de nærmest foregående år (fondsemisjoner holdt utenom). I de tre første kvartaler i 1981 ble det utstedt aksjer for i alt 1,4 milliarder kroner, mot for nesten 2,1 mil- liarder i samme tidsrom året før. Av emisjo- nene i 1981 gjaldt bare 11 mill. kr oljevirk- somheten, mot 860 mill. kr i hele året 1980.

Oslo Børs' totalindeks for aksjekurser (1/1 1972 = 100) svingte mellom 103 og 111 i de gjennomsnittlige månedstallene for 1980. I de elleve første måneder av 1981 svingte totalindeksen mellom 105 og 126, med topp- punkt i november.

Inntektsnytting

Privat konsum

Det private konsumet i 1981 var etter foreløpige beregninger 155,7 milliarder kroner. Konsumet økte i verdi med 20,803 milliarder kroner, eller 15,4 prosent fra året før. Konsumprisene steg med gjennomsnittlig 13,9 prosent i 1981 ifølge nasjonalregnskapets prisindeks for privat konsum. Dette er den sterkeste prisstigningen som er registrert i etterkrigstida. Volumveksten i det private konsumet ble således bare 1,3 prosent i 1981. Dette er klart mindre enn i 1979 og 1980 og vesentlig lavere enn den gjennomsnittlige årlige vekst det siste tiåret, som var på 3,3 prosent. På grunn av konsumnedgang i 1978 var likevel volumveksten i 1981 på høyde med den gjennomsnittlige årlige veksten for perioden 1977—1981.

Både varekonsumet og tjenestekonsumet viste svak utvikling i 1981. Varekonsumet økte i volum med bare 0,2 prosent og tjenestekonsumet med 1,8 prosent. Konsumet av bren-

sel, drikkevarer, tobakk og klær og skotøy gikk ned i volum med henholdsvis 17,1 prosent, 8,6 prosent, 8,9 prosent og 0,4 prosent siste år. Nedgangen i forbruket av drikkevarer og tobakk må ses i sammenheng med kraftig volumoppgang og lav prisstigning både i 1979 og 1980, og en ekstremt høy prisstigning på disse gruppene — 26,8 prosent fra 1980 til 1981 — vesentlig som følge av avgiftsøkninger.

Forbruket av parafin og fyringsoljer gikk sterkt ned siste år, mens forbruket av elektrisitet, ved, kull og koks økte. En tilsvarende utvikling ble registrert i 1980. Den store nedgangen i og endringen i sammensetningen av brenselforbruket må ses som en tilpasning til økte energipriser og endrede relative priser mellom ulike energibærere.

Endringene innen tjenestekonsumet viser unormalt stor variasjon. Spesielt stor nedgang viser gruppene forsikring av innbo og løsøre og tjenester levert fra restauranter. Det siste har antakelig sammenheng med økningen i

Tabell 77. *Konsumets volumutvikling*

	Nettonasjonalprodukt	Totalt konsum	Offentlig konsum	Privat konsum	Privat konsum pr. innbygger
Gj.sn. årlig økning i prosent					
1949—1962.....	3,9	3,5	4,6	3,3	2,4
1962—1967.....	4,6	4,2	6,9	3,4	2,6
1967—1974.....	3,8	4,0	5,0	3,6	2,9
1974—1980.....	4,6	3,8	5,3	3,3	2,9
1975.....	5,8	5,3	6,4	4,9	4,3
1976.....	5,8	6,4	7,4	6,1	5,6
1977.....	2,8	6,4	4,9	6,9	6,5
1978.....	4,6	0,2	5,3	—1,6	—2,0
1979.....	5,4	3,3	3,5	3,2	2,9
1980* ¹	4,1	2,9	4,7	2,2	1,9
1981* ¹	0,1	2,4	4,9	1,3	1,0

¹ Fra 1980 ble en ny finansieringsordning av helseinstitusjoner innført (rammetilskott). Endringen medfører at en del helsetjenester som tidligere ble betraktet som privat konsum nå regnes som offentlig konsum. Dette påvirker nivået og vekstratene for privat og offentlig konsum hver for seg, men ikke summen av de to.

Tabell 78. Prosentvise endringer i volum og priser for det private konsum, etter utgiftsgrupper

	Prosentvise endringer i volum fra år til år			Prosentvise prisendringer fra år til år			Prosentvis endring i relative priser (gruppepriser i forhold til konsumpris) 1980—1981
	1978—1979	1979—1980	1980—1981	1978—1979	1979—1980	1980—1981	
Matvarer	1,2	2,8	0,7	3,8	8,7	16,9	2,6
Drikkevarer og tobakk	9,9	5,5	8,7	1,1	3,7	26,8	11,3
Klær og skotøy	2,1	2,5	0,4	5,5	9,6	12,0	—1,7
Bolig, lys og brensel	4,5	2,7	2,2	6,9	12,1	13,4	—0,4
Møbler og husholdningsartikler	1,2	0,3	0,9	5,3	10,8	14,5	0,6
Helsepleie ¹	3,4	7,9	0,9	3,5	14,8	12,2	—1,5
Transport, post, teletjenester ..	8,3	4,4	1,9	6,2	12,2	12,3	—1,4
Fritidssysler og utdanning ...	4,9	3,7	6,0	2,8	7,2	8,3	—4,9
Andre varer og tjenester	2,9	2,0	1,5	4,6	10,3	14,2	0,3
Spesifisert konsum i alt ¹	3,9	2,5	0,7	4,7	10,0	14,3	0,4
Privat konsum i alt ¹	3,2	2,2	1,3	5,2	9,8	13,9	—

¹ Se note tabell 77.Tabell 79. Forbruk av enkelte matvarer¹. Mill. kg

	1976	1977	1978	1979	1980*	1981*
Helmjolk ²	685,7	669,1	667,6	677,7	689,9	698,0
Mager mjølk	112,6	117,6	118,2	114,1	121,3	124,4
Fløte, beregnet som 35% ..	26,8	27,3	28,7	29,1	29,4	30,2
Smør	21,3	21,0	21,5	21,9	23,0	20,5
Margarin	68,7	68,8	66,9	65,5	68,4	63,0
Hvit ost	27,3	30,3	32,5	34,6	35,8	37,3
Brun ost	14,1	14,3	14,3	14,3	15,0	15,2
Egg	39,8	39,7	41,1	42,8	43,1	43,5
Kjøtt	123,3	130,4	135,7	136,8	140,2	136,7
Flesk	88,3	85,2	85,3	86,3	90,9	89,1
Kaffe, rå vekt ³	37,5	35,2	35,4	35,6	38,6	39,2
Sukker ³	126,8	139,7	161,2	166,7	164,5	158,6
Importert frukt	171,0	173,0	173,0	182,0	177,0	174,0
Tørket frukt, nøtter	13,0	10,5	10,7	10,1	9,8	10,0
Importerte grønnsaker	28,0	36,0	30,0	31,0	22,0	24,0
Norske grønnsaker	127,0	136,0	149,0	133,0	161,0	154,0

¹ Omfatter alt innenlandsk forbruk, ikke bare husholdningenes forbruk. ² Omfatter også forbruket av tørrmjølk og kondensert mjølk. ³ Tre-årlig glidende gjennomsnitt.

Tabell 80. Forbruk av tobakk og drikkevarer

		1976	1977	1978	1979	1980*	1981*
Sigarer	Tonn	103,1	91,0	84,2	78,9	76,2	70,0
Sigaretter	Mill. stk.	1 731,1	1 956,7	1 850,5	2 042,5	2 232,1	2 000,0
Røyketobakk, skrå, snus	Tonn	4 665	4 752	4 515	4 655	4 748	4 400
Alkohol frie drikkevarer	Mill. liter	204,3	216,7	228,4	241,7	240,3	207,0
Alkoholholdig øl	» »	179,2	182,3	183,1	183,1	193,7	177,2
Vin	» »	13,5	13,5	11,8	15,0	18,0	17,4
Brennevin	» »	17,7	18,1	14,9	17,4	18,4	17,0
Rein alkohol i alt	» »	17,4	17,7	16,2	17,7	18,9	17,5

alkoholprisene. I tabell 78 er forsikrings- og restauranttjenester inkludert i hovedgruppen Andre varer og tjenester som viser en volumnedgang på 1,5 prosent fra 1980 til 1981. Fritidssysler og utdanning viser størst vekst av samtlige konsumhovedgrupper i 1981. Dette skyldes i første rekke en kraftig økning i tipping og andre spill, men også veksten i kjøp av fritidsutstyr og tilbehør var betydelig. Volumtallet for konsumet av transport, post- og teletjenester i 1981 blir trukket oppover av en kraftig vekst i forbruket av post- og teletjenester. Konsumet av andre transporttjenester endret seg lite fra 1980 til 1981.

Det er vanligvis en nær sammenheng mellom endringer i volumet av privat konsum og husholdningenes disponible realinntekt. Konsumutviklingen i 1981 var betydelig svakere enn inntektsutviklingen isolert sett skulle tilsi, mens det både i 1979 og 1980 var høyere konsumvekst enn det som normalt kunne ventes ut fra inntektsøkningen. Regnet ut fra foregående år var vekstraten i husholdningenes disponible realinntekt anslagsvis 1,4 prosent, 1,3 prosent og 2,3 prosent for henholdsvis 1979, 1980 og 1981. Forholdene på kredittmarkedet forklarer i stor grad forskjellen i konsumutvikling i disse årene. Både i 1979 og 1980 var det en betydelig økning i kredittgivning og nedgang både i husholdningenes spare rate og sparing. I 1981 var det så sterk tilstramning i kredittmarkedet at realverdien

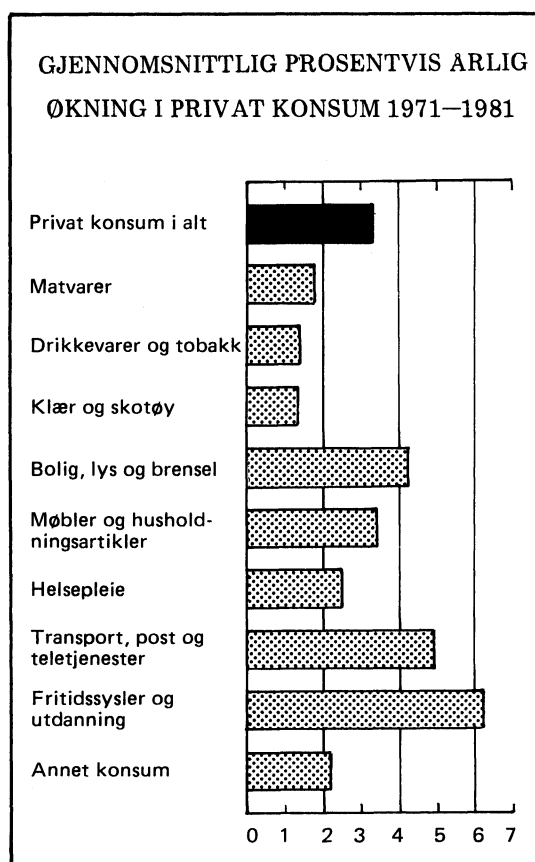

Fig. 23.

Tabell 81. Salg¹ av andre forbruksvarer

	1976	1977	1978	1979	1980*	1981*
Kjøleskap 1 000 stk.	98	96	87	86	95	75
Dypfrysere » »	83	80	73	71	71	85
Kombinerte kjøleskap og dypfrysere » »	29	34	30	27	31	43
Vaskemaskiner » »	98	108	97	96	96	112
Varmtvannsbeholdere » »	106	81	85	88	91	89
Varmekolber for innbygging » »	32	32	23	25	48	27
Strykejern » »	89	112	100	116	120	68
Elte- og røremaskiner » »	110	122	93	106	102	63
Oppvaskmaskiner » »	29	36	35	34	30	38
Støvsugere » »	127	138	124	117	127	134
Båndopptakere » »	132	153	115	136	166	190
Radiomottakere » »	363	431	315	320	340	350
Fjernsynsapparater » »	185	202	166	175	157	160
Motorsykler ² » »	15	16	13	13	16	18
Personbiler ^{2,3} » »	130	149	80	91	97	108

¹ For enkelte varer inkluderer tallene lager hos detaljist. ² Førstegangsregistrerte. ³ Medr. drosjer.

Tabell 82. *Konsum av reiser etc.*

	1976	1977	1978	1979	1980*	1981*
Jernbanereiser Mill. personkm	1 997	2 004	2 058	2 265	2 394	2 450
Bussreiser » »	3 918	3 987	3 930	4 124	4 244	4 300
Innenl. ruteflyging » »	1 103	1 224	1 324	1 426	1 431	1 490
Hotellgjestedøgn (nordmenn) 1 000	4 010	4 324	4 405	4 613	4 896	4 980

av utlånene til husholdningene sank. Husholdningenes sparing og sparerate steg i forhold til året før, men lå likevel under tallene for 1979.

Det private konsumets andel av nettonasjonalproduktet var i 1981 lavere enn noen gang tidligere selv om privat disponibel inntekt, som andel av nettonasjonalproduktet, steg fra 1980 til 1981. Dette ble imidlertid mer enn oppveid av en reduksjon i privat konsum som andel av privat disponibel inntekt (se tabell 84). Denne andelen sank også i de tre nærmest foregående år og i tillegg sank også den private disponible inntekt som andel av nettonasjonalproduktet.

Tabell 83. *Faktisk og beregnet utvikling av det privatfinansierte private konsum. Prosentvis volumøkning fra året før¹*

Ar	Faktisk økning (1)	Beregnet økning (2)	Avvik (2)—(1)
1974.....	3,8	3,9	0,1
1975.....	5,3	4,6	—0,7
1976.....	6,2	6,9	0,7
1977.....	7,0	6,4	—0,6
1978.....	—1,8	—2,0	—0,2
1979.....	3,2	3,8	0,6
1980*.....	2,7	3,0	0,3
1981*.....	1,3	1,3	0,0

¹ Beregningene bygger på makrokonsumfunksjonen i den økonomiske modellen MODIS IV. Estimeringen er basert på endelige nasjonalregnskapstall 1962—1978. Privatfinansiert privat konsum er definert som samlet privat konsum minus helsepleie. Formelen for beregnet konsum er $0,87 \times (\text{lønnstakeres disponible realinntekt}) + 0,79 \times (\text{trygdedes disponible realinntekt}) + 0,54 \times (\text{selvstendiges disponible realinntekt}) + 0,55 \times (\text{kredittøkningen til lønnstakere, trygdede o. a.}) + \text{konstant}$.

Tabell 84. *Sammenhengen mellom nasjonalproduktet, private disponible inntekter og privat konsum*

Ar	Privat disponibel inntekt i pst. av nettonasjonalproduktet	Privat konsum i pst. av privat disponibel inntekt	Privat konsum i pst. av nettonasjonalproduktet (1 x 2:100)
	(1)	(2)	(3)
1950.....	78,7	92,5	72,8
1955.....	78,9	86,4	68,2
1960.....	76,5	89,3	68,3
1965.....	74,7	86,3	64,5
1970.....	71,1	87,9	62,5
1971.....	68,5	91,1	62,4
1972.....	66,8	92,7	61,9
1973.....	65,3	92,4	60,3
1974.....	65,9	90,3	59,5
1975.....	66,1	92,0	60,8
1976.....	65,1	95,2	62,0
1977.....	65,1	99,4	64,7
1978.....	64,8	95,7	62,0
1979.....	63,9	93,2	59,5
1980*.....	61,4	90,6	55,6
1981*.....	62,5	88,8	55,5

Investering

Foreløpige nasjonalregnskapstall for 1981 viser en vekst i investeringsvolumet i fast realkapital på 16,5 prosent fra året før. Investeringsvolumet for 1981 lå bare 2,4 prosent under rekordnivået fra 1977. Det var nedgang i investeringsnivået både i 1978, 1979 og 1980. Økningen i 1981 var særlig sterk for investeringer i utstyr for utvinning av råolje og naturgass. Tallene for denne sektoren er dominert av at Statfjord B-plattformen ble

tauet ut på feltet i august. Sterk vekst var det også innen sjøtransport.

Foreløpige tall viser at lagrene, medregnet varer i arbeid, regnet i 1975-priser sank med 5,2 milliarder kroner i 1981 mot en oppgang på 4,0 milliarder kroner året før. Uttauingen av Statfjord B-plattformen i august drog tallene for varer i arbeid sterkt ned, men også varelagrene ble redusert i 1981.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital og lager sett under ett, sank med 2,2 prosent målt i faste priser fra 1980 til 1981, mot en oppgang på 8,9 prosent fra 1979 til 1980. Gjennomsnittsprisen på investeringsvarene økte med 10,1 prosent fra 1980 til 1981, men prisindeksene viste stor variasjon mellom de ulike investeringskategorier. Samlet bruttoinvestering målt i løpende priser steg med 7,7 prosent fra 1980 til 1981. Oppgangen fra 1979 til 1980 var 18,3 prosent.

Målt i løpende priser utgjorde de samlede investeringer i fast realkapital 27,1 prosent av

bruttonasjonalproduktet i 1981, mot 24,7 prosent året før. Investeringsandelen for 1979 var 27,7 prosent, mot henholdsvis 37,1 prosent og 31,8 prosent i 1977 og 1978. Investeringsandelen ligger nå på om lag samme nivå som i begynnelsen av 1970-årene, altså før de store investeringene i oljevirksomheten startet. Med store oljeinvesteringer, betyr dette at investeringene i fast kapital for øvrig nå utgjør en langt mindre andel av bruttonasjonalproduktet enn før oljevirksomheten startet.

De foreløpige volumtall for bruttoinvesteringene i fast realkapital fordelt på arter er gitt i tabell 86. Det er gruppen oljerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv. som står for den mest markerte økning i bruttoinvesteringene. Fra 1980 til 1981 ble investeringene i fast realkapital i denne gruppen mer enn firedoblet, mens de fra 1979 til 1980 gikk ned med nesten 40 prosent. Oljeinvesteringenes andel av bruttoinvesteringene i fast kapital svinger mye fra år til år. Således utgjorde

Tabell 85. *Investeringsindikatorer. Prosentvis endring fra tilsvarende kvartal året før*

	1980				1981			
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.
Utførte (og antatte) investeringer ¹								
Bergverksdrift, industri og kraftforsyning	7	— 2	12	27	34	24	159	40
Bergverksdrift	— 13	— 32	1	70	47	25	438	113
Industri	18	33	42	20	29	24	11	— 6
Kraftforsyning	26	13	— 2	6	24	24	13	16
Innenlandske ordrer i jern- og metallvareindustri, maskinindustri ² og elektroteknisk industri								
Ordretilgang	21	12	18	— 4	22	35	— 8	..
Ordreserver ³	17	15	13	6	6	19	19	..
Industriproduksjon (bruttoproduksjon)								
Investeringsvareproduksjon	1	2	— 2	0	1	— 2	2	..
Byggevirksomhet								
Bygg under arbeid, total gulvflate ...	5	— 2	— 3	— 6	— 3	0	3	..
Bygg satt i gang, total gulvflate	9	— 18	— 3	3	3	14	0	..
Importverdi								
Maskiner og apparater	33	28	22	19	7	6	11	..
Lastebiler, varevogner o. l.	47	15	16	— 13	25	9	58	..
Skip	— 62	— 73	— 51	— 47	258	— 42	150	..

¹ Etter oppgaver fra bedriftene. For 4. kvartal 1981 antatt investering i forhold til antatt investering i samme kvartal året før, ellers utført investering. ² Unntatt produksjon av oljerigger. ³ Ved kvartalets utløp.

Tabell 86. *Bruttoinvestering i fast kapital etter art (mill. kr, 1975-priser)*

	1977	1978	1979	1980*	1981*
Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger	4 252	2 799	2 603	2 621	2 906
Andre anlegg, bygninger	25 533	27 787	27 492	28 205	28 386
Skip og båter	4 427	1 273	2 013	1 604	2 324
Annet transportmateriell	3 842	3 062	3 045	2 929	3 239
Oljerigger og -skip, oljeutvinningsplattformer mv.	7 015	4 609	2 379	1 433	7 607
Maskiner, redskap, inventar ellers	12 899	11 941	11 380	11 785	12 113
I alt	57 968	51 471	48 912	48 577	56 575

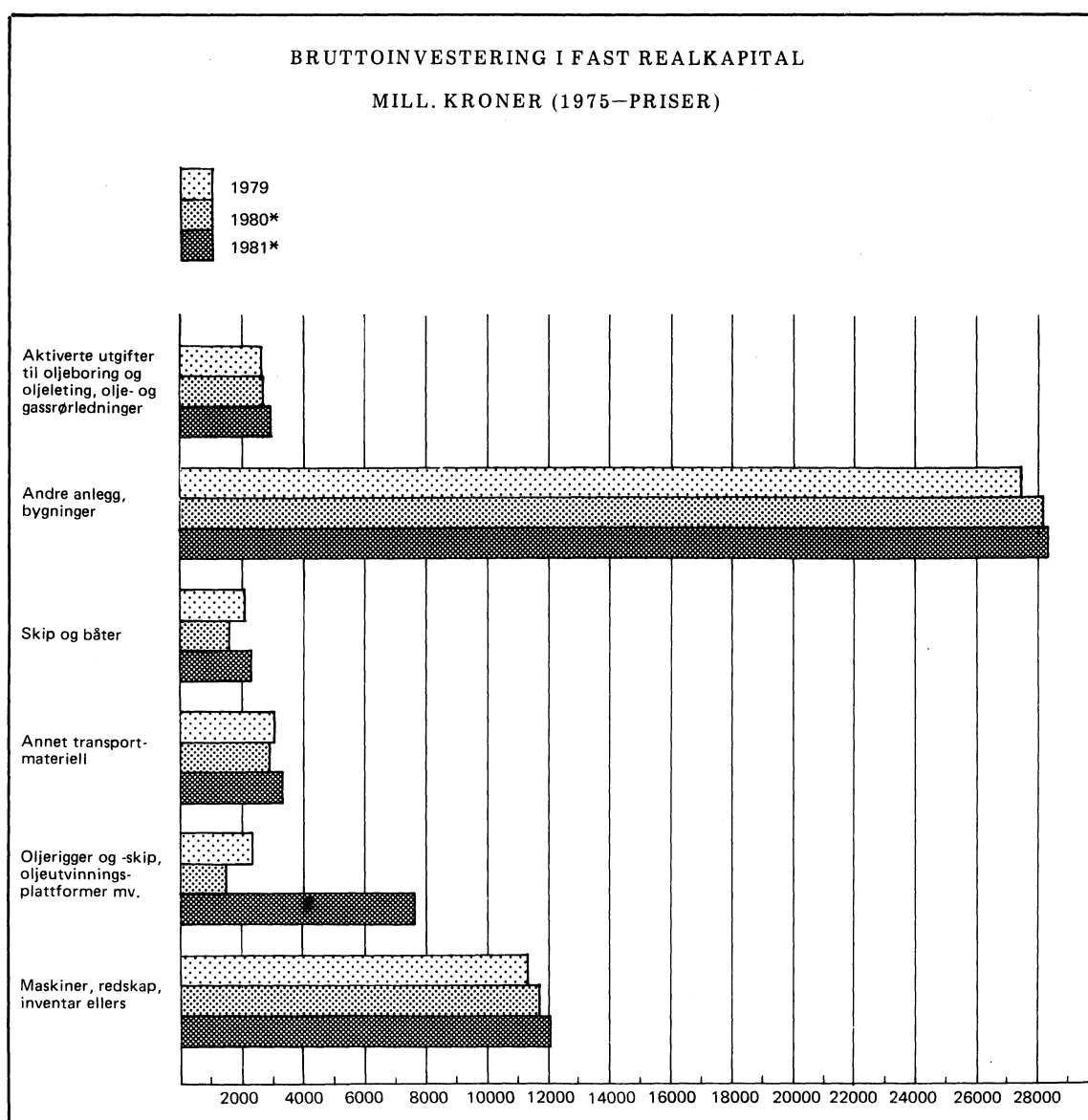

Fig. 24.

disse investeringene over 18 prosent av de totale investeringene i 1981, mot vel 8 prosent i 1980 og vel 10 prosent i 1979. Bruttoinvesteringene i skip og båter steg med 45 prosent fra 1980 til 1981, men utgjorde likevel ikke mer enn 4,1 prosent av bruttoinvesteringene i fast realkapital. Andelen lå noe høyere enn året før, om lag på samme nivå som i 1979. Det var en nedgang i bruttoinvesteringene i faste priser for skip og båter fra 1979 til 1980 på over 20 prosent. Aktiverte utgifter til oljeboring og oljeleting, olje- og gassrørledninger steg med 10,9 prosent fra 1980 til 1981, mot liten endring i investeringsvolumet fra 1979 til 1980. Bruttoinvesteringer i transportmateriell utenom skip og båter økte med 10,6 prosent fra 1980 til 1981, fra 1979 til 1980 var det en nedgang på 3,8 prosent. Bruttoinvesteringene i maskiner, redskap, inventar ellers viste en volumøkning på 2,8 prosent fra 1980 til 1981, mens det var liten endring for gruppen andre anlegg, bygninger fra 1980 til 1981.

De foreløpige beregninger for endringer i bruttoinvesteringer etter næring viser en uensartet utvikling i de ulike typer av næringsvirksomhet. Endringstall i løpende priser er gitt i tabell 87. Investeringsene i oljevirk-somhet viste en sterk økning i løpende priser fra 1980 til 1981. Tabelloppstillingen nedenfor viser investeringene, regnet i millioner kroner, i de tre næringsgruppene som oljevirk-somheten er inndelt i.

	1979	1980	1981
Boring etter olje og gass	196	129	21
Utvinning av råolje og naturgass	6 594	5 989	17 249
Olje- og gasstransport med rør	254	225	282
Oljevirk-somhet i alt..	7 044	6 343	17 552

I faste priser gikk bruttoinvesteringene i oljevirk-somhet opp med over 150 prosent fra 1980 til 1981, mot en nedgang på nesten 20 prosent året før.

Investeringer i sjøtransport framkommer som differansen mellom anskaffelser og salg av kapitalgjenstander, vesentlig skip. Investeringsvolumet i sjøtransport økte med 49,4 prosent fra 1980 til 1981. Nettovolumet av skipsanskaffelser økte med 35,4 prosent. Den sterke økningen i investeringsvolumet fra 1980 til 1981 må ses på bakgrunn av at investeringsnivået i 1980 var alt for lite til å opprettholde flåtens størrelse og kvalitet. Importen av skip økte med 56,6 prosent i volum fra 1980 til 1981. Bygging av skip i Norge for norsk regning viser en volumøkning på 22,7

Tabell 87. *Bruttoinvestering i fast kapital etter næring*

	I løpende mill. kr		
	Endringer fra år til år		
	1978-1979	1979-1980	1980-1981
Jordbruk	28	941	655
Skogbruk	7	9	31
Fiske og fangst	370	72	29
Bergverksdrift ellers ¹	23	68	120
Industri	1 012	1 322	1 508
Kraft- og vannforsyning	308	505	875
Bygge- og anleggsvirksomhet unntatt oljeboring	60	94	145
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, forretningsbygg	161	397	658
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	155	286	5
Sjøtransport	702	1 214	2 230
Annen samferdsel unntatt rørtransport av olje og gass	654	193	168
Bank- og forsikringsvirksomhet	301	238	12
Boliger	772	1 083	950
Offentlig, sosial og personlig tjenesteyting	166	784	148
I alt uten oljevirk-somhet	1 193	4 634	7 204
Utvinning og boring etter olje og gass, olje- og gasstransport med rør	2 712	701	11 209
Bruttoinvestering i fast kapital i alt ...	1 519	3 933	18 413
Av dette i			
Private bedrifter ..	849	2 107	13 724
Offentlige bedrifter ..	276	807	5 051
Stats- og trygdeforvaltning	316	427	227
Kommunalforvaltning	78	592	589

¹ Bergverksdrift unntatt utvinning av råolje og naturgass.

prosent fra 1980 til 1981, mot en nedgang på 23,2 prosent året før. Prisene på norskproduserte skip økte med 24,7 prosent fra 1980 til 1981, mens prisene på importerte skip steg med vel 22 prosent. I løpende priser gikk

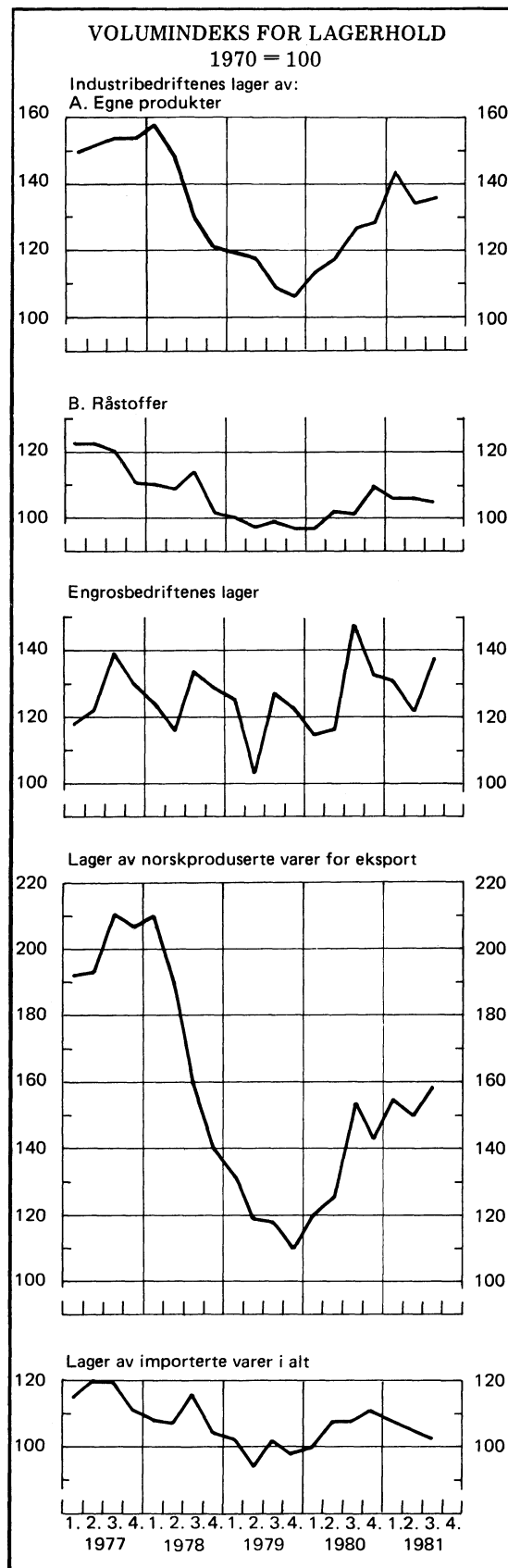

Fig. 25.

investeringene i sjøtransport opp med hele 85,3 prosent fra 1980 til 1981.

Boliginvesteringene var omtrent uendret i volum både fra 1979 til 1980 og fra 1980 til 1981. Det ble igangsatt bygging av flere boliger i 1981 enn i 1980. Til gjengjeld ble det fullført færre boliger i 1981. Bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital viste en volumnedgang på 8,6 prosent fra 1980 til 1981, mot en oppgang i investeringsvolumet på 2,5 prosent året før.

Utenom sjøtransport, oljevirksomhet, boliger, industri og offentlig konsumkapital gikk

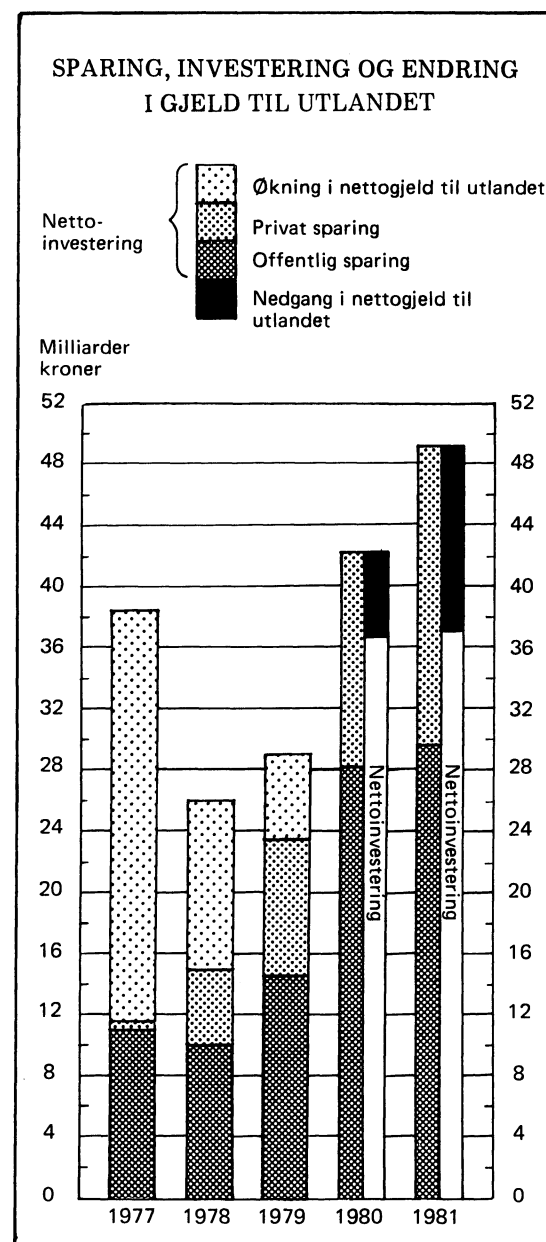

Fig. 26.

Tabell 88. Offentlig og privat bruttoinvestering i fast kapital unnt. lager i løpende priser

	1977	1978	1979	1980*	1981*
Privat bruttoinvestering Mill. kr	46 289	42 167	41 318	43 425	57 149
Offentlig bruttoinvestering » »	24 785	25 538	24 868	26 694	31 383
Av dette					
Offentlige bedrifter » »	15 463	14 801	14 525	15 332	20 383
Offentlig konsumkapital » »	9 322	10 737	10 343	11 362	11 000
I alt mill. kr	71 074	67 705	66 186	70 119	88 532
Prosentvis fordeling					
Privat bruttoinvestering	65,1	62,3	62,4	61,9	64,6
Offentlig bruttoinvestering	34,9	37,7	37,6	38,1	35,4
Av dette					
Offentlige bedrifter	21,8	21,9	22,0	21,9	23,0
Offentlig konsumkapital	13,1	15,8	15,6	16,2	12,4
I alt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Tabell 89. Investering, kapitaltilvekst og nettoøkning i lån. Mill. kr

	1977	1978	1979	1980*	1981*
A. Bruttoinvestering (medr. lager)	69 498	60 764	65 726	77 749	83 739
B. Kapitalslit	31 060	34 598	36 878	41 026	46 546
C. Nettoinvestering (A ÷ B)	38 438	26 166	28 848	36 723	37 193
1. Offentlig	18 942	18 262	16 690	17 269	20 625
2. Privat	19 496	7 904	12 158	19 454	16 568
D. Kapitaltilvekst i alt ¹	11 636	15 161	23 570	42 218	49 293
1. Offentlig ²	11 045	10 235	14 783	28 282	29 718
2. Privat	591	4 926	8 787	13 936	19 575
E. Nettoopplåning (C ÷ D) ³	26 802	11 005	5 278	— 5 495	— 12 100
1. Offentlig	7 897	8 027	1 907	— 11 013	— 9 093
2. Privat	18 905	2 978	3 371	5 518	— 3 007

¹ Medregnet netto gaver fra utlandet. ² Fra og med 1979 medregnet kapitaltilvekst i offentlig eide banker, som tidligere var inkludert i privat kapitaltilvekst. ³ Samlet nettoopplåning svarer til underskuddet på driftsbalansen overfor utlandet.

investeringsvolumet i fast realkapital opp med 3,8 prosent fra 1980 til 1981, mot 2,1 prosent året før. I kraft- og vannforsyning var det en oppgang i investeringsvolumet på 5,7 prosent fra 1980 til 1981, mens volumet gikk ned med 2,5 prosent i samferdsel, unntatt sjøtransport og rørtransport.

Foreløpige oppgaver over investeringsutviklingen fra 1980 til 1981 for industrien viser totalt sett vekst. For de enkelte delene av industrien er bildet blandet. Investeringene i

metallindustrien og verkstedsindustrien viser solid økning.

Nedgang i investeringsvolumet fant vi i en del konsumorienterte industrier og i treforedlingsindustrien. Det sistnevnte forhold må ses på bakgrunn av at Nye-Tofte anlegget ble fullført i 1980.

De foreløpige lagertall for 1981 viser at det også utenom varer under arbeid, har foregått en viss lagernedbygging i 1981. Lagerutviklingen framgår av figur 25. Lagrene av fer-

digvarer og av varer for eksport økte noe. Lagrene av importvarer sank. Av tabellen går det fram at lagrene av ferdigvarer har variert mye fra kvartal til kvartal i 1981.

Private bruttoinvesteringer i fast realkapital regnet i løpende priser var nesten 32 prosent høyere i 1981 enn i 1980, mens offentlige bruttoinvesteringer økte med 17,6 prosent. De offentlige bruttoinvesteringers andel av de samlede bruttoinvesteringer i fast realkapital sank noe, fra 38,1 prosent i 1980 til 35,4 prosent i 1981 (se tabell 88). De offentlige bedrifiers andel av de samlede offentlige bruttoinvesteringer gikk opp fra 57,4 prosent til 64,9

prosent fra 1980 til 1981. Offentlig konsumkapitals andel av de totale bruttoinvesteringer i fast kapital sank fra 16,2 prosent i 1980 til 12,4 prosent i 1981, mens andelen for offentlige bedrifter var mer stabil.

Samlet kapitalslit for 1981 er foreløpig beregnet til 46,5 milliarder kroner i løpende priser, eller 5,5 milliarder kroner mer enn i 1980. Nettoinvesteringene i 1981 ble dermed 37,2 milliarder kroner, eller 1,3 prosent høyere enn året før. Regnet som andel av nettonasjonalproduktet gikk nettoinvesteringene ned fra 15,1 prosent i 1980 til 13,3 prosent i 1981.

Utenriksøkonomien

Utenriksregnskapet

Overskuddet på driftsregnskapet overfor utlandet i 1981 er foreløpig beregnet til 12,1 milliarder kroner. Det er det største overskuddet som noen gang er registrert. I forhold til 1980 økte overskuddet med 6,6 milliarder kroner, og i forhold til rekordunderskuddet i 1977 var det en bedring på hele 38,9 milliarder kroner. Vare- og tjenestebalansen i 1981 viste et overskudd på 25,3 milliarder kroner mot 17,4 milliarder kroner i 1980. Rente- og stønadsbalansen ble forverret med 1,3 milliarder kroner i 1981 til et rekordhøyt underskudd på 13,2 milliarder kroner.

Også i 1981 var eksport av råolje og naturgass den viktigste årsaken til bedringen i vare- og tjenestebalansen. Av den totale økningen på 7,9 milliarder kroner fra 1980 utgjorde økningen i eksport av råolje og naturgass 5,4 milliarder kroner. Importoverskuddet av varer, uten skip og oljeplattformer og eksport av råolje og naturgass, gikk ned i 1981 med 3,2 milliarder kroner. Snaut halvparten av dette skyldtes uttappingen av Statfjord B-plattformen i august. Storbritannias eierandel i denne (16 prosent) regnes som eksport. Nettoeksporten av skip og oljeplattformer for øvrig gikk ned med 1,7 milliarder kroner. Nettoeksporten av tjenester viste en bedring på 0,9 milliarder kroner.

Som i 1980, steg eksportprisene i 1981 samlet mer enn importprisene. Fra 1980 til 1981 ser det etter foreløpige beregninger ut til at eksportprisene på varer og tjenester under ett gikk opp med 14,0 prosent, mens importprisene steg med 8,5 prosent. Bytteforholdet ble dermed bedret med 5,1 prosent, mot en bedring på 9,5 prosent året før. Regnet uten skip og oljeplattformer bedret bytteforholdet seg i 1981 med 4,9 prosent. Holdes også eksport av råolje og naturgass utenfor, var det en bedring på 3,2 prosent i bytteforholdet.

Verdien av vareeksporten, uten skip og oljeplattformer, steg med 13,4 prosent fra 1980 til 1981. Regnet i volum var det en ubetydelig økning på 0,2 prosent. For første gang var det en nedgang i volumet av eksport av råolje og naturgass. Volumnedgangen var på 7,4 prosent etter den kraftige økningen på rundt 23 prosent i hvert av de to foregående år. Holdes også olje- og gasseksporten utenfor, var øk-

ningen i eksportverdien 13,7 prosent, mens volumøkningen var 4,1 prosent. Samlet vare- og tjenesteksport steg med 15,1 prosent i verdi og 1,0 prosent i volum.

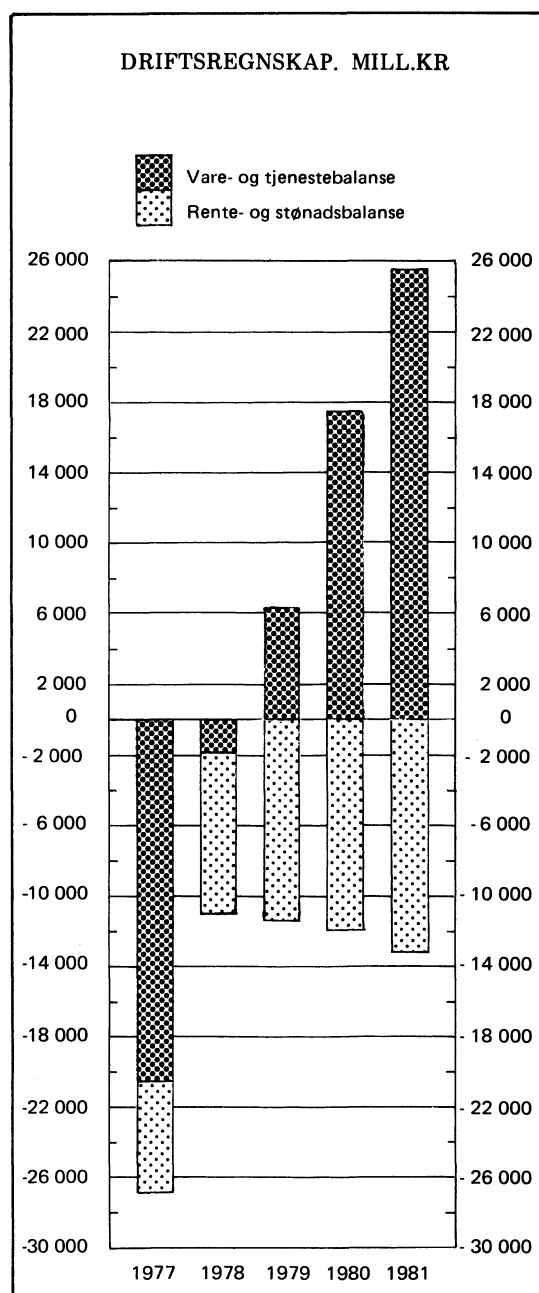
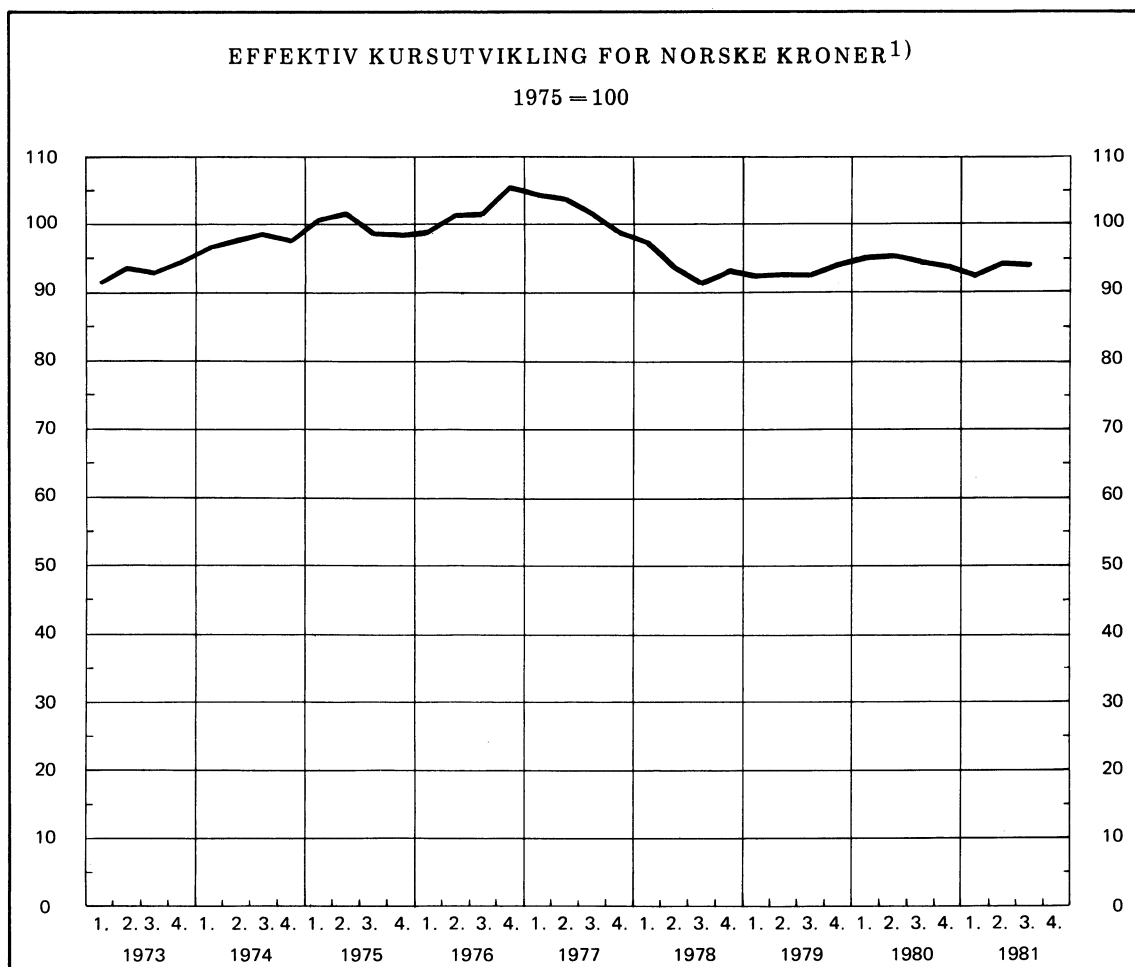

Fig. 27,

Verdien av vareimporten, uten skip og oljeplattformer, gikk opp med bare 4,0 prosent, mens det var en nedgang i volum på 1,1 prosent. Holdes også import av råolje utenfor — inklusive norskprodusert olje importert fra

Teesside — var økningen i importverdien 7,1 prosent, mens volumet steg med 1,1 prosent. Samlet vare- og tjenesteimport gikk opp med 10,6 prosent i verdi og 1,9 prosent i volum. Rente- og stønadunderskuddet gikk opp fra

Kilde: Norges Bank.

1) Kurven er framkommet ved at en har veid sammen kursendringene for valutaene i 13 av de land som er viktigst for Norges tradisjonelle eksport. Vektene angir den samlede konkurransemessige betydning de respektive land har, både den betydning landene har som direkte avtakere av norske eksportprodukter og den rolle de spiller som konkurrerende eksportører på våre eksportmarkeder innen de samme produktgrupper.

Fig. 28.

Tabell 90. Driftsregnskap overfor utlandet. Mill. kr

	1977	1978	1979	1980*	1981*
A. Eksport av varer og tjenester	76 264	87 221	105 407	134 892	155 200
B. Import av varer og tjenester	96 768	89 119	99 154	117 457	129 900
C. Vare- og tjenesteoverskudd (A—B) .	— 20 504	— 1 898	6 253	17 435	25 300
D. Rente- og stønadsoverskudd	— 6 298	— 9 107	— 11 531	— 11 940	— 13 200
E. Driftsoverskudd (C+D).....	— 26 802	— 11 005	— 5 278	5 495	12 100

Tabell 91. Fordringer og gjeld overfor utlandet¹.
Mill. kr

	Gjeld	Fordringer	Nettogjeld
1974	54 805	35 033	19 772
1975	74 670	39 493	35 177
1976	92 232	37 804	54 428
1977	124 747	40 320	84 427
1978	146 498	47 485	99 013
1979	163 620	60 024	103 596
1980	175 190	81 922	93 268

¹ Ved utgangen av året.

11,9 milliarder kroner i 1980 til 13,2 milliarder kroner i 1981. Netto rente- og stønadsbetalinger til utlandet økte med 0,3 milliarder kroner for statsforvaltningen, 0,7 milliarder kroner for skipsfart og oljeboring og 0,9 milliarder kroner for oljeutvinning og rørtransport, mens det var en nedgang på 0,6 milliarder kroner for andre sektorer.

Norges nettogjeld til utlandet viste en nedgang på 10,3 milliarder kroner fra 1979 til 1980 og utgjorde 93,3 milliarder kroner ved utgangen av 1980. Trekker en driftsoverskuddet for 1981 på 12,1 milliarder kroner fra gjelden ved utgangen av 1980, blir nettogjelden 81,2 milliarder kroner ved utgangen av 1981.

For flere detaljer om utenriksregnskapet vises til tabell O i tabellvedlegget om nasjonalregnskapet bak i publikasjonen.

Valutaforhold

Figur 28 viser den effektive kursutviklingen for norske kroner fra 1973. Den effektive valutakursen er beregnet som et veid gjennomsnitt av kursen på norske kroner i forhold til 13 andre lands valutaer. Vektene angir den samlede konkurransemessige betydning de respektive land har for norsk tradisjonell eksport (se note til figur 28).

Den effektive valutakursen for norske kroner nådde en topp i slutten av 1976 og gikk deretter betydelig ned. I slutten av 1979 var den 10—11 prosent lavere enn tre år tidligere. Gjennom 1980 og 1981 endret den effektive valutakursen for norske kroner seg forholdsvis lite. I de tre første kvartalene av 1981 var den 1—2 prosent lavere enn ett år tidligere.

Vareomsetningen med utlandet

Verdien av vareeksporten regnet uten skip, var i perioden januar—oktober 1981 på 81 284 mill. kr, som var 13 prosent høyere enn i januar—oktober 1980. Holdes også råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. utenfor, var eksportverdien i januar—oktober 1981 på 41 708 mill. kr mot 38 407 mill. kr i samme periode i 1980, en økning på 9 prosent. Råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. svarte følgelig for nesten halvparten av vareutførselen utenom skip.

Indeksberegninger for perioden januar—september viser at hele økningen i eksportverdien (uten skip) fra januar—september 1980 til samme tidsrom i 1981 hang sammen med høyere priser. (Resultatene av indeksberegningene må nyttes med varsomhet da basisår for utvalget av representantvarer er så langt tilbake som 1970.) Regnet uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. (dvs. den delen av vareeksporten som nevnes som tradisjonell) viste verdiindeksen en økning på 8 prosent, volumindeksen en nedgang på 1 prosent, mens prisindeksen gikk opp med 9 prosent. Siden konjunkturbunnen i 3. kvartal 1980 har eksportvolumet (sesongkorrigert) vist tendens til svak oppgang, men det knytter seg stor usikkerhet til den videre utviklingen.

Verdien av vareinnførselen uten skip var i januar—oktober 1981 på 69 212 mill. kr, en økning på bare 2 prosent fra januar—oktober 1980. (Verdiøkningen mellom tilsvarende perioder ett år tidligere var på hele 28 prosent.) Holdes i tillegg til skip også varegruppen mineralolje og mineraloljeprodukter utenfor, var imidlertid oppgangen i importverdien på 5 prosent. Grunnen til at importøkningen blir større når denne varegruppen ikke tas med, er i første rekke redusert import av råolje som følge av økte leveranser av norskprodusert råolje direkte fra feltene i Nordsjøen.

Pris- og volumtall for innførselen uten skip i januar—september 1981 viser en nedgang i importvolumet på 2 prosent og en økning i prisene på 4 prosent fra januar—september 1980. Økningen i importvolumet (sesongkorrigert) fra 2. til 3. kvartal 1981 kan ha sammenheng med økt import av råolje på grunn av mindre leveranser av norskprodusert råolje. (Konflikter førte til midlertidig produksjonsstans på oljefeltene i store deler av august 1981.)

Importen av skip gikk opp fra 1 233 mill. kr i januar—oktober 1980 til 3 057 mill. kr i samme tidsrom 1981. Eksportverdien av skip

Tabell 92. *Innførselen og utførselen, etter handelsstatistikken. Mill. kr*

	1980	Jan.—okt. 1980	Jan.—okt. 1981
1. Innførsel i alt.....	83 602	68 977	72 269
Av dette			
Skip, nybygde	1 108	961	2 517
Skip, eldre.....	327	272	540
Bore- og produksjonsplattformer mv.	577	539	684
2. Innførsel uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv.	81 590	67 205	68 528
3. Utførsel i alt	91 672	74 943	84 503
Av dette			
Skip, nybygde	1 401	1 128	481
Skip, eldre.....	2 425	1 777	2 738
Bore- og produksjonsplattformer mv.	76	57	839
Råolje.....	28 500	23 310	25 829
Gass	12 899	10 264	12 908
4. Utførsel uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv.	46 371	38 407	41 708
Samlet innførselsoverskudd (1—3).....	— 8 070	— 5 966	— 12 234
Innførselsoverskudd uten skip, råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. (2—4).....	35 219	28 798	26 820

Tabell 93. *Verdi-, volum- og pristall for innførsel og utførsel (uten skip). 1970 = 100*

Ar og kvartal	Verditall		Volumtall		Pristall		Indeks for bytteforholdet ¹
	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	Innførsel	Utførsel	
1980	350	572	154	201	227	284	125
1. kv.	353	593	161	217	220	273	124
2. »	351	574	151	206	232	279	120
3. »	319	500	140	173	228	289	127
4. »	375	621	163	209	230	297	129
1981 1. »	357	623	152	193	234	323	138
2. »	340	685	148	214	230	320	139
3. »	345	585	145	179	239	327	137

¹ Forholdet mellom utførselspristall og innførselspristall. I tabellen er nyttet avrundede tall.

gikk på samme tid opp fra 2 905 mill. kr til 3 219 mill. kr. Hele økningen falt på utførselen av eldre skip som gikk opp fra 1 777 mill. kr til 2 738 mill. kr.

Medregnet skip var det i januar—oktober 1981 et eksportoverskudd på 12 234 mill. kr mot et overskudd på 5 966 mill. kr i samme periode i 1980. Holdes skip, bore- og produksjonsplattformer mv. og for utførselen også råolje og naturgass utenfor, var det i de to periodene et importoverskudd på henholdsvis 26 820 mill. kr og 28 798 mill. kr.

Indeksen for bytteforholdet (forholdet mellom prisindeksen for utførselen og prisindek-

sen for innførselen) regnet uten skip, gikk opp fra 124 i 1. kvartal 1980 til 138 i 1. kvartal 1981 som følge av prisoppgang for en del viktige eksportvarer mot slutten av 1980. Seinere endret bytteforholdet seg lite; fra 2. til 3. kvartal 1981 gikk indeksen for bytteforholdet ned fra 139 til 137.

Innførselen av varer

Verdien av innførselen (uten skip) var i januar—september 1981 på 61 202 mill. kr mot 60 149 mill. kr i januar—september 1980.

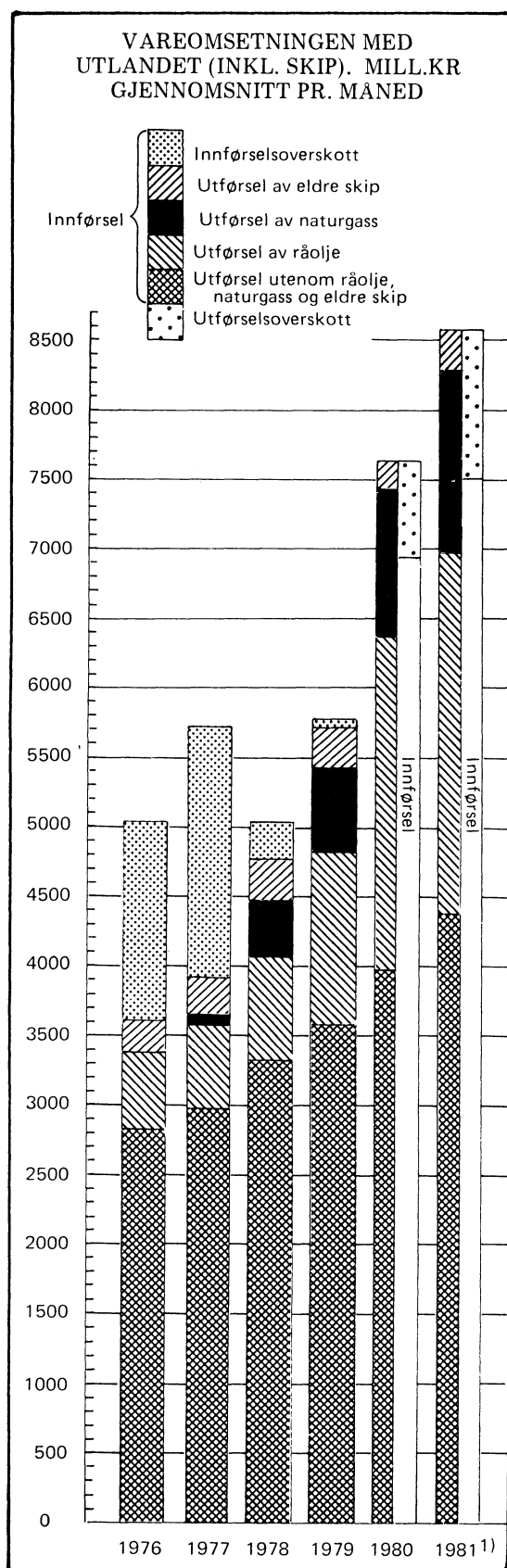

Fig. 29.

Blant varegrupper som hadde høyere importverdi i de tre første kvartaler i 1981 enn i samme periode i 1980, kan nevnes korn og kornvarer, papir og papp, ikke-elektriske maskiner, transportmidler unntatt skip, bore- og produksjonsplattformer mv., møbler og klær og hodeplagg. Nedgang i importverdien var det for blant annet mineralolje og mineraloljeprodukter og for metaller.

Innførselen av malmer og avfall av metall gikk betydelig ned i volum ($\div 14$ prosent), men med 10 prosent prisoppgang ble verdi-reduksjonen bare 5 prosent. Det var særlig stor nedgang i innførselen av manganmalm og -konsentrat.

Importen av mineralolje og mineraloljeprodukter var hele 1 543 mill. kr (16 prosent) lavere i januar—september 1981 enn i januar—september 1980. Målt i volum var nedgangen enda større, 29 prosent. For rå mineralolje alene var det en nedgang i importverdien på 27 prosent og i importvolumet på 42 prosent. Nedgangen er først og fremst en følge av at de norske oljeraffineriene i økende grad mottar norskprodusert råolje direkte fra feltene i Nordsjøen.

Nedgangen i importen av jern og stål på 13 prosent i verdi (17 prosent i volum) må ses på bakgrunn av en kraftig importøkning fra 1979 til 1980. Det samme forhold gjelder også andre metaller.

Innførselsverdien av ikke-elektriske maskiner i januar—september 1981 var 8 662 mill. kr, en økning på 8 prosent fra januar—september 1980. For elektriske maskiner og apparater var verdiøkningen 5 prosent.

Importverdien for gruppen transportmidler unntatt skip gikk opp med hele 27 prosent, og kom i januar—september 1981 opp i 5 627 mill. kr. Kjøretøyer for vegtransport svarte for om lag to tredjedeler av varegruppens importverdi. I januar—september 1981 ble det innført færre personbiler enn i januar—september 1980, men flere varebiler, lastebiler og spesialbiler. Det var stor økning i importen av luftfartøyer med tilbehør og deler.

Av en samlet innførselsverdi (medregnet skip) på 63 871 mill. kr i januar—september 1981 gikk 22 prosent til konsum, 21 prosent til investering og 57 prosent til vareinnsats. De tilsvarende andeler for importen i januar—september 1980 var 21, 17 og 62 prosent. Den store økningen i innførselen til investering (35 prosent økning) har i stor grad sammenheng med økt import av skip, oljeplattformer og fly. Holdes skip utenfor, gikk innførselen til investering opp med 22 prosent. Dette er likevel en forholdsvis langt større økning enn i importen til konsum, som gikk opp med 8 prosent.

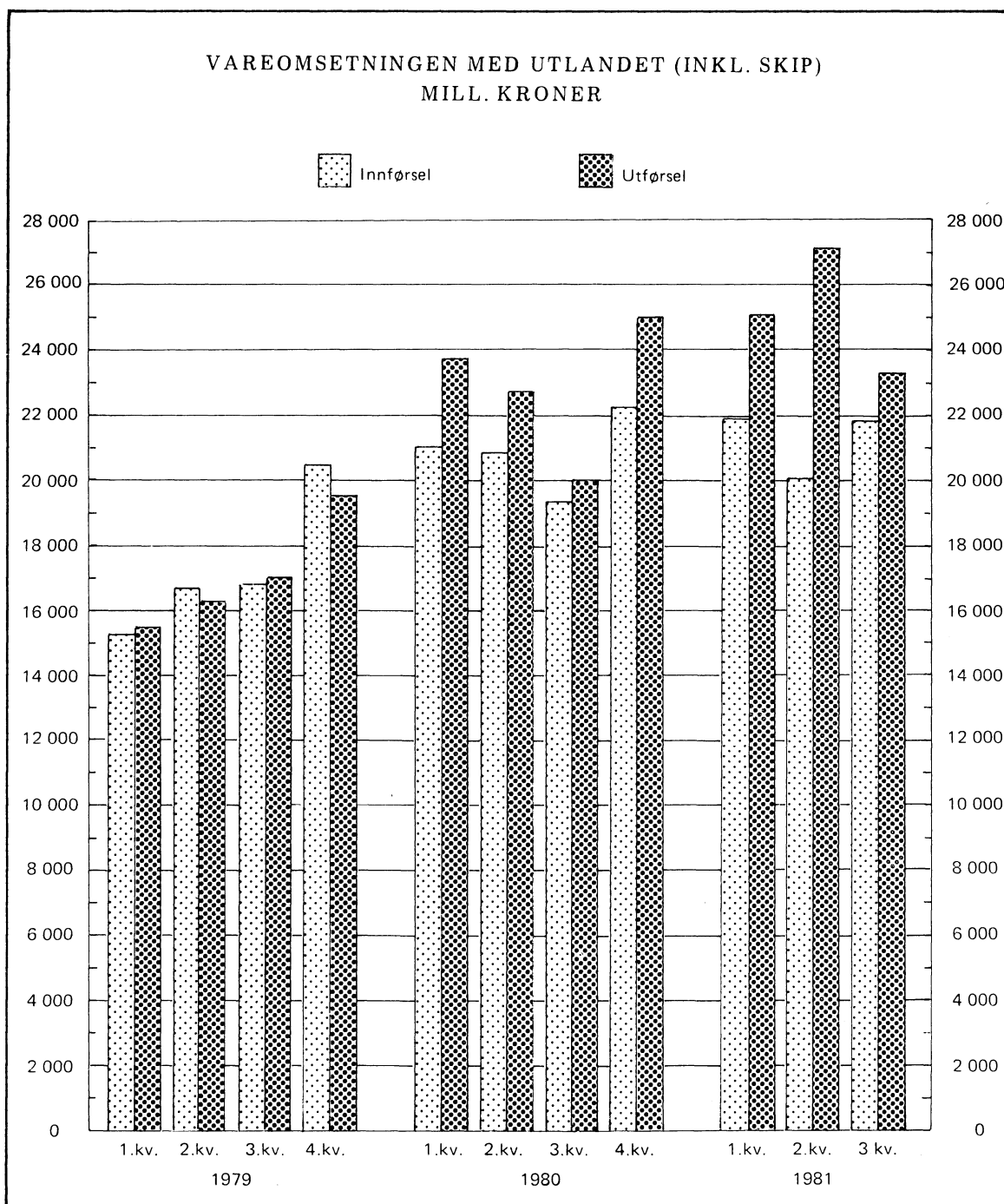

Fig. 30.

Utførselen av varer

Regnet uten skip var vareeksporten i januar — september 1981 på 72 756 mill. kr, en økning på 8 748 mill. kr (+ 14 prosent) fra januar—september 1980. Om lag 70 prosent av oppgangen skrev seg fra høyere eksportverdi

for råolje, naturgass og bore- og produksjonsplattformer mv. Blant andre varegrupper som økte i eksportverdi var fisk og fiskevarer, førestoffer, papirmasse og -avfall, mineraloljeprodukter og ikke-elektriske maskiner. Lavere eksportverdi var det for blant annet tømmer og trelast, tekstilgarn, -stoffer og -varer og for jern og stål.

Tabell 94. *Pristall for vareinnførselen.*

1970 = 100

SITC-REV/varegruppe	1980				1981		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0 Matvarer og levende dyr	221	222	237	238	236	248	265
04 Korn og kornvarer	222	221	218	236	259	265	305
05 Frukt og grønnsaker	183	194	197	203	195	219	219
06 Sukker, sukkervarer og honning	257	272	320	376	384	379	365
07 Kaffe, te, kakao, krydderier	268	248	252	242	232	214	215
1 Drikkevarer og tobakk	168	180	161	174	177	185	196
2 Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselstoffer	180	186	195	190	207	198	221
22 Oljefrø, -nøtter og -kjerner	174	160	164	191	226	209	225
24 Tømmer, trelast og kork	252	262	264	281	278	292	293
25 Papirmasse og -avfall	179	174	194	185	208	176	192
26 Tekstilfibrer og -avfall	177	193	196	211	204	202	207
27 Rå gjødningsstoffer, rå mineraler	212	221	221	223	243	248	252
28 Malmer og avfall av metall	157	171	180	163	177	174	204
3 Brenselstoffer, smørefett, elektrisk strøm, gass	566	638	617	635	688	614	695
32 Kull, koks og briketter	288	304	311	332	361	336	348
33 Mineralolje og mineraloljeprodukter ...	726	798	776	801	871	894	939
4 Dyre- og plantefett, -olje og voks	159	160	160	154	169	178	173
5 Kjemikalier	210	217	216	222	227	237	237
51 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser ..	202	211	215	218	236	251	257
53 Farge- og garvestoffer	207	192	205	218	219	210	213
54 Medisinske og farmasøytiske produkter	194	223	212	203	205	220	215
58 Plast, regenerert cellulose og kunsthar-pikser	230	231	225	220	220	219	219
6 Bearbeidde varer, hovedsakelig gruppert etter materiale	193	195	200	202	207	206	207
62 Gummivarer	192	200	211	214	216	224	231
63 Varer av tre og kork, unntatt møbler ...	208	221	226	250	250	243	248
64 Papir og papp og varer derav	205	213	222	222	230	226	235
65 Tekstilgarn, -stoffer og -varer	170	176	176	178	183	182	179
66 Varer av ikke-metalliske mineraler	177	183	191	205	219	211	210
67 Jern og stål	194	193	204	198	202	208	210
68 Metaller, unntatt jern og stål	185	184	172	170	164	167	167
69 Varer av uedle metaller i.e.n.	210	205	218	221	232	224	220
7 Maskiner og transportmidler	206	207	197	201	210	208	209
71 Maskiner, ikke-elektriske	200	197	181	192	196	192	187
72 Elektriske maskiner, apparater og ma-teruell	191	198	200	192	198	202	208
73 Transportmidler, unntatt skip	238	234	234	244	250	247	253
8 Forskjellige ferdige varer	173	192	196	195	194	195	194
82 Møbler	186	185	187	187	191	185	192
84 Klær og hodeplagg	209	216	223	232	223	220	233
85 Skotøy	215	202	241	225	201	190	234
86 Instrumenter, fotografiske og optiske artikler, ur	101	151	141	137	148	158	122
89 Forskjellige ferdige varer	190	201	196	204	202	205	200
0-9 I alt unntatt skip	220	232	228	230	234	230	239
Av dette							
0,1 Matvarer, drikkevarer, tobakk	215	218	225	230	229	241	256
2,4 Råvarer, unntatt brenselstoffer	179	185	194	189	206	197	219
3 Brenselstoffer	566	638	617	635	688	614	695
5-9 Bearbeidde varer, unntatt matvarer, drik-kevarer, tobakk	196	202	200	203	208	209	208

Tabell 95. *Pristall for vareutførselen*

SITC-REV/varegruppe	1980				1981		
	1. kv.	2. kv.	3. kv.	4. kv.	1. kv.	2. kv.	3. kv.
0 Matvarer og levende dyr	224	231	235	253	250	251	269
02 Meierivarer og egg	231	295	267	303	287	290	326
03 Fisk og fiskevarer	257	254	256	282	273	268	287
08 Førstoffer for dyr	159	168	169	178	193	197	203
1 Drikkevarer og tobakk	186	192	191	206	200	218	222
2 Råvarer, ikke spiselige, unntatt brenselstoffer	195	199	189	184	209	203	207
21 Huder og skinn	290	246	220	233	269	262	281
24 Tømmer, trelast og kork	228	230	250	228	258	260	260
25 Papirmasse og -avfall	203	214	217	211	228	240	250
26 Tekstilfibrer og -avfall	235	235	222	236	236	241	249
27 Rå gjødningsstoffer og rå mineraler	189	178	178	165	193	185	185
28 Malmer og avfall av metall	160	163	140	136	170	150	157
3 Brenselstoffer, smørefett, elektr. strøm og gass	370	390	407	425	476	501	490
33 Mineralolje og mineraloljeprodukter	431	443	449	466	546	573	549
4 Dyre- og plantefett, -olje og voks	177	174	186	193	185	171	175
41 Dyrefett og -oljer	167	170	183	200	174	161	161
43 Bearbeidd dyre- og plantefett, -olje og voks	190	183	192	194	198	204	207
5 Kjemikalier	267	254	265	261	263	260	295
51 Kjemiske grunnstoffer og forbindelser ..	390	323	329	301	324	289	372
53 Farge- og garvestoffer	226	219	251	245	242	244	273
56 Kunstgjødsel	216	218	233	261	260	254	279
58 Plast, regenerert cellulose og kunstharpikser	232	234	231	233	231	237	252
6 Bearbeidde varer hovedsakelig gruppert etter materiale	210	214	220	218	219	216	229
61 Lær, lærvarer og beredte pelsskinn	150	159	156	165	163	154	158
62 Gummivarer	241	260	280	269	268	263	270
63 Varer av tre og kork, unntatt møbler ..	197	187	233	222	233	248	285
64 Papir og papp og varer derav	226	233	241	249	251	253	258
65 Tekstilgarn, -stoffer og -varer	180	209	194	198	215	220	207
66 Varer av ikke-metalliske mineraler	241	223	224	243	273	259	264
67 Jern og stål	230	226	226	216	214	215	224
68 Metaller unntatt jern og stål	198	203	209	204	205	200	211
69 Varer av uedle metaller	219	214	248	243	249	266	264
7 Maskiner og transportmidler	207	216	235	227	245	248	265
71 Maskiner, ikke-elektriske	209	233	250	235	255	273	274
72 Elektriske maskiner, apparater og materiell	209	191	214	221	244	267	247
73 Transportmidler unntatt skip	198	215	227	210	219	217	269
8 Forskjellige ferdige varer	190	198	211	201	210	214	214
82 Møbler	206	205	214	216	224	223	232
84 Klær og hodeplagg	201	217	230	233	242	253	251
89 Forskjellige ferdigvarer	191	198	206	208	221	218	227
0-9 I alt unntatt skip	273	279	289	297	323	320	327
Av dette							
0,1 Matvarer, drikkevarer, tobakk	223	231	235	253	249	250	268
2,4 Råvarer, unntatt brenselstoffer	193	195	189	185	206	198	203
3 Brenselstoffer	370	390	407	425	476	501	490
5-9 Bearbeidde varer unntatt matvarer, drikkevarer og tobakk	216	219	230	226	231	231	245

Tabell 96. Endring i innførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1980 til januar—september 1981

Varegruppe	Innførsels- verdi jan.—sept. 1981 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi- indeks	Volum- indeks	Pris- indeks
Korn og kornvarer	800	+ 121	+ 18	— 6	+ 25
Hvete	350	+ 110	+ 46	+ 21	+ 20
Frukt og grønnsaker	1 002	+ 84	+ 9	—	+ 10
Frisk frukt	558	+ 61	+ 12	+ 6	+ 6
Sukker og sukkervarer	520	+ 91	+ 21	— 8	+ 32
Kaffe, te, kakao mv.	842	— 91	— 10	+ 4	— 14
Kaffe	582	— 80	— 12	+ 6	— 16
Tømmer, trelast og kork	695	+ 76	+ 12	+ 2	+ 11
Malmer og avfall av metall	1 512	— 86	— 5	— 14	+ 10
Mineralolje og -produkter	8 005	— 1 543	— 16	— 29	+ 17
Kjemiske grunnstoffer og forb.	2 314	+ 88	+ 4	— 12	+ 19
Plast, regenerert cellulose og kunst- harpikser	1 208	— 94	— 7	— 3	— 4
Papir og papp og varer derav	1 168	+ 191	+ 19	+ 11	+ 8
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	1 657	— 47	— 3	— 7	+ 4
Tekstilgarn og -tråd	297	— 51	— 15	— 16	+ 1
Jern og stål	2 668	— 395	— 13	— 17	+ 5
Metaller, unntatt jern og stål	1 057	— 105	— 9	— 2	— 8
Varer av uedle metaller	2 010	— 57	— 3	— 9	+ 8
Jern- og stålkonstruksjoner	235	— 217	— 48	— 55	+ 16
Maskiner, ikke-elektriske	8 662	+ 613	+ 8	+ 8	— 1
Elektriske maskiner, apparater og ma- teriell	4 482	+ 237	+ 5	+ 3	+ 4
Transportmidler, unntatt skip	5 627	+ 1 200	+ 27	+ 19	+ 6
Møbler	857	+ 116	+ 16	+ 13	+ 2
Klær og hodeplagg	2 743	+ 218	+ 9	+ 4	+ 5
Fottøy	697	— 47	— 6	— 2	— 5
I alt uten skip, bore- og produksjons- plattformer mv.	60 583	+ 840	+ 1	— 2	+ 4
Bore- og produksjonsplattformer mv.	619	+ 213	..	..	..
I alt uten skip	61 202	+ 1 053	+ 2	— 2	+ 4
Skip	2 670	+ 1 545	+ 140	..	..
I alt	63 871	+ 2 597	+ 4	..	..

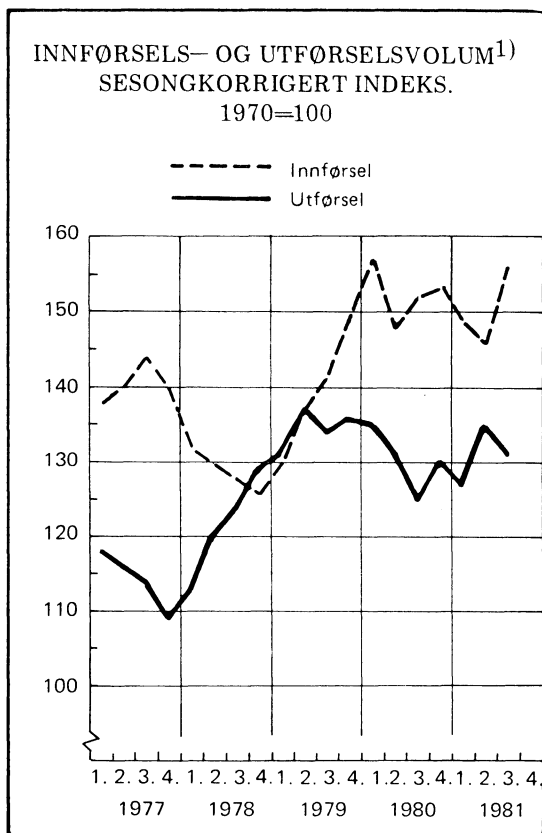
Tabell 97. Innførselsverdien av varer til konsum, investering og vareinnsats

	Jan.—sept. 1980 Mill. kr	Jan.—sept. 1981 Mill. kr	Endring Mill. kr	Prosentvis endring
Konsum	13 157	14 154	+ 997	+ 7,6
Investering	10 179	13 710	+ 3 531	+ 34,7
Varer utenom skip og oljeboringsplatt- former etc.	8 852	10 437	+ 1 585	+ 17,9
Skip over 100 br.tonn	1 125	2 670	+ 1 545	+ 137,3
Oljeboringsplattformer etc.	202	603	+ 401	+ 198,5
Vareinnsats	37 938	36 007	— 1 931	— 5,1
Varer utenom konstruksjoner og utstyr til oljeboringsindustrien	37 734	35 991	— 1 743	— 4,6
Konstruksjoner og utstyr til olje- boringsindustrien	204	16	— 188	— 92,2
I alt uten skip	60 149	61 201	+ 1 052	+ 1,7
I alt med skip	61 274	63 871	+ 2 597	+ 4,2

Utførselen av fisk og fiskevarer økte i verdi med 17 prosent fra januar—september 1980 til samme tidsrom i 1981. Både priser og volum gikk opp med 8 prosent. Prisoppgang førte til stor økning i eksportverdien også for gruppen førstoffer som blant annet omfatter fiskemjøl.

For tømmer og trelast var det sterk tilbakegang i eksportverdien, spesielt for trelast. Gruppen papirmasse og -avfall viste derimot betydelig verdiøkning (opp 21 prosent), for en stor del som følge av høyere priser.

Utførselen av rå mineralolje var i de tre første kvartalene i 1981 på 23 530 mill. kr, en økning på 14 prosent fra samme periode i 1980. Verdiøkningen var en følge av høyere priser da volumet av råoljeeksporten gikk ned med 9 prosent. Også verdioppgangen for utførselen av naturgass på 27 prosent til 11 531 mill. kr var et resultat av høyere priser. Volumnedgangen for naturgass var imidlertid på bare 2 prosent målt i standard m³. For mineraloljeprodukter var det en økning i eksportverdien på hele 38 prosent. (Fordelingen

1) Innførselen er regnet uten skip og oljeplattformer mv. Utførselen er regnet uten skip, oljeplattformer mv., råolje og naturgass.

Fig. 31.

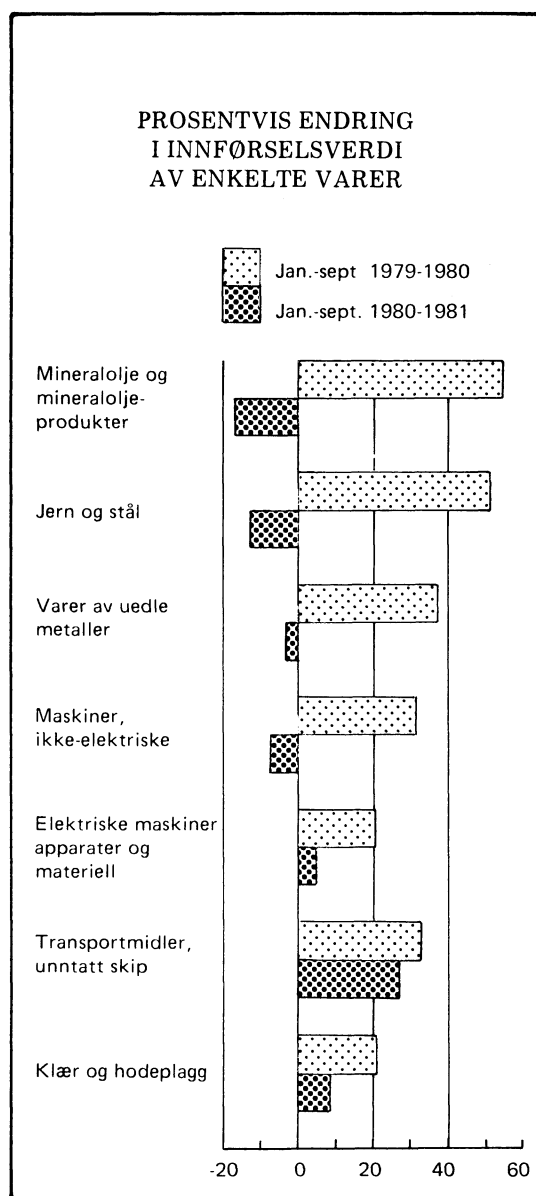

Fig. 32.

av denne økningen på priser og volum kan ikke gis.)

Målt i volum gikk eksporten av papir og papp ned med 10 prosent. Denne nedgangen gjaldt imidlertid ikke avispapir som hadde en volumoppgang på 3 prosent.

Eksportverdien av jern og stål som blant annet omfatter ferrolegeringer, ble redusert med 10 prosent fra januar—september 1980 til samme tidsrom i 1981. Prisene gikk ned med 4 prosent, mens volumet ble redusert med 6 prosent. Av andre metaller enn jern og stål var det i de tre første kvartalene i 1981 en utførselsverdi på 6 114 mill. kr, en økning

Tabell 98. Endring i utførselsverdi, volumtall og pristall fra januar—september 1980 til januar—september 1981

Varegruppe	Utførsels- verdi jan.—sept. 1981 Mill. kr	Endring			
		Mill. kr	Prosent		
			Verdi- indeks	Volum- indeks	Pris- indeks
Fisk og fiskevarer	3 252	+ 468	+ 17	+ 8	+ 8
Fisk, fersk, saltet og tørket	2 606	+ 449	+ 21	+ 13	+ 6
Fiskehermetikk o.a. bearbeidd fisk	646	+ 19	+ 3	— 3	+ 6
Førstoffer for dyr	845	+ 137	+ 19	—	+ 19
Papirmasse og -avfall	932	+ 161	+ 21	+ 6	+ 14
Mekanisk papirmasse	212	— 9	— 5	— 16	+ 13
Sulfittcellulose	78	— 15	— 15	— 26	+ 12
Malmer og avfall av metall	997	+ 74	+ 8	+ 6	+ 3
Jernmalm, slig og konsentrat	435	+ 118	+ 37	+ 24	+ 10
Mineralolje og mineraloljeprodukter ..	26 420	+ 3 673	+ 16	— 8	+ 27
Dyre- og plantefett, -olje og voks ...	453	+ 23	+ 6	+ 6	— 1
Kjemiske grunnstoffer og forbindelser..	1 262	— 46	— 4	+ 3	— 5
Kunstgjødsel	901	+ 36	+ 4	— 12	+ 19
Plast, regenerert cellulose og kunst- harpikser	1 374	+ 71	+ 5	+ 3	+ 3
Papir og papp og varer derav	2 369	— 47	— 2	— 10	+ 9
Avispapir	1 001	+ 91	+ 10	+ 3	+ 8
Tekstilgarn, -stoffer og -varer	403	— 36	— 8	— 17	+ 11
Jern og stål	2 510	— 279	— 10	— 6	— 4
Ferromangan	324	— 123	— 27	— 24	— 5
Andre ferrolegeringer	1 048	— 108	— 9	—	— 9
Stangstål, profilstål mv.	314	— 38	— 11	— 8	— 4
Metaller, unntatt jern og stål	6 114	+ 48	+ 1	—	+ 1
Kopper	269	— 48	— 15	— 6	— 10
Nikkel	1 165	+ 314	+ 37	+ 27	+ 8
Aluminium	3 806	— 230	— 6	— 6	—
Sink	248	+ 77	+ 46	+ 15	+ 27
Varer av uedle metaller	839	+ 9	+ 1	— 12	+ 16
Maskiner, ikke-elektriske	3 469	+ 674	+ 24	+ 6	+ 17
Elektriske maskiner, apparater og mate- riell	1 663	+ 173	+ 12	— 10	+ 24
Elektriske motorer, generatorer, transformatorer	489	+ 102	+ 26	— 8	+ 37
Telekommunikasjonsapparater	446	+ 49	+ 12	— 5	+ 18
Elektriske husholdningsapparater ...	202	— 24	— 11	— 21	+ 12
Transportmidler, unntatt skip	1 651	+ 573	+ 53	+ 44	+ 6
Transportmidler, unntatt eldre skip ..	2 093	+ 55	+ 3	..	..
Møbler	282	— 9	— 3	— 11	+ 9
I alt uten skip, råolje, gass og bore- og produksjonsplattformer mv.	36 875	+ 2 621	+ 8	— 1	+ 9
Bore- og produksjonsplattformer mv.	819	+ 769	..	..	..
Råolje	23 530	+ 2 884	..	..	..
Gass	11 531	+ 2 473	..	..	..
I alt uten skip	72 756	+ 8 748	+ 14	— 2	+ 15
Nye skip	442	— 518	— 54	..	..
Eldre skip	2 461	+ 823	+ 50	..	..
I alt	75 660	+ 9 054	+ 14	..	..

på 1 prosent fra januar—september 1980. Det var særlig stor verdiøkning for nikkel (opp 37 prosent) og sink (opp 46 prosent), mens verdien av aluminiumeksporten gikk ned med 6 prosent. Da prisene var uendret, var det for aluminium en nedgang på 6 prosent også i volumet av eksporten.

Utførselen av ikke-elektriske maskiner gikk opp med 24 prosent i verdi, 6 prosent i volum og 17 prosent i pris. Økningen fordelte seg på en rekke ulike maskintyper, men var særlig stor for kraftmaskiner og -utstyr og for pumper, vifter, sentrifuger og filtreringsutstyr. For elektriske maskiner, apparater og materiell var det også økning i eksportverdien (opp 12 prosent), men da prisene gikk opp med 24 prosent, var det en volumnedgang på 10 prosent for denne varegruppen.

Hele økningen på 563 mill. kr (opp 55 prosent) i eksportverdien av transportmidler unntatt skip falt på bore- og produksjonsplattformer mv. Regnet uten plattformer gikk utførselsverdien for transportmidler uten skip ned med 197 mill. kr (24 prosent).

Utenrikshandelens fordeling på land

Nærmere 90 prosent av vår samhandel foregår nå med land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) som omfatter de fleste vestlige industriland. Fra januar—oktober 1980 til januar—oktober 1981 økte den delen av innførselen som kommer fra OECD-land fra 87 til snaut 90 prosent. For utførselen var det imidlertid på samme tid en nedgang i OECD-landenes andel fra 90 til 89 prosent. Nedgangen har blant annet sammenheng med økt eksport til utviklingsland.

Verdien av innførselen fra Sverige var i januar—oktober 1981 nær 12 milliarder kroner (5 prosent økning fra januar—oktober 1980) og landet var dermed fortsatt vår største vareleverandør. Utførselen til Sverige gikk samtidig opp med 11 prosent, og Sverige beholdt med det sin andel av samlet eksport på om lag 9 prosent.

Danmarks del av samlet innførsel og utførsel forble uendret på henholdsvis 6 og 4 prosent. Derimot var det stor økning i samhandelen med Finland. Importen fra Finland gikk opp med 30 prosent, mens eksporten dit økte med 29 prosent. Regnet uten skip var oppgangen ikke fullt så stor, henholdsvis 21 og 20 prosent.

Landene i De europeiske fellesskap (EF) hadde i januar—oktober 1981 en mindre andel både av importen og eksporten enn i samme periode i 1980. Dette har delvis sammenheng

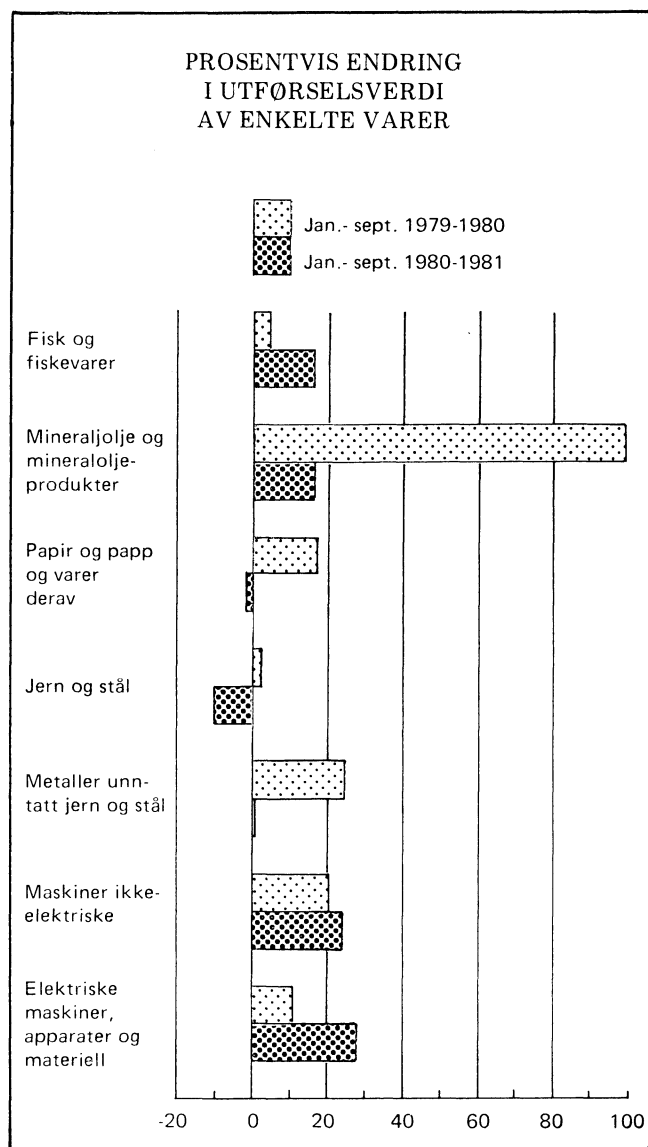

Fig. 33.

med en absolutt tilbakegang i samhandelen med enkelte EF-land.

Verdien av innførselen fra Storbritannia var i januar—oktober 1981 på 9,8 milliarder kroner, en nedgang på 1 prosent fra januar—oktober 1980. Regnet uten skip, bore- og produksjonsplattformer mv. og råolje var importen fra Storbritannia 6,1 milliarder kroner i januar—oktober 1981 mot 6,3 milliarder kroner i samme periode i 1980. Utførselen til Storbritannia var i januar—oktober 1981 på nær 35 milliarder kroner, som utgjorde 41 prosent av vår totale eksport. Årsaken til at tallene for eksportverdien til Storbritannia blir så store, er at all eksport av råolje som

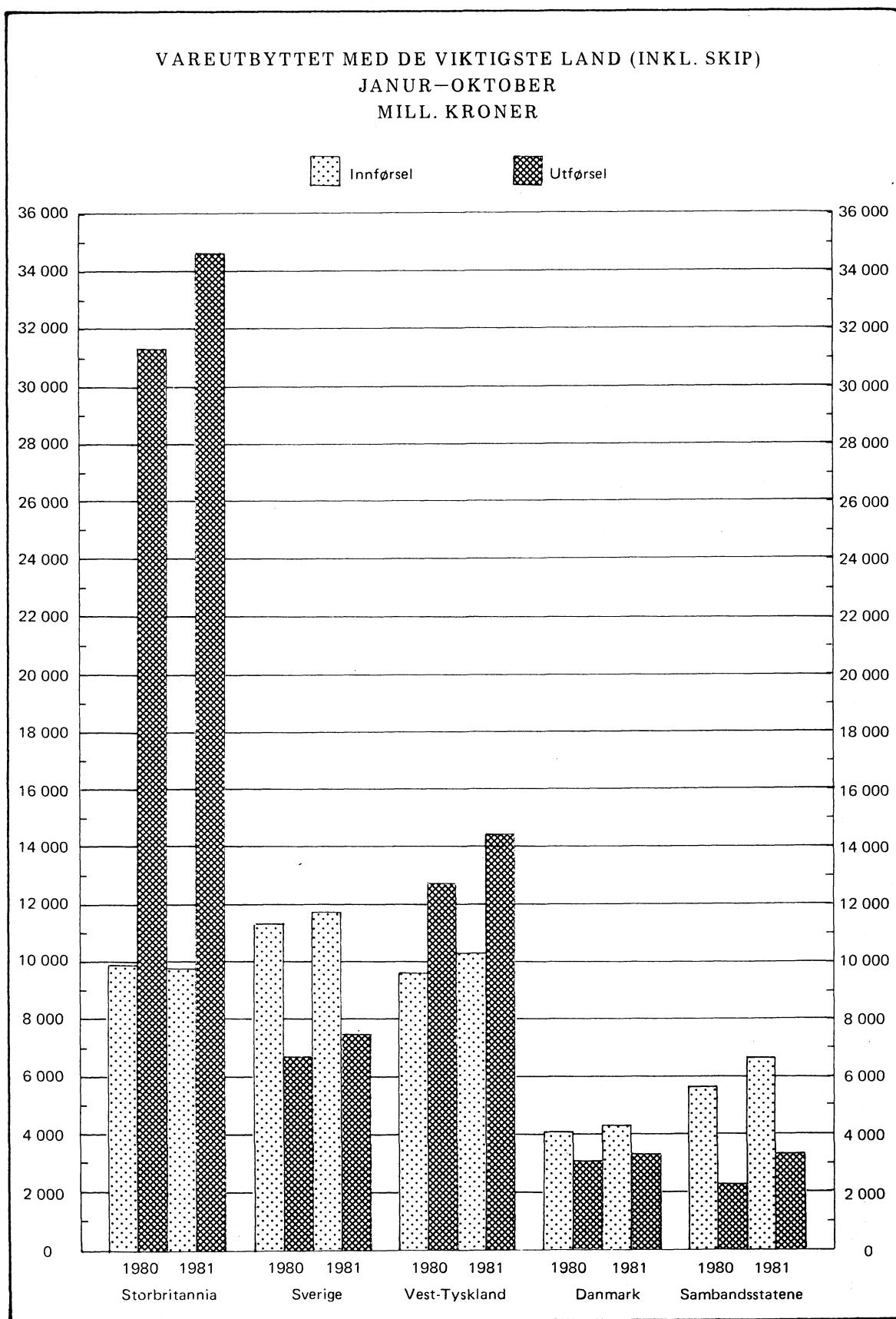

Fig. 34.

Tabell 99. Innførselen og utførselen (medregnet skip), etter land. Prosent

	Innførsel						Utførsel					
	1977	1978	1979	1980	Jan.- okt. 1980	Jan.- okt. 1981	1977	1978	1979	1980	Jan.- okt. 1980	Jan.- okt. 1981
Nordiske land	27,3	29,1	28,7	26,8	26,2	27,1	22,4	17,9	19,0	15,5	15,3	15,3
Danmark ¹	5,7	6,7	6,2	6,2	6,0	6,1	6,1	5,4	5,4	4,2	4,1	4,0
Færøyane	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1
Finland	3,4	4,0	4,7	3,7	3,7	4,6	2,9	1,8	1,8	1,6	1,6	1,9
Island	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,7	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5
Sverige	18,0	18,3	17,7	16,7	16,4	16,3	12,4	10,0	11,3	9,3	9,0	8,8
EF ²	45,3	44,9	46,7	47,7	47,6	46,1	55,1	62,4	64,1	71,1	71,8	70,7
Danmark	5,7	6,7	6,2	6,2	6,0	6,1	6,1	5,4	5,4	4,2	4,1	4,0
Belgia, Luxembourg .	2,5	2,7	3,2	3,4	3,5	2,9	1,2	1,2	1,0	1,0	1,0	1,0
Frankrike	4,9	3,2	3,7	3,6	3,8	3,6	3,1	2,9	2,4	2,3	2,2	1,9
Hellas ²	.	.	.	.	.	0,1	.	.	.	.	.	0,6
Irland	0,1	0,1	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2
Italia	1,7	2,2	2,2	2,3	2,4	2,2	1,6	1,6	1,6	1,5	1,5	1,2
Nederland	3,3	3,9	3,5	3,4	3,4	3,1	3,8	2,9	2,9	3,7	3,8	3,6
Storbritannia og												
Nord-Irland	12,2	11,9	13,8	14,7	14,4	13,6	29,6	35,0	36,4	41,3	41,9	41,0
Vest-Tyskland	14,9	14,2	13,9	13,9	14,0	14,3	9,4	13,2	14,2	16,9	17,0	17,1
Grønland	.	.	.	0,0	0,0	0,0	.	.	.	0,0	0,0	0,1
EFTA ³	24,8	26,2	26,0	24,1	23,6	24,2	17,9	14,1	15,1	12,7	12,4	12,4
OECD ⁴	86,1	85,6	87,0	87,5	87,1	89,5	81,3	85,1	86,8	89,5	90,1	89,3
Europeiske												
OECD-land	70,8	72,0	73,7	72,7	72,1	71,2	75,4	78,4	80,6	85,0	85,5	83,7
Sambandsstatene	6,1	6,8	7,2	8,1	8,2	9,2	4,1	5,0	4,0	3,0	3,0	3,9
Canada	1,5	1,3	2,0	2,4	2,4	1,9	0,7	0,4	0,6	0,4	0,4	0,4
Japan	7,1	5,0	3,4	3,6	3,7	6,3	0,8	1,0	1,2	0,8	0,8	1,0
Australia	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,2
New Zealand	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1	0,0	0,1	0,0	0,0	0,0
Grønland	.	.	.	0,0	0,0	0,0	.	.	.	0,0	0,0	0,1
Comecon ⁵	3,1	2,8	2,9	2,2	2,1	2,5	3,1	2,9	1,8	1,4	1,4	1,3
Utviklingsland ⁶	10,2	10,7	9,4	9,6	10,1	7,3	13,3	10,5	10,3	7,7	7,2	7,9
I Afrika	1,6	1,8	1,8	1,5	1,5	0,7	5,7	4,2	4,0	3,3	2,9	2,4
I Asia	5,5	5,2	4,4	4,6	4,9	3,3	3,7	3,2	3,4	2,2	2,1	3,0
Andre	3,1	3,7	3,3	3,6	3,7	3,3	3,9	3,1	2,9	2,3	2,2	2,6

¹ Omfatter til og med 1979 også Grønland. ² Omfatter fra og med 1981 også Hellas. ³ Omfatter Finland, Island, Sverige, Portugal, Sveits og Østerrike. ⁴ Land tilsluttet Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling. ⁵ Bulgaria, Polen, Romania, Sovjetunionen, Tsjekkoslovakia, Øst-Tyskland og Ungarn. ⁶ Afrika unntatt Sør-Afrika, Asia unntatt Israel, Japan og Kina, Nord- og Sør-Amerika unntatt Sambandsstatene, Canada og Grønland, Oseania unntatt Australia og New Zealand.

fraktes i rør fra norsk kontinentalsokkel til Storbritannia, blir registrert som eksport til Storbritannia. (Ved mottaksterminalene i Storbritannia blir råoljen bearbeidd til stabilisert råolje og våtgass for videre salg, blant annet tilbake til Norge.) Holdes skip, bore- og produksjonsplattformer mv., råolje og naturgass utenfor, gikk utførselen til Storbritannia opp fra 5,1 milliarder kroner i januar—oktober 1980 til 5,8 milliarder kroner i samme tidsrom 1981, en økning på 14 prosent.

Verdien av innførselen fra Vest-Tyskland gikk opp med 7 prosent, og landet ble igjen

vår nest største vareleverandør etter Sverige. Eksportverdien til Vest-Tyskland gikk opp fra 12,7 milliarder kroner i januar—oktober 1980 til 14,5 milliarder kroner i januar—oktober 1981. I begge perioder utgjorde eksporten av naturgass nær halvparten av eksportverdien. Regnet uten skip og naturgass økte eksporten til Vest-Tyskland med 15 prosent.

I samhandelen med de andre EF-landene var det betydelig nedgang i importen fra Belgia og Luxembourg og noe reduksjon i innførselen fra Italia og Nederland. Verdien av utførselen til Nederland gikk opp med 8

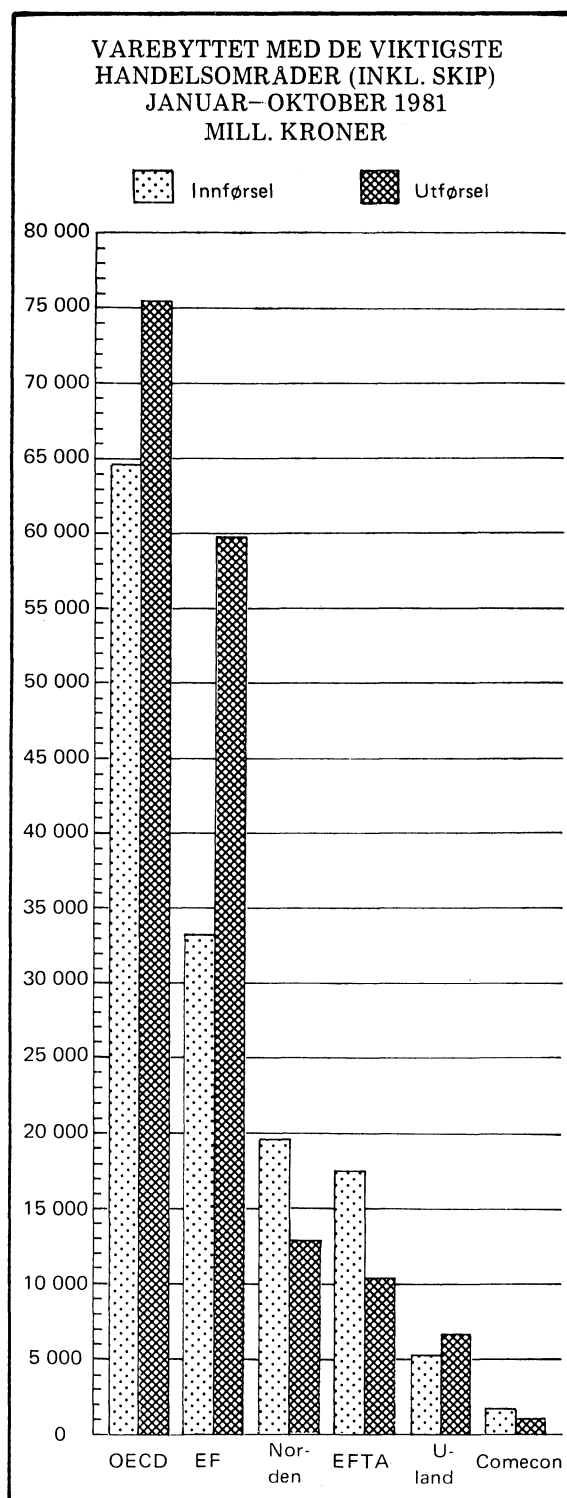

Fig. 35.

prosent mens eksporten til Frankrike og Italia gikk noe tilbake.

Blant land utenfor Europa er Sambandsstatene vår største handelspartner. Verdien av innførselen derfra var i januar—oktober 18

prosent høyere enn i januar—oktober 1980 og kom opp i 6,7 milliarder kroner. Nærmere to tredjedeler av økningen skrev seg fra økt import av fly. Eksporten til Sambandsstatene gikk på samme tid opp med hele 45 prosent, blant annet som følge av større utførsel av mineraloljeprodukter og metaller.

Importen fra Japan gikk opp fra 2,5 milliarder kroner i januar—oktober 1980 til 4,6 milliarder kroner i samme periode i 1981. Holdes skip utenfor, økte innførselen fra Japan med 34 prosent, fra 2,0 til 2,7 milliarder kroner.

Innførselen av varer fra utviklingsland gikk ned fra 7,0 milliarder kroner i januar—oktober 1980 til 5,3 milliarder kroner i januar—oktober 1981. Økte leveranser av norskproduert råolje direkte fra feltene i Nordsjøen førte til mindre behov for importert råolje, og nedgangen i råoljeimporten falt særlig på utviklingsland. Når råolje holdes utenfor, var det en reduksjon i innførselen fra utviklingsland på 6 prosent til knapt 4 milliarder kroner. Verdien av eksporten til utviklingsland gikk opp med 24 prosent til 6,7 milliarder kroner. Regnet uten skip var utførselen til utviklingsland 4,5 milliarder kroner i januar—oktober 1981 mot 3,4 milliarder kroner i samme periode i 1980. Økningen fordelte seg på en rekke varegrupper, men var særlig stor for gruppene fisk og fiskevarer, kjemikalier, metaller unntatt jern og stål og maskiner og apparater.

Kostnadsutvikling og markedsandeler for konkurranseutsatt industri

I årene fram til 1976—77 tapte norsk konkurranseutsatt industri betydelige markedsandeler både på hjemmemarkedet og eksportmarkedet. Tallene for 1978 og 1979 viser at de norske markedsandelene endret seg forholdsvis lite i disse årene, mens tall for 1980 og 1981 tyder på at det på ny har vært en nedgang i norsk industris markedsandeler, både på eksportmarkedene og på hjemmemarkedene.

Det er rimelig å anta at det er en nær forbindelse mellom utviklingen i de relative kostnadene i norsk industri, og endringer i markedsandelene for norske industriprodukter. Dersom kostnadene er høyere i Norge enn i andre land, vil mange norske industribedrifter få problemer med å levere varer til gjeldende verdensmarkedspriser og må tåle en reduksjon i sine markedsandeler. Bedrifter som overvelter deler av kostnads-

Kilder: IMF og Norges Bank.

1) Forholdet mellom lønnskostnader regnet i felles valuta i norsk industri og i industrien i Norges viktigste konkurrentland.

Fig. 36.

økningen i produktprisene, vil kunne få sine markedsandeler redusert ved at kjøperne av varene i økende grad vil rette sin etterspørsel mot relativt billigere produkter fra andre land.

Tap av markedsandeler må imidlertid også ses på bakgrunn av de betydelige endringer som har funnet sted i norsk økonomi de senere år. Sterk vekst i andre næringers etterspørsel etter arbeidskraft, særlig i tjenesteytende næringer og oljenæringen, har trolig ført til at en rekke bedrifter i konkurranseutsatt industri har fått vanskeligheter med å rekruttere den arbeidskraften de ønsker.

Reduksjonen i markedsandelene for norsk konkurranseutsatt industri kan derfor også forklares ved at en økende del av den konkurranseutsatte produksjonen kommer fra oljenæringen, og at etterspørselen etter tjenester i Norge har økt relativt sterkt. Dette kan være noe av forklaringen på nedgangen i de norske markedsandelene de siste årene da kostnadsveksten ikke har vært sterkere i Norge enn i konkurrerende land.

En mye nyttet indikator på kostnadsutviklingen i Norge sammenliknet med andre land er en indeks for relative lønnskostnader, se figur 36. Denne indeksen er bereg-

Tabell 100. Verdenshandelen og Norges vareeksport, 1975—1981. Prosentvis volumendring

	1975—1976	1976—1977	1977—1978	1978—1979	1979—1980	1980—1981
Norges eksport av varer utenom skip, oljeplattform mv., råolje og naturgass ¹ , tradisjonelle varer	11	— 5	6	10	— 2	³ 0
Norges eksportmarkeder ² , alle varer	10	2	4	10	0	⁴ — 5
Norges eksportmarkeder, bearbeidde varer ⁵	10	2	5	11	3	⁴ 1

¹ Tallene bygger på handelsstatistikken, men er for 1979 og 1980 korrigert for forskyvninger i registreringstidspunktet. ² Veiet gjennomsnitt av andre lands importvekst for varer. Vektene er de respektive lands gjennomsnittlige andel av Norges vareeksport. Tallet for 1980 er basert på OECD's anslag for importvekst. ³ Vekst fra 1.—3. kvartal 1979 til 1.—3. kvartal 1980. ⁴ Anslag fra OECD. ⁵ Beregnet av OECD.

net som forholdet mellom lønnskostnader pr. produsert enhet i norsk industri og et veiet gjennomsnitt av lønnskostnadene pr. produsert enhet i industrien i andre OECD-land. Tallene for lønnskostnader omfatter også bedriftenes sosiale kostnader og er omregnet til en felles valuta. Vektene for andre land er konstruert slik at de best mulig uttrykker betydningen av de andre landenes industrinæring som konkurrenter for norsk industri.

Det framgår av figur 36 at kostnadsutviklingen i norsk industri var betydelig sterkere

enn i andre land fram til 1977, men at det gjennom 1978 og 1979 fant sted en betydelig forbedring av konkurranseevnen til norsk industri. Gjennom de to siste årene har lønnskostnadene pr. produsert enhet i Norge steget i om lag samme takt som i Norges konkurrentland sett under ett og regnet i felles valuta.

Ved produksjon av mer bearbeidde industriprodukter er trolig lønnskostnader — direkte og indirekte — den viktigste enkeltkomponent i de samlede kostnader. Det er imidlertid

Tabell 101. Markedsandelen av norsk eksport hos Norges viktigste handelspartnere for utvalgte varegrupper¹. Verditall 1977—1981. Markedsandel 1977 = 100

	1977	1978	1979	1980	1981 ²
Førstoffer for dyr, unntatt korn.....	100,0	58,8	60,0	62,7	66,3
Papirmasse og avfall	100,0	107,9	89,8	71,1	72,7
Malmer og avfall av metall	100,0	90,6	71,2	58,9	66,1
Organisk-kjemiske produkter	100,0	100,8	83,7	103,6	92,8
Kunstgjødsel	100,0	104,4	102,0	108,7	90,9
Kunstharpikser og plast, cellulose estere og etere	100,0	98,6	137,5	163,2	161,7
Papir og papp og varer derav	100,0	94,2	94,9	94,8	71,6
Jern og stål	100,0	98,7	107,8	95,5	92,1
Metaller unntatt jern og stål	100,0	112,5	97,2	84,6	104,1
Maskiner	100,0	92,9	88,2	93,1	98,1
Møbler	100,0	98,2	101,5	101,2	92,8

¹ Samlet eksport fra Norge til Sverige, Danmark, Storbritannia, Vest-Tyskland, USA og Nederland.

² Beregnet på grunnlag av oppgaver for de tre første kvartaler 1981 for Danmark og Vest-Tyskland, og de to første kvartaler for USA, Nederland og Sverige.

Tabell 102. Markedsandeler for importkonkurrerende industri. Andelene er i prosent og er beregnet på grunnlag av volumtall

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980 ¹	1981 ¹
Foredlede jordbruks- og fiskeprodukter	91,5	92,0	91,3	92,8	91,0	91,6	91,7	91,8	91,0	92,2
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	80,1	80,1	80,2	79,7	78,9	77,8	78,1	76,5	78,2	77,1
Tekstil- og bekledningsprodukter	45,2	43,8	43,0	40,5	37,2	34,6	35,1	35,0	31,8	30,8
Trevarer	85,8	85,8	85,6	85,4	84,5	83,7	83,7	83,8	82,3	81,6
Treforedlingsprodukter ..	79,4	76,6	77,1	78,0	74,0	73,1	70,1	69,3	69,7	71,1
Olje- og kullprodukter ² ..	41,8	46,3	45,5	56,6	59,5	60,8	61,5	55,1	51,3	49,7
Kjemiske produkter	41,2	38,0	39,0	41,2	38,3	35,8	37,3	44,3	43,3	44,8
Jord- og steinvareprodukter	88,9	88,3	87,7	86,9	88,0	86,7	87,7	87,8	86,2	86,7
Metaller ³	33,3	30,1	27,8	34,4	26,6	32,5	20,4	30,3	27,7	26,4
Metallvarer	71,3	68,5	64,9	60,5	60,6	57,2	62,0	62,1	56,2	58,1
Maskiner	36,3	36,2	33,0	33,9	32,4	31,0	36,8	33,5	27,0	24,3
Elektriske apparater og materiell	54,9	50,5	48,0	46,9	44,6	42,7	48,7	45,4	41,2	39,8
Diverse industriprodukter	68,9	67,1	65,6	64,7	61,9	60,1	60,4	58,8	55,6	53,3
Alle varer	63,1	61,6	60,4	60,9	59,2	58,4	60,3	59,7	56,6	56,2

¹ Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall. ² Beregningsmåten lagt om i 1979. ³ De store svingningene fra år til år i markedsandelen for denne varegruppen skyldes i første rekke store lagerbevegelser.

grunn til å understreke at også utviklingen i andre kostnader, for eksempel energikostnader og rentekostnader, kan ha betydning for konkurranseevnen. Beregninger over den relative kostnadsutvikling som også tar hensyn til disse faktorene, foreligger ikke. Men det er mye som tyder på at den sterke prisøkningen på råolje og råoljeprodukter de seinere årene, har ført til en betydelig forbedring av konkurranseevnen til alle deler av norsk industri som får sitt energibehov dekket av vannkraft.

For å belyse utviklingen i de norske markedsandelene på eksportmarkedene, kan en sammenlikne utviklingen i volumet av Norges vareeksport av tradisjonelle varer, dvs. alle varer utenom skip, boreplattformer mv., råolje og naturgass, med utviklingen i en indeks for de norske eksportmarkedene beregnet på grunnlag av oppgaver over andre lands import. Som indikator for markedene for norsk eksport ville en da være interessert i oppgaver over andre lands import for de samme varene. Men slike importtall finnes ikke lett tilgjengelig, og i tabell 100 er derfor gjengitt utviklingen i to indekser som begge belyser endringene i de norske eksportmarke-

dene. De er beregnet som et veiet gjennomsnitt av andre lands import basert på volumoppgaver over henholdsvis import av alle varer og import av bearbejdede varer. Vektene som er benyttet er landenes andeler av norsk eksport.

De to indeksene for de norske eksportmarkedene endret seg i om lag samme takt i perioden 1975—1979. For disse årene sett under ett var veksten i Norges eksportmarkeder om lag 30 prosent, mens veksten i tradisjonell norsk vareeksport var 23 prosent. Gjennom de neste årene viste imidlertid de to markedsindeksene svært ulik utvikling, i første rekke på grunn av sterk svikt i andre lands import av olje. Det kan derfor være rimelig å se utviklingen i norsk tradisjonell vareeksport, som ikke inkluderer råolje o.l., i denne perioden i forhold til eksportmarkedsindeksen beregnet ut fra import av bare bearbejdede varer. Etter disse tallene å dømme har det funnet sted en ny nedgang i de norske eksportmarkedsandelene de siste to årene, trolig om lag 5 prosent.

Beregningene ovenfor tok ikke hensyn til at den norske tradisjonelle vareeksporten har en varesammensetning som avviker betydelig fra

andre OECD-lands import, også etter at disse landenes oljeimport er trukket ut. En særlig sterk vekst i andre lands import av en vare og en tilsvarende sterk vekst i den norske eksporten av denne varen, vil etter våre beregninger gi en økning i den norske markedsandelen totalt, dersom den varen vi ser på, utgjør en relativt stor andel av den norske eksporten. Det motsatte vil være tilfelle dersom det finner sted en markert svikt i andre lands import og norsk eksport av varer som veier relativt tungt i den norske eksporten.

Det kan derfor være av interesse å studere utviklingen i de norske markedsandelene på eksportmarkedene etter en mer detaljert vareinndeling. Tall for dette er gjengitt i tabell 101. Siden det er vanskelig å få volumtall for importen etter en mer detaljert vareinndeling i flere land, er disse indeksene basert på verdioppgaver. Endring i markedsandelen for en vare er definert som forskjellen mellom den prosentvise endringen i verdien av norsk eksport av varen til Norges 6 viktigste handelspartnere og den prosentvise endringen i Norges eksportmarked for denne varen, beregnet som en veiet sum av endringene i importverdien til de samme landene. Tallene i kolonnen for 1981 er beregnet på grunnlag av norsk

eksportvekst og markedslandenes importvekst fra de to eller tre første kvartalene i 1980 til tilsvarende periode i 1981, avhengig av hvor langt det forelå importtall da dette ble skrevet. For Storbritannia foreligger ikke de nødvendige importtall for noe kvartal i 1981. For dette året er derfor indeksene basert på tall fra bare fem land.

For de fleste varene som det finnes tall for i tabell 101, viser de beregnede indeksene et fall i markedsandelene i de 6 landene de siste 4 år. Et markert unntak er varegruppen kunstharpikser og plast, cellulose estere og eter, hvor en sterk utbygging av produksjonskapasiteten i Norge i de seinere år har gitt en sterk økning i andelene på eksportmarkedene. Fra 1976 til 1979 var tapet av markedsandelen særlig stort for førstoffer for dyr, papirmasse og avfall, malmer og avfall av metall. Gjennom de 2 siste årene varierte utviklingen i markedsandelene betydelig mellom de enkelte varegruppene.

Også på hjemmemarkedet vil norske industribedrifter konkurrere med andre lands bedrifter. Et uttrykk for de norske bedriftenes andel av hjemmemarkedet vil være hvor stor del av leveransene til vareinnsats og innenlandske sluttleveringer utenom lager-

Tabell 103. *Relativ pris på norske importkonkurrerende industriprodukter¹. Indeks, nivå 1975 = 100*

	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980 ²	1981 ²
Foredlede jordbruks- og fiskeriprodukter.....	104,2	87,7	81,2	100,0	102,5	98,9	103,6	95,7	97,6	107,9
Drikkevarer, tobakk og sjokolade	95,3	95,0	90,8	100,0	104,2	108,3	108,8	103,1	96,8	99,3
Tekstil- og bekledningsprodukter	99,5	99,4	98,0	100,0	104,0	107,0	101,3	93,5	95,5	111,4
Trevarer	100,6	95,8	95,8	100,0	98,9	97,2	93,6	86,3	88,8	90,9
Treforedlingsprodukter ..	103,0	102,8	97,6	100,0	109,3	109,4	103,3	95,6	81,8	81,9
Olje- og kullprodukter ..	104,6	105,2	101,3	100,0	106,2	109,1	109,8	131,5	121,7	133,6
Kjemiske produkter	103,7	113,0	92,3	100,0	115,8	119,5	115,0	100,9	87,8	88,4
Jord- og steinvareprodukter	93,6	92,7	97,8	100,0	95,1	95,7	93,0	92,4	93,1	95,7
Metaller	69,0	84,8	96,1	100,0	98,3	101,5	82,0	95,5	103,4	89,2
Metallvarer	87,9	96,6	105,3	100,0	94,2	97,0	101,9	95,0	100,0	107,2
Maskiner	99,4	105,1	110,4	100,0	104,3	104,3	93,6	99,0	117,4	131,1
Elektriske apparater og materiell	84,6	96,1	102,3	100,0	99,0	97,8	84,7	87,2	93,6	90,7
Diverse industriprodukter	86,7	93,0	95,3	100,0	110,5	115,8	114,8	118,1	118,2	131,7
Alle varer	96,8	100,4	96,8	100,0	103,7	104,7	102,2	99,9	99,3	107,6

¹ Forholdet mellom en prisindeks for leveringer av norskproduserte varer til hjemmemarkedet og en prisindeks for importen. ² Beregnet ut fra foreløpige nasjonalregnskapstall.

endringer, som utgjøres av norskproduserte varer. Slike andeler er det ikke mulig å beregne ut fra nasjonalregnskapets tall, fordi det ikke blir skilt mellom lagerendringer av norskproduserte og importerte varer. I de beregningene som er gjengitt i tabellene 102 og 103 regnes derfor lager som en del av hjemmemarkedet, selv om dette medfører at de beregnede markedsandelendringene kan bli noe vanskelige å tolke. Store endringer i forholdet mellom lagrene av norskproduserte og importerte varer kan føre til betydelig ulik utvikling i de markedsandelene som er framstilt i tabell 102, og markedsandelene for leveranser til vareinnsats, konsum og investering sett under ett.

Gjennom årene fram til 1980 har markedsandelen endret seg noe fra år til år, men uten noen klar tendens til økning eller nedgang. De foreløpige nasjonalregnskapstall tyder på at markedsandelen for norsk industri på hjemmemarkedet gikk ned med 5 prosent for alle industrivarer sett under ett fra 1979 til 1980, mens andelene har vært om lag uendret fra 1980 til 1981. Sterkest nedgang i sine markedsandeler hadde gruppene maskiner og elektriske apparater og materiell og tekstil- og bekledningsprodukter.

Tabell 103 viser utviklingen i forholdet mellom prisene på norskproduserte varer levert til hjemmemarkedet og på importerte varer. For alle varer sett under ett var det en jamt svakere vekst i prisene på norskproduserte varer enn på importerte varer. Fra 1980 til 1981 derimot, tyder de foreløpige nasjonalregnskapstallene på at prisene på norskproduserte industrivarer har steget markert raskere enn prisene på importvarer.

Det internasjonale konjunkturbildet

Virkinger av oljepris- økningen

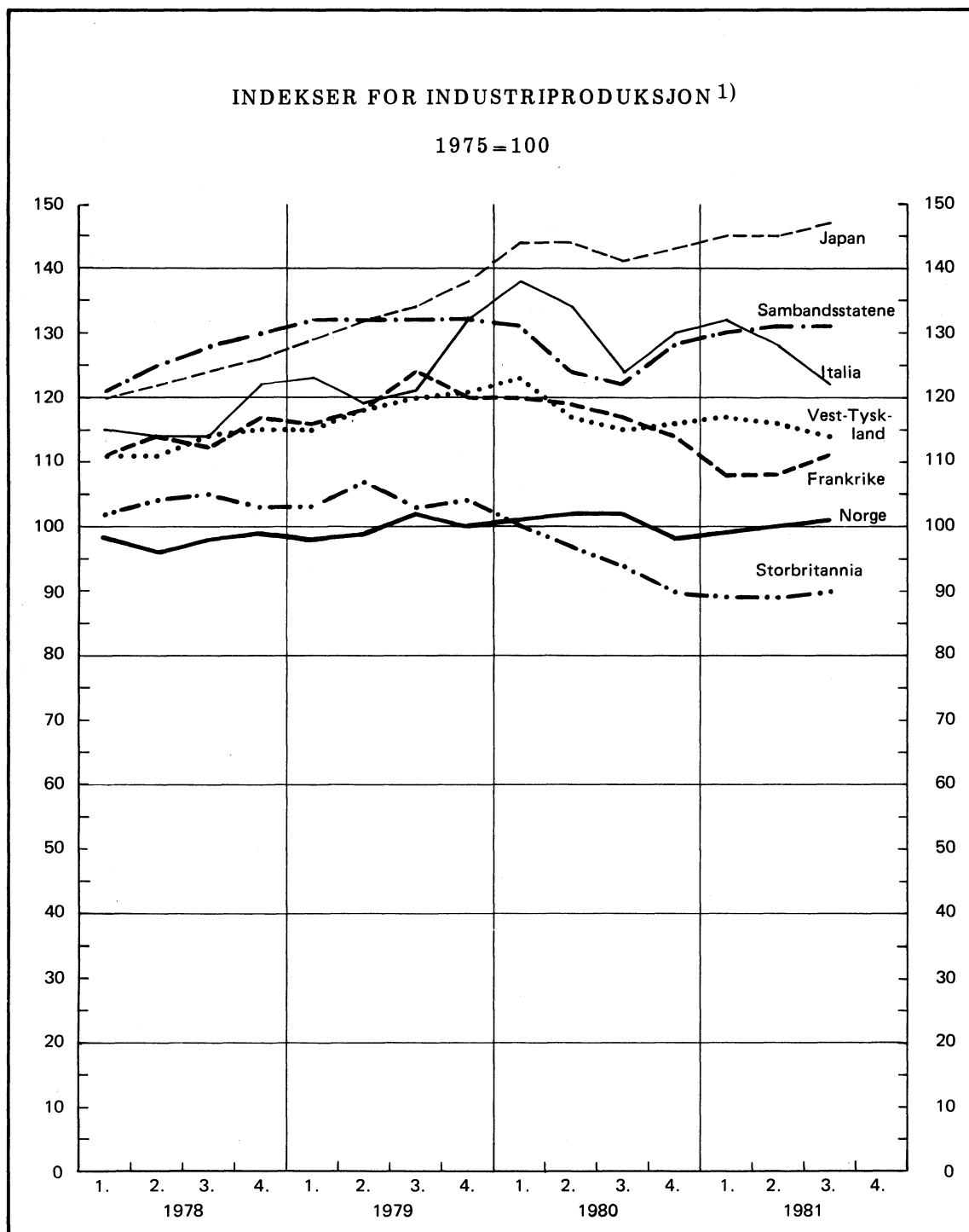
Konjunktursituasjonen i OECD-området var ved inngangen til 1981 preget av tilbakeslaget i samlet produksjon og etterspørsel som etterfulgte de kraftige økningene i råoljeprisene gjennom 1979 og første halvår 1980. Konjunkturomslaget satte inn omtrent samtidig i en rekke av de større landene omkring midten av første halvår 1980, med svikt i industriproduksjonen og stigende arbeidsløshet utover sommeren og høsten. Fra første til annet halvår 1980 ble det registrert en direkte nedgang i bruttonasjonalproduktet for OECD-området under ett.

Prisøkningen på olje førte til en kraftig forverring av OECD-landenes bytteforhold overfor resten av verden i 1980. Dette realinntektstapet virket dempende på etterspørselen i OECD-området og var i seg selv en viktig faktor bak konjunkturedgangen. Men i tillegg til denne direkte effekt på inntekter og etterspørsel, var oljeprisøkningen også sterkt medvirkende til at de fleste OECD-land fant det nødvendig å føre en stram økonomisk politikk både i 1979 og 1980. Hensikten med dette var å redusere underskuddene i driftsbalansen med land utenfor OECD-området og hindre oljeprisøkningen å slå ut i tiltakende lønns- og prisstigning i medlemslandene.

Tilstramningen av den økonomiske politikken bidrog i første omgang til å forsterke konjunkturt tilbakeslaget, men svikten i samlet produksjon og etterspørsel gjennom 1980 ble likevel mindre kraftig enn nedgangen som etterfulgte oljeprisstigningen i 1973—1974. Grunnen til dette var trolig i første rekke at den siste oljeprisstigningen satte inn mens økonomien i OECD-området var inne i en konjunkturoppgang, i motsetning til i 1973—1974 da samlet produksjon var i nedgang da oljeprisene tok til å stige kraftig. I tillegg har den bevisste politikken med sikte på å begrense lønns- og prisimpulsene bidratt til at svekkelsen av konkurranseevne og fortjenestemarginer i næringslivet i OECD-landene ble mindre kraftig denne gangen enn i tilsvarende periode ved forrige oljekrise.

Utviklingen i 1981

Allerede mot slutten av 1980 tydet utviklingen i flere viktige konjunkturindikatorer i OECD-landene på at nedgangen i samlet produksjon og etterspørsel ville bli forholdsvis kortvarig. OECD-sekretariatet regnet således i sine prognoser fra desember 1980 med at et moderat konjunkturomslag oppover ville finne sted i løpet av første halvår 1981. Tallene for samlet produksjon og etterspørsel for OECD-området under ett viste da også moderat oppgang fra annet halvår 1980 til første halvår 1981. Økt eksport fra OECD-området til andre land, i første rekke OPEC-landene, bidrog positivt til dette oppsvinget, og også konsum- etterspørselen gav vekstimpulser i flere av de store landene i OECD. Oppgavene for aktivitetensnivået i hele OECD-området i første halvår 1981 dekker imidlertid over betydelige forskjeller i konjunkturutviklingen mellom de ulike land. I tillegg til Japan, hvor produksjon og etterspørsel hadde holdt seg godt oppe også under konjunkturt tilbakeslaget i 1980, var det blant de store landene i særlig grad utviklingen i Sambandsstatene og Canada som bi-

Kilde: OECD Indicators of Industrial Activity.

1) Sesongkorrigert.

Fig. 37.

drog til oppgangen for OECD-området under ett. Økningen i aktivitetsnivået i de to sistnevnte landene i denne perioden må imidlertid ses i lys av at den etterfulgte en kraftig og kortvarig svikt i produksjon og etterspørsel gjennom første halvår 1980. I Vest-Europa var konjunktursituasjonen i første halvår 1981 preget av fortsatt stagnasjon eller svak nedgang i samlet produksjon og etterspørsel i de fleste store landene.

Ifølge OECD's siste anslag gikk aktivitetsnivået i de store vesteuropeiske landene svakt ned også i annet halvår 1981. I Sambandsstatene viste utviklingen i viktige konjunkturindikatorer igjen tegn til svikt utover sommeren og høsten 1981 og OECD regner nå med en direkte nedgang i bruttonasjonalproduktet for Sambandsstatene fra første til annet halvår 1981. For OECD-området under ett innebærer dette at samlet produksjon av varer og tjenester var om lag uendret i samme tidsrom.

Den svake utviklingen i produksjon og etterspørsel i OECD-området utover i 1981 må ses i sammenheng med at den økonomiske politikken ble strammet ytterligere til i mange av landene i løpet av året. Hovedformålet med denne prioriteringen var fortsatt å redusere inflasjonsforventningene, og samtidig ble det tatt sikte på å motvirke de forholdsvis kraftige bevegelsene i valutakursene, som fant sted i 1981. Mange av de kredittpolitiske tiltakene som ble iverksatt, var en følge av den økonomiske politikken som ble ført og fortsatt føres i Sambandsstatene. Den nye amerikanske regjeringens strategi for å begrense prisstigningstakten er basert på en sterk begrensning av veksten i pengemengden. Parallelt med store underskudd i de offentlige budsjetter førte dette til en sterk økning i rentenivået gjennom de tre første kvartaler av 1981. I tillegg til å virke sterkt bremsende på den innenlandske etterspørselen førte det høye amerikanske rentenivået, sammen med overskudd i driftsbalansen med utlandet, til en betydelig appresiering av dollar i forhold til andre lands valutaer utover i 1981. For andre land i OECD-området innebar disse valutakursendringene økte priser på importvarer notert i dollar, deriblant råolje. For å motvirke en slik utvikling ble pengepolitikken etter hvert strammet til og rentenivået hevet også i de fleste av de øvrige toneangivende landene i OECD-området. Med unntak av Frankrike blant de store OECD-landene ble også finanspolitikken strammet ytterligere til i 1981; OECD-sekretariatet har anslått at tilstramningen i de offentlige budsjetter for de syv største landene var såvidt sterk som 1 prosent av landenes totale bruttonasjonalprodukt.

Det er grunn til å tro at virkningene av oljeprisøkningene på inntekter og total etterspørsel i OECD-landene ebbet ut i løpet av 1981, og at det i siste halvdel av året var den kontraktive økonomiske politikken som ble ført i mange land, som virket bremsende på etterspørselen. Dette har ført til at den forventede konjunkturoppgangen i OECD-området foreløpig har latt vente på seg.

Industriproduksjonen i Vest-Europa viste kraftig svikt gjennom store deler av 1980, men nedgangen stoppet opp i alle de fire største landene omkring årsskiftet 1980/81. Likevel var det så seint som i 3. kvartal 1981 få tegn til oppgang i denne sentrale konjunkturindikatoren i de vesteuropeiske landene. Også i Sambandsstatene var produksjonsindeksen om lag uendret gjennom de tre første kvartaler av 1981, etter at industriproduksjonen hadde tatt seg kraftig opp igjen fra et bunnivå i 3. kvartal 1980.

Den svake veksten i aktivitetsnivået i OECD-området førte til at samlet sysselsetting holdt seg om lag uendret fra 1980 til 1981. Sysselsettingen økte i dette tidsrommet svakt i Sambandsstatene og Japan, men gikk ned i de fleste store vesteuropeiske landene, og særlig sterkt i Storbritannia. Samtidig var tilgangen til arbeidsmarkedet større enn avgangen. Arbeidsløsheten økte dermed betydelig i OECD-landene i 1981; i annet halvår var det gjennomsnittlige tallet på arbeidsløse i OECD-området kommet opp i nær 26 millioner, en økning på vel 2,5 millioner fra ett år tidligere. Arbeidsløshetsprosenten for medlemslandene under ett var i 3. kvartal 1981 6,7 mot 6,0 i samme kvartal året før. I Storbritannia gikk arbeidsløshetsprosenten i denne perioden opp fra 7,5 til hele 11,4 (se tabell 105).

Samlet etterspørsel i OECD-området vokste med 1,4 prosent fra annet halvår 1980 til første halvår 1981, men viste svikt i annet halvår. Som nevnt ovenfor var det i særlig grad konjunkturutviklingen i Sambandsstatene, med et kraftig oppsving i produksjon og etterspørsel fra annet halvår 1980 til første halvår 1981, som forårsaket denne utviklingen for OECD under ett. Den stramme pengepolitikken og det høye rentenivået i OECD-landene virket bremsende på investeringssetterspørselen, som viste betydelig svikt i Vest-Europa i første halvår 1981 og også i Japan og Sambandsstatene i annet halvår. I Sambandsstatene førte de høye rentesatsene til et kraftig fall i boliginvesteringene i siste halvdel av 1981. Volumet av det private konsumet holdt seg godt oppe gjennom første halvår 1981 og gav moderate vekstimpulser i flere av de store landene i OECD-området. Mot slutten

Tabell 104. *Vekst i volumet av bruttonasjonalproduktet i OECD-området.*
(Vekstprosjenter som årlige rater og sesongkorrigert.)

	Andel av totalen	Fra foregående år			Fra foregående halvår				
		1980	1981	1982	1981		1982 ²		1983 ³ I
					I	II ³	I	II	
Sambandsstatene	34,6	— 0,2	1 3/4	— 1/2	4,7	— 1 1/2	— 2	4	3
Japan	13,7	4,2	3 3/4	3 3/4	4,0	3 1/4	3 3/4	4 1/2	4 3/4
Vest-Tyskland	10,8	1,8	— 1	1 1/4	— 0,4	— 1	1 3/4	3	3 1/4
Frankrike	8,6	1,2	1/2	2 1/2	0,2	2 1/4	2 1/2	3	3
Storbritannia	6,9	— 1,8	— 2	1/4	— 1,2	— 1 1/2	1/2	1 1/2	2
Italia	5,2	4,0	0	1	2,4	— 1/2	1 1/4	2 1/4	3
Canada	3,3	0	3	1	5,6	— 1/2	1	2 1/4	2
7 store OECD-land ..	83,1	1,0	1 1/4	1	2,9	0	1/2	3 1/2	3 1/4
Øvrige OECD-land ¹ ..	16,9	2,0	3/4	1 3/4	0,3	3/4	2 1/4	2 1/4	2 1/2
OECD i alt	100,0	1,2	1 1/4	1 1/4	2,4	0	3/4	3 1/4	3

Kilde: OECD.

¹ Vekstrater fra foregående halvår er beregnet med en mekanisk metode for mer enn halvparten av denne totalen. ² Prognoser. ³ Anslag.

av 1981 ble imidlertid konsumeterspørselen klart svekket i Storbritannia, Sambandsstatene og Canada, blant annet som en følge av den svakere veksten i realdisponible inntekter.

Stigningstakten i råoljeprisene (regnet i dollar) avtok betydelig gjennom 1980. I løpet

av 1981 endret oljeprisene seg gjennomgående lite (se fig. 38). Andre råvarepriser uttrykt i dollar viste direkte nedgang. Denne utviklingen i råvareprisene i 1981 reflekterer i noen grad rask tilpasning av markedsprisene til økningene i dollarkursen, men for oljeprisens

Tabell 105. *Arbeidsløshetsprosenten i utvalgte OECD-land.¹*
(Prosent av samlet arbeidsstyrke, sesongkorrigert.)

	1979	1980	1980				1981		
			1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal	4. kvartal	1. kvartal	2. kvartal	3. kvartal*
Sambandsstatene	5,7	7,0	6,1	7,2	7,4	7,4	7,2	7,3	7,1
Japan	2,1	2,0	1,9	2,0	2,1	2,2	2,1	2,4	2,2
Vest-Tyskland	(3,2)	(3,1)	(2,9)	(3,0)	(3,2)	(3,4)	(3,8)	(4,3)	(4,8)
Frankrike	5,9	6,3	(6,1)	(6,2)	(6,2)	(6,5)	(7,0)	(7,5)	(7,8)
Storbritannia	(5,7)	(7,4)	(6,0)	(6,7)	(7,5)	(9,1)	(10,3)	(11,0)	(11,4)
Italia	7,5	7,4	7,7	7,4	7,4	7,3	7,6	8,5	8,2
Canada	7,4	7,5	7,4	7,7	7,5	7,3	7,2	7,1	7,4
Australia	6,2	6,0	5,8	6,2	6,0	6,1	5,5	5,4	5,7
Finland	6,0	4,7	4,6	4,7	4,8	4,9	4,6	5,1	5,6
Norge	2,0	1,7	1,5	1,5	1,8	1,9	2,0	2,0	2,1
Spania	8,5	11,2	10,4	10,9	11,3	12,3	13,2	13,6	..
Sverige	2,1	2,0	1,8	2,0	1,9	2,2	2,2	2,2	2,5
OECD i alt ²	(5,1)	(5,8)	(5,3)	(5,7)	(6,0)	(6,2)	(6,3)	(6,7)	(6,7)

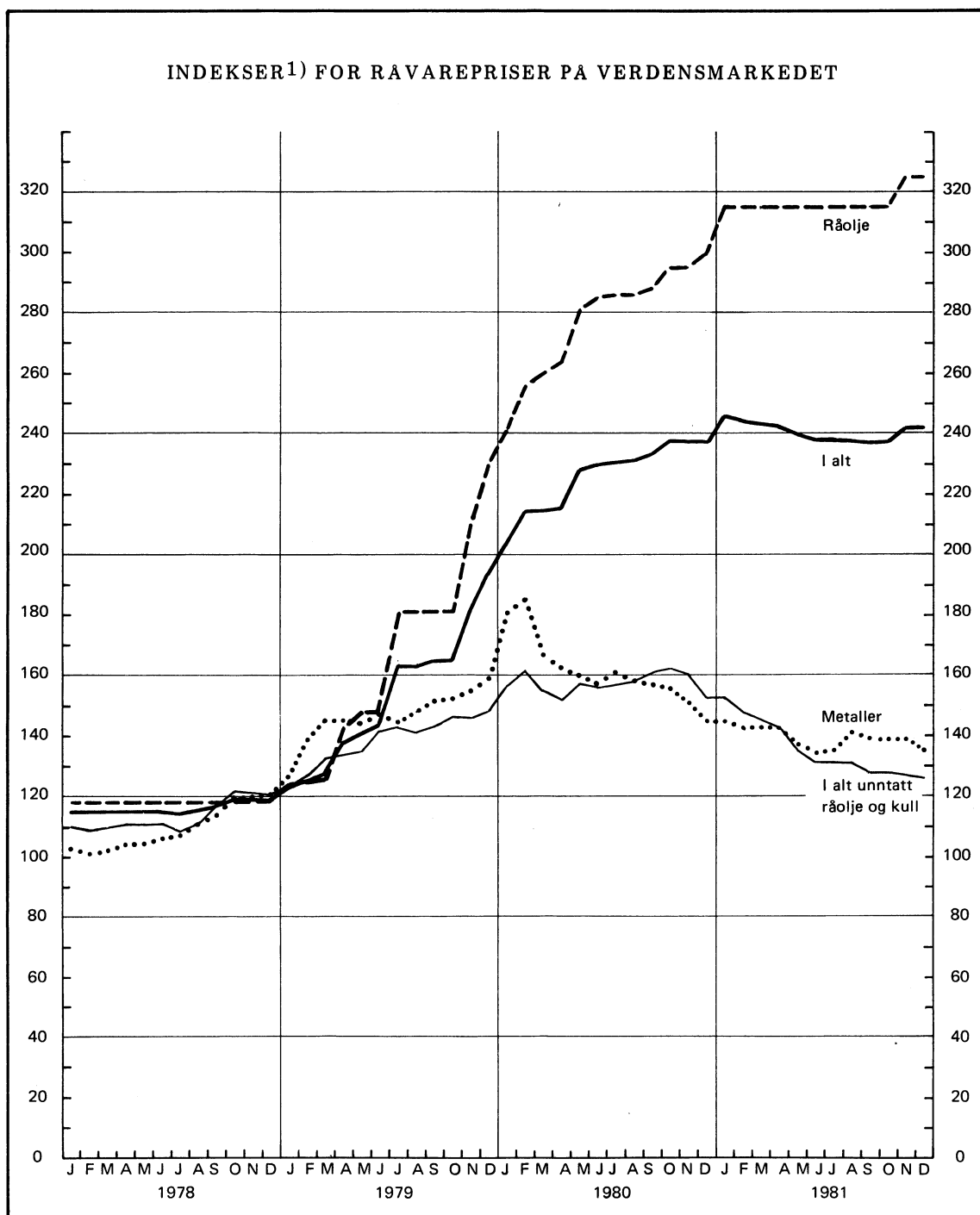
Kilde: OECD.

¹ Tall i parentes er omregnet av OECD til internasjonal standard. ² Omfatter om lag 90 prosent av arbeidsstyrken i hele OECD.

vedkommende har også den sterke reduksjonen i etterspørselen etter råolje i OECD-området vært av vesentlig betydning. — Stigningstakten i konsumprisene avtok kraftig i Storbritannia gjennom 1981, og gikk også noe ned i Sambandsstatene, Japan og Italia. Men

prisstigningen var likevel sterk i de fleste medlemslandene; fra september 1980 til september 1981 økte konsumprisene sammenveid for hele OECD-området med 10,1 prosent (se tabell 106).

OECD-landenes samlede underskudd på

1) HWWA's indeks i amerikanske dollar.

Fig. 38.

Tabell 106. Konsumpriser. (Årlige vekstrater, ikke sesongkorrigert.)

	Gjennomsnitt		Fra foregående år			Fra september 1980 til september 1981	Fra mars til september 1981
	1961—70	1971—77	1978	1979	1980		
Sambandsstatene	2,8	6,6	7,7	11,3	13,5	11,0	11,1
Japan	5,8	10,7	3,8	3,6	8,0	3,9	4,7
Vest-Tyskland	2,7	5,6	2,7	4,1	5,5	6,5	5,7
Frankrike	4,0	9,0	9,1	10,8	13,6	13,9	15,8
Storbritannia	4,1	13,9	8,3	13,4	18,0	11,4	12,4
Italia	3,9	13,1	12,1	14,8	21,2	18,6	14,9
Canada	2,7	7,5	9,0	9,1	10,1	12,5	11,7
7 store OECD-land	3,2	8,1	7,0	9,3	12,2	10,1	10,3
OECD i alt ¹	3,3	8,5	8,0	9,8	12,9	10,8	10,7
OECD-Europa	3,8	10,0	9,3	10,6	14,2	12,6	11,9

Kilde: OECD.

¹ Vekter for hvert land i totalindeksen er bygd på privat konsum og valutakurser i foregående år.

driftsregnskapet overfor andre land ble etter foreløpige anslag 35 milliarder dollar i 1981, en forbedring på om lag 40 milliarder i forhold til underskuddet i 1980. Forbedringen skyldes i første rekke overskudd på driftsbalansen i Sambandsstatene, Japan og Storbritannia i 1981 og en reduksjon av underskuddet i Vest-Tyskland. OPEC-landene hadde et samlet driftsoverskudd på 60 milliarder i 1981, mot 110 milliarder i 1980.

Forbedringen av driftsbalansen for mange av OECD-landene fra 1980 til 1981 var i vesentlig grad et resultat av volumutviklingen i varehandelen med land utenfor OECD-området, med særlig sterk eksportvekst til OPEC-landene, og reduksjon av vareimporten. Men også forverringen av bytteforholdet for OECD overfor resten av verden ble klart svakere i 1981 enn i foregående år og stoppet trolig helt opp mot slutten av 1981.

Framtidsutsiktene

OECD-sekretariatet regner nå med at det vil finne sted et moderat oppsving i samlet produksjon og etterspørsel i OECD-området i løpet av 1982. Produksjonsveksten i medlemslandene under ett vil bli svært svak i første halvår 1982, i første rekke som en følge av en fortsatt svikt i aktivitetsnivået i Sambandsstatene. Utover i annet halvår 1982 antas det at produksjon og etterspørsel i Sambandsstatene vil ta seg opp igjen og bidra til en veksttakt i bruttonasjonalproduktet for hele OECD-

området på om lag 3 prosent mot slutten av 1982.

OECD regner i sine prognoser med at konsumetterspørselen etter hvert vil stimulere til produksjonsvekst, blant annet som en følge av avtakende prisstigningstakt i mange av medlemslandene. For Vest-Europa venter organisasjonen dessuten at økt eksport til andre land skal gi impulser til den moderate konjunkturoppgangen i 1982. Investeringssetterspørselen antas å ville vise fortsatt svikt i første halvår 1982, men vil trolig ta til å vokse svakt i annet halvår. Boliginvesteringene ventes å ta seg opp igjen fra et svært lavt nivå blant annet i Storbritannia og Sambandsstatene, mens næringslivets investeringer i fast realkapital fortsatt vil bli bremsset av det høye rentenivået. OECD regner med at oppbygging av lagerbeholdningene etter hvert vil bidra positivt til produksjonsveksten i OECD-området.

Med den forventede utvikling i samlet produksjon og etterspørsel i OECD-landene vil arbeidsløsheten fortsatt være økende i 1982, men stigningstakten ventes å ville avta mot slutten av året. OECD regner således med at tallet på arbeidsløse i medlemslandene under ett vil komme opp i 28½ millioner mot slutten av 1982 og endre seg lite i første halvår 1983. Arbeidsløshetsprosenten i OECD-området samlet vil i 1982 ligge på om lag 8 prosent, men nå opp i hele 9¾ prosent i Vest-Europa.

OECD-sekretariatet regner med at prisstigningen vil bli svakt avtakende i OECD-områ-

Tabell 107. Driftsbalanse, vareeksport og -import og bytteforhold for OECD.
(Sesongkorrigerte tall, årlige rater. Prosentvise endringer unntatt for driftsbalanse
som oppgis i milliarder amerikanske dollar.)

	1980	1981	1982	1980 II	1981		1982 ¹		1983 ¹ I
					I	II ²	I	II	
Eksport fra OECD-land i alt	4	3	4	— 3	5 ¾	3 ¾	3 ¾	5 ¼	6 ½
Import til OECD-land i alt	— 1 ¼	— 2 ½	3 ½	— 6 ¾	— 2	½	3 ½	6 ½	6 ¼
Eksport fra OECD til land utenfor OECD	7 ¾	10 ½	7	6	14 ½	8	5	5 ½	7 ½
Import til OECD fra land utenfor OECD	— 3	— 5 ¾	1	— 10	— 1	— 9	5 ½	4	4
Bytteforhold for OECD overfor resten av verden	— 19	— 5	4 ¼	3	— 11 ½	0	6 ¼	2 ¾	0
Overskudd (+)/Under- skudd (—) på drifts- regnskapet:									
Sambandsstatene	3,7	8 ¾	3	12,7	8,7	9	10 ¾	4 ¾	15
Canada	— 1,6	— 7 ½	— 10 ¾	0,4	— 6,1	— 8 ¾	— 10 ¼	— 11 ½	— 12 ¼
Japan	— 10,7	5 ½	17	— 4,5	2,8	8 ½	14 ½	19 ½	23 ¼
Frankrike	— 7,4	— 6 ½	— 6 ¾	— 8,4	— 6,0	— 7 ¼	— 7 ½	— 6 ¼	— 6
Vest-Tyskland	— 16,4	— 8 ½	1 ¾	— 18,1	— 14,0	— 3 ¼	1 ¼	2	3 ½
Italia	— 9,6	— 9 ½	— 5	— 9,9	— 13,2	— 6	— 6	— 4 ¼	— 3 ½
Storbritannia	7,5	14 ¼	2 ¼	14,2	20,7	7 ½	4 ½	¼	1 ¼
7 store OECD-land i alt	— 34,6	— 3 ½	1 ½	— 13,5	— 7,1	0	7 ¾	— 5	— 11 ½
Øvrige OECD-land ..	— 38,1	— 31 ¼	— 28	— 38,6	— 30,0	— 32 ½	— 28 ½	— 27 ½	— 23
OECD i alt	— 72,7	— 35	— 26 ¾	— 52,2	— 37,1	— 32 ½	— 21	— 32 ½	— 34 ½
OPEC	110	60	35	95	90	30	40	30	25
Øvrige utviklingsland.	— 60	— 68	— 71	— 63	— 67	— 68	— 71	— 70	— 70
Øvrige land utenfor OECD	— 1	— 5	— 8	— 6	— 6	— 4	— 6	— 9	— 11
Statistiske feil mv. ..	— 25	— 45	— 70	— 25	— 20	— 75	— 60	— 80	— 90

¹ Prognoser. ² Anslag.

det gjennom 1982, blant annet som en følge av den siste tids utvikling i råvareprisene og moderat lønnsvekst i mange av medlemslandene.

OECD-sekretariatet understreker som vanlig at framtidsanslagene bygger på en rekke usikre forutsetninger som lett kan svikte og medføre at den økonomiske utviklingen i OECD-landene blir noe annereledes enn beskrevet i de siste prognosene. Blant de viktigste forutsetningene kan nevnes:

- Ingen endring i den økonomiske politikken utover de tiltak som var annonsert på det tidspunktet prognosene ble utarbeidd.
- Ingen endring i råoljeprisene regnet i dollar fram til desember 1982.
- Ingen endring i valutakursene i forhold til dem som gjaldt på prognosetidspunktet.

Det er en utbredt oppfatning at konjunktur-utviklingen i OECD-området også i 1982 i ve-

sentlig grad vil avhenge av den økonomiske politikk som vil bli ført i medlemslandene. Spesielt er det grunn til å understreke den betydning den økonomiske utviklingen i Sambandsstatene har for aktivitetsnivået i hele OECD-området, både direkte ved at bruttonasjonalproduktet i Sambandsstatene utgjør en betydelig andel (om lag 35 prosent) av totalproduksjonen, og indirekte via bevegelser i valutakurser og rentesatser. Rentenivået i Sambandsstatene viste tegn til å avta noe mot slutten av 1981, trolig som en følge av nedgangen i produksjon og etterspørsel. Men i lys av det forventede oppsvinget i aktivitetsnivået utover i 1982 og en varslet stram pengepolitikk, er det grunn til å anta at rente-

satsene i Sambandsstatene vil ligge på et høyt nivå også i 1982.

Den amerikanske penge- og rentepolitikken vil fortsatt kunne sette visse grenser for den økonomiske politikken som kan gjennomføres av myndighetene i de andre OECD-landene. Men den siste tids utvikling i utenriksøkonomien i de ulike OECD-landene, med forbedring av driftsbalansene i de store vesteuropeiske landene og Japan og en tilsvarende forverring i Sambandsstatene, har ført til et press nedover på dollarkursen. Denne tendensen vil kunne bidra til at den amerikanske rente- og pengepolitikken ikke nødvendigvis vil bli like retningsgivende for andre land i 1982 som i de to foregående årene.

Sluttord

Konjunkturbildet

Ved inngangen til 1981 var et moderat konjunkturuomslag oppover ventet i OECD-området i første halvår 1981. Det var en vanlig mening at et oppsving ville komme tidlig på året i USA og Canada, og at dette ville bidra til å forsterke produksjonsveksten også i Vest-Europa. Men forventningen slo ikke til. Riktignok steg produksjonen i Nord-Amerika betydelig fra slutten av 1980 og gjennom første halvår 1981. Men nye svakhetstegn meldte seg etter hvert, og i USA falt industriproduksjonen med nær 7 prosent fra juli til desember. I Vest-Europa var konjunktursituasjonen preget av stagnasjon gjennom hele året.

Den svake produksjonsvekst i OECD-området i 1981 kan i alt vesentlig tilskrives den stramme økonomiske politikken som ble ført for å bekjempe inflasjonen. Særlig ble stram penge- og kredittpolitikk i USA, med følgende høy rente og dollarkurs, utslagsgivende. For å dempe virkningene bl.a. i form av urolige valutamarkeder og økte importpriser på varer notert i dollar, ble pengepolitikken etter hvert strammet til og rentenivået hevet også i flere av de toneangivende land i Vest-Europa. Dessuten ble finanspolitikken strammet ytterligere til i alle de store vest-europeiske OECD-landene bortsett fra Frankrike. Politikken bidrog antakelig til at prisstigningen i OECD-området ble noe lavere enn året før. Men den førte også til at arbeidsløsheten økte. I annet halvår nådde tallet på arbeidsløse i OECD-området helt opp i 26 millioner.

For konjunkturforløpet i vårt eget land betyr oljevirkningskraften i Nordsjøen etter hvert mye i tillegg til konjunkturimpulsene fra utlandet. Virkningene viser seg på flere måter. Endringer i investeringsvolumet på sokkelen merkes i ordretilgang og produksjon i industrien. Endringer i utvinningstempo og priser på olje og gass slår umiddelbart ut i tallene for nasjonalprodukt og eksport. Bruken av oljeinntektene innenlands har ringvirkninger som påvirker de aller fleste sider ved vår økonomi. Totalt sett betyr oljevirkningskraften at det vi hittil har regnet som det tradisjonelle konjunkturmønsteret, nemlig det

at utviklingen ute forplanter seg til norsk økonomi gjennom eksporten av industriens tradisjonelle eksportvarer, etter hvert har fått mindre betydning. Samtidig betyr den stadig sterkere integreringen av oljeaktiviteten i norsk økonomi at det nå er vanskeligere og mindre meningsfylt enn før å analysere oljevirkningskraften atskilt fra resten av økonomien.

Slik verdenskonjunkturerne artet seg i 1981, medførte de en svak markedsvekst for norsk eksport og økt priskonkurranse for konkurranseutsatt industri. Innenlands ble investeringsaktiviteten på den norske kontinental-sokkel trappet betydelig opp; om en korrigerer nasjonalregnskapstallene for investeringer i fast realkapital for nedgangen i beholdninger av oljeplattformer under arbeid, utgjorde investeringene i olje- og gassutvinning 12,7 milliarder kroner i 1981 mot 10,0 milliarder kroner i 1980, målt i løpende priser. Produksjonen av olje og gass på sokkelen ble litt mindre i 1981 enn året før, målt i volum. Men målt i verdi, viste produksjonen sterk vekst. Sammen med den økonomiske politikken som ble ført, resulterte dette i en innenlandsk konjunkturutvikling preget av svak vekst, men uten arbeidsløshetsproblemer av betydning. Til bildet av året hørte også at utenriksregnskapet gav et stort overskudd og at prisstigningen var meget sterk, særlig i første del av året.

Svakhetstrekkene i økonomien i 1981 var særlig tydelige i industrien. Industriproduksjonen, som hadde falt gjennom annet halvår 1980, viste tegn til å ta seg opp igjen i løpet av våren, men stagnerte eller falt svakt utover sommeren og høsten. Ved utgangen av året lå industriproduksjonen 4—5 prosent under produksjonstoppen 1½ år tidligere. Som vanlig var det i første rekke produksjonen av varer som tradisjonelt blir klassifisert som eksportvareproduksjon (metaller, kjemiske råvarer og treforedlingsprodukter), som bidrog til å bestemme konjunkturforløpet i samlet industriproduksjon gjennom 1981. Volumet av den tradisjonelle vareeksporten passerte en konjunkturbunn i 3. kvartal 1980 og økte moderat, men jamt gjennom 1981. Dette, sammen med utsiktene til konjunkturoppgang ute,

førte til produksjonsøkning i eksportindustrien. Den sesongkorrigerte indeksen for produksjon av eksportvarer, som hadde gått kraftig ned gjennom annet halvår 1980, tok seg opp igjen i første halvår av 1981. Eksportvareproduksjonen stabiliserte seg utover sommeren og høsten da det ble klart at det ventede konjunkturoppsving ville utebli.

Investeringsvareproduksjonen bidrog også til oppgangen i samlet industriproduksjon gjennom første halvår 1981. Etterspørselen fra hjemmemarkedet etter verkstedprodukter økte kraftig gjennom det siste året fram til en topp ved halvårsskiftet 1981 og dette gjenspeilte seg i produksjonstallene. Ordrebeholdningen nådde samtidig et svært høyt nivå. Det er grunn til å tro at utviklingen for en stor del hang sammen med virksomheten i Nordsjøen. I industriene viste verdien av utførte investeringer klare tegn til å flate ut gjennom 1981. Etter oppgavene over antatte investeringer å dømme, er det sannsynlig at industriinvesteringene passerte en konjunkturtopp i løpet av siste halvår i fjor. Boliginvesteringene gikk ned gjennom hele året etter en topp ved årsskiftet 1980/81.

Den innenlandske etterspørselen etter konsumvarer holdt seg stabil gjennom 1980 og 1981 etter det sesongkorrigerte detaljomsetningsvolumet å dømme. Også konsumvareproduksjonen har gjennomgående endret seg lite de to siste årene.

Tallet på registrerte arbeidsløse passerte en konjunkturbunn tidlig i 1980 og var i klar oppgang gjennom hele 1981. Ved utgangen av året var det registrert 35 600 arbeidsløse. Det tilsvarende arbeidsløshetsprosent på 2,1 som er høyere enn noen gang siden 1975, men fortsatt svært lav sett i internasjonal sammenheng. Tallet på registrerte ledige plasser endret seg lite mot slutten av fjoråret etter svak nedgang det siste året fram til sommeren 1981.

Den økonomiske politikken

Regjeringens økonomisk-politiske opplegg for 1981 tok sikte på å regulere etterspørselen slik at en sikret full sysselsetting uten å svekke konkurranseevnen. Virkemidlene var en relativt ekspansiv finanspolitikk og en forholdsvis stram penge- og kredittpolitikk som tok sikte på å gi rom for økte investeringer, men samtidig dempe lånefinansiert forbruk.

Virkningene av denne politikken kan i ettertid leses ut av utviklingen i målstørrelser som arbeidsløshet, priser, inntekter mv. Disse størrelsene er omtalt andre steder i sluttordet. I enkelte sammenhenger legges finanspolitiske hovedstørrelser som overskudd før lånetrans-

aksjoner, statens utgifter til kjøp av varer og tjenester, og likviditetstilførselen til publikum til grunn for å vurdere hvordan politikken samlet virker på aktiviteten i økonomien. Skal en vurdere virkningen av budsjettoverskuddet på det innenlandske etterspørselsnivå, er det imidlertid hensiktsmessig å holde oljeskattene utenom, fordi en økning i beskatningen av utenlandske oljeselskaper normalt ikke vil få nevneverdig virkning på etterspørselsnivået i Norge. I 1981 var det, som i de fem foregående år, et underskudd før lånetransaksjoner eksklusive oljeskatter. Underskuddet utgjorde — ifølge foreløpige og usikre anslag for stats- og trygdeforvaltningens regnskaper (medregnet skatteoppkreverkonti) — 14,3 milliarder kroner (dvs. 5,5 prosent av bruttonasjonalproduktet eksklusive oljevirkksomhet og sjøfart) i 1981, mot 8,1 milliarder kroner (3,5 prosent) i 1980 og 8,0 milliarder kroner (3,9 prosent) i 1979. Tar en derimot oljeskattene med, var det et regnskapsoverskudd før lånetransaksjoner på 13,6 milliarder kroner i 1981, mot 14,7 milliarder kroner i 1980 og 1,9 milliarder kroner i 1979. Dette overskuddet innebærer at staten kan redusere sine gjeldsforpliktelser og dermed redusere renteutgiftene på statsbudsjettet i framtidige år. Dermed vil det offentlige budsjettbalanse bli påvirket av utviklingen i oljeinntektene selv når oljeskattene holdes utenom.

Svekkelsen av budsjettbalansen utenom oljeskatter i 1981 avspeiler i første rekke utviklingen i skattene og overføringene. I 1981 utgjorde stats- og trygdeforvaltningens skatteinntekter (eksklusive oljeskatter), fratrukket overføringer til private konsumenter, 15,2 prosent av bruttonasjonalproduktet utenom sjøfart og oljevirkksomhet, mot 17,2 prosent i 1980. Overføringene vokste sterkere enn skatteinntektene. Andelen av bruttonasjonalproduktet utenom oljevirkksomhet og sjøfart som gikk til statlig konsum og investering, viste en liten økning.

Finanspolitikken har betydning for etterspørselen også gjennom den virkning den har på likviditetstilførselen til publikum. Det offentlige budsjettpolitikk, bankenes kreditttilførsel og utviklingen i utenriksøkonomien førte som i foregående år, samlet til en økning i publikums likviditet. Publikums beholdning av kontanter, innskudd i private og offentlige banker (unntatt sparing med skattefradrag) og ubenyttede kassakreditter og byggelån økte i 1981 etter foreløpige anslag med 13 prosent, mot vel 12 prosent i 1980. Begge de to siste årene har publikums likviditet vokst betydelig sterkere enn myndighetenes kredittpolitiske opplegg forutsatte.

Et hovedelement i det finanspolitiske opplegget for 1981 var en omlegging av person-

beskatningen med lettelse i den direkte beskatningen kombinert med økte indirekte skatter og reduserte forbrukersubsidier. Reduksjonen i den direkte beskatning ble gjennomført ved å redusere marginalsatsene for statsskatten. En forutsetning for skatteopplegget var at partene i arbeidslivet ville komme fram til inntektstillegg som motvirket de fordelingsvirkninger som skatteomleggingen isolert ville gi. De nye tariffavtalene som ble inngått, inneholdt halvautomatiske indeks-klausuler for de fleste tariffområder. For å dempe prisstigningen, som ble sterkere enn opprinnelig antatt, og unngå et indeksoppgjør med ytterligere lønnsøkninger ble det fra 3. august gjennomført prisstopp ut året. Samtidig ble det gitt et særskilt skattefradrag for 1981, og folketrygdens ytelser ble økt.

Endringene i skattereglene i 1981 førte til en reell reduksjon i de direkte skatter på personer. Skattebeløpet økte med 6,9 prosent, som var betydelig mindre enn inntektsveksten.

Økningen i de indirekte skatter omfattet blant annet økte bilavgifter, tobakk- og alkoholavgifter. For å stimulere investeringene ble investeringsavgiften 1. juli redusert til 10 prosent, samtidig som reglene for fritak fra avgift ble utvidet til å omfatte investeringer i bestemte energisparende anlegg. Subsidie-reduksjonen gjaldt smør, margarin, kjøttvarer og fisk og førte til at subsidiene, regnet som andel av det private konsum, ble redusert i forhold til 1980. Samlet økte de indirekte skatter fratrullet subsidier med 14,0 prosent, mot 8,7 prosent året før (når avgift for oljeutvinning mv. holdes utenom).

Trygdeutbetalinger og andre direkte stønader viste samme vekst som det private konsum (15,4 prosent). Folketrygdens ytelser ble regulert tre ganger, 1. januar, 1. mai og 1. oktober. Som i 1980 var det sterk reell økning i barnetrygden. På to år er denne utgiftsposten fordoblet.

Statens påløpte skatter og avgifter på oljevirkksomheten var i 1981 hele 27,9 milliarder kroner, mot 22,8 milliarder kroner i 1980 og 9,9 milliarder kroner i 1979.

Et viktig element i det kredittpolitiske opplegget for 1981 var de nye bestemmelser for obligasjonsutstedelse som trådte i kraft 6. oktober 1980. Reglene tok sikte på en liberalisering av obligasjonsmarkedet, idet emisjonsregulering i mindre grad enn tidligere ble benyttet til å begrense tilbudet av nye obligasjoner. Ved å la en større del av kredittformidlingen skje via obligasjonsmarkedet ønsket en å styrke tilgangen av langsiktig kreditt til næringslivet på bekostning av kortsiktige lån til konsumformål.

For statsbankene ble den totale innvilgningsramme i løpet av 1981 nedjustert til vel

11 milliarder kroner, omtrent det samme som året før. I de tre første kvartalene steg utlånene med vel 6 milliarder kroner, eller nesten 7 prosent, om lag i samsvar med det kredittpolitiske opplegget. Økningen i samme tidsrom i 1980 var 9,8 prosent.

I forretnings- og sparebankene var utlånene første halvår høyere enn forutsatt av myndighetene. Veksten i utlån til husholdninger og kommuner var spesielt stor. I mai ble det derfor vedtatt å begrense utlån til disse låntakergrupper ved direkte utlansregulering. Dette ser i ettertid ut til å ha virket klart dempende på konsumetterspørselen.

I begynnelsen av året var forretnings- og sparebankene i Sør-Norge pålagt lovens høyest tillatte primærreservekrav på henholdsvis 13 og 10 prosent. Fra 1. april ble bankene likestilt ved at primærreservekravet for forretningsbankene ble senket til 10 prosent. Samtidig med utlansreguleringen ble primærreservekravene redusert. Det ble lagt vekt på å regulere bankenes likviditet ved hjelp av salg av markedspapirer og valuta. 16. november ble primærreservekravene igjen økt for å begrense bankenes utlansvirksomhet. Bakgrunnen var at det hadde vært en sterk vekst i ikke-regulerte utlån. For 1981 var de veiledende utlånstall for de private bankene 8,1 milliarder kroner. Bankene overskred disse måltallene med nær 4 milliarder kroner.

Liberaliseringen av emisjonsreguleringene for obligasjoner førte til en sterk vekst i kreditttilførselen til private og kommuner, og i løpet av sommeren ble det klart at emisjonene ville overstige måltallet. For å begrense veksten ble det ved framleggingen av Nasjonalbudsjettet for 1982 satt begrensninger på kredittforetakenes utleggelse av nye obligasjonslån. Oppgaver ved utgangen av året tyder på at den totale obligasjonskreditten økte med 10 milliarder kroner i løpet av året, om lag 3 milliarder kroner mer enn myndighetenes veiledende tall. En vesentlig grunn til den sterke etterspørselen etter private og kommunale obligasjoner var at disse gav bedre avkastning enn statsobligasjonene, og at bankene derfor foretrakk å kjøpe slike obligasjoner for å oppfylle plasseringsplikten. Deres netto-beholdning av obligasjoner økte i løpet av 1981 med nesten 5 milliarder kroner. Rentenivået på dette markedet steg med om lag to prosentenheter i løpet av året. Gjennom finansministerens renteerklæring av 25. mai ble de private bankene gitt adgang til å øke det gjennomsnittlige rentenivå for kortsiktige utlån med inntil 1 prosentenhet.

I 1981 har kursen på norske kroner vært relativt stabil, målt ved Norges Banks kursindeks (kurvindeksen). Til tross for store svingninger i kursene på de internasjonale

valutaer, har det ikke vært nødvendig å foreta større intervensjoner for å påvirke kronens stilling i valutamarkedet.

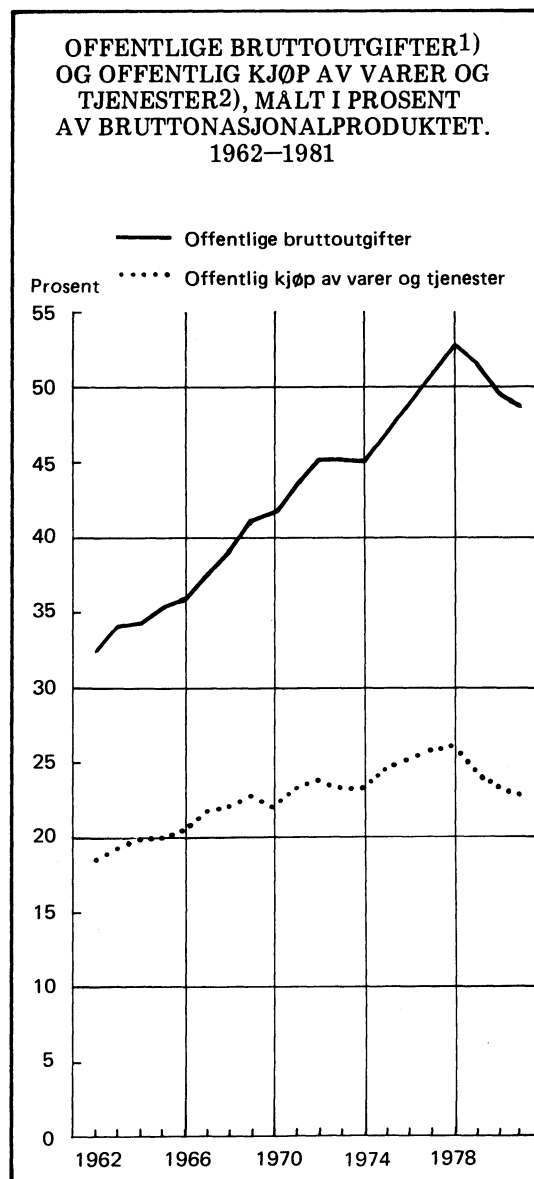
Veksten i offentlig sektor

Den offentlige forvaltnings samlede bruttoutgifter — regnet i forhold til bruttonasjonalproduktet — har gått ned fra 52,9 prosent i 1978 til 48,6 prosent i 1981. Relativt sett har alle hovedposter av offentlige utgifter, unntatt renteutgiftene, sunket siden 1978. Størst har nedgangen vært for det offentliges kjøp av varer og tjenester, som i andel av bruttonasjonalproduktet har falt fra 26,1 prosent i 1978 til 22,9 prosent i 1981.

Dette representerer et klart brudd med et iøynefallende utviklingstrekk i den norske økonomien de siste tiårene. Fram til 1978 steg den offentlige sektors utgifter nærmest uavbrutt regnet som andel av bruttonasjonalproduktet (se figur 39). I 1960 var andelen rundt 30 prosent og steg til 41 prosent i 1970. Tilsvarende vekst har vært observert i andre vestlige industriland.

Fordelingen av den samlede innenlandske bruk av varer og tjenester mellom offentlig forvaltning og privat sektor var relativt stabil gjennom størstedelen av 1970-årene. De første sju år av tiåret steg både privat og offentlig bruk med om lag 5—6 prosent pr. år. Dette var klart sterkere enn veksten i bruttonasjonalproduktet i dette tidsrommet og avspeilte seg i voksende underskudd i utenriksøkonomien. Et omslag kom med innstramningen av den økonomiske politikk fra og med 1978, og siden da har den samlede innenlandske bruk av varer og tjenester vokst langsommere enn bruttonasjonalproduktet. Det er særlig veksten i den private sektor som har vært svak. Her har den samlede anvendelse til konsum og investering i enkelte år vist fall. Men etter 1979 har også veksten i vare- og tjenesteforbruket i offentlig forvaltning vært dempet kraftig.

Dempningen av veksten i vare- og tjenesteforbruket i den offentlige sektor har først og fremst gått ut over investeringene. Mens bruttoinvesteringene i offentlig konsumkapital i volum økte med gjennomsnittlig 6,4 prosent årlig i perioden 1970 til 1978, ble veksten avløst av fall i den neste 4-årsperioden, slik at realverdien av de offentlige investeringer i konsumkapital i 1981 bare utgjorde snaut 87 prosent av volumet i 1978. Sterkest var nedskjæringene innen kommunesektoren, hvor veksttakten i investeringene har avtatt siden i midten av 1970-årene. Nedgangen var spesielt stor fra 1980 til 1981, da bruttoinvesteringene

- 1) Den offentlige forvaltnings samlede bruttoutgifter er summen av utgifter til kjøp av varer og tjenester (se fotnote 2), renteutgifter, stønader og subsidier.
- 2) Det offentliges kjøp av varer og tjenester omfatter lønnsutgifter, utgifter til vareinnsats og bruttoinvesteringer i konsumkapital. Det offentliges bruk av varer og tjenester (det vil si summen av offentlig konsum og offentlige bruttoinvesteringer) er definert som verdien av dette kjøpet tillagt et beregnet kapitalslit på offentlig konsumkapital og fratrasket verdien av varer og tjenester som det offentlige selger mot gebyr.

Fig. 39.

i kommunal konsumkapital sank med hele 13 prosent, regnet i volum.

Det offentlige konsumet, der lønnsutgifter utgjør om lag to tredjedeler, har i lang tid vokst raskere enn det private konsumet. Dette gjelder også for de senere år, selv om veksten i det offentlige konsum har avtatt noe i denne perioden. Reduksjonen har vært sterkest for kommunalt konsum. Mens situasjonen inntil 1980 var at vekstraten for det kommunale konsum lå på nesten det dobbelte av vekstraten for det statlige konsum, har det statlige konsum vokst sterkest de to siste årene.

En følge av denne utviklingen i konsum og investeringer i offentlig forvaltning er at kon-

sumets andel av det offentliges totale bruk av varer og tjenester har endret seg merkbart. Mens konsumandelen for staten har ligget relativt konstant i 20 år, omkring 84—85 prosent, har konsumandelen for kommunene steg gjennom 1970-årene. I 1981 var den på vel 83 prosent mot snaut 76 prosent i 1970.

Samlet har den offentlige forvaltning siden midten av 1960-årene absorbert om lag to tredjedeler av den totale sysselsettingsøkningen. Dette har brakt andelen av totalt antall årsverk som ble utført i den offentlige forvaltning, opp fra 14 prosent i 1965 til 22 prosent i 1981. Forskjellen mellom sysselsettingsutviklingen i den sentrale og den lokale forvaltning er også et viktig trekk i dette bildet. Av en samlet sysselsettingsøkning i den offentlige sektor på snaut 120 000 årsverk fra 1970 til 1980, gikk hele 94 000 til kommunene og 26 000 til staten.

Fra 1980 til 1981 gikk den offentlige sysselsettingen opp med om lag 2,4 prosent. Dette var en betydelig lavere vekst enn årene før, noe som avspeiler den reduserte veksten i offentlig konsum. Siden første halvdel av 1960-årene har vi hatt en bemerkelsesverdig stabil vekst i sysselsettingen innen offentlig forvaltning på rundt 4 prosent pr. år, mens veksten i andre næringer har variert betydelig i samme periode. I første halvdel av 1970-årene var økningen i antall utførte årsverk i offentlig virksomhet større enn den totale sysselsettingsøkningen (se figur 41). De neste fem årene økte sysselsettingen i offentlig forvaltning fortsatt raskt. Den samlede sysselsettingsveksten var imidlertid nå vesentlig sterkere enn tidligere, i alt nærmere 120 000 årsverk i denne perioden, og privat sektor hadde en økning i sysselsettingen av samme størrelsesorden som den offentlige sektor.

Produksjon og etterspørsel

Bruttonasjonalproduktet steg med 0,7 prosent fra 1980 til 1981 målt i 1975-priser. Dette innebærer en betydelig reduksjon i veksttakt sammenliknet med den bemerkelsesverdig jamne veksten på 4—5 prosent pr. år vi hadde på 1970-tallet. Blant andre OECD-land hadde bare Portugal og Japan raskere vekst enn Norge i perioden 1975 til 1980 (henholdsvis 5,2 og 5,1 prosent mot 4,6 prosent her i landet). I gjennomsnitt for OECD-området økte bruttonasjonalproduktet med 3,4 prosent pr. år i denne perioden.

Også antall årsverk utført i norsk økonomi steg svakere i 1981 enn i de foregående år. Økningen var i 1981 på 0,4 prosent mot 1,4 prosent i gjennomsnitt pr. år fra 1975 til 1980.

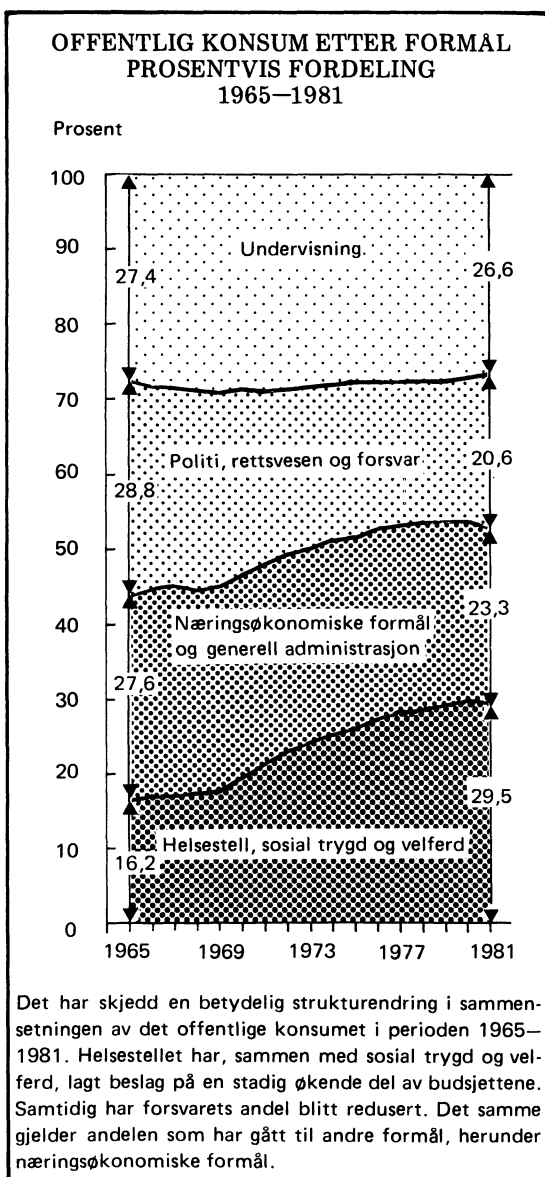

Fig. 40.

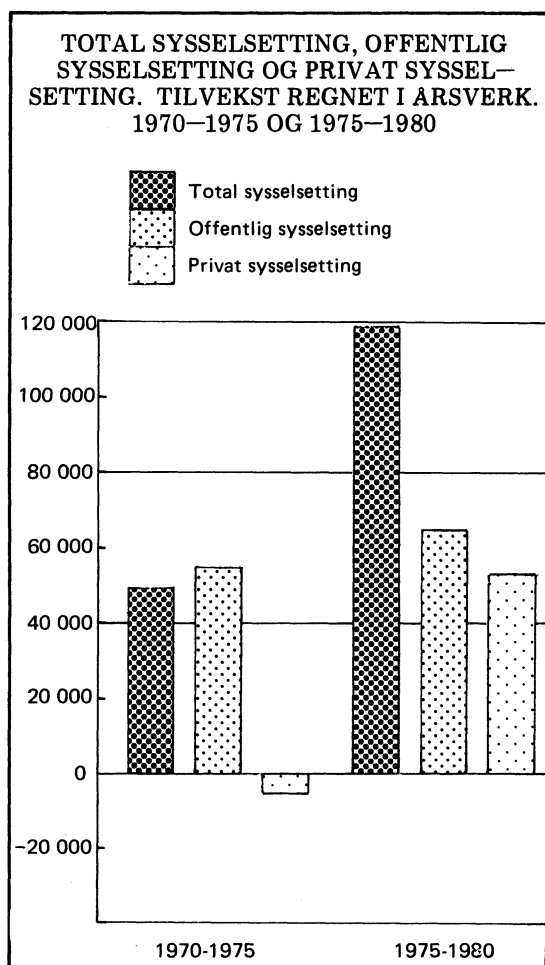

Fig. 41.

Når veksten i bruttonasjonalproduktet i 1981 ble svakere enn i de foregående årene, var det i stor grad et resultat av at olje- og gassutvinningen stagnerte i 1981. Etter at olje- og gassproduksjonen i en rekke år i betydelig grad har bidratt til å trekke veksten i bruttonasjonalproduktet oppover, var veksten i bruttonasjonalproduktet regnet uten oljevirksomhet (utvinning, boring og rørtransport) på 0,9 prosent i 1981, mot 0,7 prosent totalt.

Bruttoproduktet i oljevirksomhet gikk i 1981 ned med 1,6 prosent målt i 1975-priser. Ifølge foreløpige beregninger var produksjonen på nær 49 mill. tonn oljeekvivalenter, av dette utgjorde råoljen 47 prosent. Den totale oljevirksomheten regnet som andel av bruttonasjonalproduktet i løpende verdi steg likevel fordi råoljeprisen i 1981 lå om lag 20 prosent over nivået i 1980.

Arbeidsdirektoratets oppgaver over sysselsetting i oljetilknyttede virksomheter, som

også inkluderer en rekke aktiviteter på land, viser at i alt 44 000 personer var i arbeid i slike aktiviteter i august 1981; det er 15 prosent flere enn på samme tid i 1980. Om lag halvparten hadde arbeid i bygging og vedlikehold av plattformer og forsyningsskip, mens en fjerdedel var sysselsatt i undersøkelser, boring og produksjon, og en fjerdedel stod for transport, catering og administrasjon.

Ellers i næringslivet varierte produksjonsveksten også i 1981 betydelig fra næring til næring. I industrien gikk bruttoproduktet ned med 1,3 prosent og volumet hadde dermed samme nivå som i 1974. Den tilsvarende sysselsettingsreduksjonen var på 1,8 prosent, og antall utførte årsverk i industrien i 1981 lå om lag på samme nivå som på midten av 1960-tallet. Kraft- og vannforsyning hadde en spe-

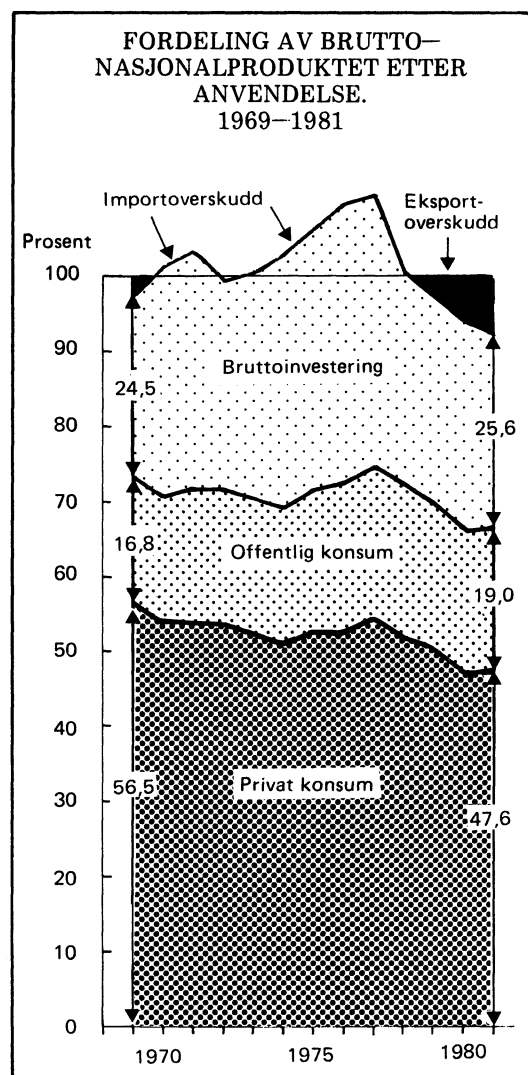

Fig. 42.

sielt sterk bruttoproduktvekst fra 1980 til 1981, hele 8,7 prosent. I jordbruket økte bruttoproduktet med 4,7 prosent, samtidig som sysselsettingen ble redusert med 2,7 prosent. Bruttoproduktet økte også i skogbruk og fiske i 1981, vekstratene var henholdsvis 3,2 prosent og 6,5 prosent. I varehandelen økte bruttoproduktet med 1,1 prosent og sysselsettingen med 0,5 prosent. For andre tjenesteytende næringer (utenom utenriks sjøfart) steg bruttoproduktet med 2,6 prosent og sysselsettingen med 1,8 prosent regnet i årsverk.

Mønsteret i fordelingen av bruttonasjonalproduktet på hovedkomponenter har de siste år vist nye trekk (se figur 42). Eksportoverskuddet målt som andel av bruttonasjonalproduktet var i 1981 på nesten 8 prosent, andelen har vært stigende også i de tre foregående år. Eksportandelen var i fjor vel 47 prosent, mens importandelen var på snaut 40 prosent. Sammenliknet med 1980 forandret eksportandelen seg ubetydelig, mens importandelen falt. I overkant av 47 prosent av bruttonasjonalproduktet gikk i fjor til privat konsum. Dette er samme andel som i 1980. Endringen i andelen som gikk til offentlig konsum, var også liten. Etter å ha sunket de to foregående år ligger andelen nå på ca. 19 prosent. Investeringsandelen falt imidlertid til snaut 26 prosent, som er lavere enn i noe år på 1970-tallet.

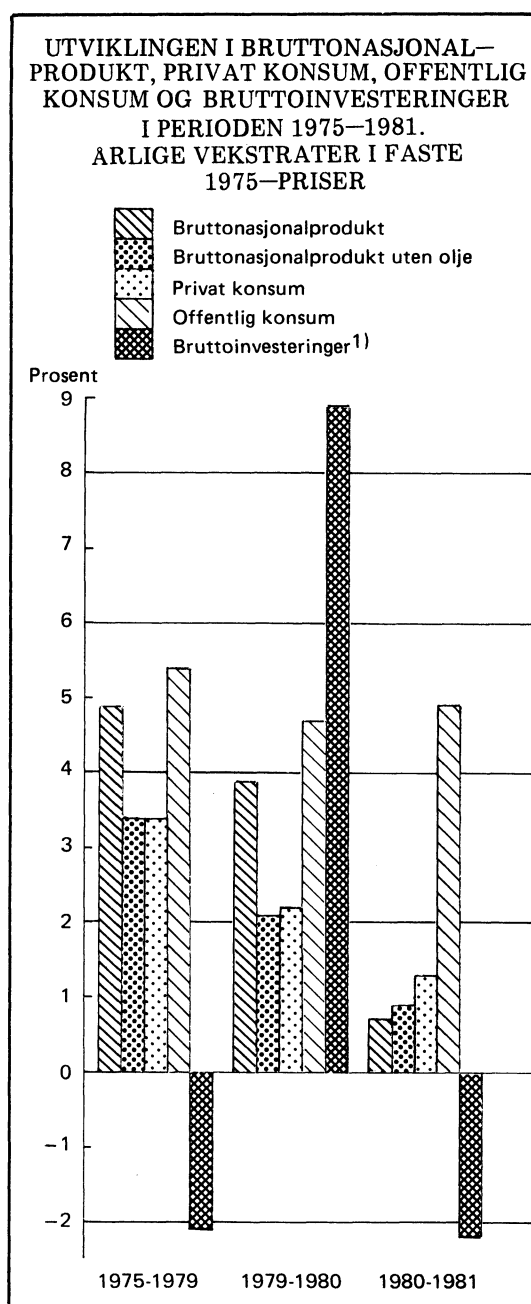
Det private konsum steg i 1981 med 1,3 prosent, klart svakere enn i 1980 (2,2 prosent). Etter de oppgaver som foreligger, viste husholdningenes disponible realinntekter en økning på 2,3 prosent i 1981 mot 1,3 prosent etter reviderte anslag for 1980. I 1981 førte den stramme kredittpolitikken isolert sett til en demping av konsumveksten, mens kreditt-ekspansjon og økning i realinntekt gav om lag like store vekstimpulser i 1980. Størst vekst i 1981 var det i konsumet av fritidssysler og utdanning, mens forbruket av drikkevarer og tobakk ble betydelig redusert. Dette henger trolig i vesentlig grad sammen med prisutviklingen for disse to varegrupper.

Det offentlige konsumet steg med 4,9 prosent i 1981. Av dette bidrog leveransene av F-16-flyene til Forsvaret alene med hele 1,3 prosentpoeng.

Bruttoinvesteringene i fast realkapital steg med 16,5 prosent. Økningen var spesielt sterk for utvinning av råolje og gass, her steg bruttorealinvesteringene med 167,4 prosent. I industrien var økningen på 11,4 prosent. Størst nedgang i bruttorealinvesteringer hadde offentlig, sosial og privat tjenesteyting, hovedsakelig som følge av at kommuneforvaltningen reduserte sine realinvesteringer med

nær 13 prosent. Boliginvesteringene endret seg bare ubetydelig fra 1980 til 1981.

Lagerbeholdningene, målt i løpende priser, gikk betydelig ned i fjor. Etter en økning på nesten 8 milliarder kroner i 1980 ble lagrene i 1981 redusert med nær 4,8 milliarder kroner. Dette forklares i stor grad ved at Stat-

1) Inkluderer endring i beholdning av varer under arbeid og annen lagerendring.

Fig. 43.

fjord B ble fullført; lagernedgangen som følge av redusert beholdning av oljeplattformer under arbeid utgjorde alene 4,5 milliarder kroner.

Eksportverdien av varer og tjenester økte fra 1980 til 1981 med 15,1 prosent. Volumveksten var imidlertid bare 1,0 prosent. Verdien av råolje- og naturgasseksporten økte med 13,0 prosent, mens volumet sank med 7,4 prosent. Verdien av vareeksporten utenom skip, oljeplattformer, råolje og naturgass steg med 13,7 prosent, volumøkningen var på 4,1 prosent. Verdien av den samlede tjenesteeksporten økte med 17,8 prosent, volumet med 1,6 prosent.

Importen av varer og tjenester steg i 1981 med 10,6 prosent regnet i verdi, i volum var økningen nær 2 prosent. Importprisøkningen var også i fjor betydelig svakere enn eksportprisøkningen. Verdien av vareimporten økte med 7,0 prosent; holdes import av skip og oljeplattformer utenfor, var verdiøkningen 4,0 prosent, mens det var en volumnedgang på 1,1 prosent. Tjenesteimporten økte med nær 20 prosent i verdi, volumøkningen er beregnet til vel 2 prosent.

Byrået har utført beregninger for å kartlegge faktorene bak produksjonsveksten i 1981. Beregningene viser at veksten i offentlig konsum trakk med seg en produksjonsøkning på nær 0,6 prosentpoeng. Privat konsum førte til en vekst på 0,4 prosentpoeng og bruttoinvesteringene (inklusive lagerendringer) til en vekst på om lag 0,6 prosentpoeng. Splittes bruttoinvesteringene etter næring, virket økte investeringer i oljevirksomhet, tjenesteytende næringer og sjøfart positivt, mens nedgangen i de kommunale investeringer trakk produksjonsveksten ned. Beregningene tyder videre på at økningen i den tradisjonelle vare- og tjenesteeksporten isolert sett trakk bruttonasjonalproduktet opp med 0,3 prosentpoeng. Den reduserte olje- og gassproduksjonen trakk veksten ned med om lag 0,4 prosentpoeng.

Totalt gir beregningene en vekst i bruttonasjonalproduktet i 1981 på om lag 1,5 prosent mot 0,7 prosent ifølge det foreløpige nasjonalregnskapstallet. Forskjellen mellom de to vekstanslagene kan ha flere årsaker; spesielt vanskelig er analysen av virkningen av oljevirksomheten og lagerbevegelsene. Det er også grunn til å understreke usikkerheten i de foreløpige nasjonalregnskapstallene.

Priser og lønninger

Konsumprisindeksen steg med 13,6 prosent fra 1980 til 1981, mot henholdsvis 10,9 prosent og 4,8 prosent i de to foregående år. Stigningen siste år var den sterkeste vi har

hatt siden 1951 (Korea-krisen) og vel 5 prosentpoeng høyere enn den gjennomsnittlige prisstigningen i 70-årene.

Den særlig sterke prisstigningen fra 1980 til 1981 kan tilbakeføres til en rekke faktorer. Omleggingen av skattepolitikken fra årsskiftet 1980/81, med økt indirekte og redusert direkte beskatning, innebar en direkte økning i konsumprisindeksen på om lag 2 prosentpoeng. Bedriftenes lønnskostnader vokste forholdsvis sterkt, vel 11 prosent pr. årsverk, trass i at en av intensjonene med skatteomleggingen var å dempe lønnsstigningen. Samtidig var produksjons- og produktivitetsutviklingen meget svak. En rekke offentlige regulerte priser ble satt betydelig opp etter i flere år å ha steget svakere enn kostnadsutviklingen skulle tilsi. Forølpige nasjonalregnskapstall tyder dessuten på at fortjenestemarginene økte vesentlig i en rekke viktige næringer fra 1980 til 1981. Importprisenenes bidrag til økte konsumpriser var derimot forholdsvis moderat; delindeksen for importerte konsumvarer i konsumprisindeksen steg med bare 7 prosent fra 1980 til 1981. Prisstoppen, som ble gjort gjeldende for de siste 5 måneder av 1981, bidro også til å dempe økningen i konsumprisindeksen.

På grunn av avgifts- og subsidieendringene var prisstigningen fra 1980 til 1981 særlig sterk for matvarer (16,7 prosent) og for drikkevarer og tobakk (25,2 prosent). For varegruppene klær og skotøy, bolig, lys og brensel, møbler og husholdningsartikler og reiser og transport var prisstigningen derimot om lag like sterk som eller noe svakere enn stigningen i den totale konsumprisindeksen. Økningen for varegruppen fritidssysler og utdanning var under gjennomsnittet (vel 9 prosent).

Prisene på norske eksportvarer, regnet i norske kroner, steg forholdsvis sterkt fra 1980 til 1981, men svakere enn året før. I gjennomsnitt for de tre første kvartalene av 1981 var prisindeksen for alle eksportvarer uten skip 13 prosent høyere enn i samme periode i 1980. Prisstigningen på mineralolje og mineraloljeprodukter var særlig sterk, 23 prosent, mens flere andre viktige norske eksportprodukter hadde en svak prisutvikling i samme tidsrom. Prisene på jern og stål gikk således ned med 5 prosent, mens prisene på metaller unntatt jern og stål var om lag uendret. Stigningen i importprisene var også svakere enn året før, men varierte betydelig mellom varegruppene; særlig lav var prisstigningen for bearbeidede varer (nær 5 prosent).

Målt med nasjonalregnskapets prisindeks for varer og tjenester levert til innenlandske anvendelser var prisstigningen fra 1980 til

1981 12,1 prosent. Prisindeksen for privat konsum steg med hele 13,9 prosent og for offentlig konsum med 10,9 prosent. Prisindeksen for bruttoinvesteringer i fast realkapital steg med 8,4 prosent.

Lønnsoppgjørene i stat og kommune, som dette året ble avsluttet før oppgjøret i den private sektor og etter et anbefalt meklingsforslag, hadde en ramme på henholdsvis 10,5 prosent og 12,25 prosent. Lønnsforhandlingene mellom LO og N.A.F. endte med brudd, og oppgjøret ble avgjort ved tvungen lønnsnemnd. Den økonomiske rammen for oppgjøret, som ble bestemt av Rikslønnsnemnda, var en gjennomsnittlig lønnsøkning på 9,65 prosent fra 1980 til 1981. Som året før ble det gitt betydelige lavlønnsstillegg. Rikslønnsnemndas kjennelse innebar også et tak på lønnsglidningen for resten av tariffperioden. LO appellerte denne bestemmelsen for Arbeidsretten som tariffstridig, men retten stadfestet Rikslønnsnemndas kjennelse. Prisstoppet, og det fradrag i inntektsskatten til staten som samtidig ble gjennomført, førte til at partene i arbeidslivet gikk med på å sløyfe det tidligere avtalte indeksoppgjøret høsten 1981. Dette inngikk som en del av avtalen i oppgjørene i den offentlige sektor og i Rikslønnsnemndas kjennelse for den private sektor.

Av en total lønnsøkning fra 1. kvartal 1980 til 1. kvartal 1981 på 13,2 prosent for menn og 15,6 prosent for kvinner i de næringer som dekkes av N.A.F.'s statistikk, er henholdsvis vel 8 prosent og om lag 9 prosent anslått å være lønnsglidning. Foreløpige og usikre beregninger basert på lønnsstatistikken tyder på en viss avdempning av lønnsglidningen for alle næringer under ett i 2. og 3. kvartal 1981. Dette må ses på bakgrunn av den svake lønnsglidningen gjennom 1979 da det var pris- og inntektsstopp. Utbetalt lønn pr. årsverk ifølge nasjonalregnskapet økte med 11,3 prosent fra 1980 til 1981.

Inntekter og inntektsfordeling

Nasjonalregnskapets oppgaver over inntektsutviklingen bygger for en stor del på beregninger med betydelige feilmarginer. For hver næring beregnes en faktorinntekt, som etter fradrag av lønnskostnader, gir driftsresultat som residual. Usikkerheten i anslagene er særlig stor for driftsresultatet og fordelingen av dette på næringer. Særlig for de foreløpige tall for siste år viser erfaringene

at en må regne med store feilmarginer i begge retninger.¹

De foreløpige nasjonalregnskapstallene viser at den samlede faktorinntekten økte med vel 15 prosent fra 1980 til 1981, mot 21 prosent året før. Inntektsøkningen var særlig sterk i tjenesteytende næringer. Faktorinntekten i oljevirksomhet økte prosentvis noe sterkere enn den samlede faktorinntekten. I industrien vokste faktorinntekten med 12 prosent, omtrent i takt med prisstigningen.

Samlet driftsresultat økte med 22 prosent fra 1980 til 1981, mot en økning på hele 44 prosent året før. I de tjenesteytende næringene var det sterk vekst i begge år. Særlig markert var veksten i bankvirksomhet. Det hører også med til bildet av lønnsomhetsutviklingen, spesielt for de tjenesteytende næringer, at 1981 viste etterkrigsrekord i antall konkurser. Både i jordbruk og i fiske og fangst var økningen i driftsresultatene lavere enn gjennomsnittet.

Nasjonalregnskapets tall for driftsresultatet i industrien viser svært store endringer fra år til år. I betydelig grad skyldes dette enkelte konvensjoner som er valgt ved oppstilling av regnskapet, blant annet at verdensmarkedsprisene på oljeprodukter benyttes som avregningspriser på leveranser fra oljeraffineriene til engrosbedriftene, som i nasjonalregnskapet er en del av varehandelsnæringen. Dette har ført til at regnskapet har registrert store svingninger fra år til år i driftsresultatene i disse to næringene. Skal en analysere nærmere de konjunkturbestemte endringene i driftsresultatene i industrien, er det derfor hensiktsmessig å holde oljeraffineriene utenfor. Industri uten oljeraffinerier økte driftsresultatet totalt sett med hele 30 prosent fra 1980 til 1981, mens økningen fra 1979 til 1980 var bare nær 8 prosent. Men det var store forskjeller mellom ulike industrigrupper. Svak prisutvikling, og for enkelte næringer produksjonsnedgang, førte til en kraftig nedgang i driftsresultatene i utekonkurrerende industri (utenom oljeraffinerier) i 1981, til bare en fjerdedel av nivået i de to foregående år etter foreløpige og meget usikre anslag. For hjemmekonkurrerende og skjermet industri viser tilsvarende foreløpige tall at driftsresultatene ble om lag fordoblet fra 1980 til 1981, i første rekke fordi prisene vokste ve-

¹ Opplysninger som har kommet til etter at arbeidet med de foreløpige nasjonalregnskapstall for 1981 var avsluttet, tyder på at anslaget for lønnskostnader er satt noe lavt. Feilen kan være av størrelsesorden 1 milliard kroner og motsvares dels av en undervurdering av størrelsen på total faktorinntekt og dels av en overvurdering av anslaget for driftsresultatet.

sentlig sterkere enn kostnadene etter at de siste rester av prisreguleringen ble opphevet ved inngangen til året.

Den sterke veksten i driftsresultatene i oljenæringen medførte at lønnskostnadenes andel av faktorinntekten i alle næringer utenom offentlig forvatning sett under ett, gikk kraftig ned fra 1979 til 1980, og sank ytterligere fra 1980 til 1981. Lønnsandelen utgjorde 59 prosent i 1981 etter de foreløpige nasjonalregnskapsberegningene. Lønnsandelen i industri utenom oljeraffinerier endret seg svært lite fra 1979 til 1980 og gikk ned med om lag tre prosentpoeng til 79 prosent i 1981. Andelen var da av om lag samme størrelse som i første halvdel av 70-årene.

Disponibel inntekt for Norge (nettonasjonalproduktet fratrasket netto kapitalkostnader og stønader til utlandet) steg med vel 36 milliarder kroner fra 1980 til 1981. Dette gir en økning på 15,9 prosent i nominelle kroner, mens den reelle økningen (etter deflatering med prisindeksen for innenlands bruk av varer og tjenester, netto) var 2,7 prosent. Realinntektsveksten var betydelig svakere enn året før, da den var på 10,5 prosent. Veksten fra 1978 til 1979 var på 7,6 prosent. Veksten fra 1980 til 1981 skyldes for en stor del en bedring i Norges bytteforhold overfor utlandet.

Den private disponible inntekt (det vil si husholdningers og private selskapers inntekt av arbeid og kapital, tillegg stønader fra det offentlige og utlandet, og fratrasket direkte skatter, trygdeavgifter og stønader til utlandet) økte med vel 26 milliarder kroner, eller nær 18 prosent fra 1980 til 1981. De private bruttoinntekter (dvs. inntektene før skatter og avgifter er trukket fra og stønader lagt til) økte noe mindre, med 14,8 prosent. Stønadene vokste i takt med bruttoinntektene, mens veksten i påløpte skatter var betydelig svakere, 10,2 prosent. En ikke ubetydelig del av veksten i disponible inntekter kan altså tilskrives at skattenes andel av inntekten gikk ned. Deflateres privat disponibel inntekt med et veid gjennomsnitt av nasjonalregnskapets indekser for privat konsum og investering, finner en at realverdien av den private disponible inntekt økte med 4,7 prosent fra 1980 til 1981. I de to foregående årene var økningen henholdsvis 6,0 og 7,0 prosent.

Fordelingen av privat disponibel inntekt mellom selskaper og grupper av husholdninger kan det foreløpig bare gis usikre anslag for. Anslagene tyder på at husholdningene under ett økte sin disponible inntekt med ca. 16 prosent, mens selskapenes inntekt økte med ca. 28 prosent. Også de to foregående år har selskapene hatt en langt sterkere vekst i disponibel inntekt enn husholdningene. For

en stor del dreier det seg om inntekt i selskaper med inntekter fra oljeutvinning. Spredningen mellom næringene ellers har som nevnt også vært stor.

Inntektsanslagene innebærer at husholdningenes realdisponible inntekt under ett (etter deflatering med konsumprisindeksen) økte med 2,3 prosent i 1981, mot 1,3 prosent året før, og 1,4 prosent i 1979. Lønnstakerhusholdningene hadde en noe svakere vekst i samlet inntekt, 1,5 prosent. Pensjonister med bare minstepensjon har fått en svak økning i disponibel realinntekt, mens pensjonister med tilleggspensjon har fått sin realinntekt noe redusert. Gruppen selvstendig næringsdrivende har økt sin inntekt med 6,9 prosent ifølge de foreløpige beregninger. Økningen av barnetrygden har ført til en forholdsvis sterkere vekst i realdisponibel inntekt for familier med 1—2 barn enn for andre familietyper.

I skatteopplegget for 1981 ble progresjonsgrensene for statsskatten hevet mer enn det som tilsvarende konsumprisstigningen fra året før. En følge av dette er at disponibel realinntekt økte fra 1980 til 1981 for de fleste inntektstakere med bruttoinntekter som utviklet seg i takt med prisstigningen. Økningen var størst for høyere inntektsgrupper. Hvert år fra 1977 til 1980 har vi imidlertid hatt en automatisk skatteskjerpelse, idet justeringen av progresjonsgrensene har vært mindre enn prisstigningen. Ser vi fireårsperioden 1977—1981 under ett, har ikke skattelettelsen i 1981 vært tilstrekkelig til å rette opp skatteskjerpelsen i de foregående år.

Utenriksøkonomi. Markedsandeler

Overskuddet på driftsregnskapet fortsatte å stige i 1981. Etter foreløpige oppgaver var overskuddet 12,1 milliarder kroner, mot 5,5 milliarder kroner året før. Økningen falt i sin helhet på varer og tjenester, der overskuddet i 1981 nådde 25,3 milliarder kroner.

Den viktigste faktoren bak denne bedringen var en økning i eksportprisen på råolje og naturgass på 22,0 prosent. Nettoeksporten av råolje og naturgass viste en nedgang på 0,7 prosent i volum, men det var en verdiøkning på hele 7,4 milliarder kroner. Både eksport- og importverdien av råolje påvirkes av at vi i økende grad tar direkte i bruk Nordsjøoljen innenlands; verdien av den direkte leveransen av olje fra Statfjordfeltet til fastlands-Norge utgjorde i 1981 3,2 milliarder kroner.

For varer utenom råolje, naturgass, skip og oljeplattformer (andre varer) var underskuddet omtrent uendret fra 1980 til 1981.

Netto inntekter fra oljeboring steg med 0,8 milliarder kroner fra 1980 til 1981, mens tje-

Tabell 108. Hovedtall i driftsregnskapet. Nettotall i mill. kroner

	1979	1980	1981
Varer og tjenester	6 253	17 435	25 300
Råolje og naturgass	16 314	33 673	41 113
Skip og oljeplattformer ¹	1 727	2 070	1 615
Andre varer	— 18 467	— 27 363	— 27 428
Tjenester	6 679	9 055	10 000
Renter og stønader	— 11 531	— 11 940	— 13 200
Driftsregnskapet	— 5 278	5 495	12 100

¹ Medregnet den direkte vareeksporten/-importen ved oljevirksomhet.

nestebalansen i alt steg med nesten 1 milliard kroner. Rente- og stønadsunderskuddet økte med 1,3 milliarder kroner.

Bytteforholdet for varer og tjenester bedret seg med 5,1 prosent i 1981, mot en bedring på hele 9,5 prosent i 1980. Dette avspeiler i hovedsak at prisøkningen på råolje og naturgass ikke var så stor i 1981 som året før. For varer utenom råolje og naturgass bedret bytteforholdet seg både i 1980 (1,7 prosent) og i 1981 (3,2 prosent).

Ved inngangen til 1981 hadde Norge en nettogjeld til utlandet på 93,3 milliarder kroner. Tar vi overskuddet på driftsregnskapet som et anslag for vår netto nedbetaling av gjelden, får vi at nettogjelden ved årets utgang var om lag 81 milliarder kroner. Regnet som andel av bruttonasjonalproduktet, utgjorde nettogjelden om lag 25 prosent i 1981, et fall på 8 prosentpoeng fra foregående år.

Norsk konkurranseutsatt industri (utenom skip-, oljeplattform-, råolje og naturgassproduksjon) hadde omtrent uendrede markedsandeler i 1978 og 1979 ifølge beregninger foretatt i Byrået, mens tallene for 1980 tyder på at det igjen fant sted en nedgang. Foreløpige tall indikerer at markedsandelene i 1981 var omtrent uendret fra året før, og at størrelsen av disse markedene heller ikke endret seg særlig. Men det er grunn til å understreke at det er betydelig usikkerhet knyttet til slike beregninger. Det er imidlertid klart at norsk konkurranseutsatt industri ikke har gjenerobret de markedene som gikk tapt i første del av 1970-årene.

Endringene i de norske markedsandelene har sammenheng med bl.a. kostnadsutviklingen i norsk industri sammenliknet med utviklingen hos våre handelspartnere. I løpet av 1978 og 1979 steg lønnskostnadene pr. produ-

sert enhet i norsk industri om lag 11 prosent mindre enn i andre OECD-land etter å ha steget betydelig mer gjennom flere år. Tall for 1980 og første halvår 1981 tyder på at lønnskostnadene i norsk industri utviklet seg om lag som i våre konkurrentland.

Perspektiver

Ved inngangen til 1982 viser norsk økonomi klare svakhetstegn, men også utpregede sterke sider. Prisstigningen er sterkere og veksten i samlet produksjon svakere enn på lang tid. På den annen side er sysselsettingen høy etter sterk vekst i de senere år, og utenriksøkonomien framstår ikke som noe påtrengende problem. Prisstigningen i 1981 hadde til dels spesielle årsaker, blant annet skatteomlegging og kostnadstilpasning av offentlige takster. Den lave veksten i samlet produksjon er i noen grad en følge av stagnerende oljeproduksjon og svak utenlandsetterspørsel. Lav produktivitetsvekst og inflasjon er likevel ikke en ny situasjon, men problemer vi har levd med i en årrekke.

På noe sikt vet vi at oljevirksomheten på nytt vil komme til å bidra positivt til veksten i norsk økonomi. Imidlertid vil ikke oljeproduksjonen endre seg vesentlig fram til midten av 1980-årene. I denne perioden kan vi heller ikke regne med at realprisvekst for olje vil bidra til vekst i landets inntekter. Samtidig er det liten grunn til å vente at utenlandsetterspørselen i særlig grad vil gi vekstimpulser til norsk industri.

På områder vi selv har liten kontroll over, ser således ikke utsiktene særlig lyse ut for de nærmeste årene. I tillegg må vi konstatere

at vi har en næringsstruktur som ikke er tilpasset de endringer som i løpet av 1970-årene har skjedd med vårt ressursgrunnlag og i markedsforholdene ute. Det har lenge vært erkjent at oljen som ressurs vil måtte medføre betydelige omstillinger i næringslivet dersom denne nye inntektskilde skal kunne bidra til å heve den materielle velferden; oljeproduksjonen må fortrenge produksjonen av andre varer fordi vi i stigende grad kan dekke vårt varebehov utenfra i bytte mot olje og gass. Norske markedsandeler både på hjemmemarkedet og på eksportmarkedet vil da reduseres. Samtidig vet vi at endret etterspørselsstruktur internasjonalt og økt konkurranse fra nye industriland har skapt betydelige problemer for enkelte industribransjer. Mot denne bakgrunnen bør det ikke overraske at de vareproduserende næringer i det hele tatt ikke har hatt produktjonsvekst siden 1975 når bidraget til nettonasjonalproduktet brukes som mål, mens gjennomsnittsveksten i de tje-

nesteytende næringer (uten utenriks sjøfart) i samme tidsrom har vært 3,6 prosent.

På tross av dette er det tvilsomt om omstillingen har tatt en retning og hatt et omfang som samsvarer med vår nåværende bruk av oljeinntekter og den internasjonale utvikling. Omstillinger er ikke problemfrie, og for mange har de framstått som lite ønskelige. Dette har ført til at jordbruk, fiske og deler av industrien, ofte de minst lønnsomme bedrifter, har blitt skjermet fra omstillingene, med økt press på resten av næringslivet som følge.

Vi har tatt i bruk en vesentlig del av inntektene fra en oljeproduksjon på 50 mill. tonn oljeekvivalenter. Samtidig har vi i praktisk politikk vært lite villige til å akseptere ringvirkningene av dette. I dette forhold kan vi ha noe av forklaringen på det som er grunnproblemene i vår økonomi — den lave produktions- og produktivitsveksten, pris- og kostnadsinflasjonen og de sysselsettingsproblemer dette kan komme til å skape.

Økonomisk-politisk kalender 1981

Januar

1. Den betingede prisstoppen som trådte i kraft 1. februar 1980, avløses av midlertidige forskrifter om meldeplikt for pris- og avanseforhøyelser.

1. En omfattende endring av skattesystemet trer i kraft. Endringene består i hovedsak av en overgang fra direkte til indirekte beskatning. Inntektsskattene reduseres, mens den indirekte beskatningen skjerpes ved at særavgiftene økes samtidig som subsidier og momskompensasjon reduseres.

Mars

12. Forhandlingene mellom LO og N.A.F. tar til. LO legger opp til et inntektsoppgjør med lavlønnsprofil og opprettholdelse av kjøpekraften på 1980-nivå samt innføring av femte ferieuke med full lønnskompensasjon. Det kreves også en helautomatisk indeksreguleringsklausul.

N.A.F. krever opprettholdelse av konkurransevnen overfor utlandet og tilbyr derfor ingen lønnstillegg. Videre krever N.A.F. at det settes et «tak» på lønnsglidningen.

17. LO bryter forhandlingene med N.A.F., og partene blir innkalt til Riksmeklingsmannen.

20. Regjeringen foreslår skrittvis innføring av en femte ferieuke. I første omgang utvides ferien med én virkedag fra ferieåret 1. mai 1982—30. april 1983. Det tas sikte på at den femte ferieuka skal være innført innen ferieåret 1984—85.

23. Forhandlingene om ny tariffavtale for de statsansatte tar til.

April

1. Det kommer til brudd i meklingen mellom LO og N.A.F. LO utsetter varsel om plassoppsigelser i påvente av resultatet av statsoppgjøret.

3. Inntektsoppgjøret for jordbruket innledes. Jordbrukets representanter legger fram et krav for avtaleperioden 1. juli 1981—30. juni 1982, som beregnes til 2 800 millioner kroner.

6. N.A.F. stevner LO for Arbeidsretten for å få klarlagt hva som ligger i begrepet lønnsglidning.

8. Regjeringen legger fram melding om langtidsprogrammet 1982—85. Dette legger «vekt på emner der mål og virkemidler går på tvers av de tradisjonelle sektorgrensene,

Diskontojusteringer i utvalgte land i 1981. Rentesatser etter justeringer

Utvalgte land	Siste justering før 1981	Jan.	Feb.	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
Storbritannia	24/11-80 — 14			12					1)				
Frankrike	31/ 8-77 — 9 ½												
Italia	29/ 9-80 — 16 ½			19									
Vest-Tyskland ...	2/ 5-80 — 7 ½												
Sambandsstatene..	5/12-80 — 13					14						13	
Japan	6/11-80 — 7 ¼			6 ¼									
Sverige	18/ 1-80 — 10	12									11		
Danmark	27/10-80 — 11												
Sveits	28/ 2-80 — 3		4			5				6			

Kilde: Norges Bank.

¹ Minimum lending rate suspendert.

slik at programmet kan bidra til å sette enkelt saker og sektorplaner inn i bedre sammenheng».

Regjeringen vurderer 1980-årene til å bli «den vanskeligste økonomiske perioden i verden siden den annen verdenskrig». For å løse Norge gjennom perioden legges det opp til en balansert penge- og finanspolitikk sammen med en aktiv inntektspolitikk basert på et nært og omfattende samarbeid mellom myndighetene og organisasjonene. Videre legges det vekt på tiltak som stimulerer mobiliteten i arbeidsmarkedet, og en næringspolitikk som gir den nødvendige strukturendring mellom næringene.

For utviklingen i makroøkonomiske hovedstørrelser legger regjeringen fram tre alternative utviklingsbaner; en høy, en midlere og en lav. Den midlere regner med en vekst i volumet av nasjonalproduktet på 2,6 prosent pr. år i gjennomsnitt for perioden 1981—85. For innenlandsk bruk av varer og tjenester regnes det med en volumvekst på 3,5 prosent pr. år i gjennomsnitt. Det understrekes at «det er betydelig usikkerhet knyttet» til den økonomiske utvikling som ligger til grunn for disse anslagene.

10. Regjeringen går inn for en refinansiering av A/S Sydvaranger ved kapitaltilførsel på i alt 310 millioner kroner og statsgarantier for utenlandslån på om lag 312 millioner kroner. Videre foreslås at Industridepartementet får en garantifullmakt på 100 millioner kroner i reserve i tilfelle ny krise. Det foreslås også et tilskudd til Norddeutsche Ferrowerke gmbH, på 150 millioner kroner i 1981. A/S Sydvaranger eier 74,9 prosent av aksjene i dette selskapet i forbindelse med gassanlegget i Emden.

Samtidig går regjeringen (St.prp. nr. 123) inn for å bygge ut det nåværende elektrolyseverk til DNN Aluminium A/S i Tyssedal til om lag 60 000 tonn. Egenkapitalen foreslås utvidet med 400 millioner kroner hvorav 50 millioner kroner bevilges i 1981.

24. Regjeringen går inn for en framlagt fusjonsavtale mellom Årdal og Sunndal Verk A/S og A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker. Til sammen hadde de to selskaper i 1980 et salg på 4,4 milliarder kroner og sysselsatte om lag 10 500 personer ved utgangen av året.

30. Riksmeklingsmannen legger fram meklingsforslag i statsoppgjøret. Det anbefales av partene og inneholder følgende hovedpunkter:

- Forslaget har en økonomisk ramme som innebærer en vekst i gjennomsnittlig års-

lønn fra 1980 til 1981 på 10,5 prosent eller 9 286 kroner. Av dette utgjør 2 prosentpoeng kompensasjon for mindre lønnsutvikling i forhold til den private sektor i tidligere år.

- Det blir opprettet en halvautomatisk indekssklausul. Den gir rett til forhandlinger om lønnsregulering dersom konsumprisindeksen pr. 15. september 1981 overstiger 126,5 poeng. Forhandlingene skal ta utgangspunkt i den generelle økonomiske situasjon med særlig vekt på landets konkurranseevne overfor utlandet og utviklingen i disponibel realinntekt fra 1980 til 1981. Dersom det ikke oppnås enighet gjennom forhandlinger, skal spørsmålet om indeksregulering avgjøres av Rikslønnsnemnda.

30. LO reiser motsøksmål mot N.A.F. i spørsmål om lønnsglidning. Se 6. april.

Mai

8. Norske Kommuners Sentralforbund og de kommuneansattes organisasjoner anbefaler et forslag tilsvarende det en har kommet til i statsoppgjøret:

- Forslaget har en økonomisk ramme på 12 ¼ prosent.
- Det blir opprettet samme halvautomatiske indekssklausul som for statsansatte.

12. Statens tilbud til jordbruket har en økonomisk ramme på 1 500 millioner kroner. Tilbudet gjelder avtaleperioden 1. juli 1981—30. juni 1982.

Primærreservekrav for banker i 1981

(Primærreserve i prosent av beregningsgrunnlaget)

	Sør-norske ¹⁾ forretnings- banker	Sør-norske ¹⁾ spare- banker
f.o.m. 1. september 1980	13	10
f.o.m. 1. april 1981	10	10
f.o.m. 15. mai 1981	8	8
f.o.m. 16. november 1981	10	10

Kilde: Norges Bank.

¹⁾ Nord-norske banker er ikke pålagt spesielle krav til primærreserver i henhold til kredittloven av 25. juni 1965, §§ 4—6.

12. Stortinget drøfter St.meld. nr. 54 1980 —81 om «Industripolitiske retningslinjer for de nærmeste år fremover». Målene for industripolitikken er etter regjeringens syn:

- styrket konkurranseevne
- bedret lønnsomhet i bedriftene
- et høyt investeringsnivå
- bedring av produktiviteten og omstillings-
evnen i næringslivet.

Disse mål vil bli søkt oppnådd ved:

- utformingen av den generelle økonomiske politikk
- endringer i bedriftsbeskatningen (se 1. juli)
- nedtrapping av de selektive støttetiltak til industrien og overgang til et system hvor det er «myndighetenes oppgave å trekke opp rammebetingelsene, mens den daglige drift er bedriftenes ansvar».

15. Regjeringen legger fram det reviderte nasjonalbudsjettet for 1981. Det legges her vekt på at pris- og kostnadsstigningen er blitt «klart høyere enn forutsatt i Nasjonalbudsjettet». De sentrale lønnsoppgjør ser imidlertid ut til å «kunne gi en utvikling i lønns-kostnadene som ikke avviker for meget fra gjennomsnittet for våre handelspartnere». Videre ser den sosiale profil ut til å bli akseptabel og derfor justerer regjeringen ikke skattesatsene for inneværende år.

Regjeringen legger opp til en strammere finanspolitikk for å motvirke pris- og kostnadspresset. Dette blir gjort ved at en minst mulig gir tilleggsbevilgninger som kompensasjon for høyere pris- og kostnadsstigning.

15. Regjeringen foreslår at Distriktenes utbyggingsfond kan ta opp lån for 400 millioner kroner i tillegg til tidligere godkjente låneopptak på tilsammen 5 600 millioner.

21. Meklingen mellom LO og N.A.F. tar til på ny.

22. Regjeringen innfører direkte regulering av den enkelte forretnings- og sparebank etter kredittlovens § 8 om tilleggsreserver. Fra og med 1. september 1981 får den enkelte bank ikke øke sine utlån med mer enn 9 prosent i forhold til året før, uten å plassere et beløp tilsvarende overskridelsen i tilleggsreserver.

22. Arbeidsrettens kjennelse i saken om lønnsglidning faller. Kjennelsen går ut på at en står overfor en interessetvist mellom partene og ikke en rettstvist. Arbeidsretten kan

derfor ikke avgjøre spørsmålet. Det kommer da til brudd i meklingen mellom LO og N.A.F. LO varsler arbeidsstans for 250 000 arbeidstakere. Regjeringen varsler at den vil bruke tvungen voldgift.

23. Det oppnås enighet mellom staten og jordbrukets organisasjoner i jordbruksoppgjøret. Hovedelementene er:

- En inntektsramme på 1 900 millioner kroner for avtaleperioden 1. juli 1981—30. juni 1982.
- Kompensasjon for økte kraftfôrpriser på i alt 518 millioner kroner.
- En indekssklusul tilsvarende den i statsoppgjøret.

Om lag halvparten av oppgjøret blir dekket over statsbudsjettet og halvparten gjennom markedsprisene.

29. Stortinget vedtar lov om endring i bedriftsbeskatning. Lovendringen tar sikte på å dempe bedriftsbeskatningen. Hovedelementer er nedtrapping av investeringsavgiften (se 1. juli), endring av fondsavsetningsordningen og avskrivningsreglene og spesielle tiltak rettet inn mot små og mellomstore bedrifter. Endringene er beregnet å koste i alt 455 millioner kroner i 1981, 1 530 millioner kroner i 1982 og 1 355 millioner kroner i 1983.

Juni

1. Statoil setter ned prisen på Statfjordolje med om lag \$ 4 pr. fat til om lag \$ 36 pr. fat.

5. Stortinget vedtar lov om tvungen voldgift i oppgjøret mellom LO og N.A.F.

5. Stortinget drøfter St.meld. nr. 53 1979 —80 «Om virksomheten på norsk kontinental-sokkel». Etter regjeringens syn er nasjonal styring og kontroll med virksomheten et hovedmål, og dette forutsetter:

- statlig engasjement i alle sider av virksomheten
- fornorskning av virksomheten
- full handlefrihet med hensyn til tidspunkt for utbygging, omfang av produksjonen og disponering av petroleumsressursene.

20. Rikslønnsnemndas kjennelse foreligger, og hovedelementene er:

- Et generelt tillegg på 74 øre pr. time fra 1. april.

- Lavlønnsstillegg fra 1. april varierende fra 75 øre for timefortjenester lavere enn 85 prosent av gjennomsnittet for industrien til 25 øre for timefortjenester mellom 85 prosent og 90 prosent av gjennomsnittet.
- Pr. 1. oktober skal det gis lønnsstillegg i henhold til 85 prosentregelen om lavlønnsbransjer i meklingsmannens vedtatte forslag fra tariffoppgjøret 1980. Bedriftene bidrar til denne ordningen med et tillegg som svarer til halvparten av de samlede kostnader av denne ordning. Den andre halvpart dekkes av de ansatte som trekkes 35 øre pr. time fra 1. april 1981.
- Et tak på lønnsglidningen for perioden fra og med 1. april 1981 til og med 31. mars 1982. Ved bedrifter hvor det i dag i henhold til gjeldende overenskomst, tariffavtale eller fast praksis i løpet av nevnte periode kan foretas vurdering og eventuell regulering av fortjenestenivået, kan det gis et tillegg hvis bedriftens produktivitetsutvikling og reelle økonomiske stilling gir grunnlag for det. Tillegget kan maksimalt være 150 øre pr. time i gjennomsnitt for de arbeidstakerne som omfattes av vurderingen.
- En indekssklausul tilsvarende den i statsoppgjøret.

Juli

1. Den generelle satsen for investeringsavgift på 13 prosent endres til 10 prosent. Endringen er beregnet å koste om lag 415 millioner kroner i 1981, 880 millioner i 1982 og 940 millioner kroner i 1983.

3. LO støvner Rikslønnsnemndas kjennelse om tak på lønnsglidningen inn for Arbeidsretten. Kjennelsen kreves dømt tariffstridig.

August

6. For å dempe prisstigningen og å unngå et indekssoppgjør legger regjeringen fram følgende tiltak:

- Det innføres pris- og avansestopp med virkning fra 3. august og ut 1981
- Det gis fradrag i skatten beregnet av pensjonsgivende inntekt etter følgende satser:
 - Av de første 100 000 kroner 0,5 pst.
 - av de neste 50 000 kroner 0,3 pst.
 - av det overskytende beløp 0,0 pst.
- Ytelsene i folketrygden og særfradrag for pensjonister vil bli regulert etter drøftinger med pensjonistenes organisasjoner.

11. Arbeidsretten avviser LO's krav om at Rikslønnsnemndas kjennelse om tak på lønnsglidningen må dømmes tariffstridig.

September

13. Sverige devaluerer kronen med 10 prosent overfor en kurv av valutaer.

Oktober

2. Regjeringens forslag til statsbudsjett for 1982 viser en samlet utgiftsside (ekskl. utlån) på 139,3 milliarder kroner. Dette representerer en økning på 11,7 prosent i forhold til de vedtatte bevilgningene for 1981. Inntektene for 1982 anslås til 149,7 milliarder kroner eller en økning på 11,1 prosent. Overskudd før lånetransaksjoner anslås derved til 10,4 milliarder og er nær uforandret fra året før. De beregnede oljeinntekter til staten i form av skatter og avgifter, er 29,4 milliarder kroner. Overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter blir således anslått til ÷ 19 milliarder kroner mot ÷ 18,6 milliarder kroner året før.

Regjeringen foreslår opphevelse av det særskilte fradraget i skatt som ble innført i samband med indekssoppgjøret høsten 1981. Videre foreslås en justering av progresjonsgrensene med vel 10 prosent for inntekter opp til 96 000 i klasse 1 og 118 000 i klasse 2. Grensene heves mindre for høyere inntekter og klart mer for lavere inntekter i klasse 1. Klassefradragene blir justert fra 8 500 til 9 500 i klasse 1 og fra 17 000 til 19 000 i klasse 2. Medlemspremien til folketrygden økes med 0,4 prosentenheter fra 5,3 til 5,7 prosent av lønnsinntekt og fra 10,2 til 10,6 prosent av næringsinntekt. Arbeidsgiverne må etter forslaget betale også de fire siste dagene i arbeidsgiverperioden. Samtidig økes barnetrygden med 504 kroner på årsbasis for første barn og med 396 kroner for andre og tredje. For fjerde barn og over økes satsene med 504 for hvert barn. Særfradraget for eldre og uføre justeres slik at minstepensjonistene ikke får skatt.

Inntektstapet som følge av disse tiltakene, anslått til 1 425 millioner kroner, motvirkes bare delvis av 620 millioner i økte særavgifter. Da 470 millioner kroner av skattejusteringene faller på kommunene og fylkeskommunene blir svekkelsen av stats- og trygdebudsjettet på 335 millioner kroner.

2. Nasjonalbudsjettet for 1982 legges fram samtidig som statsbudsjettet. I nasjonalbudsjettet regner regjeringen med en svak nedgang i volumet av bruttonasjonalprodukt på

0,1 prosent fra 1981 til 1982. For samlet produksjon utenom sjøfart og oljevirksomhet venter regjeringen en økning på 1,6 prosent. Vekstanslagene er om lag de samme som fra 1980 til 1981. Det private konsum er i nasjonalbudsjettet anslått til å øke med 1,0 prosent fra 1981 til 1982, og bruttoinvesteringene i fast realkapital ventes å gå ned med 0,1 prosent. For eksportvolumet av varer og tjenester regner regjeringen med en nedgang på 0,3 fra 1981 til 1982, mens samlet importvolum ventes å øke med 6,2 prosent.

4. Det blir foretatt justeringer av valutaer innenfor EMS. Vest-tyske Mark og nederlandske Gylden revalueres med 5,5 prosent. Franske Franc og italienske Lire devalueres med 3 prosent.

14. Regjeringen Willoch tiltrer.

30. Regjeringen går (St.prp. nr. 33) inn for å omgjøre vedtaket om fusjon av Årdal og Sunndal Verk A/S og A/S Raufoss Ammunisjonsfabrikker.

November

1. Statoil setter opp prisen på Statfjordolje fra om lag \$ 36 til om lag \$ 37,50.

4. Regjeringen Willoch legger fram sitt reviderte budsjett. I forhold til regjeringen Brundtlands budsjett svekkes inntektssiden med 1 430 millioner kroner som følge av justering av progresjonsgrensen i statsskatten. Progresjonstrinnene foreslås justert fullt ut også for inntekter over 96 000 i klasse 1 og 118 000 i klasse 2 (se forslag til statsbudsjett 2. oktober). Det innføres også et nytt progresjonstrinn for inntekter over 250 000 i klasse 1 og 272 000 i klasse 2. Samtidig økes medlemsavgiften til folketrygden med 0,4 prosent, mens begrensningsregelen på 12 ganger

grunnbeløpet gjeninnføres. Satsene for sparing med skattefradrag økes til 4 000 i klasse 1 og 8 000 i klasse 2.

På utgiftssiden foreslår regjeringen besparelser på 1 144 millioner. Regjeringen ber dessuten om fullmakt til å unnlate å disponere 200 millioner kroner for ikke å svekke budsjettbalansen i forhold til den forrige regjeringens forslag.

30. Regjeringen godtar prinsippet i en avtale inngått mellom Garantiinstituttet for skip og borefartøyer, Akergruppen og Hambros Bank om ni av Reksten-rederienes skip. Tapet for staten anslås til om lag 700 millioner kroner.

Desember

3. Norges Fiskarlag og staten blir enige om en totalramme for fiskeriavtalen for 1982 på 950 millioner kroner. Dette er 220 millioner mindre enn for 1981.

4. Regjeringen foreslår å legge ut et indeksregulert spareobligasjonslån på i alt én milliard kroner. Obligasjonenes verdi skal under den fem år lange løpetiden indeksoppskrives i takt med konsumprisindeksen. Det skal gis en bonus til dem som ikke innløser sine obligasjoner i løpet av de to første årene. Både bonus og verdistigning i form av indeksoppskrivning skal være skattefri.

4. Regjeringen vedtar salderingsproposisjonen. I forhold til Nasjonalbudsjettet (se 2. oktober) går statens inntekter ned med 2,1 milliarder kroner til 147,6 milliarder kroner. Av dette er 1,3 milliarder reduserte oljeskatter. Utgiftene reduseres med 0,8 milliarder kroner. I alt blir derfor overskudd før lånetransaksjoner korrigert for oljeskatter uforandret.

Nasjonalregnskap.

	1977	1978	1979	1980*	1981*
A. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Mill. kr					
Privat konsum	103 915	110 670	120 104	134 894	155 697
Offentlig konsum	38 625	43 543	46 585	53 434	62 202
Sivilt	32 884	37 183	39 796	45 422	51 998
Militært	5 741	6 360	6 789	8 012	10 204
Bruttoinvestering	69 498	60 764	65 726	77 749	83 739
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	4 914	3 537	3 415	4 025	5 564
Andre anlegg, bygninger	30 461	34 635	35 611	39 354	41 923
Skip og båter	7 428	3 712	4 080	2 833	5 087
Annet transportmateriell	4 637	4 340	4 630	4 691	5 490
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	8 601	6 073	3 553	2 241	11 963
Maskiner, redskap, inventar ellers	15 033	15 408	14 897	16 975	18 505
Lagerendring	— 1 576	— 6 941	— 460	7 630	— 4 793
Eksportoverskudd	— 20 504	— 1 898	6 253	17 435	25 300
Eksport	76 264	87 221	105 407	134 892	155 200
— Import	96 768	89 119	99 154	117 457	129 900
Bruttonasjonalprodukt	191 534	213 079	238 668	283 512	326 938
Kapitalslit	31 060	34 598	36 878	41 026	46 546
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	1 771	1 926	2 242	2 801	3 782
Andre anlegg, bygninger	7 986	8 693	9 343	10 486	11 597
Skip og båter	7 485	7 219	7 047	7 201	8 434
Annet transportmateriell	4 549	5 554	5 985	6 310	6 506
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	1 771	2 323	2 729	3 190	3 967
Maskiner, redskap, inventar ellers	7 498	8 883	9 532	11 038	12 260
Nettonasjonalprodukt	160 474	178 481	201 790	242 486	280 392

B. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prosentvis fordeling

Privat konsum	54,2	52,0	50,3	47,6	47,6
Offentlig konsum	20,2	20,4	19,6	18,8	19,0
Sivilt	17,2	17,4	16,7	16,0	15,9
Militært	3,0	3,0	2,9	2,8	3,1
Bruttoinvestering	36,3	28,5	27,5	27,4	25,6
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	2,6	1,7	1,4	1,4	1,7
Andre anlegg, bygninger	15,9	16,3	14,9	13,9	12,8
Skip og båter	3,9	1,7	1,7	1,0	1,6
Annet transportmateriell	2,4	2,0	1,9	1,6	1,7
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	4,5	2,9	1,5	0,8	3,6
Maskiner, redskap, inventar ellers	7,8	7,2	6,3	6,0	5,7
Lagerendring	— 0,8	— 3,3	— 0,2	2,7	— 1,5
Eksportoverskudd	— 10,7	— 0,9	2,6	6,2	7,8
Eksport	39,8	40,9	44,2	47,6	47,5
— Import	50,5	41,8	41,6	41,4	39,7
Bruttonasjonalprodukt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Kapitalslit	16,2	16,2	15,5	14,5	14,2
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	0,9	0,9	0,9	1,0	1,2
Andre anlegg, bygninger	4,2	4,1	3,9	3,7	3,5
Skip og båter	3,9	3,4	3,0	2,6	2,6
Annet transportmateriell	2,4	2,6	2,5	2,2	2,0
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	0,9	1,1	1,2	1,1	1,2
Maskiner, redskap, inventar ellers	3,9	4,1	4,0	3,9	3,7
Nettonasjonalprodukt	83,8	83,8	84,5	85,5	85,8

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
C. Bruttonasjonalprodukt etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	7 053	7 566	7 534	8 157	9 389
Skogbruk	1 649	1 720	1 856	2 090	2 510
Fiske og fangst	2 323	2 106	2 322	2 468	2 694
Olje- og gassutvinning	7 364	12 787	20 800	40 844	49 004
Bergverksdrift ellers	966	1 027	1 070	1 119	1 288
Industri	36 214	38 313	43 542	43 678	50 497
Kraft- og vannforsyning	5 984	7 618	8 805	9 666	12 109
Bygge- og anleggsvirksomhet	15 040	17 265	17 325	19 189	21 939
Varehandel	25 828	28 490	29 214	36 040	41 136
Hotell- og restaurantdrift	2 698	3 003	3 216	3 665	4 334
Sjøtransport	9 075	9 773	10 929	12 587	13 450
Annen samferdsel (medr. røtransport) ..	11 629	13 404	14 549	16 348	19 542
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	5 938	6 657	7 656	9 226	11 599
Forretningsmessig tjenesteyting	4 696	5 141	6 921	7 777	8 827
Eiendomsdrift	9 446	10 310	11 275	12 843	14 946
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ..	38 214	42 649	45 487	51 225	58 761
Korreksjonsposter ¹	7 417	5 250	6 167	6 590	4 913
Alle næringer	191 534	213 079	238 668	283 512	326 938
Fordelt på					
Bedrifter	163 015	181 066	204 555	244 774	282 715
Stats- og trygdeforvaltning	10 300	11 200	11 735	13 044	15 006
Kommuneforvaltning	18 219	20 813	22 378	25 694	29 217
Fordelt på ²					
Skjermede næringer	141 350	154 670	165 262	187 932	216 294
Utekonkurrerende næringer	13 879	14 808	20 572	20 054	19 212
Hjemmekonkurrerende næringer	27 607	28 592	29 153	30 983	36 749
Utvinning og røtransport av råolje og naturgass, oljeboring	8 698	15 009	23 681	44 543	54 683

D. Privat konsum. Mill. kr

Matvarer	21 480	23 115	24 280	27 126	31 947
Drikkevarer og tobakk	7 084	7 363	8 184	8 949	10 356
Klær og skotøy	9 332	9 752	10 501	11 806	13 176
Bolig, lys og brensel	14 275	16 544	18 493	21 309	24 696
Møbler og husholdningsartikler	9 672	10 069	10 721	11 912	13 768
Helsepleie	4 400	4 906	5 249	5 552	6 287
Transport, post- og teletjenester	15 635	15 091	17 353	20 346	23 276
Fritidssysler og utdanning	9 048	9 612	10 361	11 518	13 216
Annet konsum	9 984	10 668	11 478	12 907	14 529
Spesifisert konsum	100 910	107 120	116 620	131 425	151 251
+ Korreksjonsposter ³	3 005	3 550	3 484	3 469	4 446
Privat konsum	103 915	110 670	120 104	134 894	155 697

¹ Avgifter på import, refusjon av merverdiavgift på nyinvesteringer, investeringsavgift, korreksjon frie banktjenester. ² Utekonkurrerende næringer: Malm- og kullgruver, bergverksdrift ellers, utenriks sjøfart og utekonkurrerende industrigrupper (treforedling, kjemiske råvarer, raffinering av jordolje, produksjon, valsing og støping av metaller). Hjemmekonkurrerende næringer: Skogbruk, fiske og fangst og hjemmekonkurrerende industri (produksjon av tekstilvarer, klær, lær og lærvarer, skotøy, trevarer, møbler og innredninger av tre, kjemisk-tekniske produkter, jordolje- og kullprodukter, gummiprodukter og plastvarer, keramikk, glass og glassvarer, metallvarer, maskiner, elektriske apparater og materiell, bygging av fartøyer, produksjon av andre transportmidler, annen industriproduksjon). Skjermede næringer omfatter resten av næringsgruppene, men ikke utvinning og røtransport av råolje og naturgass, oljeboring. ³ Omfatter nordmenns konsum i utlandet minus utlendingers konsum av de spesifiserte poster.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
E. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	3 556	3 689	3 717	4 658	5 313
Skogbruk	269	310	317	326	357
Fiske og fangst	830	1 218	848	776	805
Utvinning av råolje og naturgass	10 696	8 184	6 594	5 989	17 249
Bergverksdrift ellers	357	347	370	438	558
Industri	8 778	8 343	7 331	8 653	10 161
Kraft- og vannforsyning	4 944	6 013	6 321	6 826	7 701
Bygge- og anleggsvirksomhet unnt. olje- boring	1 560	1 492	1 432	1 526	1 671
Oljeboring	1 552	913	196	129	21
Varehandel, hotell- og restaurantdrift, for- retningsbygg	4 668	4 903	5 064	5 461	6 119
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	3 084	3 384	3 229	3 515	3 510
Olje- og gasstransport med rør	1 375	659	254	225	282
Sjøtransport	7 186	3 125	3 827	2 613	4 843
Annen samferdsel unnt. rørtransport av olje og gass	4 205	4 498	5 152	5 345	5 513
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsik- ring	600	760	1 061	1 299	1 287
Boliger	10 296	11 734	12 506	13 589	14 539
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting	7 118	8 133	7 967	8 751	8 603
Bruttoinvestering i fast kapital	71 074	67 705	66 186	70 119	88 532
Private bedrifter	46 289	42 167	41 318	43 425	57 149
Offentlige bedrifter	15 463	14 801	14 525	15 332	20 383
Stats- og trygdeforvaltning	3 163	3 462	3 146	3 573	3 800
Kommuneforvaltning	6 159	7 275	7 197	7 789	7 200

F. Faktorinntekt etter næring. Mill. kr

Nettonasjonalprodukt	160 474	178 481	201 790	242 486	280 392
— Indirekte skatter ¹	36 327	37 946	41 425	48 105	55 019
+ Subsidiar ¹	14 111	16 446	16 743	19 504	21 164
Faktorinntekt	138 258	156 981	177 108	213 885	246 537
Jordbruk	6 703	7 283	7 273	7 844	9 010
Skogbruk	1 349	1 410	1 535	1 735	2 080
Fiske og fangst	1 381	1 043	1 162	1 405	1 603
Olje- og gassutvinning	4 116	8 458	15 346	32 623	37 169
Bergverksdrift ellers	779	767	809	818	1 190
Industri	34 008	35 309	41 031	42 299	47 359
Kraft- og vannforsyning	2 912	3 975	4 020	4 141	6 141
Bygge- og anleggsvirksomhet	11 927	13 476	13 326	14 721	17 702
Varehandel	16 489	18 256	18 336	23 094	26 658
Hotell- og restaurantdrift	2 190	2 490	2 682	3 068	3 670
Sjøtransport	2 230	3 235	4 708	6 323	5 703
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	7 303	8 386	9 192	10 460	12 934
Bank- og finansieringsvirksomhet, for- sikring	5 977	7 217	8 164	10 241	12 703
Forretningsmessig tjenesteyting	3 843	4 278	5 799	6 305	7 214
Eiendomsdrift	6 113	6 731	7 407	8 466	10 011
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ..	36 567	40 825	43 596	49 069	56 353
Korreksjonsposter ²	— 5 629	— 6 158	— 7 278	— 8 727	— 10 963
Alle næringer	138 258	156 981	177 108	213 885	246 537
Fordelt på					
Bedrifter	111 354	126 836	145 021	177 448	204 864
Stats- og trygdeforvaltning	9 871	10 704	11 204	12 443	14 342
Kommuneforvaltning	17 033	19 441	20 883	23 994	27 331
Fordelt på²					
Skjermede næringer	103 393	115 660	121 264	137 858	160 502
Utekonkurrerende næringer	6 575	7 681	13 936	13 647	11 780
Hjemmekonkurrerende næringer	23 885	24 202	24 963	27 558	32 953
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	4 405	9 438	16 945	34 822	41 302

¹ Se note 2, tabell L. ² Se noter til tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
G. Lønnskostnader etter næring. Mill. kr					
Jordbruk	288	307	319	345	380
Skogbruk	462	486	537	601	672
Fiske og fangst	154	168	203	255	282
Olje- og gassutvinning	374	668	885	1 275	1 409
Bergverksdrift ellers	698	722	735	815	879
Industri	28 823	30 601	31 302	34 303	37 233
Kraft- og vannforsyning	1 502	1 667	1 725	1 946	2 307
Bygge- og anleggsvirksomhet	10 073	11 384	11 738	13 180	14 553
Varehandel	14 417	16 346	16 702	19 006	21 240
Hotell- og restaurantdrift	1 966	2 136	2 229	2 539	2 975
Sjøtransport	6 840	6 550	6 638	7 150	8 302
Annen samferdsel (medr. røtransport) ..	8 624	9 553	10 113	11 376	12 648
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	3 581	3 984	4 156	4 826	5 562
Forretningsmessig tjenesteyting	2 500	2 848	3 170	3 509	3 970
Eiendomsdrift	127	138	155	169	195
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ..	32 553	36 406	38 786	43 841	49 998
Alle næringer	112 982	123 964	129 393	145 136	162 605
Fordelt på					
Bedrifter	86 078	93 819	97 306	108 699	120 932
Stats- og trygdeforvaltning	9 871	10 704	11 204	12 443	14 342
Kommuneforvaltning	17 033	19 441	20 883	23 994	27 331
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	83 272	93 151	97 664	110 146	123 928
Utekonkurrerende næringer	10 648	10 228	10 563	11 453	12 967
Hjemmekonkurrerende næringer	18 469	19 636	19 893	21 733	23 630
Utvinning og røtransport av råolje og naturgass, oljeboring	593	949	1 273	1 804	2 080

H. Driftsresultat (inntekt av kapital og av eget arbeid) etter næring. Mill. kr²

Jordbruk	6 415	6 976	6 954	7 499	8 630
Skogbruk	887	924	998	1 134	1 408
Fiske og fangst	1 227	875	959	1 150	1 321
Olje- og gassutvinning	3 742	7 790	14 461	31 348	35 760
Bergverksdrift ellers	81	45	74	3	311
Industri	5 185	4 708	9 729	7 996	10 126
Kraft- og vannforsyning	1 410	2 308	2 295	2 195	3 834
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 854	2 092	1 588	1 541	3 149
Varehandel	2 072	1 910	1 634	4 088	5 418
Hotell- og restaurantdrift	224	354	453	529	695
Sjøtransport	— 4 610	— 3 315	— 1 930	— 827	— 2 599
Annen samferdsel (medr. røtransport) ..	— 1 321	— 1 167	— 921	— 916	— 286
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	2 396	3 233	4 008	5 415	7 141
Forretningsmessig tjenesteyting	1 343	1 430	2 629	2 796	3 244
Eiendomsdrift	5 986	6 593	7 252	8 297	9 816
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ..	4 014	4 419	4 810	5 228	6 355
Korreksjonsposter ³	— 5 629	— 6 158	— 7 278	— 8 727	— 10 963
Alle næringer	25 276	33 017	47 715	68 749	83 932
Fordelt på					
Bedrifter	25 276	33 017	47 715	68 749	83 932
Stats- og trygdeforvaltning	—	—	—	—	—
Kommuneforvaltning	—	—	—	—	—
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	20 121	22 509	23 600	27 712	36 574
Utekonkurrerende næringer	— 4 073	— 2 547	3 373	2 194	— 1 187
Hjemmekonkurrerende næringer	5 416	4 566	5 070	5 825	9 323
Utvinning og røtransport av råolje og naturgass, oljeboring	3 812	8 489	15 672	33 018	39 222

¹ Se note 2, tabell C. ² Tallene for 1981 er svært usikre, spesielt gjelder dette for industri, varehandel, bygge- og anleggsvirksomhet og enkelte tjenesteytende næringer. ³ Korreksjon frie banktjenester.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
I. Økning i nasjonalformuen. Mill. kr					
Privat kapitaltilvekst	588	4 926	8 787	13 936	19 575
Offentlig kapitaltilvekst ¹	11 048	10 235	14 783	28 282	29 718
Økning i nasjonalformuen	11 636	15 161	23 570	42 218	49 293
Innenlandsk nettoinvestering	38 438	26 166	28 848	36 723	37 193
Netto nedgang (+) eller økning (—) i Norges nettogjeld til utlandet ²	— 26 802	— 11 005	— 5 278	5 495	12 100

J. Faktorinntekt etter inntektstype. Mill. kr

Privat inntekt av arbeid og kapital	133 784	149 486	166 145	202 276	232 162
Lønnskostnader	112 982	123 964	129 393	145 136	162 605
Lønn ³	96 708	105 925	110 582	123 941	138 869
Arbeidsgiveravgift til folke- trygden mv. ⁴	16 274	18 039	18 811	21 195	23 736
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skog- bruk mv. og fiske mv.	7 820	7 775	7 751	8 353	9 612
Inntekt av boliger	1 996	2 182	2 390	2 679	3 263
Personlige renteinntekter (netto)	3 374	3 569	4 523	5 374	5 400
Annen privat inntekt av arbeid og kapi- tal ⁵	7 612	11 996	22 088	40 734	51 282
Offentlig nettoinntekt av kapital	— 259	313	1 637	2 005	3 960
Renter, aksjeutbytter og inntektsført overskudd av statlige foretak ⁶	— 560	204	— 417	— 1 640	— 446
Skatt på statlige foretak	163	84	203	560	608
Kapitaltilvekst i statlige foretak	138	25	104	30	100
Kapitaltilvekst i offentlig eide banker ⁷ ..	..	..	1 747	3 055	3 698
Utlendingers nettoinntekt av kapital- plasseringer i Norge	4 733	7 182	9 326	9 604	10 415
Faktorinntekt	138 258	156 981	177 108	213 885	246 537

K. Faktorinntekt etter inntektstype. Prosentvis fordeling

Privat inntekt av arbeid og kapital	96,8	95,2	93,8	94,6	94,2
Lønn ³	70,0	67,4	62,4	57,9	56,4
Arbeidsgiveravgift til folketrygden mv. ⁴ ..	11,8	11,5	10,6	9,9	9,6
Selvstendiges inntekt av jordbruk, skog- bruk mv. og fiske mv.	5,7	5,0	4,4	3,9	3,9
Inntekt av boliger	1,4	1,4	1,3	1,3	1,3
Personlige renteinntekter (netto)	2,4	2,3	2,6	2,5	2,2
Annen privat inntekt av arbeid og kapi- tal ⁵	5,5	7,6	12,5	19,1	20,8
Offentlig nettoinntekt av kapital	— 0,2	0,3	0,9	0,9	1,6
Utlendingers nettoinntekt av kapitalplas- seringer i Norge	3,4	4,5	5,3	4,5	4,2
Faktorinntekt	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

¹ Kapitaltilvekst i offentlig forvaltning og offentlige foretak. Fra og med 1979 medregnet kapitaltilvekst i offentlig eide banker. ² Her satt lik overskudd på driftsregnskapet overfor utlandet. ³ Kontant og in natura, medregnet sosiale ytelser. ⁴ Medregnet netto tilskudd fra lavlønnsfondet. ⁵ Til og med 1978 medregnet kapitaltilvekst i offentlig eide banker. ⁶ Medregnet driftsresultat i kommuneforetak. ⁷ Til og med 1978 medregnet i «Annen privat inntekt av arbeid og kapital».

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
L. Offentlig forvaltnings ¹ inntekter og utgifter ² . Mill. kr					
<i>Inntekter</i>					
Formuesinntekt	4 907	7 219	8 514	9 524	11 910
Direkte skatter og trygdepremier.....	56 316	65 657	74 115	95 279	105 005
Indirekte skatter medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer.....	36 327	37 946	41 425	48 105	55 019
Indirekte skatter fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer.....	35 139	36 850	40 073	46 584	54 338
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 188	1 096	1 352	1 521	681
Overføringer fra private konsumenter ³ ...	60	66	98	108	125
Stønader fra utlandet	—	—	—	—	—
Inntekter i alt	97 610	110 888	124 152	153 016	172 059
Herav: Skatter og avgifter på olje- og gassutvinning	3 333	6 057	9 923	22 833	27 900
<i>Utgifter</i>					
Renteutgifter	5 467	7 015	8 931	11 164	12 356
Stønader til private konsumenter	27 049	31 916	37 023	41 553	47 932
Subsidier medregnet kompensert merverdiavgift på matvarer	14 111	16 446	16 743	19 504	21 164
Subsidier fratrukket kompensert merverdiavgift på matvarer	12 923	15 350	15 391	17 983	20 483
Kompensert merverdiavgift på matvarer	1 188	1 096	1 352	1 521	681
Stønader til utlandet.....	1 448	1 758	1 938	2 164	2 485
Offentlig konsum	38 625	43 543	46 585	53 434	62 202
Kapitaltilvekst	10 910	10 210	12 932	25 197	25 920
Utgifter i alt	97 610	110 888	124 152	153 016	172 059

M. Private inntekter og utgifter. Mill. kr

<i>Inntekter</i>					
Privat inntekt av arbeid og kapital ⁴	133 784	149 486	166 145	202 276	232 162
Stønader fra det offentlige ⁵	27 049	31 916	37 023	41 553	47 932
Stønader fra utlandet	543	553	594	755	900
Inntekter i alt	161 376	181 955	203 762	244 584	280 994
<i>Utgifter</i>					
Direkte skatter og trygdepremier ⁶	56 153	65 573	73 912	94 719	104 397
Overføringer til det offentlige ³	60	66	98	108	125
Stønader til utlandet.....	660	720	861	927	1 200
Privat konsum	103 915	110 670	120 104	134 894	155 697
Privat kapitaltilvekst ⁷	588	4 926	8 787	13 936	19 575
Utgifter i alt	161 376	181 955	203 762	244 584	280 994

N. Disponibel inntekt for Norge. Mill. kr

Nettonasjonalprodukt	160 474	178 481	201 790	242 486	280 392
— Stønader til utlandet, netto	1 565	1 925	2 205	2 336	2 785
— Utlendingers inntekt av kapital	4 733	7 182	9 326	9 604	10 415
Disponibel inntekt for Norge	154 176	169 374	190 259	230 546	267 192
Privat disponibil inntekt	104 503	115 596	128 891	148 830	175 272
Offentlig disponibil inntekt ⁸	49 673	53 778	61 368	81 716	91 920

¹ Medregnet kommuneforetak. ² I denne tabell og ellers i nasjonalregnskapet er skatter, avgifter, subsidier og stønader i prinsippet registrert med de i året påløpne (i motsetning til innbetalte) beløp. Tallene for offentlige inntekter og utgifter i nasjonalregnskapet avviker derfor fra tallene i de offentlige regnskaper. ³ Bøter, inndragninger mv. betalt av private konsumenter. ⁴ For spesifikasjon, se tabell J. ⁵ Inkluderer ytelser fra sosiale trygder. ⁶ Unntatt skatter fra offentlige foretak. ⁷ Til og med 1978 inkluderer posten kapitaltilvekst i offentlig eide banker. ⁸ Medregnet kapitaltilvekst i statlige foretak og offentlig eide banker.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
O. Utenriksregnskap. Mill. kr					
<i>Varer og tjenester</i>					
Eksport					
Varer	48 747	57 863	70 007	92 857	105 700
Råolje og naturgass.....	8 111	13 598	21 993	41 399	46 800
Skip, nybygde	3 506	2 004	1 467	1 402	750
Skip, eldre	3 440	3 535	3 418	2 425	3 280
Oljeplattformer, nybygde	1 376	4 697	—	—	—
Oljeplattformer, eldre	161	110	507	—	700
Direkte eksport ved oljevirksomhet ¹ ..	1 050	359	940	438	1 875
Andre varer	31 103	33 560	41 682	47 193	52 295
Tjenester	27 517	29 358	35 400	42 035	49 500
Brutto frakter ved skipsfart	17 470	18 205	22 255	26 930	31 000
Brutto inntekter ved oljeboring	924	960	927	849	1 800
Direkte eksport ved annen oljevirksomhet	—	—	277	304	335
Eksport av rørtjenester	489	1 241	1 972	2 485	3 035
Reisetrafikk ²	2 586	3 018	3 228	3 716	4 450
Andre tjenester	6 048	5 934	6 741	7 751	8 880
I alt	76 264	87 221	105 407	134 892	155 200
Import					
Varer	72 002	61 979	70 433	84 477	90 400
Skip, nybygde	7 337	3 235	2 910	1 108	3 100
Skip, eldre	302	117	533	326	630
Oljeplattformer, nybygde	1 306	457	—	—	335
Oljeplattformer, eldre	—	—	145	—	—
Direkte import ved oljevirksomhet ...	3 351	1 713	1 017	761	925
Andre varer	59 706	56 457	65 828	82 282	85 410
Tjenester	24 766	27 140	28 721	32 980	39 500
Brutto utgifter ved skipsfart ³	9 495	9 960	12 769	16 265	19 500
Brutto utgifter ved oljeboring	268	284	331	289	450
Direkte import ved annen oljevirksomhet	3 884	3 117	2 175	1 580	2 205
Reisetrafikk ²	4 639	5 661	6 042	6 486	8 150
Andre tjenester	6 480	8 118	7 404	8 360	9 195
I alt	96 768	89 119	99 154	117 457	129 900
Eksportoverskudd	— 20 504	— 1 898	6 253	17 435	25 300

¹ Korreksjonspost for delte olje- og gassfelt. ² Medregnet grensehandel. ³ Medregnet ombygginger og ekstraordinære reparasjoner.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
O. Utenriksregnskap (forts.). Mill. kr					
<i>Renter og stønader</i>					
<i>Fra utlandet</i>					
Renter	1 417	1 980	2 794	4 486	7 550
Aksjeutbytte mv.	453	473	543	749	850
Stønader	543	553	594	755	900
I alt	2 413	3 006	3 931	5 990	9 300
<i>Til utlandet</i>					
Renter	5 132	7 205	9 784	11 981	15 450
Aksjeutbytte mv.	1 471	2 430	2 879	2 858	3 365
Stønader	2 108	2 478	2 799	3 091	3 685
I alt	8 711	12 113	15 462	17 930	22 500
Rente- og stønadsoverskudd	— 6 298	— 9 107	— 11 531	— 11 940	— 13 200
Overskudd på driftsregnskapet	— 26 802	— 11 005	— 5 278	5 495	12 100
Netto endring i internasjonale reserver og andre valutabeholdninger og lånegjeld ikke forårsaket av transaksjoner	— 3 295	— 4 606	— 213	2 778	..
Nedgang i Norges nettogjeld til utlandet .	— 30 097	— 15 611	— 5 491	8 273	..
<i>Kapitalregnskap</i>					
Netto inngang, langsiktige kapitaltransaksjoner	22 889	16 842	11 535	— 4 094	..
Netto inngang, kjente kortsiktige kapitaltransaksjoner	1 863	— 8 694	— 9 502	— 4 286	..
Netto inngang, andre kortsiktige kapitaltransaksjoner og statistiske feil	2 050	2 857	3 044	2 686	..
Netto kapitaltransaksjoner i alt	26 802	11 005	5 077	— 5 694	..
Netto endringer i fordringer og gjeld forårsaket av valutakursendringer mv.	3 295	4 606	414	— 2 579	..
Oppgang i Norges nettogjeld til utlandet .	30 097	15 611	5 491	— 8 273	..

P. Sysselsetting etter næring. 1 000 årsverk.

	1977	1978	1979	1980*	1981*
Jordbruk	112	109	109	106	103
Skogbruk	9	9	9	10	10
Fiske og fangst	21	21	22	23	23
Olje- og gassutvinning	2	4	4	5	5
Bergverksdrift ellers	9	8	8	8	8
Industri	389	382	376	372	365
Kraft- og vannforsyning	17	17	18	19	20
Bygge- og anleggsvirksomhet	142	147	144	150	151
Varehandel	223	225	224	227	229
Hotell- og restaurantdrift	34	35	36	36	36
Sjøtransport	59	55	54	56	56
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	108	112	115	118	118
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	36	37	37	38	39
Forretningsmessig tjenesteyting	39	40	43	43	44
Eiendomsdrift	4	4	5	5	5
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ..	453	470	482	499	510
Alle næringer	1 657	1 675	1 686	1 715	1 722
Fordelt på					
Bedrifter	1 324	1 326	1 328	1 343	1 341
Stats- og trygdeforvaltning	123	129	130	133	138
Kommuneforvaltning	210	220	228	239	243
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	1 285	1 315	1 330	1 359	1 371
Utekonkurrerende næringer	100	92	92	93	92
Hjemmekonkurrerende næringer	268	262	257	254	250
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	4	6	7	9	9
Årsverk utført av lønnstakere	1 425	1 444	1 455	1 484	1 494
Årsverk utført av selvstendige	232	231	231	231	228

¹ Se note 2, tabell C.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
Q. Bruttonasjonalprodukt etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	5 596	5 458	5 379	5 667	5 933
Skogbruk	1 367	1 484	1 615	1 660	1 713
Fiske og fangst	1 683	1 413	1 615	1 611	1 716
Olje- og gassutvinning	6 312	10 745	13 104	16 358	15 956
Bergverksdrift ellers	1 022	1 027	1 070	1 037	1 035
Industri	31 993	31 430	32 099	32 513	32 090
Kraft- og vannforsyning	4 849	5 377	5 890	5 543	6 024
Bygge- og anleggsvirksomhet	12 715	14 005	13 894	14 272	14 467
Varehandel	21 776	22 071	22 924	23 246	23 502
Hotell- og restaurantdrift	1 941	1 947	2 015	2 116	2 007
Sjøtransport	11 264	10 766	10 313	10 341	10 372
Annen samferdsel (medr. rørtransport) ..	9 698	10 612	11 850	12 329	12 527
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsikring	4 888	4 928	4 831	5 077	5 218
Forretningsmessig tjenesteyting	3 674	3 798	4 439	4 543	4 739
Eiendomsdrift	8 207	8 411	8 852	9 572	9 952
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ..	31 808	33 308	34 753	35 761	36 794
Korreksjonsposter ¹	5 723	5 206	6 056	6 135	4 990
Alle næringer	164 516	171 986	180 699	187 781	189 035
Fordelt på					
Bedrifter	140 664	146 867	154 490	160 493	160 993
Stats- og trygdeforvaltning	8 630	8 805	9 036	9 293	9 626
Kommuneforvaltning	15 222	16 314	17 173	17 995	18 416
Fordelt på ¹					
Skjermede næringer	117 337	120 696	126 121	129 429	131 096
Utekonkurrerende næringer	16 938	16 464	16 819	16 662	16 528
Hjemmekonkurrerende næringer	22 762	22 011	22 150	22 508	22 539
Utvinning og rørtransport av råolje og naturgass, oljeboring	7 479	12 815	15 609	19 182	18 872

R. Privat konsum. I 1975-priser. Mill. kr

Matvarer	18 223	18 441	18 669	19 190	19 332
Drikkevarer og tobakk	5 952	5 589	6 142	6 482	5 916
Klær og skotøy	7 836	7 528	7 688	7 884	7 855
Bolig, lys og brensel	12 143	12 779	13 353	13 720	14 026
Møbler og husholdningsartikler	8 256	8 148	8 242	8 268	8 346
Helsepleie	3 742	3 851	3 983	3 670	3 704
Transport, post- og teletjenester	13 010	11 533	12 485	13 039	13 283
Fritidssysler og utdanning	7 853	7 954	8 342	8 652	9 169
Annet konsum	8 324	8 123	8 357	8 522	8 397
Spesifisert konsum	85 339	83 946	87 261	89 427	90 028
+ Korreksjonsposter ²	2 700	2 660	2 128	1 961	2 573
Privat konsum	88 039	86 606	89 389	91 388	92 601

¹ Se noter til tabell C. ² Se note 3, tabell D.

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
S. Bruttoinvestering i fast kapital etter næring. I 1975-priser. Mill. kr					
Jordbruk	2 860	2 736	2 688	3 044	3 242
Skogbruk	223	239	236	225	231
Fiske og fangst	765	1 104	637	571	552
Utvinning av råolje og naturgass	8 988	6 383	4 822	3 870	10 350
Bergverksdrift ellers	298	275	291	314	380
Industri	7 397	6 635	5 858	6 278	6 996
Kraft- og vannforsyning	4 246	4 846	4 816	4 877	5 156
Bygge- og anleggsvirksomhet unnt. olje- boring	1 289	1 102	1 023	978	1 010
Oljeboring	1 184	612	19	73	3
Varehandel, hotell, restaurantdrift, forret- ningsbygg	4 050	3 739	3 732	3 784	4 003
Hjelpevirksomhet for landtransport, veier	2 641	2 734	2 467	2 513	2 375
Olje- og gasstransport med rør	1 186	522	193	160	184
Sjøtransport	4 253	765	1 865	1 448	2 163
Annen samferdsel unnt. rørtransport av olje og gass	3 554	3 515	3 859	3 763	3 670
Bank- og finansieringsvirksomhet, forsik- ring	523	611	831	947	887
Boliger	8 560	9 336	9 557	9 554	9 642
Offentlig, sosial og privat tjenesteyting ...	5 951	6 317	6 018	6 178	5 737
Bruttoinvestering i fast kapital	57 968	51 471	48 912	48 577	56 575
Private bedrifter	37 000	31 242	29 990	29 678	35 884
Offentlige bedrifter	13 178	11 786	11 105	10 885	13 366
Stats- og trygdeforvaltning	2 717	2 797	2 424	2 573	2 585
Kommuneforvaltning	5 073	5 646	5 393	5 441	4 740

T. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Mill. kr

Privat konsum	88 039	86 606	89 389	91 388	92 601
Offentlig konsum	32 339	34 068	35 277	36 937	38 755
Sivilt	27 570	29 109	30 140	31 413	32 382
Militært	4 769	4 959	5 137	5 524	6 373
Bruttoinvestering	56 241	46 053	48 263	52 569	51 392
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	4 252	2 799	2 603	2 621	2 906
Andre anlegg, bygninger	25 533	27 787	27 492	28 205	28 386
Skip og båter	4 427	1 273	2 013	1 604	2 324
Annet transportmateriell	3 842	3 062	3 045	2 929	3 239
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	7 015	4 609	2 379	1 433	7 607
Maskiner, redskap, inventar ellers	12 899	11 941	11 380	11 785	12 113
Lagerendring	— 1 727	— 5 418	— 649	3 992	— 5 183
Eksportoverskudd	— 12 103	5 259	7 770	6 887	6 287
Eksport	71 704	77 718	79 724	81 461	82 261
— Import	83 807	72 459	71 954	74 574	75 974
Bruttonasjonalprodukt	164 516	171 986	180 699	187 781	189 035
Kapitalslit	25 732	26 806	27 691	28 535	29 700
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	1 532	1 525	1 707	1 861	2 064
Andre anlegg, bygninger	6 693	6 979	7 267	7 558	7 875
Skip og båter	5 953	5 738	5 588	5 483	5 325
Annet transportmateriell	3 662	3 923	3 944	3 973	3 892
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	1 442	1 756	1 920	2 017	2 525
Maskiner, redskap, inventar ellers	6 450	6 885	7 265	7 643	8 019
Nettonasjonalprodukt	138 784	145 180	153 008	159 246	159 335

Nasjonalregnskap (forts.).

	1977	1978	1979	1980*	1981*
U. Nasjonalprodukt etter anvendelse. I 1975-priser. Vekstrater					
Privat konsum	6,9	— 1,6	3,2	2,2	1,3
Offentlig konsum	4,9	5,3	3,5	4,7	4,9
Sivilt	5,9	5,6	3,5	4,2	3,1
Militært	— 0,1	4,0	3,6	7,5	15,4
Bruttoinvestering	— 2,2	— 18,1	4,8	8,9	— 2,2
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	— 18,5	— 34,2	— 7,0	0,7	10,9
Andre anlegg, bygninger	6,8	8,8	— 1,1	2,6	0,6
Skip og båter	— 42,6	— 71,2	58,1	— 20,3	44,9
Annet transportmateriell	19,2	— 20,3	— 0,6	— 3,8	10,6
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	44,5	— 34,3	— 48,4	— 39,8	430,8
Maskiner, redskap, inventar ellers	17,1	— 7,4	— 4,7	3,6	2,8
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskudd	..	..	..	..	..
Eksport	3,6	8,4	2,6	2,2	1,0
— Import	3,4	— 13,5	— 0,7	3,6	1,9
Bruttonasjonalprodukt	3,6	4,5	5,1	3,9	0,7
Kapitalslit	8,1	4,2	3,3	3,0	4,1
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	21,6	— 0,5	11,9	9,0	10,9
Andre anlegg, bygninger	4,1	4,3	4,1	4,0	4,2
Skip og båter	0,1	— 3,6	— 2,6	— 1,9	— 2,9
Annet transportmateriell	12,5	7,1	0,5	0,7	— 2,0
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	47,6	21,8	9,3	5,1	25,2
Maskiner, redskap, inventar ellers	8,4	6,7	5,5	5,2	4,9
Nettonasjonalprodukt	2,8	4,6	5,4	4,1	0,1

V. Nasjonalprodukt etter anvendelse. Prisindekser. Prosentvis endring fra foregående år

	1977	1978	1979	1980*	1981*
Privat konsum	8,6	8,3	5,2	9,8	13,9
Offentlig konsum	8,0	7,0	3,4	9,5	10,9
Sivilt	7,9	7,0	3,4	9,5	11,1
Militært	8,6	6,6	3,0	9,7	10,4
Bruttoinvestering	12,2	6,7	3,3	8,6	10,1
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	10,2	9,3	3,8	17,1	24,7
Andre anlegg, bygninger	8,9	7,4	3,9	7,7	5,9
Skip og båter	39,1	73,8	— 30,5	— 12,9	24,0
Annet transportmateriell	5,2	17,4	7,3	5,3	5,8
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	11,1	7,5	13,3	4,8	0,6
Maskiner, redskap, inventar ellers	7,4	10,7	1,5	10,0	6,1
Lagerendring	..	..	..	..	..
Eksportoverskudd	..	..	..	..	..
Eksport	4,9	5,5	17,8	25,3	13,9
— Import	8,2	6,5	12,0	14,3	8,6
Bruttonasjonalprodukt	8,3	6,4	6,6	14,3	14,6
Kapitalslit	9,3	7,0	3,2	8,0	9,0
Aktiverte utgifter til oljeboring og olje- leting, olje- og gassrørledninger	11,0	9,3	4,0	14,6	21,7
Andre anlegg, bygninger	8,9	4,4	3,2	7,9	6,2
Skip og båter	11,8	0,1	0,2	4,1	20,6
Annet transportmateriell	8,7	14,0	7,1	4,7	5,3
Oljeborerigger og -skip, oljeutvinnings- plattformer mv.	11,5	7,7	7,4	11,3	— 0,7
Maskiner, redskap, inventar ellers	7,1	11,0	1,7	10,1	5,9
Nettonasjonalprodukt	8,0	6,3	7,3	15,5	15,6

Publikasjoner sendt ut fra Statistisk Sentralbyrå siden 1. januar 1981

Publications issued by the Central Bureau of Statistics since 1 January 1981

I serien Norges offisielle statistikk (NOS):

Rekke B

Trykt 1981

- Nr. 174 Økonomisk utsyn over året 1980 *Economic Survey* Sidetall 168 Pris kr 25,00 ISBN 82-537-1218-9 ISSN 0078-1924
- 175 Lønnsstatistikk for ansatte i forsikringsvirksomhet 1. september 1980 *Wage Statistics for Employees in Insurance Activity* Sidetall 31 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1219-7
- 176 Regnskapsstatistikk 1979 Engroshandel *Statistics of Accounts Wholesale Trade* Sidetall 104 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1220-0
- 177 Regnskapsstatistikk 1979 Bergverksdrift og industri *Statistics of Accounts Mining and Manufacturing* Sidetall 162 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1221-9
- 178 Lønnsstatistikk for ansatte i bankvirksomhet 1. september 1980 *Wage Statistics for Bank Employees* Sidetall 42 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1222-7
- 179 Veitrafikkulykker 1979 *Road Traffic Accidents* Sidetall 156 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1223-5
- 180 Nasjonalregnskap 1949—1962 *National Accounts* Sidetall 132 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1224-3
- 181 Bygge- og anleggsstatistikk 1979 *Construction Statistics* Sidetall 75 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1225-1 ISSN 0550-029X
- 182 Folketallet i kommunene 1980—1981 *Population in Municipalities* Sidetall 38 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1227-8
- 183 Varenenomenklatur Tillegg til Industristatistikk 1980 *Commodity Nomenclature Supplement to Industrial Statistics* Sidetall 155 ISBN 82-537-1228-6
- 184 Lønnsstatistikk for arbeidere i bergverksdrift og industri 3. kvartal 1980 *Wage Statistics for Workers in Mining and Manufacturing* Sidetall 31 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1229-4 ISSN 0550-0435
- 185 Lønnsstatistikk for ansatte i jordbruk, gartnerier og hagebruk September 1980 *Wage Statistics for Workers and Salaried Employees in Agriculture and Horticulture* Sidetall 39 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1230-8
- 186 Statistikk over bilverksteder mv. 1979 *Statistics on Car Repair Shops etc.* Sidetall 33 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1231-6
- 187 Statistikk over arkitektvirksomhet og byggeteknisk konsulentvirksomhet 1979 *Statistics on Architectural and other Technical Services Connected with Construction* Sidetall 37 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1237-5
- 188 Sjøulykkesstatistikk 1980 *Marine Casualties* Sidetall 59 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1238-3 ISSN 0332-8007
- 189 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i innenriks rutefart November 1980 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Scheduled Coasting Trade* Sidetall 26 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1240-5
- 190 Kredittmarkedstatistikk Private kreditforetak og finansieringsselskaper 1979 *Credit Market Statistics Private Credit Enterprises and Private Financial Companies* Sidetall 87 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1241-3
- 191 Lønnsstatistikk for ansatte i forretningsmessig tjenesteyting og i interesseorganisasjoner 1. september 1980 *Wage Statistics for Employees in Business Services and in Business, Professional and Labour Associations* Sidetall 58 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1242-1
- 192 Sosialstatistikk 1979 *Social Statistics* Sidetall 89 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1244-8
- 193 Helsestatistikk 1979 *Health Statistics* Sidetall 127 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1245-6 ISSN 0332-7906
- 194 Industristatistikk 1979 *Industrial Statistics* Sidetall 222 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1246-4 ISSN 0078-1886
- 195 Statistisk årbok 1981 *Statistical Yearbook of Norway* Sidetall 496 Pris kr 25,00 ISBN 82-537-1247-2 ISSN 0377-8908
- 196 Rutebilstatistikk 1979 *Scheduled Road Transport* Sidetall 67 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1249-9
- 197 Fruktbarhetsundersøkelse 1977 *Fertility Survey* Sidetall 225 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1500-5
- 198 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for statens embets- og tjenestemenn 1. oktober 1980 *Wage and Employment Statistics for Central Government Employees* Sidetall 97 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1501-3 ISSN 0550-8622
- 199 Lønnsstatistikk for ansatte i varehandel 1. september 1980 *Wage Statistics for Employees in Wholesale and Retail Trade* Sidetall 28 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1502-1
- 200 Elektrisitetsstatistikk 1979 *Electricity Statistics* Sidetall 98 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1504-8
- 201 Kriminalstatistikk Reaksjoner, Fengslinger 1978 *Criminal Statistics Sanctions, Imprisonments* Sidetall 108 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1505-6 ISSN 0332-7981
- 202 Utdanningsstatistikk Grunnskoler 1. oktober 1980 *Educational Statistics Basic Schools* Sidetall 78 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1508-0 ISSN 0332-804X
- 203 Lønns- og sysselsettingsstatistikk for ansatte i skoleverket 1. oktober 1980 *Wage and Employment Statistics for Employees in Publicly Maintained Schools* Sidetall 57 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1510-2
- 204 Statistikk over tjenesteyting 1979 Forretningsmessig tjenesteyting, utleie av maskiner og utstyr, renovasjon og reingjøring, vaskeri- og renserivirksomhet *Statistics on Services 1979 Business Services, Machinery and Equipment Rental and Leasing, Sanitary and Similar Services, Laundries, Laundry Services and Cleaning and Dyeing Plants* Sidetall 54 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1511-0

Rekke B**Trykt 1981 (forts.)**

- Nr. 205 Lønnsstatistikk for ansatte i hotell- og restaurantdrift April og oktober 1980 *Wage Statistics for Employees in Hotels and Restaurants* Sidetall 40 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1512-9
- 206 Utdanningsstatistikk Vaksenopplæring 1979/80 *Educational Statistics Adult Education* Sidetall 94 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1516-1 ISSN 0332-8058
- 207 Oljevirksomheten 1980 *The Oil Activities* Sidetall 81 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1542-0
- 208 Utenrikshandel 1980 I *External Trade I* Sidetall 344 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1543-9 ISSN 0078-1940
- 209 Folkemengden etter alder og ekteskapelig status 31. desember 1980 *Population by Age and Marital Status* Sidetall 159 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1544-7 ISSN 0554-7170
- 210 Arbeidsmarkedstatistikk 1980 *Labour Market Statistics* Sidetall 183 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1546-3 ISSN 0078-1878
- 211 Utdanningsstatistikk Oversikt 1. oktober 1979 *Educational Statistics Survey* Sidetall 111 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1547-1
- 212 Kredittmarkedstatistikk Lån, obligasjoner, aksjer mv. 1980 *Credit Market Statistics Loans, Bonds, Shares etc.* Sidetall 80 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1550-1
- 213 Lønnsstatistikk 1980 *Wage Statistics* Sidetall 101 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1552-8 ISSN 0078-1916
- 214 Helsepersonellstatistikk 1979 *Statistics on Health Personnel* Sidetall 150 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1553-6
- 215 Sivilrettsstatistikk 1980 *Civil Judicial Statistics* Sidetall 42 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1557-9
- 216 Fiskeristatistikk 1979 *Fishery Statistics* Sidetall 157 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1558-7
- 217 Varehandelsstatistikk 1979 *Wholesale and Retail Trade Statistics* Sidetall 171 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1559-5 ISSN 0078-1959
- 218 Kredittmarkedstatistikk Livs- og skadeforsikringsselskaper mv. 1979—1980 *Credit Market Statistics Life and Non-Life Insurance Companies etc.* Sidetall 50 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1561-7
- 219 Jaktstatistikk 1980 *Hunting Statistics* Sidetall 60 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1563-3 ISSN 0550-0400
- 220 Lønnsstatistikk for kommunale arbeidstakere pr. 1. oktober 1980 *Wage Statistics for Local Government Employees* Sidetall 80 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1564-1
- 221 Samferdselsstatistikk 1980 *Transport and Communication Statistics* Sidetall 250 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1567-6 ISSN 0468-8147
- 222 Nasjonalregnskap 1969—1980 *National Accounts* Sidetall 238 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1568-4
- 223 Flyttestatistikk 1980 *Migration Statistics* Sidetall 94 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1594-3 ISSN 0550-8592
- 224 Folkemengdens bevegelse 1980 *Vital Statistics and Migration Statistics* Sidetall 79 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1595-1 ISSN 0377-8797
- 225 Utenrikshandel 1980 II *External Trade II* Sidetall 325 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1597-8 ISSN 0078-1940
- 226 Energistatistikk 1980 *Energy Statistics* Sidetall 88 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1599-4
- 227 Skattestatistikk Inntektsåret 1979 *Tax Statistics Income Year 1979* Sidetall 201 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1602-8
- 228 Kredittmarkedstatistikk Fordringer og gjeld overfor utlandet 1979 og 1980 *Credit Market Statistics Foreign Assets and Liabilities* Sidetall 90 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1604-4
- 229 Regnskapsstatistikk 1980 Private og offentlige banker *Statistics of Accounts Private and Public Banks* Sidetall 123 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1605-2 ISSN 0333-2063
- 230 Lakse- og sjøaudefiske 1980 *Salmon and Sea Trout Fisheries* Sidetall 98 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1606-0 ISSN 0550-0419
- 231 Kredittmarkedstatistikk Private og offentlige banker 1980 *Credit Market Statistics Private and Public Banks* Sidetall 310 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1607-9
- 232 Lønnsstatistikk for sjøfolk på skip i utenriksfart Mars 1981 *Wage Statistics for Seamen on Ships in Ocean Transport* Sidetall 28 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1609-5
- 233 Alkohol og andre rusmidler 1980 *Alcohol and Drugs* Sidetall 46 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1613-3 ISSN 0332-7965
- 234 Kriminalstatistikk Reaksjoner, fengslinger 1979 *Criminal Statistics Sanctions, Imprisonments* Sidetall 110 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1616-8 ISSN 0332-7981
- 235 Strukturtall for kommunenes økonomi 1979 *Structural Data from the Municipal Accounts* Sidetall 123 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1618-4
- 236 Kredittmarkedstatistikk Finansielle sektorbalanser 1975—1980 *Credit Market Statistics Financial Sector Balance Sheets* Sidetall 144 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1619-2
- 239 Nasjonalregnskap 1949—1962 Revidert utgave *National Accounts Revised Edition* Sidetall 133 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1625-7
- 240 Utdanningsstatistikk Universiteter og høyskoler 1. oktober 1980 *Educational Statistics Universities and Colleges* Sidetall 131 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1627-3 ISSN 0300-5631
- 244 Dødsårsaker 1980 Hovedtabeller *Causes of Death Main Tables* Sidetall 98 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1640-0 ISSN 0550-032X

Rekke B**Trykt 1982**

- Nr. 248 Økonomisk utsyn over året 1981 *Economic Survey* Sidetall 164 Pris kr 25,00 ISBN 82-537-1647-8 ISSN 0078-1924

I serien Statistiske analyser (SA):

- Nr. 43 Klienter i institusjoner for alkoholistsorg 1977 *Clients in Institutions for Alcoholics* Sidetall 80 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1099-2
- 44 Lønnsstruktur og lønnsutvikling 1970—1977 *Wage Structure and Wage Development* Sidetall 75 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1112-3
- 45 Sosialt utsyn 1980 *Social Survey* Sidetall 284 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1201 ISSN 0333-0621
- 46 Ressursregnskap *Resource Accounts* Sidetall 198 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1513-7 ISSN 0333-0621

I serien Samfunnsøkonomiske studier (SØS):

- Nr. 44 Holdninger og atferd på arbeidsmarkedet *Attitudes and Behaviour in the Labour Market* Sidetall 223 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1186-7 ISSN 0085-4344
- 45 Nasjonalregnskapet i Norge System og beregningsmetoder *National Accounts of Norway System and Methods of Estimation* Sidetall 313 Pris kr 18,00 ISBN 82-537-1191-3 ISSN 0085-4344
- 46 Inntektsfordeling og levekår *Income Distribution and Level of Living* Sidetall 264 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1195-6 ISSN 0085-4344
- 47 Fruktbarhetsutvikling og fruktbarhetsteorier Norge i et internasjonalt perspektiv *Trends and Theories in Fertility Norway in an International Context* Sidetall 120 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1236-7 ISSN 0085-4344
- 48 Framskrivning av arbeidsstyrken 1979—2000 *Labour Force Projections* Sidetall 109 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1556-0 ISSN 0085-4344

I serien Artikler fra Statistisk Sentralbyrå (ART):

- Nr. 122 REGION En modell for regional kryssløpsanalyse *REGION A Model for Regional Input-Output Analysis* Sidetall 61 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1125-5
- 123 Inntektsfordeling og konsum 1962—1978 *Income Distribution and Consumption* Sidetall 87 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1146-8
- 124 MODIS IV Virkningstabeller for 1978 *MODIS IV Impact Tables for 1978* Sidetall 76 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1200-6 ISSN 0085-431X
- 125 MIFO — En modell for analyse av folketrygdens alderspensjon *MIFO — A Model for Analysis of the Old Age Pension of the National Insurance* Sidetall 43 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1239-1 ISSN 0085-431X
- 126 The Consumption Function and the Life Cycle Hypothesis: An Analysis of Norwegian Household Data *Konsumfunksjonen og livsinntektshypotesen: En analyse av norske husholdningsdata* Sidetall 22 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1248-0 ISSN 0085-431X
- 127 Estimating Economic Relations from Incomplete Cross-Section/Time-Series Data *Estimering av økonomiske relasjoner på grunnlag av ufullstendige tverrsnittstidsseriedata* Sidetall 21 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1593-5 ISSN 0085-431X
- 128 Macroeconomic Models for Medium and Long-Term Planning *Makroøkonomiske modeller for planlegging på mellomlang og lang sikt* Sidetall 35 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1603-6 ISSN 0085-431X
- 129 Jobb, barn og likestilling Om kvinners tilpasning til arbeid og familie *Work, Children and Equality On the Adaptation of Women to Work and Family* Sidetall 24 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1617-6 ISSN 0085-431X
- 130 Trends in Demographic Structure in Norway 1960—2000 *Endringer i befolkningsstrukturen i Norge 1960—2000* Sidetall 56 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1620-6 ISSN 0085-431X
- 131 A Review of Models and Data in the Norwegian System of Economic Planning *En oversikt over modeller og data i norsk økonomisk planlegging* Sidetall 32 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1631-1 ISSN 0085-431X
- 133 Using the Oil and Gas Revenues: The Norwegian Case *Virksomheter av bruk av olje- og gassinntekter i Norge* Sidetall 19 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1652-4 ISSN 0085-431X

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) ISSN 0332-8422

- Nr. 81/1 National Accounts of Norway System and Methods of Estimation Sidetall 101 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1555-2
- 81/2 Referansearkiv for naturressurs- og forurensningsdata 2. utgave Sidetall 424 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1233-2
- 81/3 Byggekostnadsindeks for boliger Sidetall 127 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1232-4
- 81/4 Intervjuernes erfaringer fra arbeidskraftundersøkelsene Rapport fra 99 intervjuere *Field Work Experiences with the Labour Force Sample Survey Reports from 99 Interviewers* Sidetall 40 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1234-0
- 81/5 Strukturundersøkelse for bygg og anlegg Vann- og kloakkanlegg Sidetall 62 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1235-9
- 81/6 Metoder for estimering av tall for fylker ved hjelp av utvalgsundersøkelser Sidetall 42 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1509-9
- 81/7 Temperaturkorrigering av energiforbruket Sidetall 43 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1507-2
- 81/8 En analyse av faktorinnsatsen i Norges utenrikshandel med utviklingsland og industriland Sidetall 55 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1506-4
- 81/9 A System of Natural Resource Accounts *Eit rekneskapssystem for naturressursar* Sidetall 26 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1540-4
- 81/10 Tilgangen på arbeidskraft i fylkene for årene 1971—1979 Sidetall 72 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1514-5
- 81/11 MODIS IV Detaljerte virkningstabeller for 1979 Sidetall 264 Pris kr 20,00 ISBN 82-537-1515-3
- 81/12 Framskrivning av folkemengden etter ekteskapsstatus Sidetall 75 Pris kr 11,00 ISBN 82-537-1541-2
- 81/13 Importinnhold i sluttleveringer Sidetall 20 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1545-5
- 81/14 MODIS IV Dokumentasjonsnotat nr. 16 Endringer i utgave 78-1 og 79-1 Sidetall 100 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1549-8
- 81/15 Skatter og overføringer til private Historisk oversikt over satser mv. Årene 1969—1981 Sidetall 74 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1554-4
- 81/16 Helgeturer 1978/79 Sidetall 23 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1560-9

I serien Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå (RAPP) ISSN 0332-8422 (forts.)

- Nr. 81/17 Eie og bruk av personbil Foreløpige tall for 1979 og 1. kvartal 1980 Sidetall 42 Pris kr 10,00
ISBN 82-537-1566-8
- 81/18 Jordbruksareal ifølge jordregister og utvalgstillinger. Metodiske forskjeller belyst med materiale fra Trøgstad kommune Sidetall 62 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1598-6
- 81/19 Holdninger til norsk utviklingshjelp 1980 Sidetall 62 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1562-5
- 81/20 Konkurser i industri og varehandel Utvikling, hyppighet og omfang Sidetall 31 Pris kr 10,00
ISBN 82-537-1569-2
- 81/21 Miljøverninvesteringer i industrien. Problemer ved kartlegging av data Sidetall 34 Pris kr 10,00
ISBN 82-537-1591-9
- 81/22 Etterspørsel etter energi i norsk industri Sidetall 27 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1592-7
- 81/23 Produktivitet og sysselsetting i industrien Sidetall 75 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1600-1
- 81/24 Levekårsundersøkelsen 1980 Dokumentasjon Del I Sidetall 67 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1612-5
- 81/25 Norske ferieformer Sidetall 112 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1611-7
- 81/26 Aktuelle skattetall 1981 *Current Tax Data* Sidetall 46 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1610-9
- 81/27 Planregnskap Ressursregnskap for fysisk planlegging Sidetall 70 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1614-1
- 81/28 Figurer i publikasjoner Sidetall 115 Pris kr 15,00 ISBN 82-537-1628-1
- 81/29 Utprøving av modellen REGION mot fylkesfordelte nasjonalregnskapsdata for perioden 1973—1976
Sidetall 42 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1626-5
- 81/32 Totalregnskap for fiske- og fangstnæringen 1977—1980 Sidetall 39 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1634-6

Trykt 1982

- Nr. 82/5 Naturressurser 1981 Sidetall 29 Pris kr 10,00 ISBN 82-537-1651-6

Standarder for norsk statistikk (SNS)

Standards for Norwegian Statistics (SNS)

I denne serien vil Byrået samle alle statistiske standarder etter hvert som de blir revidert. Til nå foreligger:
Nr. 1 Kontoplanen i nasjonalregnskapet. Andre standarder som gjelder, er trykt i serien Statistisk Sentralbyrås Håndbøker (SSH):

- Nr. 9 Standard for næringsgruppering
- 13 Standard for handelsområder
- 24 Standard for gruppering av sykdommer — skader — dødsårsaker i offentlig norsk statistikk
- 28 Standard for utdanningsgruppering i offentlig norsk statistikk
- 35 Standard for kommuneklassifisering
- 38 Internasjonal standard for varegruppering i statistikken over utenrikshandelen (SITC-Rev. 2)

Andre publikasjoner i serien SSH:

- Nr. 30 Lov, forskrifter og overenskomst om folkeregistrering
- 36 Produksjonsindeks for bergverksdrift, industri og kraftforsyning
- 42 Engrosprisstatistikk. Engrosprisindeks og produsentprisindeks

Pris kr 25,00.

Publikasjonen utgis i kommisjon hos H. Aschehoug & Co.
og Universitetsforlaget, Oslo, og er til salgs hos alle bokhandlere.

ISBN 82-537-1647-8
ISSN 0078-1924